

**Maahanmuuttajien kotoutuminen ja
liikuntapalvelut Turussa ja
sen lähialueilla**

Tuomas Zacheus

Web Reports 79

Siirtolaisuusinstituutti

2013

Siirtolaisuusinstituutti
Eerikinkatu 34
20100 Turku

Internet:
www.siirtolaisuusinstituutti.fi

Esipuhe

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoitti vuosina 2009–2011 tutkimusprojektia nimeltään ”liikunnan ja urheilun merkitys maahanmuuttajien akkulturaatiosta”, jossa kerättiin sekä määrällistä että laadullista aineistoa maahanmuuttajien liikunnasta, kotoutumisesta ja liikunnan merkityksestä kotoutumiseen. Projektin kuluessa sen tuloksista julkaistiin erinäisiä artikkeleita sekä sen päätyttyä vuonna 2012 ilmestyi monografia ”*Maahanmuuttajat ja liikunta. Liikuntasuhteen merkitys kotoutumiseen Suomessa*”. Näissä julkaisuissa keskityttiin maahanmuuttajien liikuntasuhteen sekä kotoutumisen kokemusten tarkasteluun. Sen sijaan niissä päähuomio ei ollut asian tarkastelu kuntanäkökulmasta. Tässä raportissa maahanmuuttajien kotoutumista ja liikuntapalveluiden toimivuutta tarkastellaan yhtäältä vertaamalla asiaa kolmen alueen (Helsingin, Turun ja Salon seutu) kesken ja toisaalta katsomalla asiaa tarkemmin useiden taustamuuttujien osalta pelkästään Turun seudun osalta.

Haluan kiittää kaikkia tutkimukseen osallistuneita maahanmuuttajia, heidän parissaan työskenteleviä asiantuntijoita, Turun yliopiston kasvatustieteiden laitosta tilojen ja välineiden tarjoamisesta tutkimukseen, Turun kaupungin kaupunkitutkimusohjelmaa taloudellisesta tuesta sekä Siirtolaisuusinstituuttia tutkimuksen julkaisemisesta.

Porissa marraskuussa 2013

Tuomas Zacheus

Tiivistelmä

Tutkimuksessa käsitellään maahanmuuttajien kotoutumista, liikunnan merkitystä siinä sekä liikuntapalveluita Turun, Salon ja Helsingin seuduilla kysely- ja haastatteluaineistojen perusteella. Näitä asuinalueita verrataan toisiinsa ja lisäksi Turun seudun tilannetta käsiteltiin erikseen useiden taustamuuttajien (Suomeen muuton syy, Suomeen saapumisikä, Suomessa oloaika, syntymämaanosa, sukupuoli ja ikä) perusteella.

Vaikka maahanmuuttajat ovat pääosin tyytyväisiä elämänsä Suomessa ja kotoutuminen on koettu kohtalaisen helpoksi, Helsingin seudulla asuvat maahanmuuttajat ovat kokeneet kotoutumisensa helpommaksi kuin Turun ja Salon seuduilla asuvat. Turun kannalta huolestuttava asia on esimerkiksi se, että siellä asuvat maahanmuuttajat ovat kokeneet rasismia yleisemmin kuin Helsingin ja Salon seuduilla asuvat. Lisäksi Turun seudun muuttajien usko rasismiin ehkäisyyn liikunnan avulla on pienempi kuin Helsingin ja Salon seuduilla asuvilla. Toisaalta Turun seudun maahanmuuttajat pitävät kotipaikkakuntansa liikuntamahdollisuuksia parempina kuin Helsingin seudulla asuvat, mikä saattaa selittyä Turun kaupungin pitkäjänteisellä työllä liikuntapalveluiden eteen maahanmuuttaja-asioihin keskittyvän liikuntapalveluvastaavan kera. Salon seudun muita paikkakuntia pienempi maahanmuuttajien määrä puolestaan näkyy erityisesti siinä, että heillä on Turun ja Helsingin seuduilla asuvia vähemmän kokemuksia sekä kantaväestön että maahanmuuttajaryhmien kanssa liikkumisesta.

Turun seudun maahanmuuttajia taustamuuttajien perusteella tutkittaessa huomio kiinnittyy ensinnäkin pakolaistaustaisten muita vaikeampaan kotoutumiseen. He ovat kokeneet kantaväestöön tutustumisen vaikeammaksi kuin esimerkiksi työn tai opiskelun vuoksi muuttaneet. Lisäksi he ovat muita yleisemmin sitä mieltä, että kantaväestö ei halua heitä mukaan kaveriporukoihinsa tai urheiluseuroihinsa. He, erityisesti Afrikasta kotoisin olevat ja yksittäisistä maista Somaliassa sekä Irakissa tai Iranissa syntyneet, ovat kokeneet muita yleisemmin rasismia yleensä elämässä ja syrjintää seuratoiminnassa. Tästä huolimatta pakolaistaustaiset kuitenkin uskovat työperäisiä muuttajia yleisemmin liikunnan ja urheilun hyötyyn rasismiin ehkäisyssä, kielen oppimisessa ja kansojen välisen ystävyyden edistämässä. Liikunta näyttää olevan erityisen tärkeää varsinkin pakolaistaustaisten kotoutumisessa, koska muut keinot siihen heti maahan saapumisen jälkeen ovat usein rajalliset.

Pakolaistaustaisten liikunnan lisäksi erityishuomiota tulisi kiinnittää maahanmuuttajanaisten liikuntaan. Tämä siksi, että he ovat kokeneet Suomeen kotoutumisen, kielen oppimisen ja muihin tutustumisen miehiä vaikeammaksi. Lisäksi he mieltävät liikuntamahdollisuudet huonommiksi kuin miehet. Myös seuratoimintaan osallistuminen on miehiä harvinaisempaa. Niin ikään muun muassa perheen tarpeet ja ajanpuute haittaavat naisten liikuntaa miehiä enemmän. Toisaalta naiset ovat kohdanneet miehiä harvemmin rasismia elämässä ja liikunnassa, mikä tosin saattaa johtua heidän vähäisemmistä kontakteistaan muihin.

Iän perusteella vaikeinta kotoutuminen on ollut Turun seudulla nuorille aikuisille. He ovat myös muita tyytymättömämpiä elämäänsä Suomessa. Lisäksi he ovat joutuneet kohtaamaan yleisemmin rasismia kuin muut. Kenties muita vaikeammaksi koetusta kotoutumisestaan johtuen he toisaalta kokevat liikunnasta olevan muita yleisemmin hyötyä kotoutumisessa. Näyttää siltä, että Suomeen ”kannattaa” muuttaa riittävän nuorena, jolloin kotoutuminen ja kielen oppiminen koetaan helpommaksi ja liikuntaryhmiin uskaltaudutaan helpommin mukaan kuin varttuneemmassa iässä tai sitten riittävän vanhana, jolloin rasismiin kokeminen on ollut muita vähäisempää, eikä vastaavaa kotoutumisen välitöntä ”pakkoa” ole kuin nuoremmillaan koulunkäynnin, opiskelun ja työelämän vaatimustason myötä.

Asiasanat: Maahanmuuttaja, kotoutuminen, liikuntapalvelut

Maahanmuuttajien kotoutuminen ja liikuntapalvelut Turussa ja sen lähialueilla

Tuomas Zacheus

Sisällysluettelo

1. Johdanto	2
2. Maahanmuuttajaväestön huomiointi kunnissa on vaihtelevaa	4
2.1. Monikulttuurisuusstrategiat ovat kunnissa harvinaisia ja myös tiedonkulussa on puutteita	5
2.2. Monikulttuurisen liikunnan ja liikuntapalveluiden merkitys nousee	9
2.3. Esimerkkejä monikulttuurisista liikuntapalveluista.....	12
3. Aineisto ja menetelmät	20
4. Kotoutumisessa on suuria eroja	24
4.1. Elämään Suomessa ollaan pääosin tyytyväisiä	24
4.2. Suomeen sopeutuminen ja kotoutuminen vaihtelevat.....	27
4.3. Kielen oppiminen on vaikeaa.....	29
4.4. Nuoret ja nuorina maahan muuttaneet rasismin kohteina	34
4.5. Suomalaisiin tutustuminen on hankalaa.....	41
5. Liikunnalla monipuolinen rooli kotoutumisessa	48
5.1. Maahanmuuttajilla on myönteisiä kokemuksia liikunnasta.....	52
5.2. Liikunnalla on sijansa kielen oppimisen ja ystävien saannin välineenä	56
5.3. Ehkäisevätkö liikunta ja urheilu rasismia?	62
5.4. Organisoitun liikunnan mahdollisuuksissa on eroja	70
5.5. Maahanmuuttajien omilla liikuntaryhmillä on merkityksensä.....	77
6. Liikuntapalvelut ja -mahdollisuudet vaihtelevat	85
6.1. Liikuntamahdollisuudet koetaan kohtalaisen hyväksi	85
6.2. Rahan ja ajan puute merkittävimpiä liikunnan esteitä	92
6.3. Ystävien puute, suomen kieli ja laiskuus jonkinlaisia liikunnan esteitä	101
6.4. Miesten ja naisten liikuntaryhmät sekä pukeutuminen kohtuullisen pieniä liikunnan esteitä.	107
6.5. Liikunnasta tiedottamiseen ja sen järjestämiseen tulisi kiinnittää huomiota	112
7. Yhteenveto ja johtopäätökset	120
7.1. Helsingin seudulla kotoutuminen on koettu tietyissä asioissa helpoimmaksi.....	120
7.2. Pakolaistaustaisilla ja työn tai opiskelun vuoksi muuttaneilla on hyvin erilaisia kokemuksia kotoutumisesta ja liikunnasta	122
7.3. Myös miehillä ja naisilla selviä eroja kotoutumisessa ja liikunnassa.....	125
7.4. Kotoutuminen ja liikunta eroavat iän perusteella	127
7.5. Erinäisiä toimenpiteitä tarvitaan.....	128
Lähteet.....	132
Liitteet	139

1. Johdanto

Ulkomaan kansalaisten määrä on Suomessa viimeisen kahden vuosikymmenen aikana lisääntynyt noin 20 000 henkilöstä yli 180 000 henkilöön. Tätäkin enemmän maassa asuu sellaisia, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Heitä oli vuonna 2011 yli 200 000 henkilöä. Syitä Suomeen muutolle ovat muun muassa työ, opiskelu, avioliitto, perheen yhdistäminen, pakolaisuus ja paluumuutto. (Tilastokeskus 2009a; 2009b; Sisäasiainministeriö 2011, 3–4; Salminen 2012, 8.) Vaikka maahanmuutto Suomeen on lisääntynyt selvästi, Suomi vastaanottaa silti huomattavasti vähemmän maahanmuuttajia kuin sen naapurimaat tai muut Euroopan maat (Maijala & Fagerlund 2012, 24). Maahanmuuttajia on Suomessa edelleen varsin vähän, mitattiin määrää millä mittarilla tahansa. Maahanmuuttajien määrässä ja osuudessa, vaikutuksissa, vastaanotossa ja asenteissa Suomi on selvästi jäljessä muuta Länsi-Eurooppaa ja jopa monia muita vasta myöhään muuttajia vastaanottamaan ryhtyneitä maita. (Salminen 2012, 5.)

Suomen sisällä Turku on eräs maamme monikulttuurisimmista kaupungeista. Ulkomaalaistaustaisia on Turussa suhteessa eniten heti Helsingin, Espoon ja Vantaan jälkeen. Kun Turussa asui vuonna 2011 9506 ulkomaan kansalaista ja 14 339 vieraskielistä henkilöä, esimerkiksi koko Etelä-Pohjanmaan maakunnassa heitä oli 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopulla vain 1838 (ulkomaan kansalaiset) ja 2013 (vieraskieliset henkilöt). Vieraskielisten osuus on Turussa viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana kasvanut vajaasta prosentista reiluun kahdeksaan prosenttiin kokonaisväestöstä. Turun väestönkasvu onkin nykyisin paljolti maahanmuuton varassa, sillä vuonna 2011 lähes puolet Turun väestönlisäyksestä tuli sen seurauksena. Myös pakolaisten vastaanottajana Turku on ollut valtakunnan kärkipäätä 1990-luvulta alkaen heti pääkaupunkiseudun jälkeen. (Salminen 2012, 1, 5–10; Häkkinen & Mattila 2011, 11–12, 37, 167.)

Ulkomaalaistaustaisten määrän lisääntyessä viime aikoina on puhuttu yhä useammin kotoutumisen tärkeydestä. Kotoutuminen tarkoittaa sujuvaa kulttuurien välistä vuorovaikutusta, jossa yksilöt tai kokonaiset kulttuurit voivat ottaa oppia ja vaikutteita toinen toisiltaan. (Ks. Berry 2006a.) Maamme virallisen määritelmän mukaan kotoutuminen on ”*maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen*”. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010.) Kotoutuminen on siis prosessi, jossa maahanmuuttajat osallistuvat lisääntyvässä määrin yhteiskunnan sosiaalisiin, kulttuurisiin ja institutionaalisiin toimintoihin, mutta samalla ylläpitävät omaa kulttuuriaan (ks. Häkkinen & Mattila 2011, 67). Selvää on, että onnistunut kotoutuminen hyödyttää sekä kantaväestöä että maahanmuuttajia. Se on tärkeää esimerkiksi työvoimapolitiikan, yhteiskuntarauhan, kulttuurien rikastumisen kannalta, puhumattakaan väestön psyykkisestä hyvinvoinnista. (Forsander & Ekholm 2001a, 113; Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2006, 37; Soilamo 2006, 13; Castaneda, Lehtisalo, Schubert, Pakaslahti, Halla, Mölsä & Suvisaari 2012, 145–156.)

Liikunnan ja urheilun on nähty olevan tärkeää kotoutumisen kannalta sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Urheilun on nähty olevan hyödyksi muun muassa yhteiskunnan demokratian vahvistamisessa ja ylläpitämisessä, ei-toivotun käytöksen ja väkivallan ehkäisemisessä, kielen, kurin, reilun pelin ja muiden yhteiskunnan sääntöjen oppimisessa, itsemääräämisoikeuden ja hyväksynnän saamisessa, suvaitsevaisuuden edistämisessä, ystäväpiirin laajentamisessa, itsetunnon vahvistamisessa ja identiteetin rakentamisessa. (Pfister 2000; Elling, De Knop & Knoppers 2001; Myrén 2003; Walseth & Fasting 2004; Kennett 2005; Krouwel, Boonstra, Willem Duyvendak & Veldboer 2006; Walseth 2006.) On kuitenkin hyvä pitää mielessä, että osallistuminen liikunta- ja urheilutoimintaan ei saa automaattisesti aikaan myönteisiä vaikutuksia. Niihin päästään vain suotuisten olosuhteiden vallitessa ja onnistuneiden asioiden toteutuessa. (Maijala & Fagerlund

2012, 8.) Eräs urheiluun liitetty harhaluulo onkin, että kunkin urheilulajin säännöt riittävät yhdenvertaisuuden toteutumiseen, eikä erillisiä syrjintään puuttumisen keinoja tarvita (Junkkala & Lallukka 2012, 50).

Ei kuitenkaan ole olemassa kovin paljon sellaista tutkimustietoa, jossa liikunnan ja kotoutumisen suhdetta on kysytty *muuttajilta itseltään*. Maahanmuuttajien liikunta- ja urheilutoiminnan ja sen suhdetta kotoutumiseen ei myöskään ole juuri tutkittu kuntanäkökulmasta. Tässä raportissa nämä kaksi asiaa eli liikunnan suhde kotoutumiseen ja liikuntapalvelut kunnissa yhdistetään ja tarkastellaan kotoutumista ja liikuntapalveluja kolmessa erikokoisessa eteläsuomalaisessa kunnassa (Turku, Helsinki, Salo) ja niiden lähiseudulla asuvien maahanmuuttajien sekä heidän parissaan työskentelevien asiantuntijoiden mielestä, päähuomion ollessa Turun seudun tilanteessa.

Raportin rakenne on se, että ensin luodaan aiempien tutkimusten perusteella lyhyt katsaus kotouttamiseen ja liikuntapalveluihin muutamissa kunnissa. Sen jälkeen tarkastellaan maahanmuuttajien kotoutumista, liikunnan merkitystä kotoutumisessa sekä liikuntapalveluita ja -mahdollisuuksia Turun, Salon ja Helsingin seutuja toisiinsa verraten. Lisäksi Turun seudun tilannetta tutkitaan tarkemmin useiden taustamuuttajien avulla. Lopuksi annetaan ohjeita ja suosituksia liikuntapalveluiden järjestämiseen liikuntapalveluiden ja kotouttamisen näkökulmasta.

2. Maahanmuuttajaväestön huomiointi kunnissa on vaihtelevaa

Vaikka muuttoliiketilastoissa *maahanmuuttaja* voi olla Suomen tai ulkomaan kansalainen, kunhan hän muuttaa ulkomailta Suomeen, yleensä maahanmuuttajalla tarkoitetaan henkilöä, joka on syntynyt toisessa maassa. Tällaiset henkilöt ovat ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajia. Toisen sukupolven maahanmuuttajiksi kutsutaan puolestaan ihmisiä, jotka ovat syntyneet uudessa asuinmaassaan, mutta joiden vanhemmista ainakin toinen on maahanmuuttaja. (Väänänen ym. 2009,14.) Ihmisen määrittelyminen maahanmuuttajaksi on kuitenkin kyseenalaista vain sen perusteella, että hänen vanhempansa tai toinen heistä on syntynyt ulkomailla, jos henkilö itse on asunut koko ikänsä samassa maassa. Niinpä tässä tutkimuksessa maahanmuuttajiksi lasketaan vain ulkomailla syntyneet. Silloin niin sanottuja toisen polven maahanmuuttajia ei enää pidetä maahanmuuttajina, vaan kantaväestöön kuuluvina. Toki tämäkin määritelmä on siinä mielessä ongelmallinen, että maahanmuuttajia ovat tällöin myös Suomen kansalaisille ulkomailla syntyneet lapset.

Maahanmuuttaja -käsitettä on arvosteltu muun muassa siitä, että se niputtaa kaikki maahanmuuttajat yhdeksi ryhmäksi ja ylläpitää jakoa ”meihin” suomalaisiin ja ”muihin” ulkomaalaisiin. Toisaalta termin avulla on edes jollain tavoin mahdollista kuvata muuten hyvin moninaista joukkoa. Moni maahanmuuttoon liittyvä termi, kuten esimerkiksi ”*paluumuuttaja*” on lisäksi monimerkityksinen. Tyypillisesti paluumuuttajilla tarkoitetaan ulkomailta takaisin Suomeen muuttaneita Suomen kansalaisia ja heidän jälkeläisiään sekä etniseltä taustaltaan suomalaisia ulkomaan kansalaisia, jotka pitävät itseään suomalaisina. Paluumuuttajia katsotaan olevan myös entisen Neuvostoliiton alueelta tulevat henkilöt, joilla on suomalainen syntyperä, kuten inkerinsuomalaiset. (ks. Häkkinen & Mattila 2011, 12–13.)

Pakolaisetkaan eivät ole yhtenäinen ryhmä, sillä kiintiöpakolaiset valitaan kansainvälisiltä pakolaisleireiltä, kun taas *turvapaikanhakijat* tulevat Suomeen omin neuvoin (Horsti 2009, 78). Tarkemmin sanottuna pakolaisella tarkoitetaan henkilöä, jolla on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Pakolaisaseman voi saada henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai jonka Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutettu toteaa olevan pakolainen. Turvapaikanhakija on puolestaan henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. (ks. Häkkinen & Mattila 2011, 13.)

Eri syistä maahan tulleilla on siis erilaiset lähtökohdat. Esimerkiksi vapaaehtoiset siirtolaiset, kuten työn tai opiskelun perässä muuttavat, saattavat valmistautua siihen vuosien ajan, kun taas pakon sanelemana kotimaansa jättävillä ei ole yleensä juurikaan aikaa valmistautumiseen (Westermeyer 1989, 13). Suomessa asuvat maahanmuuttajatkin ovat monenlaisia ihmisiä ja kuuluvat moniin eri ryhmiin, eikä heitä välttämättä yhdistä toisiinsa muu kuin muutto tänne jostain toisesta maasta (Salminen 2012, 1). Osa on lähtöisin Suomea vastaavista, osa taas selvästi poikkeavista olosuhteista ja jotkut siltä väliltä. Osa muuttajista on paluumuuttajia suomalaisine sukujuurineen, osa taas pakolaisia, jotka hakevat Suomesta turvapaikkaa. Jotkut puolestaan tulevat maahan perhesyiden, kuten suomalaisen puolison tai perheenyhdistämisen myötä, osa taas opiskelu- ja työpaikan perässä. (Forsander & Ekholm 2001, 108.)

Muuttoliikkeen ääripäiden erot ovat hyvin suuret. Toisessa ääripäässä on kyse ihmisen elämästä ja kuolemasta, eli miten selviytyä hengissä sodan, luonnonkatastrofin, nälänhädän tai muun kriisin vaivatussa. Heille valtioiden rajat ovat esteitä, joiden ylittämiseen ollaan tarvittaessa valmiita riskeeraamaan jopa oma henki. Toisessa ääripäässä taas ovat kansainväliset huippuosajat, jotka liikkuvat entistä suurempien voittojen motivoimina maasta toiseen, vailla liikkumisen esteitä ja

minkäänlaista kosketusta hätään tai puutteeseen. (Salminen 2012, 2.) Myös samasta maasta muuttaneiden sisäiset erot voivat olla suuria. Samoilta alueilta tulleiden joukossa on usein eri suhteessa miehiä ja naisia, eri-ikäisiä ja eri tavalla koulutautuneita. (Joronen 2009, 20.) Jonkun maan sisällissodan seurauksena muuttajien joukossa saattaa niin ikään olla kummankin sotaa käyvän puolen edustajia.

Jos termi ”maahanmuuttaja” pitää sisällään monenlaista tulijaa, sangen monia merkityksiä sisältää myös *kotoutumisen* käsite. Kotoutuminen eli integraatio tai integroituminen merkitsee maahanmuuttajan tulemistä osalliseksi uutta elinympäristöään ja yhteiskuntaa, esimerkiksi sosiaalisesti, taloudellisesti, kulttuurisesti ja poliittisesti. Tällöin oma kulttuuri ja kieli säilytetään yhteiskunnan toimintaan osallistumisen lisäksi. Integroituminen ei tällaisen määritelmän mukaan tarkoita vain toisen osapuolen sopeutumista, vaan sopeutuminen edellyttää myös kantaväestön toimia, esimerkiksi opiskelua ja poisoppimista. Integraatio on kaksisuuntainen tapahtumasarja ja jotta se olisi mahdollista, muutosvalmiutta vaaditaan myös kantaväestöltä. (Väänänen ym. 2009, 14, 62.)

Kotoutuminen on vuorovaikutuksellinen tapahtuma suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan sekä rakenteellisella että kokemuksellisella tasolla. Yhteiskuntaan kiinnittyminen voi tapahtua esimerkiksi sosiaalisten suhteiden, yhteiskunnallisen osallistumisen, työnteon, ihmisten ja instituutioiden kohtaamisen sekä kielen oppimisen kautta. Ihminen voi myös tuntea kuuluvansa moneen eri paikkaan ja yhteisöön, jolloin hänellä voi olla useita koteja ja kotimaita ja olla silti kotoutunut. Suomeen kotoutuminen ja kotiutuminen ei täten sulje pois sitä, että maahanmuuttaja voi samaan aikaan olla suuntautunut sekä Suomeen että lähtömaahansa. Hän voi olla mukana valtioiden väliset rajat ylittävissä sosiaalisissa verkostoissa, jolloin vahvat ylikansalliset siteet eivät automaattisesti tarkoita heikompaa kotoutumista uuteen asuinmaahan. (Häkkinen & Mattila 2011, 17–18.)

Kotoutumisen yhteydessä puhutaan usein myös *kotouttamisesta*. Sillä tarkoitetaan yhteiskunnan toimenpiteitä maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Kotouttamisen keskeinen työ tehdään kunnissa. Sitä ohjaavat kuntakohtaiset kotouttamisohjelmat, joissa määritellään kotoutumista edistävät toimenpiteet, palvelut, yhteistyötahot ja vastuut. Niiden onnistumisella tai epäonnistumisella on suuri merkitys sille, miten hyvin maahanmuuttajat kotoutuvat paikallisesti, löytävät heitä ja ympäröivää yhteiskuntaa hyödyttävät elämänmuodot, oppivat uuden kielen, pääsevät koulutukseen, saavat työtä, asunnon ja sosiaalisia verkostoja. (Salminen 2012, 4.)

2.1. Monikulttuurisuusstrategiat ovat kunnissa harvinaisia ja myös tiedonkulussa on puutteita

Suomessa maahanmuuttajille tarkoitettut palvelut ovat suurimmissa kaupungeissa suhteellisen pitkälle kehittyneitä. Eritasoisia kielikursseja järjestetään ja kotouttamislaki velvoittaa kunnat laatimaan kotouttamissuunnitelman maahanmuuttajille. Kotouttamispalvelut pyrkivät myös antamaan tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen palveluista. Sen sijaan maaseutumaisilla alueilla maahanmuuttajapalveluita on alettu kehittää vasta viime vuosina muuttajien määrän noustessa. (Häkkinen & Mattila 2011, 113–114.)

Maahanmuuttajien osuus ja määrä on suurimmassa osassa Suomea pieni. Muuttajia kyllä hajasioidetaan eri puolille maata esimerkiksi pakolaisten vastaanottokeskusten muodossa, mutta silti suurin osa maahanmuuttajista asettuu ennemmin tai myöhemmin asumaan suuriin kaupunkeihin tai niiden läheisyyteen. Niinpä valtaosa heistä asuu Etelä-Suomen kaupungeissa ja monikulttuurisuus koskettaa vain tiettyjä alueita ja paikkakuntia Suomessa. (Kivijärvi & Harinen 2008; Väänänen ym. 2009, 15.) Maahanmuuttajat keskittyvät Suomessa suurimpiin kaupunkeihin,

koska ne tarjoavat - tai ainakin niiden uskotaan tarjoavan - parhaat uuden elämän rakentamisen mahdollisuudet. Toki väestön keskittyminen kaupunkeihin on tyypillistä koko väestölle, eikä pelkästään maahanmuuttajille, mutta maahanmuuttajat ovat olleet vielä alttiimpia kaupunkeihin muuttajia kuin kantaväestö. Esimerkiksi Turkuun heitä on vetänyt erityisesti halu päästä lähelle sukulaisia ja ystäviä. (Salminen 2012, 7,13.)

Yleisesti suurempiin asutuskeskuksiin muutetaan muun muassa sosiaalisten verkostojen, parempien työmahdollisuuksien ja suvaitsevamman ilmapiirin vuoksi. (Faehnle, Jokinen, Karlin & Lyytimäki 2010, 14–15.) Asennetutkimukset ovat osoittaneet, että ulkomaalaisten maahanmuutto herättää maaseudulla enemmän pelkoa kuin kaupungeissa. Niinpä vuonna 2007 Helsingissä, Turussa ja Tampereella maahanmuuttajiin suhtauduttiin myönteisemmin kuin maaseudulla ja pienemmissä kaupungeissa. (Jaakkola 2009, 78–82.)

Maaseutumaiset alueet poikkeavat kaupunkimaisista alueista monin muinkin tavoin, mikä saattaa vaikuttaa kotoutumiseen. Maaseudulla maahanmuuttajien vähäisen määrän takia heidän tukenaan ei välttämättä ole muita samanlaisen kulttuuristaustan omaavia ihmisiä. Kotoutumista helpottavien palveluidenkin saatavuus on vaikeampaa suurten kaupunkien ulkopuolella asuville maahanmuuttajille. Kun samalla paikallisen kielen hallinta on usein vielä heikkoa, mahdollisuus itsenäiseen tiedon hankintaan erittäin rajallinen. Tällöin kotouttamispalveluiden puute saattaa tehdä elämisen tällaisilla paikkakunnilla vaikeaksi. (Häkkinen & Mattila 2011, 110, 114.) Toisaalta pienillä maaseutumaisilla paikkakunnilla ”kaikki tuntevat toisensa”, mikä johtaa parhaimmillaan siihen, että yhteistyö kunnassa eri tahojen välillä on jouhevaa, ihmiset tuntevat toisensa muutenkin kuin virallisissa tilanteissa ja asioita voidaan aina järjestää. Ei pidä unohtaa myöskään sitä, että kuntalaisten läheisyys tuottaa parhaimmillaan yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemistä kantaväestön ja maahanmuuttajien kesken. (Mattila & Björklund 2013, 103.) Tämän toi esiin myös eräs käsillä olevaan tutkimukseen haastateltu maahanmuuttajien parissa työskentelevä asiantuntija:

”Mä uskon, että pienillä paikkakunnilla, kun puhutaan toiselle suuremmin, pystytään enemmän, pystytään huomioimaan ja pystytään heräämään. Näihin asioihin ei ole herätty. Ainaki pääkaupunkiseudulla, että minkä takia heillä pitää jotaki erikseen.” (Asiantuntija 14, kotoisin Virossa.)

Koska Suomessa maahanmuuttajataustaisia ei juuri ole kuin vain suuremmissa asutuskeskuksissa ja niiden liepeillä, ei monissakaan kunnissa ole monikulttuurisuusstrategiaa. Kivijärven ja Harisen (2008) tutkimasta 226 kunnasta ainoastaan yhdeksässä oli vuonna 2008 laadittu monikulttuurisuusstrategia ja vain kuudessa kunnassa oli palkattu monikulttuurisesta nuorisotyöstä vastaava työntekijä, vaikka maahanmuuttajaväestö maassamme painottuu erityisesti nuoriin ikäluokkiin. (Kivijärvi & Harinen 2008, 5, 39, 41, 46.)

Myöskään Honkasalon, Souton ja Suurpään (2007) mukaan strategisissa linjauksissa monikulttuurista nuorisotyötä ei juuri kunnissa ollut, eikä tästä vastaavaa henkilöä. Jos strategiaa yleensä oli, se ja käytäntö eivät yleensä kohdanneet ja käytännön ohjeistuksessa oli puutteita. Maahanmuuttajatyötä tekevät olivat usein kunnissa oman onnensa nojassa, sillä monikulttuurisuutta ei huomioitu koko työyhteisön tasolla. Yhteistyö oli vähäistä myös kunnan muiden virastojen kesken, sillä hallinnollisten rakenteiden jäykkyys ja työkultuurit estivät joustavien yhteistyömuotojen rakentamisen. Kokemukset eivät liikkuneet toimipisteiden välillä ja selkeät vastualueet ja päätöksenteko-oikeudet puuttuivat. Myöskään kuntien välistä yhteistyötä ei juuri ollut yksittäisiä tapahtumia lukuun ottamatta. Niin ikään maahanmuuttajajärjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö oli vähäistä ja jos yhteistyötä edes oli, se ei ollut systemaattista ja suunnitelmallista. Yleensä käytännöt perustuvat suomalaiseen toimintakulttuuriin, eikä niitä arvioitu monikulttuurisesta näkökulmasta. Niinpä toimintaan ei tuotu kovin innokkaasti uusia, muilta

kulttuureilta opittavia toimintamuotoja ja -keinoja. (Honkasalo, Souto & Suurpää 2007, 14–16, 20–22, 27, 29–30, 40, 60–65.)

Myös tuoreessa maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksessa (Terveyden ja Hyvinvoinnin Laitos 2012) ilmeni tiedonkulun heikkous maahanmuuttaja-asioissa monissa tutkimukseen osallistuneissa kunnissa. Monessa kunnassa erityisesti sosiaali- ja terveysvirastojen erillisuus vaikeutti yhteistyötä ja tiedonkulku virastojen välillä oli puutteellista. Samoin muiden virastojen mukaan ottaminen tutkimukseen vaihteli paljon kunnasta riippuen ja katkonaisen tiedonkulun vuoksi joissain kunnissa jopa maahanmuuttotyön avainhenkilöitä jäi kokonaan hankkeen suunnittelun ja tilaisuuksien ulkopuolelle. (Rask, Koponen, Castaneda, Koskinen & Linnanmäki 2012, 302.)

Eri organisaatioiden väliset sektorirajat näyttävät olevan monikulttuurisuustyössä tyypillisesti yhteistyön esteenä (Junkkala & Lallukka 2012, 53). Se ei tietenkään ole tarkoituksenmukainen tilanne, koska maahanmuuttokysymykset koskevat kunnissa yhä useampaa hallintokuntaa, jolloin kokemusten vaihto niiden välillä olisi hyödyllistä (ks. Fagerlund 2012, 13). Lisäksi tiedon saanti yhteiskunnasta ja sen palveluista sekä mahdollisuus ja oikeus palveluihin ja avun saamiseen ovat keskeisiä tasavertaisuuden ja hyvinvoinnin edellytyksiä. Jotta voi osallistua yhteiskunnan toimintaan sen jäsenenä, se edellyttää tietoa ja ymmärrystä siitä, kuinka yhteiskunta ja sen instituutiot toimivat. Jos maahanmuuttajat eivät löydä kotouttamispalveluiden pariin puutteellisen yhteistyön tai tiedottamisen takia, tarvitaan tehokkaampaa toimintaa. (Ks. Häkkinen & Mattila 2011, 115–116.) Niinpä tulevaisuudessa edellä kuvattu toimimattomuus ei voi enää jatkua, sillä maahanmuuttajaosuuksiltaan pienempienkin paikkakuntien on luultavasti pakko luoda jonkinlaiset käytännöt ja strategiat asiaan liittyen, sillä maahanmuutto tulee väistämättä olemaan keskeinen väestöllinen muutostekijä Suomessa ja väestönkasvu tulee nojautumaan pitkälti maahanmuuttoon ja maahanmuuttajaväestön kantaväestöä suurempaan syntyvyyteen, haluttiin sitä tai ei. (ks. Salminen 2012, 17.) Tätä ei ole kaikkialla vielä ymmärretty:

”Siinä me ollaan mietitty semmosia asioita, et miten sitä yhdenvertaisuuslakia käytetään ja siitä on puhuttu sillä tavalla, et yhdenvertaisuuspalvelut kaikille. Elikkä käännetään se laki näin päin, että se laki antaa mahdollisuuden olla huomioimatta ja pitää kaikkee tasapaksuna. Et sitä on kentällä näkynyt, että tähän vedotaan tähän yhdenvertaisuuslakiin, vaikka pitäis toimia toisinpäin... Sehän se pohjimmiltaan se integraatio on, et kumpiki taho muuttuu. Ja integraatio -sanaa monessa paikassa käytetään väärin ja nähdään vaan sulautumisena, sit puhutaan siitä integraationa ja Helsingissä näin tehdään.” (Asiantuntija 14, kotoisin Virosta.)

Kaiken kaikkiaan maahanmuuttaja-asiat on huomioitu usein selvästi paremmin sellaisissa paikoissa, joissa on aiempia kokemuksia maahanmuuttajista kuin paikoissa, joissa tällaisia kokemuksia ei ole. Esimerkiksi Turussa kotouttamislain toteutus on perustunut Turun kaupungin kotouttamisohjelmaan, joka tarkistetaan viiden vuoden välein. Turku on sisällyttänyt strategioihinsa rasmin ehkäisyä ja suvaitsevaisuuden edistämistä aina 1990-luvulta asti. Kaupungin peruspalveluiden lisäksi kohdennettuja maahanmuuttajapalveluita on ollut ulkomaalaistoimiston, muiden hallintokuntien ja kolmannen sektorin vapaaehtoisjärjestöjen kanssa. (Salminen 2012, 4.) Käytännön esimerkkinä Turun toiminnasta mainittakoon kaupungin kansainvälinen kohtauspaikka, joka järjestää erilaista maahanmuuttajien kulttuuritoimintaa. Kotouttamistoiminta, mikä on tarkoitettu alle kolme kuukautta maassa olleille, järjestää kansainvälisessä kohtauspaikassa muun muassa ompelua, ruokakursseja ja suomen kielen kursseja sekä luontoretkiä, missä muuttajat voivat tutustua opastetusti suomalaiseen luontoon. Silti eräs suurimmista maahanmuuttajien kotouttamistyön ongelmista Turussa on ollut Salmisen (2012, 17–18) mukaan projektiluontoisuus ja lyhytjänteisyys. Ainaisten hankkeiden ja projektien sijaan kaivattaisiin pitkäjänteisempää rahoitusta ja työskentelyä. Sama ongelma on ollut muuallakin, kuten seuraava esimerkki Helsingistä kertoo:

”Niin X sanoo, että X:n projekti on loppunut ja viimeinen kerta viime maanantaina. Heillä oli jo ryhmä missä he ovat maksaneet... Siitä ei ole vielä tietoa, tuleeko se maksamaan vai ei. Ja tää tähän ryhmään varmaan on ihan loppu, kun mä en tiedä pystykö X jatkamaan heijän kanssa vapaaehtoisena... hänen puolesta en osaa sanoa. Ja sitten siellä on sit taas ryhmä aika iso. Että sinne ja ihmiset ovat aika kokoontunut enemmän kuin kolme vuotta. Ja se on sääli. Niinku jos se hajoo.” (Haastattelut 26–40, Venäjältä kotoisin olevien naisten ja miesten ryhmähaastattelu.)

Vaikka suurissa kaupungeissa maahanmuuttajapalveluita sekä kotouttamisohjelmia on yleensä järjestetty todennäköisemmin kuin pienillä paikkakunnilla, eräs parhaista esimerkeistä maahanmuuttajia kotouttavasta toiminnasta löytyy kuitenkin asukasmäärältään (vaan ei maahanmuuttajaosuudeltaan) pienestä Närpiön kunnasta. Närpiön kehitys monikulttuuriseksi paikkakunnaksi on tapahtunut nopeasti. Pakolaisten vastaanotto kunnassa alkoi vuonna 1988, mutta maahanmuuttajien määrä lähti nopeaan kasvuun vuoden 2004 jälkeen. Syynä siihen oli työvoiman tarve kasvihuoneistaan ja metalliverstaistaan tunnetussa kunnassa. Kunnan epäedullinen väestörakenne pakotti työnantajat etsimään työvoimaa muualta. Kun sitä ei Suomesta löytynyt, työvoimaa haettiin ulkomailta. (Mattila & Björklund 2013, 101.)

Närpiön onnistuneen integraation taustalla on siis ollut työvoiman tarve, joka on imenyt kuntaan työvoimaa. Se puolestaan on johtanut työnantajien voimakkaaseen sitoutumiseen maahanmuuttoon ja kotouttamiseen. Työnantajat ovatkin olleet mukana monessa työelämän ulkopuolisessa asiassa. He ovat esimerkiksi avustaneet asuntojen saannissa sekä lasten päivähoidon ja koulunkäynnin käytännön järjestelyissä. Kielikursseja on ollut mahdollista järjestää myös työaikana ja työpaikalla. Närpiössä maahanmuuttajien ja työnantajien välillä on valinnut molemminpuolinen riippuvuussuhde, sillä maahanmuuttajat ovat tarvinneet työtä ja yritykset työvoimaa. (Mattila & Björklund 2013, 104–105.)

Yleensäkin Närpiön ilmapiiri on ollut poikkeuksellisen maahanmuuttajamyönteinen, johon on työvoiman tarpeen lisäksi useita syitä. Ensinnäkin paikkakunnalla on pitkä historia siirtolaisten lähtöalueena. Useilla närpiöläisillä on muistoja siirtolaisuudesta, toisilla myös omakohtaisia kokemuksia, jolloin siirtolaisten asemaan on ollut helppo samaistua. Toiseksi Närpiö on ruotsinkielinen kunta ja ruotsinkieliset ovat Suomessa kielivähemmistönä. Tämä on auttanut närpiöläisiä ymmärtämään paremmin siirtolaisten kokemaa vierautta. Tämä omasta historiallisesta kokemuksesta kumpuava mielenmaisema on näkynyt humanina eetoksena ja auttamisenhalun perinteenä. Se on tuottanut avoimuutta ja suvaitsevaisuutta ulkomailta tulevia kohtaan. Lisäksi tiedotuksella ja asennemuokkauksella on ollut suuri merkitys integraatioprosessissa. Jo ensimmäisten pakolaisten saapuessa kuntalaisille on kerrottu tilanteesta perinpohjaisesti. Myöhemmin asennemuokkausta ja tiedotustyötä on tehty myös työnantajien parissa kertomalla heille ulkomaisen työvoiman tarjoamista mahdollisuuksista. (Mattila & Björklund 2013, 101–103.)

Kolmanneksi, Närpiön nykyiset kotouttamisen tavat, käytännöt ja rakenteet ovat olleet noin kahdenkymmenen vuoden kehitystyön tulosta. Niitä on päästy kehittämään pakolaisia vastaanotettaessa suhteellisen pienen ulkomaalaistaustaisen väestön kanssa ja sitten kun työperäinen maahanmuutto on alkanut, ”kotouttamiskoneisto” on ollut valmis. Olisi ollut paljon hankalampaa, jos työperäiset maahanmuuttajat olisi pitänyt ottaa vastaan ilman jo olemassa olevia rakenteita ja käytäntöjä. Neljänneksi, Närpiö on väestömäärältään sen kokoinen kunta, että kaikki tuntevat toisensa. Sen ansiosta yhteistyö kunnan eri viranhaltijoiden ja toisaalta viranhaltijoiden ja kuntalaisten välillä on ollut jouhevaa. Tällainen kuntalaisten läheisyys on tuottanut yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemistä. Niinpä eri organisaatiot ja hallinnonhaarat ovat pyrkineet tiiviiseen yhteistyöhön kotouttamisasioissa, jolloin kotouttaminen on ollut organisaatioiden ja hallinnonhaarojen rajat ylittävä yhteinen ponnistus. Tämä kokonaisvaltainen ote on näkynyt myös alueellisena yhteistyönä esimerkiksi työvoimahallinnossa ja kuntien tasolla. Eräs onnistumisen

tekijä on ollut myös se, että kotouttamisprojektit ovat Närpiössä pohjautuneet edellisten projektien onnistumisten varaan. (Mattila & Björklund 2013, 103–104.)

2.2. Monikulttuurisen liikunnan ja liikuntapalveluiden merkitys nousee

Koska monikulttuurisuus on Suomessakin viime aikoina lisääntynyt, on myös monikulttuurinen liikunta tullut aiempaa ajankohtaisemmaksi. Kuten tiedetään, liikunnalla on monia fyysisiä ja psyykkisiä vaikutuksia. Maahanmuuttajille sillä saattaa olla erityisesti psyykkistä terveyttä edistäviä vaikutuksia, sillä monet, erityisesti pakolaiset ovat muita todennäköisemmin joutuneet kärsimään menneisyydessään muun muassa sotaa, vainoa, väkivaltaa, sortoa, vangitsemista, kidnappausta, kidutusta, nälänhätää, kuivuutta, tappamisen omin silmin todistamista ja läheistensä kuolemia, jotka ovat aiheuttaneet esimerkiksi ahdistusta, masennusta, fobioita, alakuloisuutta, unettomuutta, toistuvia painajaisia, post-traumaattista stressiä, keskittymisvaikeuksia ja erilaisia sairauksia. (Westermeyer 1989, 47, 103, 162; Allen, Basilier Vaage & Hauff 2006, 198–2008; Castaneda ym. 2012, 151–156.)

Maahanmuuttajille liikunta voi olla erityisen tärkeää maahantulon alkuvaiheessa, jolloin osaamista ei välttämättä voi muualla näyttää. Esimerkiksi maahanmuuttajataustaiselle lapselle ja nuorelle saattaa olla tärkeää onnistua jossain, jos koulussa kielen tai jonkin muun syyn vuoksi on vaikeuksia. (Maijala & Fagerlund 2012, 50.) Varttuneemmille pakolaisille puolestaan liikuntatuokio voi tarjota jopa viikon ainoan ahdistuksesta vapauttavan hetken, jolloin menneisyyden piina ei pyöri herkeämättä mielessä. Yleensäkin liikunta saattaa parhaimmillaan edistää monin tavoin maahanmuuttajan alkutaivalta uudessa maassa. Koska liikunnan kieli on kansainvälinen (riittää, kun on osaa harrastetun lajin säännöt), liikunnassa pystyy toimimaan vähäiselläkin kielitaidolla. Lisäksi liikunnan avulla voi kartuttaa sosiaalista pääomaa, saada esimerkiksi ystäviä. Liikunta saattaa auttaa myös yhteiskunnan sääntöjen omaksumisessa. Asioita voi oppia ikään kuin huomaamattaan, esimerkiksi kuinka toimitaan uimahallissa, pukuhuoneessa, kuntosalilla jne. Samoin kulttuurien välisestä liikunnasta on hyötyä kielen oppimisessa, koska kantaväestön kanssa sanavarasto todennäköisesti karttuu. (Zacheus, Koski, Rinne & Tähtinen 2012, 91, 112.)

Ei siis ole ihme, että monissa maissa, kuten Hollannissa viranomaiset ovat 2000 luvun aikana käyttäneet urheilua merkittävänä sosiaalipolitiikan välineenä. Sen on nähty auttavan muun muassa sosiaalista integraatiota, yhteisöllisyyttä ja rikosten ehkäisyä. Urheilun positiivisten vaikutusten on toisin sanoen uskottu olevan siirrettävissä elämänalueelta toiselle. Lisääntyneet urheiluperäiset projektit ovat pyrkineet sosiaalisen järjestyksen lisäämiseen ongelmallisiksi koetuilla kaupunkialueilla. Ne ovat keskittyneet erityisesti alueille, joissa on ”huono-osaisia”, ”vaarallisia” tai ”riskiryhmään” kuuluvia nuoria. Toki maahanmuuttajien liikunnan ja urheilun aktivoimisprojekteilla on ollut usein virallisten tavoitteiden lisäksi myös piilossa olevia, uusliberalistisia tavoitteita. Näitä ovat esimerkiksi köyhyyden ja poikkeavuuden kriminalisointi ja ihmisten ”normalisointi”. (Spaaij 2009, 251–253.)

Monikulttuurisen liikunnan päämääränä ja ihanteena on inkluusio. Se tarkoittaa, että liikuntatoiminnan tulisi olla kaikille avointa riippumatta sukupuolesta, iästä, etnisestä taustasta, uskonnosta, vammaisuudesta, sosiaalisesta asemasta tai seksuaalisesta suuntautuneisuudesta. Liikuntaan voivat siis ottaa osaa sekä maahanmuuttajat että kantaväestö, mikä luo edellytykset integraatiolle eli kotoutumiselle. (Maijala & Fagerlund 2012 14–15.) Liikunnan seuratoiminnassa inkluusio puolestaan tarkoittaa, että vähemmistön edustajat, kuten maahanmuuttajat, voivat harrastaa liikuntaa ja urheilua kaikille avoimissa seuroissa, eikä heidän liikkumistaan painoteta erillisissä ryhmissä (Junkkala & Lallukka 2012, 21). Tällöin liikuntaa paitsi markkinoidaan sekä maahanmuuttajataustaisille että kantasuomalaisille, myös perustetaan yleisiä ja kaikille avoimia

liikuntaryhmiä, joihin pyritään samaan maahanmuuttajataustaisia mukaan, tarvittaessa erityistoimenpiteiden ja erityisten tiedotuskanavien avulla (Fagerlund 2012, 10).

On käynyt ilmeiseksi, että maahanmuuttajien tavoittamiseksi ja liikuntatoiminnasta tiedottamiseksi tarvitaan eri tahojen välistä yhteistyötä. Liikunta ja urheilu eivät nimittäin ole muista elämänalueista itsenäisiä, vaan ne ovat vuorovaikutuksessa muiden sosiaalisten kenttien, kuten perheen, koulutuksen, työelämän ja politiikan kanssa. (Spaaij 2009, 250, 262.) Erilaisia monikulttuurisia yhteistyön muotoja liikunnan saralla voivat olla esimerkiksi maahanmuuttajayhdistysten ja urheiluseurojen välinen yhteistyö, kuntien liikuntatoimien ja seurojen välinen yhteistyö sekä yhteistyö nuorisotalojen kanssa. Ei kannattaisi myöskään karsastaa vastaanottokeskusten ja liikuntaseurojen välistä yhteistyötä, puhumattakaan yhteistyöstä perheiden, sosiaalitoimen ja koulujen kesken. (Fagerlund & Maijala 2011, 38–39, 41–43, 46.) Junkkalan ja Lallukan (2012, 54) mukaan yhteistyön tarvetta on niin ikään urheiluseurojen ja nuorisotyön, koulu-, sosiaali- ja liikuntatoimen sekä yhdistysten ja liikuntahankkeiden välillä.

Eri toimijoiden välinen yhteistyö mahdollistaa parhaimmillaan kotoutumisen kokonaisvaltaisen tukemisen. Liikunta on tällöin yksi, mutta ei ainoa väline kotoutumisen helpottamiseen. Esimerkiksi matalan kynnyksen toiminnan (mm. liikuntakerhot) ja tavoitteellisempien liikuntaryhmien välinen yhteistyö rakentaa siltoja näiden välille. Yhteistyöverkoston toimiessa vähäiset resurssit voidaan myös kohdentaa itse toimintaan, eikä kohderyhmän tavoittamiseen. Niinpä esimerkiksi vastaanottokeskukset ja muut pakolaisille ja turvapaikanhakijoille tarkoitetut paikat ovat hyviä paikkoja maahanmuuttajien tavoittamiseen ja liikuntamahdollisuuksista tiedottamiseen. (Maijala & Fagerlund 2012, 39, 44–46.)

Valitettavasti monikulttuuriset liikuntapalvelut eivät yleisesti ole Suomen kunnissa kovin hyvällä mallilla. Myrénin (1999) mukaan 1990-luvun lopussa vain harva maamme kuntien liikuntatoimista järjesti liikuntapalveluita maahanmuuttajille. Liikuntapalvelut, joissa olisi huomioitu myös maahanmuuttajat, olisivat kuitenkin siinä mielessä tärkeitä, että suoraan kantaväestön kansoittamiin ryhmiin meneminen pian maahan saapumisen jälkeen on monille erittäin vaikeaa. Siirtyminen yhdessä suomalaisten kanssa tapahtuvaan liikuntaan tulisikin tapahtua asteittain kotoutumisen edetessä. (Myrén 1999, 108, 110–111, 115, 120–121.) 2000-luvun toisen vuosikymmenen alussakin tilanne on edelleen se, että liikuntatoimien palveluita ei yleensä kohdenneta maahanmuuttajille, tosin maahanmuuttajataustaisten liikuntapalveluiden käytön lisääntyminen on johtanut joihinkin toimenpiteisiin joissain kunnissa. Näitä ovat muun muassa naisille tarkoitetut uintiryhmät sekä lapsille ja nuorille kohdennetut matalan kynnyksen toiminnat liikunnallisine iltapäiväkerhoineen. (Fagerlund & Maijala 2011, 25–26.)

Kuntien puutteet monikulttuurisuustoiminnassa on huomattu myös valtion tasolla. Se on eräs syy siihen, että maahanmuuttajien liikunnan kehittämiseksi ja kotoutumisen helpottamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö julisti vuonna 2011 kuntien haettavaksi 700 000 euroa kehittämisavustusta maahanmuuttajien kotouttamiseen liikunnan avulla. Kolmivuotisesta kehittämisavustuksesta vuosi 2011 oli ensimmäinen hankevuosi. Hankkeiden päätavoitteena oli tukea ja mahdollistaa maahanmuuttajataustaisten osallistumista liikuntaan. Tarkemmin sanottuna tavoitteena oli kehittää toimintaa, johon maahanmuuttajataustaiset pystyisivät osallistumaan kantaväestön lailla. Painopisteinä avustuksissa olivat lapset ja nuoret, terveyttä edistävä liikunta sekä liikunta- ja urheiluseurojen toiminta maahanmuuttajataustaisille. Kehittämisavustuksella oli tarkoitus aktivoida erityisesti niitä kuntia, joilla ei ollut vielä kokemusta liikunnan monikulttuurisuustyöstä. (Fagerlund 2012, 3, 8, 26.)

Aika lailla kuntien asenteesta maahanmuuttajien liikuntaa kohtaan kertoi kuitenkin se, että kehittämishakemuksia tuli ELY-keskuksiin vuonna 2011 toivottua vähemmän, eikä hankkeisiin varattua kokonaissummaa saatu käytettyä vuoden aikana siitäkään huolimatta, että avattiin

täydentävä haku. Tämä antaa aiheen olettaa, että maahanmuuttajataustaisille suunnattu liikunta on monissa kunnissa edelleen niin uusi asia, että sen merkitystä ei ole vielä sisäistetty. Myös kuntien liikuntatoimien henkilökunnalle monikulttuurisuustyö on usein uusi asia, eikä olemassa olevia toimintatapoja asian suhteen vielä ole. (Fagerlund 2012, 8.) Lisäksi periaatteellisella tasolla syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden tavoitteet saatetaan ehkä hyväksyä, mutta käytännön toiminnassa asia on usein toinen. Yleisintä on, että asioille ei edes yritetä tehdä mitään. (ks. Junkkala & Lallukka 2012, 49.)

Toki kehittämisavustusten laiska hakeminen kunnissa johtui myös siitä, että ELY-keskukset ja ministeriö eivät tiedottaneet avustuksista kunnolla. Tiedotusta suunnattiin kuntien liikuntapalveluille ELY-keskusten ja ministeriön verkkosivujen ja sähköpostilistojen kautta. Tällöin muun muassa maahanmuuttajayhdistykset jäivät tiedottamisen ulkopuolelle. Ne eivät siis saaneet tietoa mahdollisuudesta toimia kuntahakijan yhteistyökumppaneina. Kunnissa puolestaan tietoa jäätettiin kaipaamaan haun tuloksista, muista hakijoista ja heidän yhteystiedoistaan, mikä vaikeutti verkostoitumista ja kokemusten vaihtoa hankkeiden välillä. (Fagerlund 2012, 8–9.)

Suurin osa niistä (68 %), jotka maahanmuuttajien liikunnan kehittämisavustuksia vaivautuivat edes hakemaan, oli kaupunkien ja kuntien liikuntatoimia tai niihin rinnastettavia tahoja, kuten kulttuuri- ja vapaa-aikatoimia. Yhdistetty nuoriso ja liikuntatoimi oli hakijana 16 prosentissa hakemuksista ja lopuissa 16 prosentissa hakijana oli jokin muu taho, esimerkiksi opetustoimi, nuorisotoimi tai kaupungin maahanmuutto- ja monikulttuurisuusyksikkö. Kehittämisavustuksia käytettiin muun muassa ohjaajien palkkioihin, kuljetusten järjestämiseen liikuntapaikoille ja tapahtumiin, uusille kohderyhmille suunnattuihin uusiin liikuntaryhmiin, tilavuokriin ja välinehankintoihin. (Fagerlund 2012, 5.)

Suurissa kaupungeissa, joilla oli usean vuoden kokemus maahanmuuttajataustaisten liikuntatoiminnan järjestämisestä, avustuksella vahvistettiin jo olemassa olevaa toimintaa. Sen sijaan pienemmissä kunnissa maahanmuuttajataustaisten liikuntatoiminta oli usein uusi asia. Niissä ensimmäisen hankekauden aikana resursseja kohdennettiin asiaan perehdyttämiseen sekä yhteistyöverkoston luomiseen käytännön toiminnan rinnalla. Toimintamallien kehittäminen vei tällaisissa kunnissa oman aikansa, sillä poikkihallinnollinen yhteistyö oli monissa kunnissa uusi toimintatapa. Joissain kunnissa taas maahanmuuttajayhdistysten ja -seurojen pienet resurssit ja hankeosaamisen vähäisyys hankaloittivat yhteistyötä. (Fagerlund 2012, 5–6,13.)

Vaikka yhteistyö kuntien välillä ja niiden sisällä maahanmuuttoasioissa on perinteisesti ollut Suomessa puutteellista, monissa opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamissa maahanmuuttajaliikunnan kehittämishankkeissa vuodesta 2011 eteenpäin kokeiltiin rohkeasti erilaisia yhteistyömalleja. Ihmisten tavoittamisen ja toimintamallien kehittämisen kannalta erityisen hedelmällistä oli yhteistyö kunnan muiden hallintokuntien ja muiden maahanmuuttotyötä tekevien kanssa. Esimerkiksi poikkihallinnollinen yhteistyö maahanmuutto-, monikulttuurisuus- ja pakolaisuusyksiköiden kanssa koettiin hyödylliseksi tavoitettavuuden kannalta. Eipä yhteistyötä kaikkialla vieroksuttu myöskään kuntayhtymien, kunnan perusturvan, kasvatus- ja palvelukeskusten sekä sosiaalityön yksiköiden kanssa. Myös mielenterveysseuran ja seurakunnan osaamista hyödynnettiin joissain kunnissa. Maahanmuuttajayhdistysten kanssa yhteistyötä puolestaan tehtiin esimerkiksi Espoossa, Vantaalla ja Turussa. Näiden kaupunkien liikuntapalveluyksiköillä oli toki ollut jo valmiiksi yhteistyötä maahanmuuttajayhdistysten kanssa. (Fagerlund 2012, 13.) Seuraava haastattelusitaatti summaa yhteen joitain maahanmuuttajien liikunnan järjestäjätahoja:

”Omat seurat, maahanmuuttajien liikuntaseurat ja maahanmuuttajien yleisseurat. Esimerkiks... no, Inkerikeskus ei suoraan tällä hetkellä järjestä, mut et sillä tavalla, omaa kulttuuria tukevat seurakunnat, Hämeenlinnan Settlementti on esimerkiks yks, heil on projekti. Sitte kunnat voi olla myös sillä tavalla, Tampereella on esimerkiks naisten uintii järjestetty. Pienemmissä

paikkakunnissa pystyy tekemään paikallisverkostoja eli vaikka ei ole suoraan liikuntatoimella henkilöä, mut et siinä pystyy tekemään semmosta. Pienissä kunnissa helpompi vastata asioihin. Sitte valtaväestön seuroissa käy maahanmuuttajien lapsia, jalkapallossa löytyy ihan venäjänkielisiä, tummaihoisia, kaikkee. Että kyllä se tie sinne löytyy myös näihin isoihin. Sanotaan, et jalkapallo on ylivoimaisesti suosituin laji, jos nyt puhutaan miehistä. Et kyl se siellä jalkapalloliiton toiminnassa näkyy. Et siellä ne ovet avautuu. Ja sitte sosiaalitoimi... mun mielestä vois ainaki pääkaupunkiseudulla sanoo, et sosiaalitoimen ihmiset, ku ne näkee sen tarpeen, ne yrittää jollain tavalla siihen vastata. Et kyl senki vois laittaa.” (Asiantuntija 14, kotoisin Virosta.)

2.3. Esimerkkejä monikulttuurisista liikuntapalveluista

Millaisia käytäntöjä maahanmuuttajien liikunta-asioissa on eri kunnissa ollut? Ainakin Turku on ollut monella tapaa asian edelläkävijä. Kaupungin palveluksessa on ollut jo 1990-luvun puolivälistä saakka, ilmeisesti ensimmäisenä Suomessa, maahanmuuttajien liikuntaan keskittyvä liikunnanohjaaja. Siitä kaupunki on saanut tunnustusta aina valtiovaltaa myöten. (Zacheus, Koski, Rinne & Tähtinen 2012.)

”Valtakunnallisesti jos ajatellaan, niin mun mielestä Turussa maahanmuuttajille nää asiat on erittäin hyvin järjestetty, et tääl on tosiaan vuoden 96 asti ollu liikuntapalvelukeskuksessa maahanmuuttajien oma liikunnanohjaaja, joka tekee sitä työtä päätyökseen ja järjestää pelkästään heille suunnattuja toimintoja ja pyrkii auttamaan heitä normaalitoimintoihin mukaan. Ja Turussahan on tosi paljon urheiluseuroja ja erilaisia yhdistyksiä, mihin toimintoihin maahanmuuttajat voi osallistuu ihan samalla tavalla kun kantaväestö... Ja sitte se liikuntapalvelukeskuksen liikuntapalveluvastaava tekee yhteistyötä myös maahanmuuttajayhdistysten kans, et Turussa on noin 30 maahanmuuttajayhdistystä, jotka sit voi anoo liikuntapalvelukeskukselta avustuksia liikunnan järjestämiseen, aloittamiseen ja liikuntapalveluvastaava myös heitä informoi kaikista asioista ja niit liikuntapalveluja pyritään kehittämään yhteistyössä. Mun mielestä maahanmuuttajille Turussa on erittäin hyvät liikuntamahdollisuudet.” (Asiantuntija 1, kotoisin Suomesta.)

”Täällä kuitenkin semmonen ihan on mahdollisuus, mutta enemmän... mutta tavallaan kuitenkin semmonen yhteyshenkilö. Yhteyshenkilö hyvin tärkeä. Siinä se ihan tiedon välitys aika kuitenkin minä luulen, että tilaisuus on aika paljon täällä. En tiedä niin kuin Helsingissä, mutta Turussa on minusta tuntuu, että hyvin tarpeeks.” (Haastattelu 13, mies, kotoisin Vietnamista.)

Turun liikuntapalvelukeskus on järjestänyt monipuolista ohjattua, maahanmuuttajille tarkoitettua liikuntaa. Liikunta on siis sisällytetty osaksi kotouttamistoimintaa. Toimintaa on järjestetty niin lapsille, nuorille kuin aikuisillekin. Naisille on ollut omia jumppa-, uinti- ja kuntosaliryhmiä ja miehille taas futsalikerho sekä uintivuoro. Liikuntaryhmät ovat olleet maksuttomia alle kolme vuotta Suomessa asuneille, kotouttamistoiminnan piirissä oleville henkilöille, minkä lisäksi he ovat saaneet puoleen hintaan muun liikuntapalvelukeskuksen kurssitarjonnan. Ohjattujen ryhmien lisäksi on järjestetty kertaluontoisia tapahtumia, kuten monikulttuurisia jalkapalloturnauksia, perehdytystä eri liikuntalajeihin sekä luontoretkeä. Lisäksi liikuntapalvelukeskuksen www-sivuille on koottu tietoa maahanmuuttajien liikunnasta. Liikuntapalvelukeskus on myös tehnyt esitteen Turun liikuntamahdollisuuksista ja liikunnan tärkeydestä. Samoin se on tehnyt yhteistyötä kaupungin muiden hallintokuntien, koulujen ja yhdistysten kanssa. (Maijala & Fagerlund 2012, 94.)

Aluksi Turussa oli myös erikseen uintivuorot maahanmuuttajanaisille ja miehille, mutta sittemmin uintivuoroja ovat olleet erilliset naisten ja miesten uintivuorot, joihin voivat tulla myös kantaväestön edustajat. Turussa on myös rohkeasti kokeilu uusia asioita maahanmuuttajien

liikunnassa. Esimerkiksi keväällä 2008 kokeiltiin kuntosaliryhmää naisille yhdessä sosiaalitoimen kotouttamistoiminnan kanssa, jossa kuntosali suljettiin vain naisille ja heille oli siksi ajaksi järjestetty lastenhoito. Tästä maahanmuuttajat innostuivat niin paljon, että kyseistä toimintaa jatkettiin myöhemminkin. Tanssi-, uinti- ja kuntosaliryhmien lisäksi on järjestetty polkupyöräkurssi, jossa opeteltiin ajamaan polkupyörällä. Niin ikään talviliikuntapäivänä maahanmuuttajille ja muille on järjestetty mahdollisuus tutusta talviliikuntaan. Myös suksien vuokraus on ollut talvisin mahdollista. Koska jalkapallo on maahanmuuttajien keskuudessa suosittua, kesäisin kaupunki lisää pienmaaleja alueille, joissa asuu paljon maahanmuuttajia sekä järjestää myös niin sanottua futistreffitoimintaa, jolloin tietynä kellonaikana laitetaan monikulttuurinen jalkapallopeli käyntiin. Turun Kaupungin lisäksi aktiivisia vapaa-ajan toimintojen järjestäjiä ovat olleet erilaiset monikulttuuriset yhdistykset, kuten esimerkiksi F.C. Nations United, Yhdessä -yhdistys, Vera-keskus ja Daisy Ladies, puhumattakaan monista tiettyihin kulttuureihin tai kansakuntiin kuuluvien yhdistysten toiminnoista.

”Kyllä Turku on ollu niissä avokätinen, kyl mä uskon, että Turusta on saatu erittäin hyvä liikuntaharrastusmahdollisuuksia. Et kaupunki on kyllä kaikin puolin, on kyllä yhteistyökykyinen, varsinkin Liikuntapalvelukeskus, voin mainita, että on ollut erittäin hedelmällistä tehdä yhteistyötä heidän kans, meidän maahanmuuttajayhdistysten ja -organisaatioiden kans ja järjestöjejen. Et aina on tervetullut ja on annettu mahdollisuus kyllä harrastaa ja järjestää itsekin jos haluaa jotain. Kyl ne on autettu ja se on tosi hyvä.” (Asiantuntija 11, kotoisin Somaliasta.)

Turun kaupungin liikuntapalvelukeskus on myös hakenut ja saanut tukea opetus- ja kulttuuriministeriöltä maahanmuuttajien liikunnan vuoden 2011 kehittämishankerahoista. Sen turvin on järjestetty lisää monikulttuurisia liikuntaryhmiä, kuten jumppaa, uintia ja palloilua. Tavoitteena on ollut saada maahanmuuttajat osallistumaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja liikuntaan, saamaan liikunta osaksi muuttajien arkea ja edistää sosiaalisten verkostojen syntymistä sekä suomen kielen oppimista. Liikuntapalveluissa on huomioitu erilaiset kulttuurit, mutta samalla ryhmät on pidetty avoimina kantaväestölle. Itse asiassa maahanmuuttajataustaisia on rohkaistu osallistumaan kantaväestön toimintaan järjestämällä liikuntapalveluita yhteistyössä maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön, seurojen ja yhdistysten sekä kaupungin eri hallintokuntien kanssa. (Fagerlund 2012.)

”Et liikuntapalvelukeskushan on tehny hirveen hyvää työtä näiden maahanmuuttajien kans, sit just aktivoinu monella tavalla heitä. Varmaan sitä kautta sitte just on esimerkiks näitä rahoja, joita jaetaan liikuntayhdistyksille, et voit järjestää erilaista liikuntaa, niin sitä kautta voi anoa ja niistähän on pidetty infotilaisuus maahanmuuttajayhdistyksille ja yhdistykset tietää keneen ottaa yhteyttä tuolla liikuntapalvelukeskuksessa, jos jotaki vuoroja esimerkiks, haluavat joltaki koululta varata tai sitte jotaki ulkokenttä vuoroja, ni niistä kyllä saa helposti tietoo. Saa netistäki, ne jotka osaa nettiä käyttää... Että jos haluaa jotaki liikuntamuotoa harrastaa, ni eiköhän täällä kaikkea löydy... Et en oikeestaa osaa sanoo, kun mä mietin, että missä muussa kaupungissa ois näin paljo järjestetty tätä liikuntapuolta ja mitä mä oon nyt tuossa perehtyny tässä paljokin näihin asioihin ja kuullu ja nähny. Et kyl jokaiselle on jotaki, jos vaan haluaa ja suomalaisillekki. Turkulaisillekki on kaikille sitä liikuntapuoltaki, että on hyvin ollu saatavissa.” (Asiantuntija 13, kotoisin Suomesta.)

Myös Vantaalla on viime aikoina voimakkaasti aktivoitu monikulttuurisen liikunnan saralla. Esimerkiksi ”Sporttia kaikille, liikuntaa kotouttavasti Vantaalla” -hanke vuodesta 2011 alkaen on perustunut laajaan yhteistyöhön. Se on yhdistänyt monia kaupungin ja kolmannen sektorin toimijoita. Hankkeessa on ollut mukana 18 vantaalaista liikuntajärjestöä tai urheiluseuraa, kolme kaupungin hallintokuntaa (liikuntapalvelut, maahanmuuttotyön yksikkö ja nuorisotoimi) sekä neljä maahanmuuttajayhdistystä. Vantaan kaupungin liikuntapalvelut on hallinnoinut hanketta, tarjonnut tiloja ja erityisliikunnan osaamista. Maahanmuuttotyön yksikkö taas on antanut asiantuntija-apua

maahanmuuttoon, kotouttamiseen ja kotoutumiseen liittyvissä asioissa ja nuorisopalvelut tarjonnut käyttöön tiloja ja ohjaajia. Sekä kantaväestön että maahanmuuttajataustaisten liikuntajärjestöt ja -seurat ovat puolestaan ohjanneet käytännön toimintaa. Lisäksi maahanmuuttajajärjestöt ovat tiedottaneet toiminnasta omia verkostojaan pitkin. Terveyskeskuksen roolina on ollut antaa neuvoja maahanmuuttajataustaisten huonokuntoisuus- ja ylipaino-ongelmiin. Yhteistyökumppaneiden määrä on hankkeen kuluessa lisääntynyt, kun kiinnostus sitä kohtaan on kasvanut. (Fagerlund 2012, 14–15, 17.)

Edellä mainitun hankekauden aikana Vantaalla on järjestetty 70 liikuntaryhmää ja -kerhoa sekä viisi liikuntatapahtumaa. Toimintaa on järjestetty ympäri kaupunkia ja erityisesti monikulttuurisilla asuinalueilla. Liikuntatiloina on käytetty kaupungin liikuntatiloja, kouluja ja nuorisotaloja. Varsinkin viimeksi mainittujen avulla on saatu nuoria mukaan toimintaan. Hankkeen puitteissa on järjestetty myös muutamia liikunnallisia tapahtumia, kuten futsal -turnauksia. Tapahtumien avulla perheitä on saatu liikuntaan mukaan sekä tietoisiksi liikuntamahdollisuuksista. Pilottitoimintana hankkeessa on aloitettu nuorisotalon ja pöytätennisseuran yhteistyönä pöytätenniskerho, jossa maahanmuuttajataustaiset nuoret ovat käyneet ahkerasti. Toisena pilottitoimintana on ryhdytty pitämään erityisesti tytöille suunnattua kuntonyrkkeilyryhmää, jota varten on koulutettu uusi ohjaaja. (Fagerlund 2012, 14–17.)

Lisäksi Vantaalla urheiluseurojen välillä on tehty pelaajasiirtoja niin, että maahanmuuttajataustainen nuori on pystynyt halutessaan aiempaa helpommin siirtymään harrastuspohjaisesta maahanmuuttajaseurasta kilpaurheilun pariin ja siten etenemään harrastuksessaan. Edelleen hankkeessa on pyritty tukemaan maahanmuuttajayhdistysten edellytyksiä hanketyöhön ja perehdyttämään ne asian vaatimaan byrokraatiaan. Näin yhdistykset ovat pystyneet järjestämään liikuntaa omille jäsenilleen ja uusille kohderyhmille sekä saaneet välineitä käyttöönsä. Samoin ne ovat päässeet järjestämään erilaisia tapahtumia kaupungin liikuntapalveluiden tuen avulla. (Fagerlund 2012, 15.)

Helsingissä on puolestaan järjestetty liikunnallisia iltapäiväkerhoja. Niiden toimintaidea on perustunut Helsingin kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan vuosiksi 2009–2012, johon kaupungin liikuntavirasto on saanut tukea. Iltapäiväkerhohankeen tarkoituksena on ollut saada alakouluikäiset lapset liikkumaan monipuolisesti. Kerhojen osallistujista arviolta 40 prosenttia on ollut maahanmuuttajataustaisia. Kerhot ovat olleet urheiluseurojen ohjaajien vetämiä ja ne on pidetty joko aamulla ennen koulua tai heti koulun jälkeen. Toimintaa on järjestetty koulun tiloissa tai sen lähellä olevissa liikuntapaikoissa ja se on ollut osallistujille ilmaisia. Myöskään erillistä ilmoittautumista tai aiempaa liikuntataustaa ei ole vaadittu. Kerhoissa on harrastettu liikuntaa monipuolisesti ja lajikirjo on vaihdellut koripallosta ja tanssista Brazilian jujutsuun ja parkouriin. Toiminnan ilmaisuus, sijainti, ajankohta päivästä, tutut ohjaajat ja lajikirjo ovat madaltaneet kynnystä liittyä mukaan. (Maijala & Fagerlund 2012, 90.)

Toinen projekti, jossa yhteistyötä Helsingissä on tehty yli hallintorajojen, on nimeltään ”Icehearts”. Se on ennaltaehkäisevän lastensuojelun malli, joka on keskittynyt joukkueurheiluun. Siinä tavoitteena on syrjäytymisen ehkäiseminen ja sosiaalisten taitojen kehittäminen. Icehearts -ryhmiin valitaan erityisin perustein sellaisten kuusivuotiaiden poikien ydinryhmä, jotka ovat syrjäytymisvaarassa ja joilla ei ole muuten mahdollisuutta harrastaa. Toimintaan osallistuminen on ilmaista. Osallistujavalinnat tehdään yhteistyössä sosiaalitoimen, päiväkotien ja koulun henkilöstön kanssa. Joukkue toimii 12 vuoden ajan, kunnes ryhmässä olevat ovat täysi-ikäisiä. Ryhmän yhdessäolo keskittyy jokaviikkoisiin liikuntaharjoituksiin ja sen lisäksi ryhmän ohjaaja tukee osallistujia koulutyössä sekä vapaa-ajalla. Huomattava osa ryhmän jäsenistä on maahanmuuttajataustaisia. Toiminta on saanut tukea raha-automaattiyhdistykseltä, Helsingin

kaupungilta, opetusvirastolta, liikuntavirastolta sekä ELY-keskukselta. (Maijala & Fagerlund 2012, 91–92.)

Onpa Helsingissä ollut meneillään myös hanke nimeltään ”Yhdessä liikkumaan”. Se on toteutettu jo olemassa olevan ja hyväksi havaitun yhteistyön ja toimintamallin pohjalle. Helsingin Kaupungin ja Helsingin NMKY:n yökori-pallotoiminnan oheen on lisätty säännöllistä, muiden lajien kerhotoimintaa, leirejä sekä tapahtumia. HNMKY:n lisäksi mukana on ollut edellä mainittu Icehearts Ry. Hankkeessa mukana olevilla tahoilla on ollut vankka kokemus maahanmuuttajataustaisten nuorten kanssa toimimisesta. Nuorisoasiainkeskus on vastannut sen hallinnoinnista ja tilojen hankkimisesta ja HNMKY ja Icehearts kerhojen, tapahtumien ja leirien järjestämisestä. Varsinaisten hankekumppaneiden lisäksi tärkeässä osassa ovat olleet joukko aktiivisia maahanmuuttajataustaisia henkilöitä ja ryhmiä. Ohjaajina ovat toimineet nuoret aikuiset, joista monet ovat itse maahanmuuttajataustaisia. Heihin osallistujien on ollut helppo samaistua ja maahanmuuttajataustaisten ohjaajien on ollut helpompi tukea maahanmuuttajanuoria ja saada heitä mukaan toimintaan. (Fagerlund 2012, 17–19.)

Yhdessä liikkumaan -hankkeen aikana on toteutettu kuusi viikoittaista liikuntakerhoa ja 30 tapahtumaa, kesäleiri sekä liikunnan monikulttuurisuuskoulutus. Pääpaino on ollut säännöllisissä liikuntakerhoissa ja -ryhmissä nuorten toiveiden mukaan. Lisäksi on järjestetty useita liikunnallisia katutapahtumia ja koulutusta monikulttuurisen liikunnan parissa toimiville. Kaikki toiminta on ollut maksutonta. Kerhot ja liikuntaryhmät on järjestetty Helsingin monikulttuurisilla asuinalueilla. Ne ovat rakentuneet maahanmuuttajataustaisten nuorten suosimille lajeille, kuten kori- ja jalkapallolle sekä hip-hopille. Oman kerhonsa ovat saaneet myös muslimitytöt, joille ei aikaisemmin ole järjestetty vastaavaa toimintaa. Tyttöjen kerhossa on ollut muslimitaustainen naisohjaaja ja toimintaa on järjestetty koulutiloissa kerran viikossa lauantaisin. Hanke on käynyt myös esittäytymässä muiden tahojen järjestämissä tapahtumissa, mikä on lisännyt sen näkyvyyttä. Samoin on järjestetty monikulttuurisuuskoulutusta kumppanijärjestöjen ohjaajille ja muille yhteistyökumppaneille. Koulutuksen tavoitteena on ollut antaa työkaluja monikulttuurisen liikunnan parissa toimiville. (Fagerlund 2012, 17–20.) Erästä ikääntyneille suunnattua projektia Helsingissä kuvaa puolestaan seuraava kommentti:

”Ja meille Inkerinkeskuksen kautta, meille myönsi kolmeksi vuodeksi tämmösen senioripoweri projektin, missä on melkein kolmesataa ikäihmistä mukana. Sitten ja me yhdessä tehtiin tämmöstä yhteistyötä: liikuntaa, leirejä, tutustumishenkeä ja lauluhetkejä ja se oli aika hyvä juttu, että ihmiset voi sanotaan kielen mukaan kokoontuu. Ja se antaa hänelle semmosen mahdollisuuden, että hän on itse itsensä. Hän ei tunne itsensä vieraisena täällä, että tää on meidän joukko mihin hän voi tulla ja rohkeasti puhuu ja kertoo kaikesta ja hänelle sanotaan tuttu kielellä tai sanotaan äidinkielellä. Vaikka Suomen kieli kyllä on tärkeä kieli meille myös, mutta pitäis olla tämmösiä ryhmiä. Ja vaikka me liikutaankin, että jos on suomenkielinen ohjaaja, se ei pysty ohjaamaan kaikkia.” (Haastattelut 26-40, Venäjältä kotoisin olevien naisten ja miesten ryhmähaastattelu.)

Millaista monikulttuurista liikuntatoimintaa on sitten ollut suurten kaupunkien ulkopuolella? Mikkeliissä on ollut meneillään ”kaikki liikkumaan” -hanke. Sitä ovat hallinneet kaupungin liikunta- ja nuorisopalvelut. Käytännön toiminnasta on vastannut nuorisopalvelut, erityisesti kaksi kaupungin nuoriso-ohjaajaa. Hankkeen alussa mukana on ollut myös Etelä-Savon liikunta, jolta on ostettu liikunnan ohjaajakoulutuspaketti. Nuoriso- ja liikuntapalveluiden lisäksi hankekumppanina on ollut monikulttuurisuuskeskus Mimosa. Se on ollut ratkaisevassa roolissa maahanmuuttajataustaisten tavoittamisessa. Keskuksella on ollut tapana valita asiakkaistaan kullekin etniselle tai kieliryhmälle yhdyshenkilöt, joiden kautta tieto liikuntaryhmistä on kulkenut koko yhteisölle. Myös Mikkelin seudulla toimiva Otavan opisto on tiedottanut hankkeen toiminnasta maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille. Varsinkin tyttöjä on saatu mukaan hankkeen

toimintaan opiston kautta. Myöhemmin mukaan on tullut myös Mikkelin alueen harrasteliigat ry, jonka toimintaan nuoria on ohjattu tarpeen mukaan. (Fagerlund 2012, 21–23, 25.)

Mikkelin liikuntahankkeessa on ollut kahdeksan säännöllistä salivuoroa, kuusi liikuntavuoroa ja useita yksittäisiä tapahtumia. Hankkeen liikuntalajeina ovat olleet futsal, lentopallo, koripallo, salibandy ja tanssi. Lisäksi hankkeessa on järjestetty säännöllisesti naisten uintia ja keppijumpaa. Kotoutumisen kannalta merkittävää on ollut, että osallistujien joukossa ei ole ollut pelkästään maahanmuuttajataustaisia, vaan myös kantaväestöön kuuluvia opiskelijoita, jotka ovat kuulleet liikuntamahdollisuuksista oppilaitostensa kautta. Hankkeessa on järjestetty myös useita maahanmuuttajataustaisten ohjaajien vetämiä liikuntaryhmiä. Kertaluonteisia liikuntatapahtumia ovat puolestaan olleet erilaiset lajikokeilut sekä liikuntayö nuorisotalolla. Kesällä on järjestetty kirkkovenesoutu ja talvella lasketteluretki. Tapahtumien lisäksi on tehty yhteisiä pelimatkoja kaupungin omien seurojen peleihin ja myös muille paikkakunnille. Nuorisotalot ovat edesauttaneet tätä jakamalla ilmaisia lippuja peleihin ja järjestämällä kuljetuksia niihin. Ideana on ollut opettaa nuorille urheilukulttuuria ja innostaa heitä itseään urheilemaan, minkä ansoista osa maahanmuuttajanuorista on aloittanut kilpaurheilun harrastamisen kantaväestön seuroissa. (Fagerlund 2012, 21, 23–25.)

Merkittävää Mikkelin hankkeessa on lisäksi ollut se, että maahanmuuttajataustaiset nuoret ovat olleet toiminnassa mukana alusta asti. Alkuvaiheessa heidän joukostaan on koulutettu yhdeksän vertaisohjaajaa. Heidät on löydetty kaupungin nuorisotyöntekijöille tuttujen nuorten kaveripiiristä ja erilaisista toimintaryhmistä. Ohjaajakoulutuksen avulla nuoret ovat saaneet keinoja itsenäiseen ohjaamiseen ja mahdollisuuden valita oma lajinsa sekä pystyneet toteuttamaan omalle viiteryhmiälleen mieleistä liikuntaa. He ovat myös saaneet tiedon kulkemaan tehokkaasti omissa yhteisöissään, jolloin he ovat onnistuneet houkuttelemaan uusia osallistujia mukaan liikuntaan eri tavalla kuin kantaväestöön kuuluvat työntekijät. Kaupungin nuorisotyöntekijät ovat olleet vertaisohjaajien tukena tilojen varaamisessa, mutta muuten ohjaajat ovat olleet itsenäisesti vastuussa omista ryhmistään. (Fagerlund 2012, 23–24.)

Myös Vöyrin kunnan vapaa-aikatoimi on järjestänyt vuosien 2011 ja 2012 aikana monenlaista maahanmuuttajille suunnattua liikuntatoimintaa. Ensinnäkin on tehty liikuntaesitteitä ja annettu monikulttuurisuusasioihin liittyvää ohjaajakoulutusta. Lisäksi on suoritettu kartoitus liikuntaan osallistumisesta koululaisten keskuudessa, laadittu liikuntaesite eri kielillä, järjestetty liikuntatoimintaa ja leirejä sekä tarjottu kuljetus liikuntapaikalle. Tavoitteena on ollut antaa maahanmuuttajille (joista suuri osa on pakolaisia kunnassa sijaitsevan vastaanottokeskuksen vuoksi) tietoa kunnan järjestö- ja liikuntatoiminnasta, mahdollistaa heidän osallistumistaan liikuntaan sekä edistää kantaväestön ja maahanmuuttajien kohtaamista liikunnan avulla. Kohderyhminä ovat olleet maahanmuuttajalapset ja -nuoret sekä osittain heidän vanhempansa. Yhteistyötä on tehty myös Maalahden ja Korsnäsin kuntien (pakolais-, vapaa-aika- ja sosiaalitoimi, koulut), urheiluseurojen, kansanopiston ja urheilulukion kesken. (Fagerlund 2012.)

Kontiolahden kunnan vapaa-aikatoimi on puolestaan järjestänyt monenlaista liikuntatoimintaa (jalkapallovuoroja, muita liikuntaryhmiä, ohjaajien monikulttuurisuuskoulutusta, maahanmuuttajien ohjaajakoulutusta, rasismin vastaisen jalkapalloturnauksen ja lajiesittelyitä) vuoden 2012 alusta. Tähän kuntaa on motivoinut se, että sen alueella on kaksi pakolaisten vastaanottokeskusta. Tarkemmin sanottuna on järjestetty kulttuurisia sekaryhmiä ja naisten omia ryhmiä, käytetty maahanmuuttajataustaisia ja kantaväestön ohjaajia ja lisätty heidän monikulttuurisuusosaamistaan, perehdytetty maahanmuuttajia liikuntajärjestötoimintaan vertaisohjaajakoulutuksella ja käytetty kimpapakyytejä liikuntapaikoille menemiseksi. Kantaväestölle on esitelty maahanmuuttajien lajeja ja maahanmuuttajille kantaväestön lajeja. Onpa Kontiolahdella tehty myös liikuntakysely maahanmuuttajille sekä somalinkielinen kuntosali DVD. Toiminnasta on tiedotettu eri kielillä

sopivia kanavia pitkin. Tavoitteena on ollut järjestää matalan kynnyksen toimintaa syrjäytymisvaarassa oleville lapsille ja nuorille, edistää maahanmuuttajalasten ja -nuorten kotoutumista, kehittää poikkihallinnollista kotouttamistyötä yli kuntarajojen Kontiolahdelta Joensuuhun, ehkäistä rasismia, edistää monikulttuurisuutta, terveyttä ja hyvinvointia. Yhteistyötahoina ovat olleet urheiluseurat sekä Joensuun kaupungin liikuntapalvelut. (Fagerlund 2012.)

Niin ikään Pudasjärven kaupungin liikunta- ja nuoritoimi on järjestänyt huhtikuusta 2011 alkaen erinäisiä maahanmuuttajataustaisille suunnattuja liikuntatoimintoja opetus- ja kulttuuriministeriön tuen avulla. Projektityöntekijä on ohjannut maahanmuuttajanuoria liikuntaharrastuksiin ja vetänyt liikuntaa pienryhmissä, joihin myös kantaväestö on osallistunut. Liikuntavälineitä on kierrätetty välinepankissa. On myös koulutettu maahanmuuttajataustaisia vertaisohjaajia, joiden tehtävänä on ollut innostaa muita liikkumaan. Kummitoiminnassa kantaväestöön kuuluvat ovat menneet maahanmuuttajien kanssa harrastuksiin. Tavoitteina on ollut saada eri tahot tiiviimpään yhteistyöhön, luoda matalan kynnyksen mahdollisuuksia osallistua erilaiseen liikuntaan, mahdollistaa kantaväestön ja maahanmuuttajien vuorovaikutus liikunnan avulla sekä saada muuttajat tuntemaan olevansa osa kaupungin liikuntakulttuuria. Kohderyhmänä ovat olleet maahanmuuttajataustaiset nuoret, sillä kunnassa on vastaanottokeskus, tarkemmin sanottuna alaikäisten perheryhmäkoti. Yhteistyötahoina ovat olleet paikallinen urheiluseura, erinäisiä yhdistyksiä sekä Pudasjärven tukiasumisyksikkö. (Fagerlund 2012.)

Toki työtä kotoutumisen eteen liikunnan avulla on tehty myös ulkomailla. Esimerkiksi Rotterdammassa, Hollannissa käynnistettiin 2000-luvulla joukkueurheiluun keskittyvä hanke, jolla haettiin positiivisia vaikutuksia pitkäaikaistyöttömien nuorten elämään. Projektiin osallistuneista nuorista suurin osa oli toisen polven maahanmuuttajia, joiden juuret ovat länsimaiden ulkopuolella. Osallistujat olivat iältään 16–31-vuotiaita, useimmiten koulupudokkaita, työväenluokkaisia ja asuinalueilta, missä asui paljon länsimaiden ulkopuolelta tulleita maahanmuuttajia. Joillain oli myös rikosrekisteri. Hankkeella oli yhteistyötä monien eri tahojen kanssa: kahden eri korkeakoulun, eräiden voittoa tuottamattomien organisaatioiden ja useiden sidosryhmien, paikallisten jalkapalloseurojen ja valtion- sekä kunnanvirastojen kanssa. Tiedotus projektista oli järjestetty muun muassa kaupungin sosiaalipalveluiden, nuorisotyön, poliisien, kirjallisten tiedotteiden ja ”puskaradion” kautta. (Spaaij 2009, 248, 253–255, 262).

Nimenomaan urheilu oli asia, mikä houkutteli monia rotterdamilaisia ”ongelmanuoria” mukaan toimintaan. Projekti nosti joidenkin sosiaalista, kulttuurista tai taloudellista pääomaa. Toisin sanoen, osalle projektista oli hyötyä elämässä työpaikan, koulutuksen tai ystävien saamisen muodossa eli heidän sosiaaliset verkostonsa laajenivat. Monet saivat myös henkistä kehitystä eli he ”kehittyivät ihmisinä”. Näistä menestyneistä yksilöistä tehtiin roolimalleja muille. Kuitenkin vain pieni osa projektissa mukana olleista pystyi raakojen lukujen valossa parantamaan taloudellista tilannettaan. Moni myös keskeytti projektin ennen aikojaan, sillä vain 61 prosenttia aloittaneista oli mukana loppuun asti. Se osoittaa, että vaikka sosiaalinen nousu on mahdollista suotuisissa olosuhteissa, monissa tapauksissa Rotterdamin projekti epäonnistui rikkomaan sosiaalisen uusintamisen kehän. (Spaaij 2009, 247, 255, 257–260–262.)

Eräs pohjoismainen esimerkki liikunnan ja urheilun käyttämisestä kotoutumistyössä löytyy Oslost, Norjasta. Siellä eräässä Oslon etnisimmistä asuinalueista perustettiin 1980-luvun lopulla monikulttuurinen urheiluseura, Central Sports, jonka jäsenmäärä oli jo 1990-luvun puolivälissä noussut 500 henkilöön, jotka olivat kotoisin noin 50 maasta. Central Sports perustettiin, koska seuran perustanut Lars suhtautui kriittisesti eri maahanmuuttajaryhmien omiin tapahtumiin, jotka oli tarkoitettu vain kyseisten ryhmien omille edustajille. Tämä oli omiaan edistämään eri ryhmien välistä vastakkainasettelua ja sitä kautta niiden välistä väkivaltaa kaduilla. Niinpä Lars päätti

perustaa seuran, jossa eri kansallisuuksien välisiä raja-aitoja ei tunnettaisi. Seurassa oli kaksi keskeistä sääntöä: kaikkien sen jäsenten tuli puhua seuran tiloissa Norjan kieltä ja todennäköiset kiistanaiheet kuten uskonto ja politiikka olivat kiellettyjä harjoitusten aikana. (Andersson 2002, 91.)

Seuran tarkoituksena oli saada seuraan liittyvät tuntemaan, että nämä olivat tervetulleita mukaan yksittäisenä henkilönä ja ihmisenä, eikä niinkään etnisen tai uskonnollisen taustan tai urheilullisten kykyjen vuoksi. Seuran tavoitteiksi julistettiin: 1) Tarjota nuorille muita mahdollisuuksia kuin kaduilla oleskelu 2) Houkutella niitä, jotka haluavat ottaa osaa organisoituun liikuntaan 3) Houkutella niitä, jotka pitävät organisoimattomasta liikunnasta, 4) Rakentaa joukkue, josta nuorten vanhemmat voisivat olla ylpeitä 5) Vähäiset kustannukset seuran jäsenille ja 6) Ilmaiset matkat seuran huippujoukkueelle. Seuran lajivalikoima muodostui niistä lajeista, jotka kiinnostivat maahanmuuttajanuoria. Koripallo ja lentopallo olivat ensimmäisten harrastettavien lajien joukossa ja ovat yhä seuran päälajeja, vaikka seurassa on mahdollisuus harrastaa myös esimerkiksi Aerobicia ja uintikursseja. Seuran toiminta on ollut sikäli onnistunutta, että monet maahanmuuttajanuoret ovat sen avulla ”löytäneet itsensä”. Kun osa heistä oli aiemmin oleskellut kaduilla, tapellut ja tehnyt rötöksiä, urheiluseurassa he ovat saaneet itselleen mielekästä tekemistä ja ovat pystyneet jättämään jengielämän taakseen. Joillekin urheileminen on antanut itsetuntoa ja jättänyt heidät täten vähemmän haavoittuviksi. (Andersson 2002, 92, 99.)

Norjassa on ollut myös käynnissä useita eri projekteja kotoutumisen helpottamiseksi liikunnan avulla. Eräs niistä on ollut ”Proffen på mottaket” -niminen hanke. Se on urheilijoiden ammattiliiton (Norske Idrettsutoveres Sentralorganisasjon) ja humanitäärisen järjestön (Norska Folkehjelp) yhteistyön tulosta. Siinä on pyritty vastaanottokeskusten ja paikallisyhteisöjen lähentymiseen jalkapallon avulla. Tavoitteena on ollut parantaa vastaanottokeskuksissa asuvien elämänlaatua ja purkaa ennakkoluuloja. Projektin puitteissa on järjestetty jalkapalloharjoituksia vastaanottokeskusten asukkaille, ystävyysotteluita vastaanottokeskusten ja paikallisten joukkueiden kanssa sekä projektin oma jalkapallocup. Kohderyhmänä ovat olleet yli 18-vuotiaat turvapaikanhakijat. Yhteensä kuusi vastaanottokeskusta on ollut mukana projektissa vuonna 2011. Yhteistyötä on tehty paikallisten urheilujärjestöjen, urheiluseurojen ja kuntien kanssa. Urheiluseura on antanut vastaanottokeskuksen joukkueelle harjoitusvuoron ja kunta on puolestaan kustantanut harjoituskentän vuokran. Lisäksi jotkut kantaväestön kansoittamat seurat ovat ottaneet motivoituneita vastaanottokeskusten asukkaita pelaajiksi omiin joukkueisiinsa. (Maijala & Fagerlund 2012, 85–86.)

Kolmas esimerkki Norjasta on Drammenin kaupungissa toimiva ”DiaHelse” -projekti. Se on vuonna 2010 aloitettu diabeteksen riskiryhmään kuuluville maahanmuuttajanaishille tarkoitettu projekti. Se on toteutettu yhteistyössä Drammenissa toimivan hyvinvointikeskus Physioteketin ja paikallisen terveyskeskuksen kanssa. Tarkoituksena on ollut tutustuttaa maahanmuuttajanaishet ulkoliikuntaan kävelyn, sauvakävelyn ja lumikenkäkävelyn avulla. Lisäksi naisia on rohkaistu harrastamaan ulkoliikuntaa kaikkina vuodenaikoina. Huomiota on kiinnitetty myös oikeanlaisiin jalkineisiin ja varusteisiin. Projektin päättyttyä naisia on rohkaistu jatkamaan liikunnan harrastamista. He ovat saneet myös käyttää uimahallia edulliseen hintaan kolme kuukautta projektin päättymisen jälkeen. (Maijala & Fagerlund 2012, 89.)

Kaiken kaikkiaan edellä olevista esimerkeistä käy ilmi, että työtä maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi liikuntaa apuna käyttäen on tehty suureksi osaksi erilaisten projektien muodossa. Niiden vaikutusten mittaaminen on kuitenkin vaikeaa. Erilaisilla projekteilla oletetaan yleensä olevan suotuisia vaikutuksia perustamalla tämä käsitys muun muassa liikuntatapahtumien tai liikuntaryhmien kävijämääriin tai kysymällä projektityöntekijöiden ”tuntumaa” asiasta. Ei kuitenkaan ole aina selvää, onko liikunta todella auttanut maahanmuuttajien kotoutumista ja jos se on auttanut, niin miten. Toisin sanoen maahanmuuttajien käsitykset liikunnasta, sen esteistä ja

liikuntapalveluista ovat jääneet usein ”hallinnollisen” tason oletusten varjoon. Niinpä käsillä olevassa tutkimuksessa myös maahanmuuttajat itse saavat antaa oman käsityksensä liikunnasta, sen kehittämisestä ja merkityksestä kotoutumisessa.

3. Aineisto ja menetelmät

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan maahanmuuttajien liikuntaa sekä siihen liittyvä käytäntöjä ja toimintatapoja. Tutkimus lisää tietoa paitsi liikuntapalveluiden toimivuudesta, myös kulttuurien kohtaamisprosessista, liikunnan ja urheilun merkityksestä maahanmuuttajille sekä sen mahdollisuuksista ja esteistä kotoutumisen välineenä.

Tutkimuksessa selvitetään, millaista Turun seudulla asuvien maahanmuuttajien kotoutuminen on ollut, onko liikunnasta ollut apua heidän kotoutumisessaan, ovatko he joutuneet kokemaan rasismia, millaisina he kokevat kotipaikkakuntansa liikuntamahdollisuudet sekä millaisia esteitä heidän liikunnan harrastamiselleen ja seuratoimintaan osallistumiselleen on ollut.

Tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Miten maahanmuuttajat ovat kotoutuneet Turkuun ja sen lähiseudulle ja mikä on ollut liikunnan merkitys siinä?
- 2) Miten liikuntapalveluiden järjestäminen on onnistunut Turussa ja sen lähiseudulla ja mitä esteitä sille on havaittavissa?
- 3) Kuinka liikuntapalveluita voidaan kehittää?

Turun seudulla asuvien kokemuksia verrataan Helsingin ja Salon seudulla asuvien maahanmuuttajien kokemuksiin. Saatujen havaintojen perusteella voidaan luoda uusia käytäntöjä maahanmuuttajien liikuntaan, kotoutumiseen ja opetukseen.

Tutkimuksen aineistona on ensinnäkin syksyn 2009 ja kevään 2010 välisenä toteutettu lomakekysely (n = 399), joka kohdistui pääosin Turun seudun maahanmuuttajiin (n = 255¹). Lisäksi mukana oli jonkin verran Salon (n = 54) ja Helsingin seudulla (n = 66) asuvia maahanmuuttajia. Turku lähialueineen oli siis tutkimuksen keskiössä, mutta vertailun ja Turun tilanteen suhteuttamisen vuoksi mukaan otettiin jonkin verran myös Salon ja Helsingin seutujen maahanmuuttajia. Edellä mainitut aineistonkeruukaupungit lähiseutuineen valittiin kohteiksi, koska ne ovat erikokoisia ja suurin osa Suomessa asuvista maahanmuuttajista asuu Etelä-Suomen kaupungeissa. Kaikki kyselytutkimukseen kuuluvat maahanmuuttajat olivat ensimmäisen polven muuttajia, eli he ovat syntyneet ulkomailla. Niin sanottuja toisen polven maahanmuuttajia, joilla yleensä tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat syntyneet ja kasvaneet uudessa maassa, mutta joiden vanhemmista ainakin toinen on ulkomaalaissyntyinen, ei siis ollut mukana tutkimuksessa. Aineisto kerättiin erilaisten maahanmuuttajien koulutusta järjestävien tahojen ja maahanmuuttajayhdistysten kautta sekä suoraan maahanmuuttajien liikuntaryhmistä. Kyselylomake käännettiin kahdeksalle kielelle, jotka olivat arabia, kurdi, somali, englanti, vietnam, ranska, albania ja venäjä. Suurin osa vastaajista käytti suomenkielistä lomaketta.

Lomake koostui 35 kysymyksestä (liite 1.) Taustamuuttajista kysyttiin syntymävuotta, sukupuolta, syntymämaata, vanhempien syntymämaata, syntymämaan asuinpaikkaa, Suomessa asumisaikaa, Suomeen saapumisikää, asuinpaikkaa, kotona puhuttua kieltä, liikunnan harrastamisen yhteydessä puhuttua kieltä, ystävien kanssa puhuttua kieltä, koulutusta, työtä ja Suomeen muuton syytä. Liikuntaan liittyvistä asioista lomakkeessa puolestaan käsiteltiin maahanmuuttajien liikunta-aktiivisuutta, liikuntaa haittaavia tekijöitä, harrastettuja liikuntalajeja, seuratoimintaan osallistumista, penkkiurheilua ja liikuntaan liittyviä merkityksiä. Lisäksi tarkasteltiin liikunnan

¹Turussa asuvia 213, Raisiossa asuvia 24, Kaarinassa asuvia 13, Naantalissa asuvia 2, Ruskolla asuvia 1, Maskussa asuvia 1 ja Paraisilla asuvia 1

merkitystä Suomeen sopeutumisessa². Myös tyytyväisyyttä elämään Suomessa ja Suomeen sopeutumista yleensä kartoitettiin. Suurin osa kysymyksistä oli asteikolla 1–4 tai 1–5. Esimerkiksi kysyttäessä tyytyväisyyttä Suomessa elämiseen vaihtoehto 1 tarkoitti erittäin tyytymätöntä ja 4 erittäin tyytyväistä. Kysymyssarjoissa, joissa kysyttiin vastaajan mielipidettä erilaisista väittämistä, asteikko puolestaan vaihteli välillä 1 = täysin eri mieleltä – 5 = täysin samaa mieltä.

Kun verrataan kyselyaineiston edustavuutta koko maan tilanteeseen (taulukko 1), niin lähtömaan perusteella tutkimusaineistossa oli yliedustus Venäjältä, Somaliasta, Thaimaasta, Irakista kotoisin olevia. Sen sijaan virolaisilla, ruotsalaisilla, kiinalaisilla, saksalaisilla, turkkilaisilla ja intialaisilla oli aliedustus. Kyselyaineistossa painottuivat paluumuuttajat, pakolaiset ja naimisiin menon kautta Suomeen tulleet koko maahan verrattuna. Sitä vastoin siihen valikoitui vain harvoja työperäisiä maahanmuuttajia. Niin ikään aineistossa oli yliedustus naisilla koko maan tilanteeseen suhteutettuna. Kun maahanmuuttajamiesten ja -naisten osuudet Suomessa olivat vuonna 2008 suunnilleen yhtä suuret, käsillä olevassa aineistossa naisia oli peräti 70 prosenttia miesten 30 prosenttia vastaan. Kaikkiaan vastanneissa oli edustettuna 68 eri kansallisuutta, jotka puhuivat äidinkielenään 37 eri kieltä (ks. tarkemmin aineiston kuvauksesta vahvuuksineen ja heikkouksineen: Zacheus, Koski, Rinne & Tähtinen 2012, 73–88).

Taulukko 1. Ulkomaalaisten määrä ja osuudet Suomessa sekä tutkimusaineisto

Ulkomaalaisia kansalaisuuden mukaan	Suomessa*	Suomessa (%)	Ulkomaalaisten määrä aineistossa syntymämaan mukaan	Osuus aineiston ulkomaalaisista (%)
Viro	39 763	20,3	34	8,6
Venäjä	30 183	15,4	104	26,3
Ruotsi	8412	4,3	2	0,5
Somalia	7468	3,8	24	6,1
Kiina	6622	3,4	8	2,0
Thaimaa	6031	3,1	16	4,1
Irak	5919	3,0	24	6,1
Turkki	4742	2,2	2	0,5
Intia	4030	2,1	1	0,3
Saksa	3906	2,0	3	0,8
Kaikki muut	78 905	40,4	121	30,6
Yhteensä	195 511	100	395	100

*Suomen virallinen tilasto (SVT) (2013)

Verrattaessa aineiston edustavuutta pelkän Turun osalta, voidaan todeta, että tutkimusaineisto vastaa hyvin Turun maahanmuuttajia (taulukko 2). Virolais- ja ruotsalaistaustaisilla tosin oli selvää aliedustusta ja Irakilais-, Iranilais- ja somalialaistaustaisilla taas yliedustusta, mutta muuten aineisto vastaa hyvin perusjoukkoa.

² Termiä sopeutuminen käytettiin lomakkeessa, koska se on helpommin ymmärrettävissä kuin vaikeampi kotoutumisen käsite.

Taulukko 2. Ulkomaalaisten määrä ja osuudet Turussa sekä tutkimusaineisto Turussa asuvien maahanmuuttajien osalta³

Ulkomaalaisia kansalaisuuden mukaan	Turussa vuonna 2011*	Turussa (%)	Ulkomaalaisten Turussa asuvien määrä aineistossa syntymämaan mukaan vuonna 2010	Osuus aineiston ulkomaalaisista turkulaisista (%)
Viro	1196	12,6	16	7,5
Venäjä	1083	11,4	28	13,1
Irak	653	6,9	22	10,3
Iran	531	5,6	17	8,0
Somalia	505	5,3	17	8,0
Entinen Jugoslavia	455	4,8	11	5,2
Ruotsi	369	3,9	2	0,9
Kiina	313	3,3	5	2,3
Afganistan	260	2,7	8	3,8
Kaikki muut	4141	43,6	87	40,8
Yhteensä	9506	100	213	100

*Salminen 2012

Raportin toisena aineistona ovat asiantuntijahaastattelut. Asiantuntijat (n = 15) työskentelivät 1) maahanmuuttajien liikuntapalveluiden parissa, 2) maahanmuuttajajärjestöissä tai niiden kattojärjestöissä, 3) maahanmuuttajien opettajina sekä 4) pakolaisten tukihenkilöinä Turussa ja Helsingissä. He edustivat 11 eri kansallisuutta, jotka olivat Espanja, Kosovo, Venäjä, Bangladesh, Hollanti, Libanon, Somalia, Irak, Viro, Turkki ja Suomi. Haastatelluista kahdeksan oli naisia. Haastattelukieli oli Suomi, sillä kaikki haastateltavat olivat asuneet Suomessa riittävän pitkään osataksaan kieltä. Haastatteluissa käsiteltiin muun muassa sitä, millaista liikuntaa maahanmuuttajille tarjotaan, millaisia tavoitteita tässä toiminnassa on ja miten tavoitteet ovat toteutuneet. Asiantuntijoilta pyydettiin näkemystä useisiin teemoihin (liite 2), joista tämän tutkimuksen kannalta oleellisia ovat maahanmuuttajien liikuntamahdollisuudet ja liikunnan esteet, liikunnan merkitys elämässä ja kotoutumisessa, kulttuurien välisen liikuntatoiminnan hyödyt ja haitat, maahanmuuttajien omien liikuntaryhmien merkitys sekä rasismi.

Kolmantena aineistona olivat maahanmuuttajien haastattelut, joita tehtiin 21. Haastattelut toteutettiin Turussa, Helsingissä ja Salossa. Kaksi haastatteluista oli ryhmähaastatteluja, joista ensimmäisessä oli haastateltavina yhdeksän somalialaisnaista ja toisessa 15 venäläistä. Yhteensä haastattelujen kohteina oli siis 43 maahanmuuttajaa. Heistä 23 oli naisia. Haastateltavat edustivat 14 kansallisuutta, jotka olivat Kosovo, Irak, Tunisia, Vietnam, Turkki, Somalia, Slovenia, Pakistan, Kuuba, Afganistan, Iran, Sudan, Venäjä ja Romania. Suurin osa haastatteluista suoritettiin suomen kielellä, mutta kahdeksassa haastattelussa puhuttiin osin suomea ja osin englantia. Lisäksi molemmissa ryhmähaastatteluissa sekä yhdessä yksilöhaastattelussa mukana oli tulkki. Haastatteluissa maahanmuuttajilta kysyttiin muun muassa näkemystä heidän omakohtaisesta liikunnastaan, synnyinmaansa ja Suomen liikuntakulttuurin eroista ja yhtäläisyyksistä, liikunnan ja urheilun merkityksestä kotoutumisessa, kokemuksia rasismista urheilussa ja elämässä yleensä ja urheilun seuraamista. Lisäksi heiltä kysyttiin kehittämisehdotuksia maahanmuuttajien liikunnan edistämiseen (liite 3.)

³ Vaikka kyseessä ei ollut 255 henkilön ”Turun seutu”, jota myöhemmin käytetään analyyseissä, antaa taulukko 213 turkulaisen maahanmuuttajan edustuksellaan melko hyvän kuvan aineiston edustavuudesta.

Aineiston tutkimustuloksia on aiemmin raportoitu julkaisussa ”Maahanmuuttajat ja liikunta - Liikuntasuhteen merkitys kotoutumiseen Suomessa” (Zacheus, Koski, Rinne & Tähtinen 2012) sekä joissain artikkeleissa (Zacheus 2010a; Zacheus 2010b; Zacheus & Hakala 2010; Zacheus 2011; Zacheus, Koski & Mäkinen 2011). Tässä tutkimusraportissa kuitenkin keskitytään erityisesti kuntanäkökulmaan, joka ei ole ollut aiemmissa julkaisuissa keskeisessä roolissa. Samalla se tarkoittaa sitä, että raportissa ei esitetä kovinkaan seikkaperäisesti jo aiemmin käsiteltyjä maahanmuuttajien liikunta-aktiivisuuden, harrastettujen liikuntalajien tai penkkiurheilun piirteitä.

Raportti etenee siten, että ensin käsitellään maahanmuuttajien kotoutumista yleensä, sen jälkeen liikunnan ja urheilun merkitystä kotoutumisessa ja lopuksi sitä, millaiseksi maahanmuuttajat kokevat kotipaikkakuntansa liikuntamahdollisuudet ja millaisia esteitä ja kehittämisen tarpeita liikunnassa ja urheilussa on havaittavissa. Tuloksia raportoitaessa kussakin kohdassa esitetään ensin Helsingin, Salon ja Turun seudun vertailu ja sitten Turun seutua käsitellään tarkemmin useiden taustamuuttajien avulla.

4. Kotoutumisessa on suuria eroja

Ennen kuin siirrytään käsittelemään maahanmuuttajien liikuntaan liittyviä asioita, tarkastellaan heidän yleistä kotoutumistaan. Toisin sanoen, tutkitaan millaista maahanmuuttajien elämä tutkimuksessa esiintyvissä kunnissa on ollut. Kotoutuminen uuteen maahan voi viedä pitkän ajan. Erityisesti pakolaisille on saattanut jäädä henkisiä vaurioita heihin kotimaassaan kohdistuneiden asioiden, kuten väkivallan, aliravitsemuksen, pakkotyön, poliittisen mielipiteen, uskonnollisen vakaumuksen tai kansallisen identiteetin vuoksi koetun vainon takia. (Soilamo 2006, 15.) Lisäksi kotimaasta pakenemiseen liittyy usein traumaattisia kokemuksia, esimerkiksi riski loukkaantua, joutua vangituksi, väkivallan uhriksi tai tapetuksi. Pako merkitsee usein myös irtaantumista perheestä, yhteisöstä ja ystävistä. (Allen, Basilier Vaage & Hauff 2006.)

Varsinkin maahanmuuton alussa ihminen lisäksi kärsii helposti koti-ikävästä ja moni asia, muun muassa kieli, ihmisten tavat ja kulttuuri saattavat olla outoja ja vieraita. Kotoutumiseen vaikuttavatkin monet tekijät, kuten perhe, sosiaaliset suhteet, työ, syrjäytymiskokemukset ja muistot. (Häkkinen & Mattila 2011, 155, 164–165.) Voidaan sanoa, että mitä paremmin muuttaja on valmistautunut matkaansa, mitä lähempänä hänen lähtömaansa kulttuuri on tulomaan kulttuuria, mitä enemmän hänellä on sosiaalisia verkostoja jo valmiiksi odottamassa uudessa kotimaassaan, mitä vähemmän hänellä on takanaan traumaattisia kokemuksia vanhassa kotimaassaan, sitä helpompaa on usein kotoutuminen uuteen maahan. (Westermeyer 1989; Forsander 2002; Häkkinen & Mattila 2012; Castaneda, Schubert, Lehtisalo, Pakaslahti, Halla & Suvisaari 2012.) Myös sillä on vaikutusta, kuinka realistinen kuva muuttajalla on uudesta maasta.

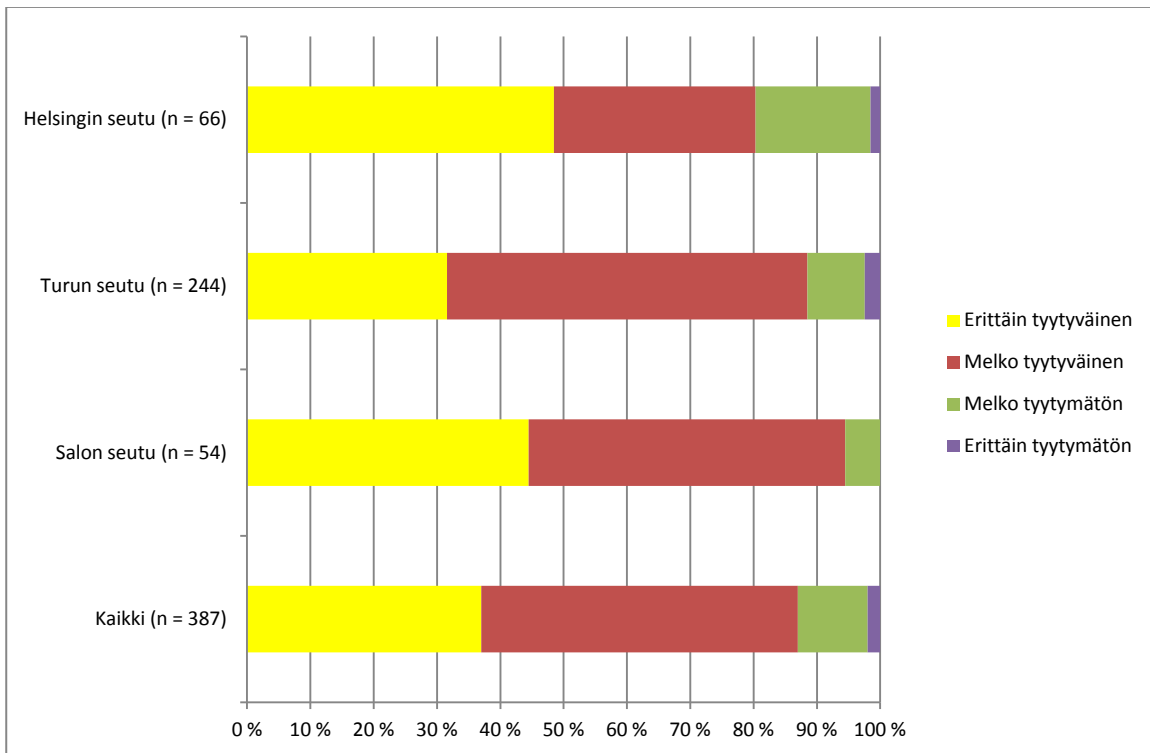
”Se oli ennen kun me asuttiin siellä (Neuvostoliitossa), se (Suomi) oli satumaa ja sen muistan, se oli kaikki. Tääl on ongelmii myös. Se on ihan totta. Ongelmii täytyy ratkaista ... Toiselle se oli ihan, sanotaan satumaa, toiselle se oli ihan ongelma, siksi ku se riippuu taas siitä mitenkä hän kotiutuu. Miten paljon hänellä oli tietoja Suomen maasta ennen kuin hän muutti tänne ja sitten taas oliko hän valmis muuttamaan, sekin myös on vaikuttaa, aika paljon hänen elämään. Ja sitten taas jos ajattelee, että minkä ikäisenä hän muuttaa. Että lapsi jos muuttaa, hän kotiutuu melkeen heti. (Haastattelut 26–40, Venäjältä kotoisin olevien naisten ja miesten ryhmähaastattelu.)

4.1. Elämään Suomessa ollaan pääosin tyytyväisiä

On lohdullista huomata, että suurin osa käsillä olevan tutkimuksen maahanmuuttajista on ollut tyytyväinen elämäänsä Suomessa (kuvio 1). Peräti 87 prosenttia heistä sanoi olevansa melko tai erittäin tyytyväinen oloonsa maassamme ja tyytymättömiä oli 13 prosenttia (11 % melko tyytymättömiä ja 2 % erittäin tyytymättömiä). Salon seudulla asuvista 94 prosenttia oli melko tai erittäin tyytyväisiä elämäänsä Suomessa, eikä juuri kukaan ollut tyytymätön. Turun seudulla asuvista näin tyytyväisiä oli puolestaan 89 prosenttia. Sen sijaan Helsingin seudulla asuvista viidesosa oli tyytymättömiä. Toki pääkaupunkiseudulla asuvista myös melkein puolet oli erittäin tyytyväisiä.

Vaikka kysymyksenasettelut olivat erilaiset, vertailun vuoksi todettakoon, että Häkkisen ja Mattilan (2011) Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajia koskevan tutkimuksen vastaajista 91 prosenttia ilmoitti viihtyvänsä Etelä-Pohjanmaalla melko tai erittäin hyvin. Viihtymättömiä oli yhdeksän prosenttia (6 % melko huonosti ja 3 % ei lainkaan). Kotoisaksi puolestaan tunsivat olonsa usein 77 prosenttia ja joskus 15 prosenttia vastaajista. Harvoin kotoisuutta koki kahdeksan prosenttia vastaajista. Viihtyminen ja kotoisuuden kokemus olivat selvästi yhteydessä toisiinsa siten, että hyvin viihtyvät

tunsivat itsensä todennäköisesti myös olonsa kotoisaksi. (Häkkinen & Mattila 2011, 159.) Tämän tutkimuksen tyytyväisyys elämään Suomessa ja Häkkisen ja Mattilan viihtyminen asuinseudulla -kysymys tuottivat siis samantyyppisiä tuloksia, mikä antaa aiheen olettaa, että maahanmuuttajat ovat suurimmaksi osaksi tyytyväisiä elämäänsä ja viihtyvät hyvin maassamme.

Kuvio 1. Tyytyväisyys elämään Suomessa asuinalueen perusteella ($X^2(6) = 18,66; p < 0,01$)

Kun asiaa katsotaan pelkästään Turun seudulla asuvien maahanmuuttajien osalta, niin erittäin tyytyväisiä elämäänsä oli kolmasosa ja melko tyytyväisiä 57 prosenttia. Vastaavasti erittäin tyytymättömiä oli vain kolme prosenttia muuttajista. Pakolaiset (joista 38 % oli erittäin tyytyväisiä) ja työn tai opiskelun vuoksi muuttaneet (46 %) sekä alle 20-vuotiaat (46 %) sekä 40-vuotiaat tai vanhemmat, (42 %) olivat kaikkein tyytyväisimpiä ja keski-ikäiset 20–39-vuotiaat (24 %) tyytymättömiä elämäänsä Suomessa (ja Turussa) (kuviot 2.)⁴

Se, että suurempi osuus Turun seudulla asuvista pakolaistaustaisista kuin paluumuuttajista oli erittäin tyytyväisiä elämäänsä Suomessa (38 % vs. 19 %), saattaa selittyä sillä, että erot pakolaistaustaisten lähtömaiden ja Suomen olosuhteiden välillä esimerkiksi yhteiskunnallisen turvallisuuden suhteen ovat usein suuremmat kuin paluumuuttajilla. Jos on joutunut kokemaan vanhassa kotimaassaan esimerkiksi sotaa, kidutusta, vainoa, läheisten tappamisen todistamista, kuivuutta tai nälänhätää, ollaan ehkä helpommin tyytyväisiä uuden maan olosuhteisiin kuin jos ei ole koskaan tai on vain harvoin tarvinnut pelätä oman ja läheisten hengen puolesta.

”Koska Somalia on sota, mä tulen siksi, ei hyvä Somalia, siksi mä tuun tänne... Erilainen, se on, se on maahanmuutto tai suomalainen, se on vähän erilainen. Se on maahanmuutto, se on vähän erilainen. Se on somali, se on vaikea, se on yhdessä, se on vähän vaikea... Tai suomalainen kansa. Se on vaikea maahanmuutto, se on vähän vaikea.” (Haastattelu 7, mies, kotoisin Somaliasta.)

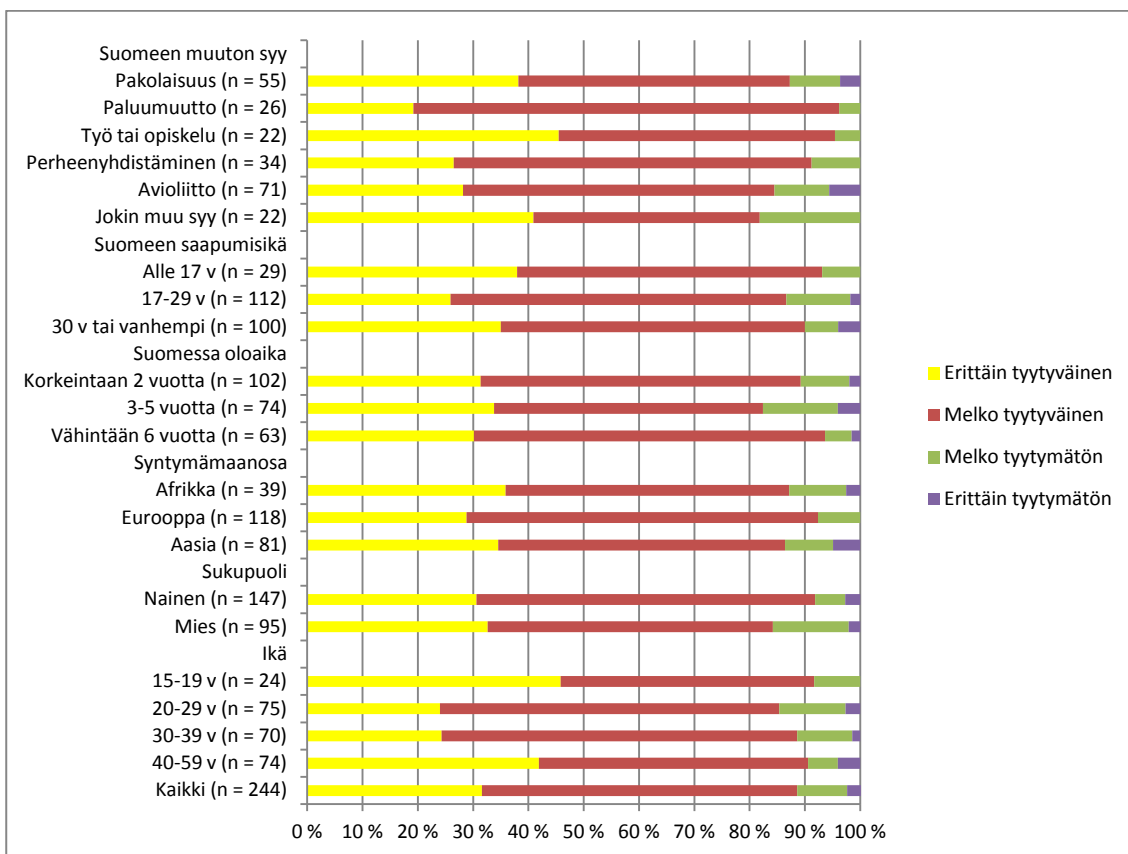
⁴ Niitä, jotka ilmoittivat muuttosyykseen ”jonkin muun syyn”, ei huomioida aineiston analyysissä, koska heitä on niin vähän ja lisäksi on syytä olettaa, että osa niistä vastaajista, jotka ovat rastittaneet lomakkeen kohdan ”jonkin muun syyn vuoksi”, eivät ole ymmärtäneet muita vaihtoehtoja.

Haastattelija kysyy eräältä Afganistanista yksin, ilman perhettä tulleelta pojalta: *“Is there something that you miss there (Afghanistan)?”*

“Ensimmäinen mina, I miss my mum sitten whole country (pidättää itkua)” (Haastattelu 12, mies, kotoisin Afganistanista.)

Mukana afganistanilaispojan haastattelussa ollut opettaja: *“Vähän vaikea puhua.”*

Monet pakolaistaustaiset ovat todella joutuneet kokemaan elämässään kauheita asioita. Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (2012) mukaan kurditaustaisista, joista suurin osa on Irakista tai Iranista kotoisin olevia, peräti 78 prosenttia oli kokenut jonkin merkittävän traumatapahtuman entisessä kotimaassaan, kun somalialaistaustaisista tällaisen oli kokenut 57 prosenttia ja venäläistaustaisista 23 prosenttia. Kurditaustaisilla monet traumatapahtumat (luonnonkatastrofit, sodan keskellä eläminen, toisen väkivaltaisen kuoleman tai loukkaantumisen näkeminen, fyysisen vahingon teon kohteeksi joutuminen, väkivallan kokeminen, vangitseminen, kidnappaus sekä kidutus) olivat suhteellisen yleisiä ja jopa kaikkein raaimmat traumaattisten tapahtumien muodot, kuten kidutuksen kohteeksi joutuminen olivat erittäin yleisiä (lähes neljännes oli joutunut kokemaan kidutusta), varsinkin miehillä (kolmannes). Myös afganistanilaisten maahanmuuttoa edeltävä tausta on ollut samanlainen kuin kurdeilla. Helppoa ei ole ollut somalialaistaustaisillakaan, sillä heistä 38–41 prosenttia raportoi sodan keskellä elämistä sekä väkivaltaisen kuoleman tai loukkaantumisen näkemistä. (Castaneda, Schubert, Lehtisalo, Pakaslahti, Halla & Suvisaari 2012, 151–152, 155.)

Kuvio 2. Turun seudun maahanmuuttajien tyytyväisyys elämään Suomessa muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisaikaa, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

Tämän tutkimuksen tulos siitä, että Turun seudun pakolaistaustaiset olivat kaikista huolimatta suhteellisen tyytyväisiä elämäänsä Suomessa, on sekin linjassa maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (2012) kanssa. Siinä nimittäin somalialais- ja kurditaustaiset kokivat

elämänsä merkityksellisemmäksi kuin venäläistaustaiset. Somalialaistaustaisista elämänsä paljon tai erittäin merkitykselliseksi kokevia oli 97 prosenttia, kurditaustaisista 89 prosenttia ja venäläistaustaisista 69 prosenttia. Somalialaistaustaisten hyvän koetun elämänlaadun taustalla epäiltiin olevan useita tekijöitä, kuten yhteisöllisyys, oman elämän vertaaminen entisen kotimaan tilanteeseen ja uskontoon pohjautuvat asiat. Lisäksi se, että kurditaustaiset eivät mieltäneet elämänlaatuaan huonommaksi kuin samanikäinen koko väestö, vaikka he ovat menneisyydessä joutuneet muita yleisimmin osallisiksi traumatapahtumista, yksinäisyydestä, kipukokemuksista ja toimeentulovaikeuksista osoittaa, että koettuun elämälaatuun vaikuttavat monet tekijät ja raskaista kokemuksista huolimatta tulevaisuuden odotukset ja kokemus nykyhetkestä voivat olla positiivisia. (Rask, Luoma, Solovieva & Koskinen 2012, 216–217.)

4.2. Suomeen sopeutuminen ja kotoutuminen vaihtelevat

Jos maahanmuuttajat ovatkin kohtuullisen tyytyväisiä elämäänsä Suomessa, kuinka helpoksi he ovat sitten kokeneet sopeutumisensa? Yli puolet tutkimukseen osallistuneista Helsingin, Turun ja Salon seudun maahanmuuttajista mielsi sopeutumisen olleen itselleen melko tai erittäin helppoa (kuvio 3). Toisaalta lähes puolelle se oli ollut melko tai erittäin vaikeaa. Muuttajat jakautuivat siis karkeasti jaoteltuna kahtia niihin, joille sopeutuminen on ollut helppoa ja niihin, joille se on ollut vaikeaa.

”Mua ei itse asiassa se ei pelottanu et siel (koulussa) ei ollu ulkomaalaistaustasii. Mua vaan pelotti se, et miten mä tuun toimeen ihmisten kaa. Ku ei mul ollu mitään kieltä. Et mä tulin just 93 Suomeen, mut pistettiin ekan luokan penkille, mä olin niinku harjoittelemassa. Mä kerkesin kaks kuukautta käydä koulua, mä olin vuotta vanhempien kaa, ni mut vaan laitettiin koulunpenkille ja kirja käteen, et se mua pelotti et miten mä opin tän. Mut sit mä oppisin tän kielen... Mun on pakko sanoo, et mä olin sen kaks kuukautta siel vanhempien oppilaiden kaa, ni sen jälkeen mul ei oo mitään muistikuvaa, koska sen jälkeen mä oon omanikäisten kaa menny luokasta toiseen. Se vaa, mä vaan oppisin sen jotenki.” (Haastattelu 6, nainen, kotoisin Turkista.)

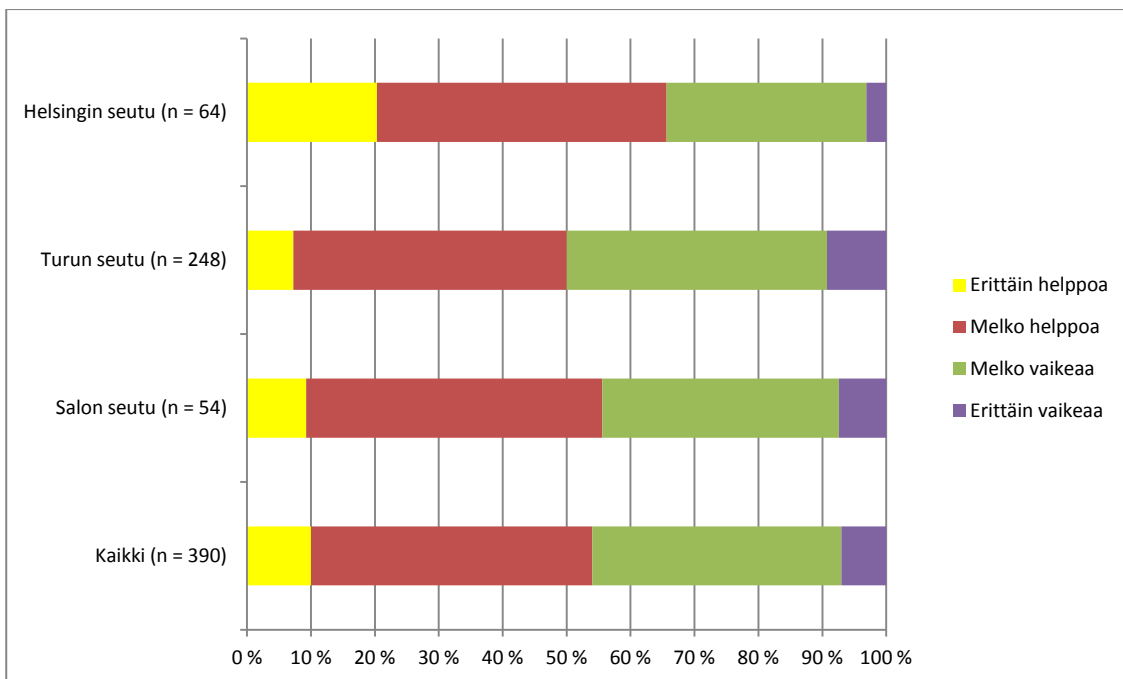
”Et se (kotoutuminen) riippuu siitä, mitä sun etniseen ryhmään myös suhtaudutaan. Voitko sä olla siitä ylpee ja näyttää kuka sä oot ja pitäskö se piilottaa ja hirveen monii tekijöit täs kohtaa. Ja toki aika, ilman muuta. Ja sit vielä, just se elämäkokemus: kuinka paljon sä oot saanu positiivista ja kuinka paljon sä oot saanu viranomaisilta tai yhteisöltä ja ympäristöltä negatiivista kokemusta, miten suhtaudutaan sinun omaan tutkintoon, työhön, osaamiseen. Siis tää on ihan valtavan laaja.” (Asiantuntija 14, kotoisin Virosta.)

Helsingin seudulla asuville Suomeen sopeutuminen on kuitenkin ollut helpompaa kuin muille, sillä viidesosa heistä koki asian olleen erittäin helppoa (Turun ja Salon seudun muuttajista alle kymmenesosa) ja 66 prosenttia vähintään melko helppoa (Turun ja Salon seudun muuttajista korkeintaan 56 prosenttia). Vastaavasti 34 prosenttia Helsingin seutulaisista sanoi sopeutumisen olleen melko tai erittäin vaikeaa, kun Salon seudulla asuvista tätä mieltä oli 44 prosenttia ja Turun seudulla asuvista puolet. Pääkaupunkiseudulla asuu eniten Suomessa maahanmuuttajia, mikä saattaa olla sopeutumista helpottava tekijä, koska samasta maasta kotoisin olevia ja täten kotoutumisen vertaistukea on todennäköisemmin saatavilla.

”Et Suomes, varmaan Turus on enemmän enemmän kurdilaisia urheilutapahtumia kuin meil turkkilaisil on. Heil on futsal joukkueet ja tommosii. He järjestää kesäisin, mut turkkilaisil tosi vähän... Et täytyy nimenomaan varmaan lähtee Helsinkiin päin jos haluaa johonki tapahtumiin mihin turkkilaiset on järjestänyt.” (Haastattelu 6, nainen, kotoisin Turkista.)

”No kyllä siellä on järjestetty kaikenlaisia luentoja ja näitä niinku sosiaaliasia... Tämmönen klubi on klubi 60+ missä... siellä kohtaa samanikäisiä ihmisiä, jutellaan ja juodaan kahvia ja vaihdetaan kuulumisia ja laulamme ja pelaamme pinkoa. Että tämäkin on hyvä, Inkerinkeskus on järjestänyt tämän.” (Haastattelu 42, nainen, kotoisin Venäjältä.)

Jos kotoutumista ja sopeutumista verrataan Etelä-Pohjanmaahan, niin siellä asuvista maahanmuuttajista neljä viidesosaa piti Suomeen kotiutumista⁵ helppona. Kotiutumista pitivät muita useammin helppona ne vastaajat, jotka eivät olleet kohdanneet rasismia tai työsyrintää tai joilla oli sekä suomalaisia että maahanmuuttajataustaisia ystäviä, tuttavvia tai sukulaisia Suomessa. Suomea kotimaanaan puolestaan pitivät keskimääräistä useammin ne, joilla oli suomalainen puoliso, suomalaisia ystäviä ja ne, joiden suomen kielen taito oli hyvä. Suomalaisia ystäviä ja suomen kielen taitoa enemmän kuitenkin oli merkitystä puolison kansallisuudella. (Häkkinen & Mattila 2011, 157, 177.)

Kuvio 3. Suomeen sopeutumisen helppous tai vaikeus asuinalueen perusteella ($X^2(6) = 12,68$; $p < 0,05$)

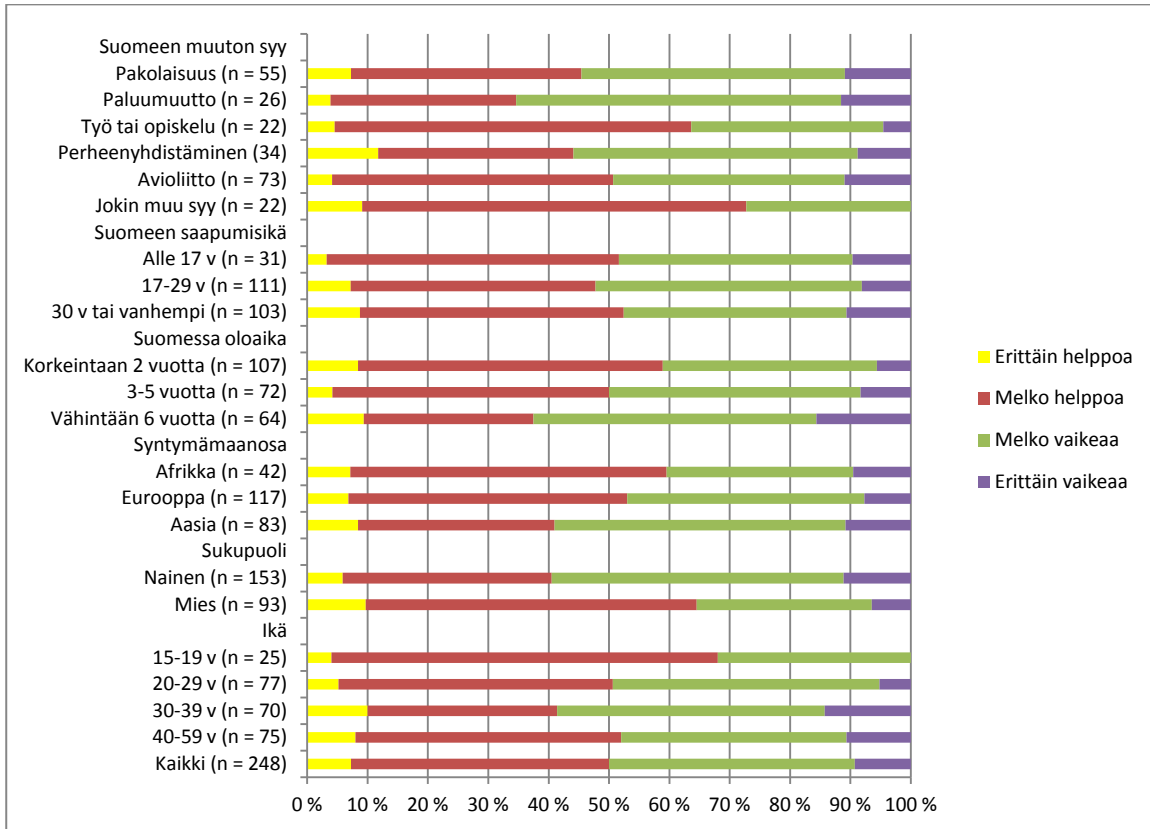
Turun seudun maahanmuuttajista pitkään (vähintään kuusi vuotta) Suomessa asuneet kokivat sopeutumisensa olleen *vaikeampaa* (melko tai erittäin vaikeaa 63 %) kuin vähän aikaa (korkeintaan kaksi vuotta maassa asuneet, 41 %, kuvio 4). Tämä ei ole siinä mielessä yllätys, että ensinnäkin monet pitkään maassa asuneista muuttivat Suomeen jo 1990-luvun alkupuolella, jolloin Suomi oli syvässä lamassa ja ulkomaalaisiin suhtauduttiin silloin vihamielisemmin kuin 2000-luvun puolella (Jaakkola 2009, 78–82). Toiseksi, muun muassa maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksessa (2012) syrjäntäkokemukset olivat yleisempiä kauemmin Suomessa asuneilla ja nuorempina Suomeen muuttaneilla kuin lyhyemmän aikaa sitten ja vanhempana muuttaneilla (Castaneda, Rask, Koponen & Koskinen 2012b, 272).

Turun seudulla asuvista lisäksi Afrikassa syntyneet (60 %), miehet (65 %) ja nuoret (68 %) kokivat sopeutumisensa helpommaksi kuin Aasiassa syntyneet (41 %), naiset (41 %) ja keski-ikäiset (41 %), mikäli asiaa mitataan sopeutumisen melko tai erittäin helpoksi kokeneiden osuuksilla. Afrikassa

⁵ Häkkisen ja Mattilan (2011) Etelä-Pohjanmaata käsittelevässä tutkimuksessa käytettiin siis pääosin kotiutumisen käsitettä.

syntyneiden sopeutumisen kokeminen muita helpommaksi on jossain määrin yllättävää heidän usein armottoman lähtökohtansa ja traumaattisten kokemustensa vuoksi. Toisaalta kuten edellä on käynyt ilmi, he ilmoittivat viihtyvänsä paremmin Suomessa kuin Euroopasta kotoisin olevat. Sen sijaan Aasiassa syntyneiden kotoutumisen vaikeus ei siinä mielessä ole tavatonta, että suurin osa maamme kurditautaisista on lähtöisin Irakista tai Iranista ja kuten maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksessa (2012) on selvinnyt, he ovat olleet muita tyypillisemmin muun muassa kidutuksen kohteina vanhassa kotimaassaan.

Kuvio 4. Turun seudun maahanmuuttajien Suomeen sopeutumisen helppous tai vaikeusmuuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

4.3. Kielen oppiminen on vaikeaa

Eräs tärkeimmistä Suomeen kotoutumista ja sopeutumista helpottava tekijä on luonnollisesti suomen kielen oppiminen, sillä kielen hallinnalla on keskeinen merkitys suurimmassa osassa yhteiskunnan toimintoja. Ilman kielitaitoa yhteiskunnassa pärjääminen ja arkiaskareista selviytyminen on hankalaa. Kyky ymmärtää ja puhua vastaanottavan maan kieltä mahdollistaa kulttuurien välisen viestinnän. Koska kieli ja kulttuurin oppiminen siis liittyvät vahvasti toisiinsa, maahanmuuttajien tulisi oppia hallitsemaan keskeiset uuden yhteiskunnan kielelliset taidot. Kielen ohella tieto kulttuurien välisistä eroista on tärkeää uuteen yhteiskuntaan sopeutumisessa. (Masgoret & Ward 2006, 61–65.) Kielen merkityksen toivat esiin myös jotkut tämän tutkimuksen haastateltavat:

”Tämä tärkeä, jos uus täällä Suomi ja ei puhu suomi hyvin. Tosi vaikea, jos kukaan ei auta. Tarvi autta. Joka puhuu, jonka kanssa voi mennä, mitä tarkoita, mitä mitä. Tämä autta paljon. Minä

pikku hilja, minä oppi sitten, minä tuli parempi. Tuli parempi, joka vuosi parempi tule.”
(Haastattelu 3, nainen, kotoisin Tunisista.)

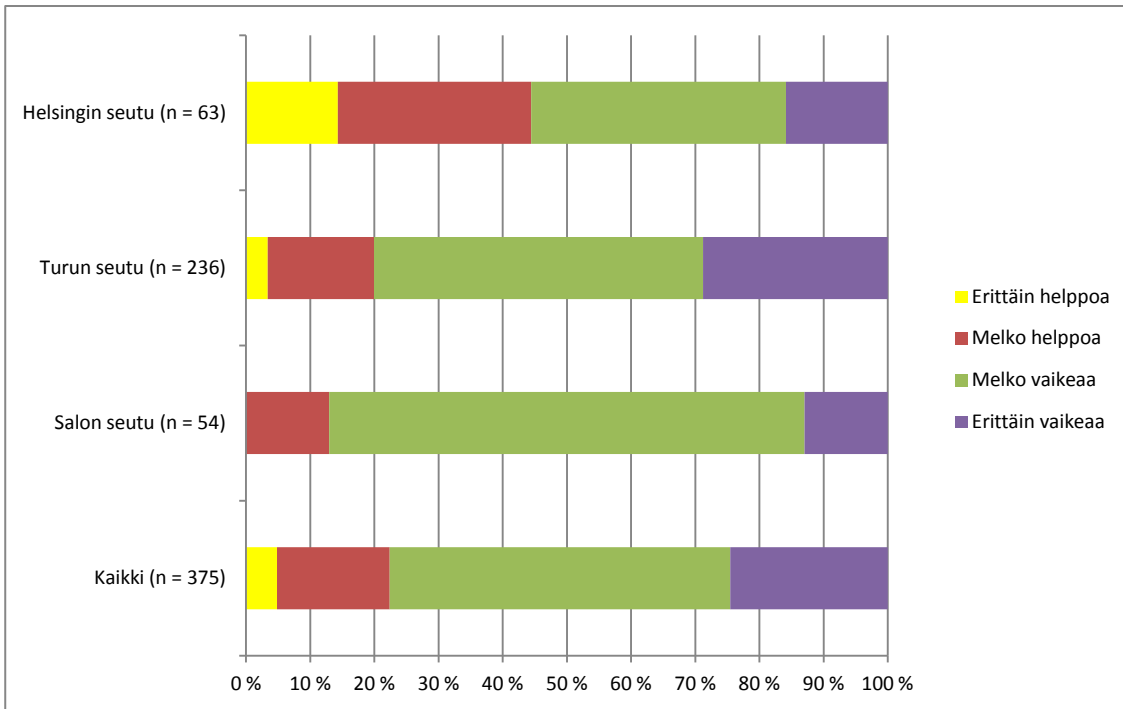
Toisin sanoen, kyetäkseen toimimaan yhteiskunnassa maahanmuuttajan on saavutettava riittävä kulttuurinen kyvykkyys (cultural competence). Se koostuu ihmisen taidosta toimia uudessa kulttuurissa, mikä puolestaan on voimakkaasti sidoksissa kielen hallitsemiseen. (Westermeyer 1989, 27, 109.) Lisäksi suomen kielen hyvällä taidolla ja suomalaisten ystävien omaamisella on positiivinen yhteys kotoisuuden kokemuksiin. Myös sosiaalisten verkostojen rakenne on usein erilainen suomen kieltä hyvin tai huonosti osaavien välillä siten, että ensiksi mainituilla se on monipuolisempi. (Häkkinen & Mattila 2011, 160, 172–173.)

Suomen kielen oppiminen on kuitenkin vaikeaa. Kuviosta 5 näet voidaan havaita, että suurimman osan Helsingin, Turun ja Salon seudun maahanmuuttajien mielestä suomen kielen oppiminen on ollut melko tai erittäin vaikeaa. Neljäsosan mielestä se on ollut erittäin vaikeaa ja 53 prosentin mielestä melko vaikeaa. Jostain syystä Helsingin seudulla asuvat maahanmuuttajat ovat kokeneet suomen oppimisen helpommaksi kuin muut. Heistä 44 prosenttia mielsi kielen oppimisen melko tai erittäin helpoksi, kun Turun seutulaisista näin teki viidennes ja salolaisista vain 13 prosenttia. Kielen oppimiseen vaikuttavat useat tekijät:

”Ja on todettu se, että ikäihmisille se on aika vaikea ja sitten jos se kieli ei mene ollenkaan, voi olla että hän ikinä tule puhumaan kieltä. Ja se on taas tärkeätä vähän tuntea itsensä sellaisena millainen hän on. Ja häntä ei tulla loukkaamaan siitä, että hän ei ymmärrä kieltä. Se ei ole hänen vika. Että tässä on monta syytä miksi hän ei puhu... Tässä on terveystasiat, tässä on, sanotaan maahanmuutto, sehän on se ensimmäinen asia, joka tekee aika paljon ison vaikutuksen hänen elämään tulevaisuuteen.” (Haastattelut 26–40, Venäjältä kotoisin olevien naisten ja miesten ryhmähaastattelu.)

“Not ideas when I come Suomessa. Se on very strange for me, because very strange language that I heard before this language, so that this was for me little bit very strange. That this kind of language it is as well closer to, so now maybe soon I say talk very good Finnish.” (Haastattelu 12, mies, kotoisin Afganistanista.)

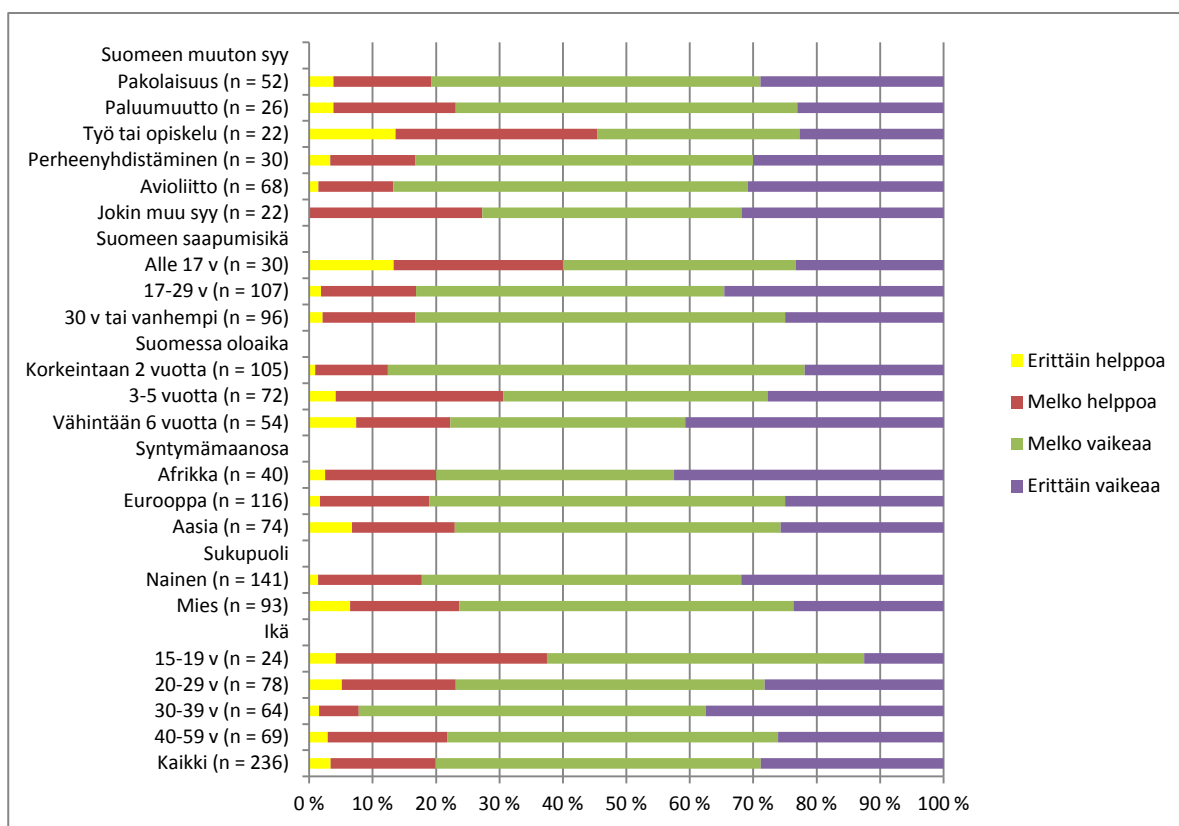
On mielenkiintoista, että Mattilan ja Björklundin (2013, 102) mukaan monet maahanmuuttajat kokevat ruotsin kielen helpommaksi oppia kuin suomen. Se johtuu ruotsin samankaltaisuudesta monen kielen, kuten saksan kanssa. Sen sijaan suomea ei juuri puhuta muualla maailmassa. Suomen kieli ei esimerkiksi pohjautu latinan kieleen monien muiden kielten tavoin. (Zacheus, Koski, Rinne & Tähtinen 2012, 239.)

Kuvio 5. Suomen kielen oppimisen helppous tai vaikeus asuinalueen perusteella ($X^2(6) = 34,91$; $p < 0,001$)

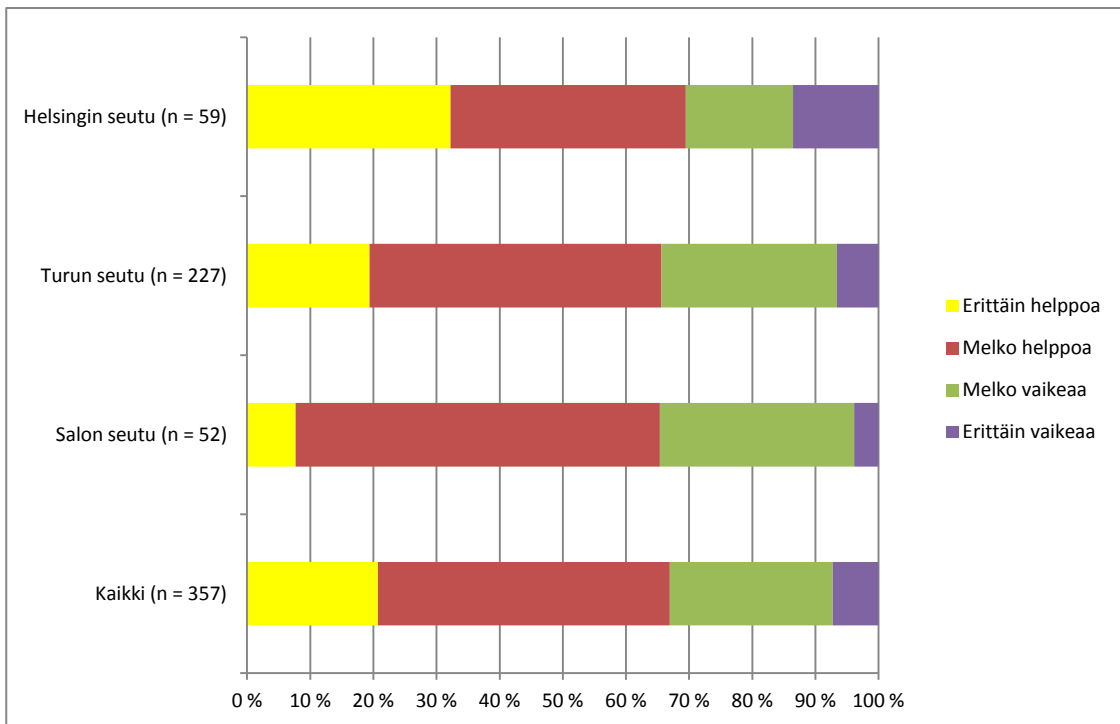
Useimmiten kielen oppimisen on nähty olevan lapsille ja nuorille helpompaa kuin vanhemmille. (Esim. Westermeyer 1989, 16, 118; Harinen 2005, 35; Kay 2006, 364; Inkeroinen, Rasinkangas & Kyheröinen 2008, ks. myös Peltola 2009, 13, 15–16.) Käsillä olevan tutkimuksen mukaankin nuorina Suomeen muuttaneet ja nuoret Turun seudulla asuvat maahanmuuttajat mielsivät kielen oppimisen helpommaksi kuin hieman varttuneempina maahan saapuneet 30–39-vuotiaat (kuvio 6). Yllätys ei myöskään ole työn tai opiskelun vuoksi muuttaneiden kokema suomen kielen oppimisen helppous muihin nähden (45 % piti melko tai erittäin helppona). Työssä tai opiskellessa kielitaito näet tarttuu kohtalaisen tehokkaasti, jos on tarttuakseen. Mielenkiintoista on lisäksi se, että erityisen *vaikeana* kielen oppiminen on näyttäytynyt vähintään kuusi vuotta maassa asuneille (41 % piti erittäin vaikeana) ja Afrikassa syntyneille (43 %). Myös naiset (32 %) ovat kokeneet kielen oppimisen vaikeammaksi kuin miehet (24 %).

Edellä mainittu Afrikassa syntyneiden sekä naisten kokema kielen oppimisen vaikeus on toki linjassa maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (2012) kanssa, sillä sen mukaan suomen- ja ruotsinkielen ymmärtämisessä oli suuria vaikeuksia lähes kolmasosalla somalialaistaustaisista naisista ja viidesosalla kurditaustaisista naisista. Lisäksi joka viides somalialaistaustainen, joka kuudes kurditaustainen ja joka kymmenes venäläistaustainen ilmoitti ymmärtävänsä huonosti tai ei lainkaan suomen- ja ruotsinkielistä puhetta. Kurdi- ja somalialaistaustaisilla oli myös selviä ikäryhmien välisiä eroja suomen tai ruotsin kielen ymmärtämisessä siten, että nuoret ymmärsivät sitä paremmin kuin varttuneemmat. Myös lukutaidossa oli eroa. Venäläistaustaisilla ei ollut ongelmia lukutaidossa, mutta kuudesta seitsemään prosentilla somalialais- ja kurditaustaisista oli huono tai kokonaan puuttuva lukutaito. Erityisesti somalialais- ja kurditaustaisilla naisilla oli ongelmia lukutaidossa, sillä noin joka kymmenes näistä maista kotoisin olevista naisista osasi lukea vain huonosti tai ei ollenkaan, kun miehistä tällaisia oli pari prosenttia. (Koskinen, Sainio & Rask 2012, 199, 201–202.)

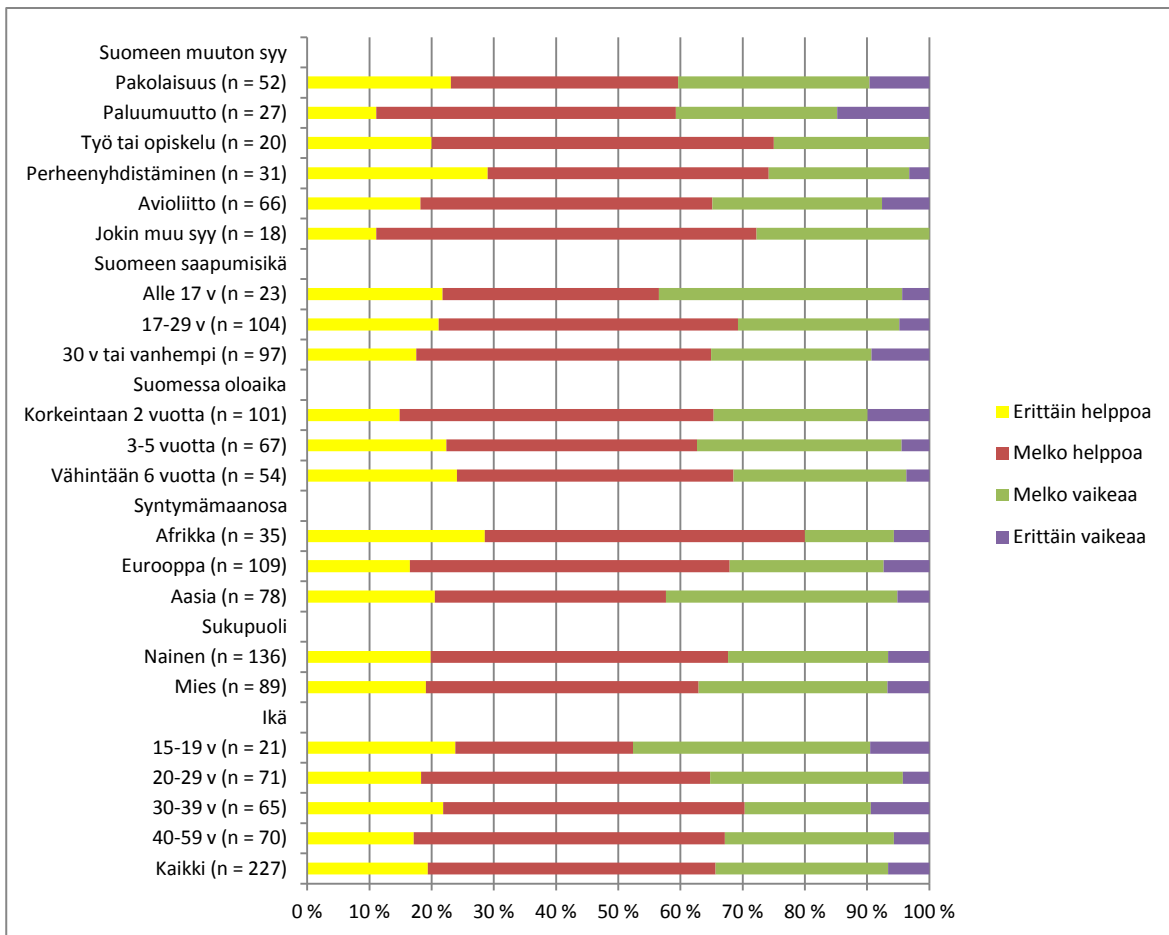
Kuvio 6. Turun seudun maahanmuuttajien suomen kielen oppimisen helppous tai vaikeus muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

Jos kielen oppimisessa on ollut erinäisiä hankaluuksia, sitä vastoin suomalaisen yhteiskunnan sääntöjen oppiminen ei ole ollut Helsingin, Turun ja Salon seudulla asuville maahanmuuttajille kovinkaan vaikeaa, ainakaan heidän oman käsityksensä mukaan. Tästä kertoo se, että 67 prosenttia muuttajista on kokenut sääntöjen oppimisen melko tai erittäin helpoksi ja vain kolmannes melko tai erittäin vaikeaksi (kuvio 7.) Helsingin seudun muuttajille se on ollut helpompaa kuin Turun ja Salon seudun muuttajille. Helsingin seutulaisista 32 prosenttia koki sääntöjen oppimisen erittäin helpoksi, kun taas Turun ja Salon seuduilla asuvilla vastaavat osuudet olivat 19 ja kahdeksan prosenttia.

Kuvio 7. Suomalaisen yhteiskunnan sääntöjen oppimisen helppous tai vaikeus asuinalueen perusteella ($\chi^2(6) = 17,57$; $p < 0,01$)

Turun seudun maahanmuuttajista varsinkin perheenyhdistämisen vuoksi muuttaneet ja Afrikasta kotoisin olevat mielsivät suomalaisen yhteiskunnan sääntöjen oppimisen helpommaksi kuin muut (perheenyhdistämisen vuoksi muuttaneista ja Afrikassa syntyneistä 29 % piti asiaa erittäin helppona, kuvio 8). Perheenyhdistämisen vuoksi tulleiden kokemukset kohtuullisen helposta sääntöjen oppimisesta ovat toki loogisia, koska kyseisen syyn vuoksi muuttaneilla on Suomessa jo valmiina lähiomaisia opastamassa yhteiskunnan sääntöjen saloihin heti alusta asti, kun taas yksin tulleilla pakolaisilla tätä mahdollisuutta ei niin usein ole. Sen sijaan se, että paluumuuttajina tulleista vain 11 prosenttia piti sääntöjen oppimista erittäin helppona ja jopa 15 prosenttia erittäin vaikeana, on vaikeammin selitettävissä. Paluumuuttajat näet muuttavat Suomeen yleensä enemmän samankaltaisesta kulttuurista kuin esimerkiksi pakolaiset, joten suomalaisen yhteiskunnan sääntöjen oppimisen olisi luullut olevan heille helpompaa. Asiaan kuitenkin vaikuttavat myös elämäkokemukset, jolloin uuden oppimista peilataan aina aiempaan elämään. Mitä pidempään on joutunut toimimaan elämässään tietyllä tavalla, sitä hankalampaa saattaa olla toimiminen toisella.

Kuvio 8. Turun seudun maahanmuuttajien sääntöjen oppimisen helppous tai vaikeus muuttosyyän, muuttoajan, Suomessa asumisaajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

4.4. Nuoret ja nuorina maahan muuttaneet rasismien kohteina

Eräitä maahanmuuttajien sopeutumista sekä kotoutumista vaikeuttavia asioita ovat rasismi ja syrjintä. Häkkinen ja Mattila (2011, 14) toteavat rasismien määrittelyä tekemässään yhteenvedossa, että rasismilla voidaan ensinnäkin tarkoittaa ideologisia näkemyksiä ihmisrotujen tai kulttuurien olemassaolosta ja eriarvoisuudesta tai erilaisia yhteiskunnallisia käytäntöjä ja niistä seuraavaa eriarvoisuutta. Rasismi voi olla myös arkipäivän tilanteissa ilmeneviä käytäntöjä, jotka asettavat eri ryhmiin kuuluvat epä tasa-arvoiseen asemaan tai osoittavat heidän alempiarvoisuutensa. Asioiden esittäminen ”luonnollisiksi” onkin tärkeimpiä rasismiin kuuluvista strategioista, jolla on pyritty oikeuttamaan eriarvoinen kohtelu.

“I don’t know what’s the problem. This is number one, but a lot of many others in the streets somewhere is find... People nowadays are intelligent enough to read the eye language. Specially us, because we came in a world which is not ours. So we are always careful what happens... You always try to know. So you feel... When I came, I ought very friendly in everything. I will find good opportunity in work life, I will find everything happy. And then I became little bit having bad negative part. Why there are like this, I ask myself... I don’t know if I’m different or not, but for me I think there are some people like me. They don’t like you to look at me in any strange way, like why are you coming.” (Haastattelu 16, mies, kotoisin Sudanista.)

Rasismia on monenlaista. Ebot (2010, 24) luokittelee rasismiin kolmeen alaluokkaan: yksilötason rasismi, institutionaalinen rasismi ja kulttuurinen rasismi. Yksilötason rasismi tarkoittaa yksilön uskomuksia, näkökantoja, ennakkoluuloja ja käyttäytymistä, kun taas institutionaalinen rasismi on politiikkaa ja käytäntöjä, joilla instituutiot estävät joidenkin ryhmien edustajien pääsyn osaksi päätöksentekoa. Kulttuurisella rasismilla puolestaan viitataan sellaisiin arvoihin, jotka perustelevat jonkin ryhmän ja kulttuurin ylemmyyden.

Rasismissa on kyse erojen osoittamisesta ja tuottamisesta, niiden arvottamisesta ja tekemistä merkitykselliseksi sekä tästä seuraavasta eriarvoisuudesta. Rasismi loukkaa kohdettaan paitsi epäoikeudenmukaisuutensa vuoksi, myös siksi, että se pitää huonoina ja arvottomina sellaisia asioita, jotka ovat ihmisille kaikkein läheisimpiä ja henkilökohtaisimpia. Rasismiin kokemuksilla on ihmisten hyvinvoinnille vakavia seurauksia. Ne saattavat aiheuttaa turhautumista, stressiä, eristäytymistä, kielteisen minäkuvan rakentumista ja erilaisia terveysongelmia. Rasismiin kokemukset vievät vahvankin ihmisen toimintakyvyn. (Rastas 2009, 54–57.)

Syrjintä taas tarkoittaa ihmisten välistä erottelua ja toimintaa, jonka vaikutuksesta ihmiset joutuvat eri asemaan ilman hyväksyttävää perustetta. Erityisen herkästi syrjiviä ovat perusteet, joihin henkilö ei voi itse vaikuttaa valinnoillaan ja toiminnallaan. (ks. Häkkinen & Mattila 2011, 13.) Syrjintä voi olla välitöntä tai välillistä. Välitön syrjintä tarkoittaa sitä, että jotain henkilöä tai ryhmää kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotain toista vertailukelpoisessa tilanteessa. Syrjintä voi olla myös välillistä ja rakenteellista tai liittyä siihen, että esimiesasemassa oleva henkilö antaa käskyn tai ohjeen syrjiä. Henkilön tai ihmisryhmän arvon tai koskemattomuuden loukkaaminen siten, että luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai hyökkäävä ilmapiiri voi ääritapauksessa muuttua väkivallaksi. (Mannila, Castaneda & Jasinskaja-Lahti 2012, 229.)

Selvää on, etteivät rasismi ja syrjintä helpota maahanmuuttajien kotoutumista. Mikäli asenneilmapiiri on sellainen, että oman kielen ja kulttuurin julkisesta esiintumisesta joutuu torjutuksi, syrjityksi tai loukatuksi, se rajautuu helposti vain sellaiseksi, jota saa harjoittaa ainoastaan kodin seinien sisäpuolella. Tällöin ei voida puhua todellisesta kulttuurien vastavuoroisuudesta. Jos siis ympäristön reaktiot ovat torjuvia maahanmuuttajaa, hänen kulttuuriaan ja taustaansa kohtaan tai hänen oletetaan automaattisesti omaksuvan suomalaiset kulttuurin piirteet, on kulttuurinen sopeutuminen yksipuolista ja voi aiheuttaa ulkopuolisuuden ja kiinnittymättömyyden tunnetta. Kielteiset kohtaamiset nostavat kynnystä ottaa kontaktia muihin ihmisiin ja siten vaikeuttavat ystävyysuhteiden solmimista ja lisäävät eristäytymistäipumusta. (Häkkinen & Mattila 2011, 142–143, 161, 173.)

Eristäytymistäipumuksesta kertoo muun muassa se, että Mannilan, Castanedan ja Jasinskaja-Lahden (2012, 241) mukaan ulkomaalaistaustaisuuden vuoksi paikkojen välttelyä raportoitiin pääkaupunkiseudun, Turun, Tampereen ja Vaasan kurdi- ja somalialaistaustaisista peräti 28 ja 30 prosenttia, kun venäläistaustaisilla vastaava osuus oli seitsemän prosenttia. Nimittelyä ja sanallisia loukkauksia oli puolestaan kohdannut yli viidennes vastaajista ja epäkohtelias tai epäkunnioittava kohtelu oli tätäkin yleisempää. Lisäksi somalialais- ja kurditaustaiset olivat kokeneet uhkaamista ja häirintää suunnilleen yhtä usein (noin kymmenesosa), mutta venäläistaustaiset harvemmin (6 %). Jatkuvaa syrjintää puolestaan koki 11 prosenttia kurditaustaisista sekä seitsemän prosenttia venäläis- ja somalialaistaustaisista. Merkillä pantavaa on, että suurin osa uskoi syrjintäkokemusten taustalla olevan syyn johtuvan etnisyyteen liitettävistä asioista (maahanmuuttajatausta, ihonväri, puutteellinen suomen- tai ruotsinkielen taito tai pukeutuminen). (Mannila, Castaneda & Jasinskaja-Lahti 2012, 229–233.)

Häkkinen ja Mattilan (2011) mukaan Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajista jonkinlaisia rasismikokemuksia oli puolestaan 41 prosentilla. Venäläistaustaisista niitä oli yli puolella, virolaistaustaisista kolmasosalla ja muista maista tulleilla reilulla kolmasosalla. Tarkemmin

sanottuna kymmenen prosenttia muista maista kuin Venäjältä tai Virosta Etelä-Pohjanmaalle tulleista oli joutunut kohtaamaan kiusaamista tai heitä on loukattu vähintään kymmenen kertaa. Vielä tarkemmin sanottuna lähes kaikilla Afrikasta tulleilla oli rasismikokemuksia. Tähän ryhmään kuuluivat kaikki selvästi ”vieraan” näköiset muuttajat. Lisäksi kokemus kiusaamisesta ja loukkaamisesta oli tyypillistä erityisesti nuorimmalle ikäluokalle, 15–30-vuotiaille ja miehille. (Häkkinen & Mattila 2011, 131, 135–137, 157.)

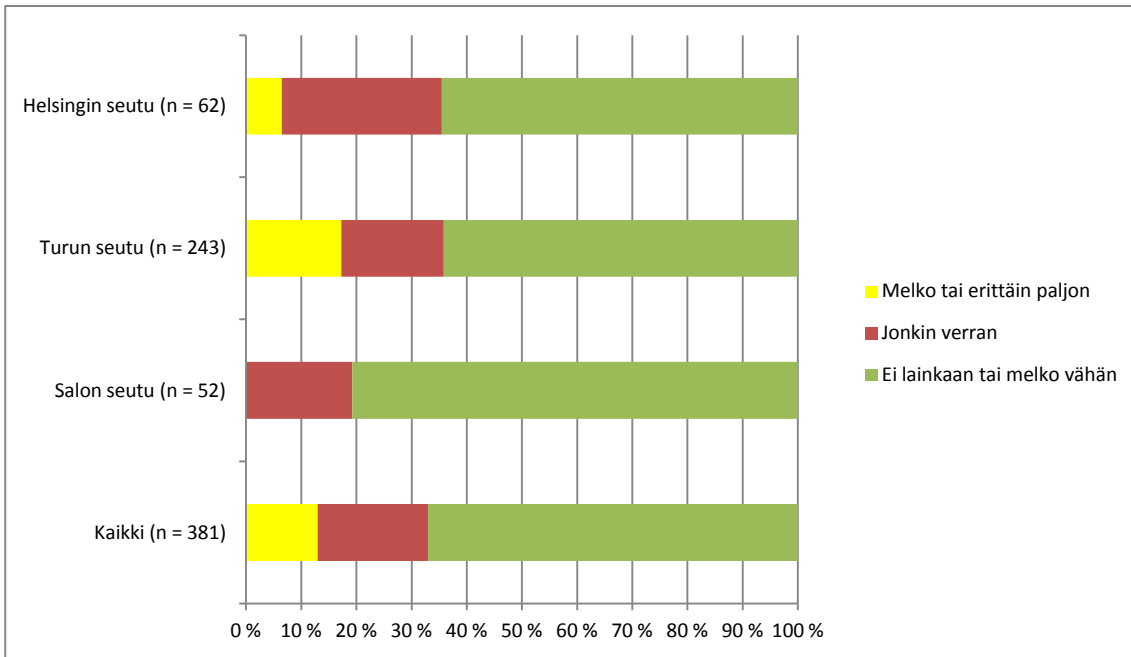
Vielä vakavampi tieto on, että maahanmuuttajien ja terveys- ja hyvinvointitutkimuksessa (2012) yhdeksän prosenttia kurditaustaisista oli joutunut viimeisen vuoden aikana väkivallan uhriksi, kun somalialaistaustaisilla vastaava osuus oli viisi prosenttia ja venäläistaustaisilla kolme prosenttia. Erityisesti kurditaustaiset naiset olivat joutuneet tekemisiin väkivallan kanssa, sillä heistä tällaista raportoi 11 prosenttia, kun somalialais- ja venäläistaustaisista naisista väkivallan uhreiksi oli joutunut viisi ja kaksi prosenttia. Parisuhdeväkivaltaa kuitenkin raportoitiin erittäin harvoin kaikkien tutkittujen ryhmien osalta. (Mannila, Castaneda & Jasinskaja-Lahti 2012, 241.) Väänänen ym. (2009, 1, 63, 76) mukaan taas joka kolmas Suomessa asuvista maahanmuuttajista on kokenut väkivaltaa. Heistä viidennes katsoo joutuneensa väkivallan kohteeksi nimenomaan maahanmuuttajataustansa vuoksi. Somalialaiset, turkkilaiset ja iranilaiset ovat joutuneet muita maahanmuuttajia yleisemmin väkivallan tai rasistisen rikoksen uhreiksi. Tyypillinen rasistinen rikos on tuntemattomaan tummaihoiseen nuoreen mieheen kohdistuva pahoinpitely.

Myös virkavallan harjoittamaa rasismia esiintyy Suomessa. Egharevban (2011) mukaan Afrikasta Suomeen muuttaneiden maahanmuuttajien luottamus esimerkiksi poliisiin on matalampi kuin kantaväestöllä. Tämä johtuu paitsi siitä, että joidenkin aiemmassa kotimaassa poliisivoimat ovat keskittyneet toisinajattelijoiden tukahduttamiseen rikollisten pidättämisen sijasta, mutta epäluottamus johtuu myös osan kokemasta poliisirasismista Suomessa. (Egharevba 2011, 103, 108–110, 112–113, 118.) Yleensäkin viranomaisten palveluasenteessa maahanmuuttajia kohtaan tuntuu olevan parantamisen varaa:

”...tuotiin esille jossain kohtaa, tää nyt on heitto päästä, et 80 prosenttia viranomaisista, niin ku maahanmuuttaja kokee viranomaiskontakteissa... Siis se oli joku ihan hullu luku, mut liian paljon negatiivisia kokemuksia viranomaisten kans toimimisesta... KELA, työvoimatoimisto, lupa-asiat, niin aina jotain negatiivista, aina vaan negatiivista.” (Asiantuntija 14, kotoisin Virosta.)

Käsillä olevassa tutkimuksessa 13 prosenttia muuttajista on joutunut kohtaamaan melko tai erittäin paljon rasismia, mutta toisaalta 67 prosenttia melko vähän tai ei lainkaan (kuvio 9.) Helsingin seudulla asuvista kuusi ja Salon seudulla asuvista nolla prosenttia on kokenut rasismia melko tai erittäin paljon, kun taas Turun seudulla asuvista 17 prosenttia on joutunut näin suuren rasismin uhriksi. Salon seudulla asuvat ovat siis kohdanneet vähiten rasismia ja Turun seudulla asuvat eniten. Koko aineiston keskiarvotarkastelun perusteella erityisesti Afrikasta kotoisin olevat ovat joutuneet kohtamaan rasismia, ainakin eurooppalaistaustaisiin verrattuna (keskiarvot 2,5 ja 2,0 asteikolla 1 = en ole joutunut kohtaamaan lainkaan rasismia – 5 = olen joutunut kokemaan erittäin paljon rasismia, ($F(2, 368) = 4,71$; $p = 0,01$.) Yksittäisistä maista keskimäärin eniten rasismia ovat joutuneet kohtamaan Somaliassa sekä Irakissa ja Iranissa syntyneet (keskiarvo 2,4) ja vähiten Venäjällä syntyneet (1,9). Venäläistaustaisten rasismin kokemukset tuntuvat olevan pienempiä Turun, Salon ja Helsingin seudulla asuvilla maahanmuuttajilla kuin esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla asuvilla (ks. Häkkinen & Mattila 2012).

Kuvio 9. Rasismin kokeminen asuinalueen mukaan ($X^2(4) = 16,87; p < 0,01$)

Tässä tutkimuksessa useat pitkään Suomessa asuneista haastateltavista sanoivat näkyvän rasismin vähentyneen heidän Suomessa oloaikanaan, mutta sen sijaan niin sanotun piilorasismin yleistyneen. Piilorasismi on siitä kavalaa, että sitä on vaikeaa kitkeä pois.

”Sisäinen rasismi on ehkä kasvanu, mutta yleinen rasismi on kyllä paljonkin vähentyny. 92, 93, 94, kun mä asuin Turussa, ni en mä uskaltanu kuuden jälkeen mennä kaupungille. Nyt voi mennä vaikka keskellä ja yötä millon tahansa, ni en mää kyllä uskaltanut liikkua. Ja mä olen myös kokenut rasismin pahuutta ittekin. Et tilanne on aivan erilainen... Ni sellanen piilorasismi, mitä ei näy katukuvassa ja se voi olla siinä työpaikoissa tai koulutuksessa, niissä voisi enemmän esiintyä, mutta näkyvää rasisimia on kyllä vähentyny. Mutta piilorasismi on ehkä enemmän kasvanu siitä vuodesta. Silloin ehkä suoraan sanottiin, että mää en sua ottaa töihin, kun sä olet ton näköinen, mut nykypäivänä ei voi sanoo, ku lakikin kieltää. Että sanotaan, että jollain muulla tavalla sinut poistetaan huoneesta, että ei sanota naamaan suoraan.” (Asiantuntija 11, kotoisin Somaliasta.)

”No mä ajattelen sitä tavalla, et biologinen rasismi on näkyvämpi ja ehkä konkreettisempi ja rajumpi just jalkapallossa ja nää on niit suorii tämmösii, et jos venäläiset erottuu kielellisesti, niin sä saat hetkellä sen ryöpyn. Mut sit taas tää kulttuurinen, niin se ei oo niin näkyvä, mut se on taas aika laaja. Ja se näkyy rakenteellisena syrjintänä, just et ei oteta asioita huomioon ja sillon sä törmäät siihen huomaamatta koko ajan. Sä et ees tunnista välttämättä sitä: asioita ilmoitetaan vaan suomen kielellä, ne on netissä ja niin edelleen ja näin... Et näkyvää on helpompi, ku sanoo, et joo mä en hyväksy, tää oli rasisti ja näin edelleen. Mut tän toisen kans taa on sit vaikeempi, et se voi vaikuttaa enemmän” (Asiantuntija 14, kotoisin Virosta.)

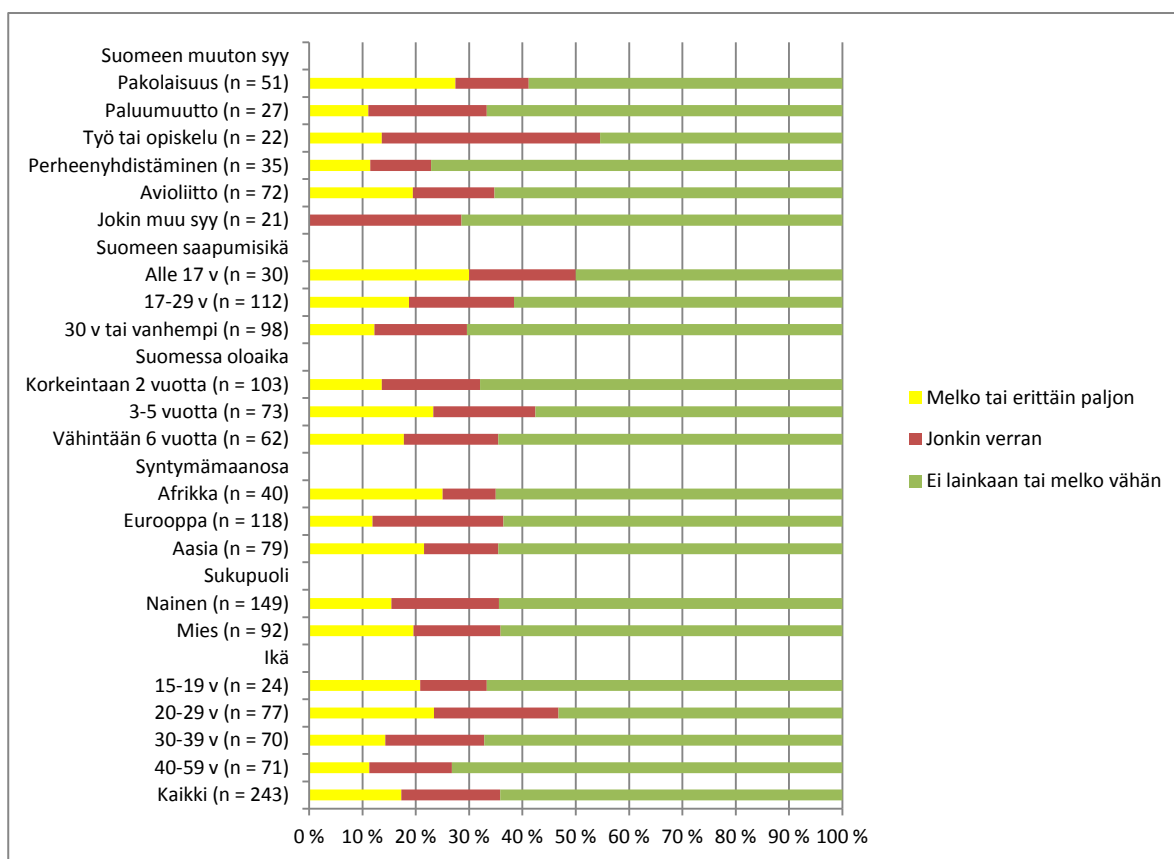
”Piilorasismi yleistynyt ja puheet aina alkaa: en ole mikään rasisti, mutta mää en perhana tykkää tästä. Eli se kovistunutkin, että sanamuodot ja ynnä muuta. Mutta tässä minä syytän sitten päättäjiä. Heil ei oo mitään järkevää. Joko se on liian löysä nää asiat... Kun ihmisille itteleen se on ongelma ja vaikeuksia, me ollaan ihmisiä, meidän pitäisi löytää ainakin yks syyppää. Minä en ole syyppää, sinä olet se syyppää. Eli ehkä tavallaan nää ulkomaalaiset ovat hyvä kohde kun ihmisellä on paha olo.” (Asiantuntija 15, kotoisin Turkista.)

Eräs esimerkki piilorasismista tai rakenteellisesta rasismista saattaa olla vaikeus työllistyä hyvästä koulutuksesta huolimatta sekä tietyt käytännöt maahanmuuttajaksi rekisteröimisessä. Tyypillinen tilanne syrjinnässä on, kun jonkin alan koulutusta ja työkokemusta omaava maahanmuuttaja syrjäytyteään työnhaussa vetoamalla esimerkiksi puutteelliseen suomen kielen taitoon alalla, jossa suomi ei ole pääkieli.

“I have an aviation qualification by traffic control, I have Britain air, I worked for one year in Egypt. I gained like 2000 hours as first officer and when I came to Finland, I try to find a job. And in aviation, not as a pilot, but in aviation, I couldn’t find. I just found työharjoittelu and there was one guy in Malmin lentoasema, I told him, ‘I want to work. I have this and you have made an application, open application, why? You said, I need someone to work for’. Aviation language is English, you know that? And I went to him and told me that ‘sorry I got make, you can just clean the snow from the wings’. There was one guy coming who was me to help me. He’s a finnish guy and he’s my friend and he works for the grouting company. And he was coming to give a good positive words about me, but they fight it together. Because he said to why put an application and you call people, because he is maahanmuuttaja that doesn’t mean he is bad. Not because he’s X that means he’s a terrorist. That doesn’t mean. One made a mistake, the whole nation has to pay.” (Haastattelu 16, mies, kotoisin Sudanista.)

”Ja anteeksi tiedäksää tiedokseis, monet meistä, me ajatteellaan, ollaan ainoita, me kadotimme oman ammattinsa. Se mulla on koulutus missä Neuvostoliitossa minä sain kaks koulutusta. Mutta se ei ole pätevä Suomessa... Sit ku aloitti kieli tarttua ja sit mä olinkin jo vanha. Ja sitten lama, eikä siitä enää mitään tullut. Minun olisi pitänyt tänne 35-vuotiaana muuttaa, sitten päässyt elämässä eteenpäin. 60-vuotiaana et enää... Niin se on, se on tämmöstä, että monet sitten pettyy tähän, että hän ajattelee, että heti hän saa työtä, heti hän kotiutuu, mutta se ei ole niin helppoa. Se on monimutkainen asia...On hyvä sananlasku, en tiedä onko se suomen kielessä myös, että aitan puolella on ruoho vihreäpää. Onko Suomessa?... Ja sitten meikäläisille on vielä yksi asia mihin ihminen, sanotaan meikäläinen pettyy jatkuvasti, että meillä passeissa oli kaikilla laitettu, että suomalainen. Täällä me olemme venäjänkielisiä... Venäjänkieliset väestörekisterissä, meijät kaikki laitetaan venäjänkieliseksi. Että täs on vähän ero ja mä aina oltiin ylpeä siitä, että me olemme suomalaisia ja nyt meille sanotaan, että te olette venäjänkielisiä... Ja kun sanotaan, että sä olet venäjän, venäläinen, mä en hyväksy sitä. Ja mul sanotaan, et olet venäjänkielinen, mutta se ei ollut muun sanotaan syy, että mun vanhemmat joutuvat Neuvostoliittoon. Ja kun mä muutin tänne Suomeen, mä mielellään puhuin suomen kieltä ja kotona mä puhuin suomen kieltä ja mulle sanottiin: ‘ei, sä et voi laittaa että sä olet suomalainen. Sä olet venäjänkielinen.’” (Haastattelut 26–40, Venäjältä kotoisin olevien naisten ja miesten ryhmähaastattelu.)

Turun seudulla asuvista rasismia ovat kokeneet erityisesti pakolaisina (28 % kokenut rasismia melko tai erittäin paljon) ja alle 17-vuotiaina maahan tulleet (30 %), afrikkalais- (25 %) tai aasialaistaustaiset (22 %) sekä alle 30-vuotiaat (22 %). Asia voidaan ilmaista myös niin päin, että mitä vanhempana on muuttanut Suomeen ja mitä vanhempi tai eurooppalaisempi muuttaja on kyseessä, sitä harvinaisempaa on ollut rasismin kokeminen (kuvio 10.)

Kuvio 10. Turun seudun maahanmuuttajien rasismien kokeminen muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisaikana, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

Pakolaisten kokema rasismi ei valitettavasti ole siinä mielessä yllätys, että heidät nähdään usein kansan silmissä yhteiskunnallisesti hyödyttömämpinä kuin työperäiset muuttajat. Nykyisin monia yhteiskunnallisia kysymyksiä tarkastellaan ensisijaisesti taloudellisesta näkökulmasta. Hyötyajattelu näyttää olevan hyväksyttyä myös silloin, kun puhutaan ihmisistä ja heidän perusoikeuksistaan. Tällaisessa keskustelussa maahanmuuttajat, erityisesti pakolaiset ja turvapaikanhakijat, nähdään tyypillisesti pelkkänä kustannuksena ja taloudellisena rasitteena. Monet ovat valmiita hyväksymään vain sellaiset maahanmuuttajat, joista on suoraa taloudellista hyötyä. Tämä on seurausta uusliberalistisesta politiikasta ja taloudellisen retoriikan saamasta valta-asemasta nyky-yhteiskunnassa. Tällaisessa toiminnassa kaikkea mitataan rahalla ja taloudelliset arvot ylittävät kaikki muut yhteiskunnalliset arvot. (Keskinen, Rastas & Tuori 2009, 14–15.)

Se, että nimenomaan nuoret ja nuoret aikuiset ovat joutuneet kohtamaan rasismia, saattaa puolestaan selittyä osittain sillä, että he liikkuvat muita useammin kaupungilla ja täten altistuvat enemmän syrjintää mahdollistaviin tilanteisiin (ks. Mannila, Castaneda & Jasinskaja-Lahti 2012, 237). Mitä enemmän liikkuu kaupungilla ja kantaväestön keskellä, sitä suurempi todennäköisyys maahanmuuttajataustaisella on joutua rasismien kohteeksi.

”Liikunnassa en oo, en oo liikunnassa (kohdannut rasismia), mutta vapaa-ajalla kyllä. Et en, sanotaan, en näin päiväsaikaan, mut tota yöllä ku lähtee ulos, lähtee baariin tai johonki ni sillon joo... Ihan pari kertaa sattunu. Ei sen kummempaa... Et ainoastaan ku mä lähden yöelämään, ni sillon olen kohdannut rasismia.” (Haastattelu 6, nainen, kotoisin Turkista.)

”Et kyl tällast oli jonku verran ja tosiaan nimittely ja mun ensimmäinen nimittelykohtaus oli päiväkodissa kaks vuotiaana tai kolme vuotiaana, en muistakaan enää, mut päiväkodis oli yks

semmonen tyttö joka oli no mun kaveri ja mä tykkäsin siit tosi paljon ja sit hänel oli taas tämmönen toinen paras kaveri, joka oli tosi mustasukkanen musta ja sit se rupes nimittelemään ja me oltiin kolme. Et tällasta, se on ihan tietämättömyyttä, et ne vanhemmiten aika harvakseltaan. Et enemmänki sanotaan näin, et semmoset tyypit jotka vaihtoehtoisesti joko olis tosi rasistisii, niin päinvastoin nyt kun on jotenki kokenu, että etenki miehet, ni on enemmänki niinku vähän pervoja ja semmosia kuin joku suoranaisia rasisteja.” (Haastattelu 5, nainen, kotoisin Vietnamista.)

Syrjintää mahdollistavista tilanteista mainittakoon lisäksi, että nuoremmat joutuvat usein Suomeen tultuaan nopeammin ”totaaliseen kotoutumismyllyyn” esimerkiksi koulunkäynnin ja työnteon vaatimusten muodossa. On nimittäin tunnettua, että hankala elämänvaihe Suomeen tulolle on nuoruus. Silloin joutuu mukaan suomalaiseen koulujärjestelmään vaiheessa, jossa kantaväestö on käynyt suurimman osan oppivelvollisuuttaan, mutta maahanmuuttaja ei välttämättä ole käynyt lainkaan koulua omassa kotimaassaan. Vuoden tai maksimissaan kahden vuoden peruskouluun valmistava opetus ei tällaisissa tapauksissa ole lainkaan riittävä. Myöskään aikuisilla ei ole välttämättä helppoa, sillä heidän odotetaan pääsevän kiinni työelämään mahdollisimman pian maahan saavuttuaan. (Zacheus, Koski, Rinne & Tähtinen 2012, 297.)

”Ja sitten kun me muutettiin maahan, kelläkään ei ollut varmaan tämmöstä ajatusta että mä tulen istumaan sanotaan työttömyysrahalla tai sosiaalirahalla. Me kaikki haluttiin tehdä työtä. Ja työtä ehdottomasti, työtä ja työtä. Ja ikinä ei ollut mielessä tämmöstä, että mä tulen kököttämään siellä kotona ja en yritä mitään yhtään. Ja olemme olleet aktiivisia, olemme olleet tämmösiä hyvin suhtautu ulossuhtautuneita ja aika ystävällisiä ihmisiä.” (Haastattelut 26–40, Venäjältä kotoisin olevien naisten ja miesten ryhmähaastattelu.)

Eräiden haastateltavien mielestä ikääntyneet suomalaiset ovat vähemmän suvaitsevaisia kuin nuoret. Samoin rasistisia kommentteja kuullaan helpommin humalaisia kantaväestöön kuuluvia kohdatessa.

”Ja Suomessa pahimmat rasistit, mitä meil on, ku me näitten oppilaitten kans, kun me ollaan tuol kaupungilla menty, niin ne on yli 80-vuotiait suomalaisii. Et ne tönii ja huutelee. Sit mä oon vaan sanonu noille, et he voi tosi huonosti, että ei pidä välittää sellasista. Mut yhen kerran oon, tokana koulupäivänä, ku nää ei onneks ymmärtäny viel, ni Luostarivuoren oppilaita, tuli semmosii ehkä ysiluokkalaisii ja lukiolaisia, ni ne vinoili kun me mentiin ohi, mut että se on ainoo nuorten puolelt tullu. Että lähinnä sit yli 80-vuotiait miehii ja naisii, jotka tönii ja huutelee ja haukkuu, niin ku tämmönen asenneongelma. Se on aika yllättävää, kun luulis et ne pitää mölyt mahassa ja haukkuu kotona neljän seinän sisäl sit vast ku pääsee sisälle.” (Asiantuntija 6, kotoisin Suomesta.)

”No se mikä tuolla kadulla sitte tulee vastaan, ni se on varmasti sit se ihonväri. Et jos on tumma ihonväri, ni varmasti sitte harmittaa ku oikeen fiksut, meiän pakolaisnuoretki, nit sit naljaillaan, siit tulee hirveen paha mieli. Et ei oo sillain, että pääsis vielä yli siitä, ku joku sanoo, et sanos takais, ettei niiku loukkaantus siitä. Et se on nyt, se on semmonen kun ei tunne toista ollenkaan... Et se rasismi on oikeestaan kun ei tunne toista, niin se on ihan sama ku kulttuurinen, että tuomitaan ennen kun ei tiietä siitä asiasta oikeen.” (Asiantuntija 13, kotoisin Suomesta.)

”On ollu, et mä halusin selittää, et yks juttu kun juoppo henkilö sit huutaa tai tai hakkaa esimerkiks. Vai sit hän sano mitä hän halusi sanoo. Ihan erilainen kuin normaali ihminen ja sit hakkaa muuttaa, kiroilee, et mene takaisin. Me ymmärtää, tää mies on hän juo, hän juonut. Pari tuntii, hän ihan ok sen jälkeen. Et me kunnioittaa, et hän ihan normaali sit, et hän juonut. Okei, mut pahempi kuin normaali. Tää jää sit sydän heti. Kun normaali henkilö ei ole juonut, että ihan ok sitten, sano et mene takaisin, sä oot näin.” (Haastattelu 15, nainen, kotoisin Somaliasta.)

Vaikka rasismien lievä tai täydellinen kokemattomuus on ollut yleisempää kuin ”kovan luokan” rasismi, tulisi kaikenlaiseen rasismiin puuttua ja panostaa sen ennaltaehkäisyyn. Valitettavan yleistä Suomen kunnissa on kuitenkin Honkasalon, Souton ja Suurpään (2007, 43) mukaan se, että rasismiin ei puututa ennaltaehkäisevästi, vaan vasta silloin, kun ongelma on tunnistettu ja jokin konkreettista tapahtuu. Lisäksi Kivijärvi ja Harinen (2008, 22–23, 46) väittävät, että rasismien olemassaolo usein kielletään kunnissa tai sitä vähätellään ja sen odotetaan vähenevän itsestään kansainvälistymisen myötä. Souton (2010, 11–12) mukaan yleistä niin ikään on, että rasismi sijoitetaan itsestä katsottuna jonnekin muualle. Toki on hyvä muistaa, että rasismia on myös maahanmuuttajien keskuudessa ja monien eri kulttuurien välillä.

”...mutta sitten kun puhutaan siitä suvaitsevuudesta, se on niin, että mä aina mietin siitä, että se on jotenkin aika usein on että ajatellaan, että automaattisesti maahanmuuttaja on suvaitseva, suomalainen on rasisti. Että on sellainen usko, että maahanmuuttajalla olisi valmiudet siihen, ymmärtätkö? Että hän on ymmärtäväinen, suvaitseva ja hän on sellainen hyvä. Mutta se ei ole itsestä. Maahanmuuttajat myös ihmisiä. Heillä on eri luonteet.” (Asiantuntija 5, kotoisin Venäjältä.)

”Maahanmuuttajaryhmien välillä on paljon nokkimisjärjestystä ja rasismia myös ja väärinymmärryksiä, kaikkea mahdollista. Eli jos yhtä ryhmää painetaan, niin se sortaa seuraavaa eteenpäin, se on ihan selvä se nokkimisjärjestys.” (Asiantuntija 14, kotoisin Virosta.)

”No just tää kulttuuriero, tai miks sitä voi nyt sanoa. Se että, esimerkiks kurdinuoren tai Kosovo tai somalinuoren ja sitten suomalaisen nuoren... joko se on ihan perusteltua tai sitten ihan vain luultua, on ennakkoluulot, et... Siinä on just se, että tuossa kun on kauniisti laitettu tämä sana akkulturaatio, niin et sen pitäis tavallaan just oman kulttuurin ja uuden kulttuurin omaksuminen olla tasapainossa, niin mä en tiedä mistä se... Kun vanhemmat korostavat oman kulttuurin identiteettiä nuorille, niin se joskus voi mennä liian pitkälle. Just se, että sitä korostetaan niin, et siitä tulee vähän kilpailua tavallaan suomalaisten kanssa ja muidenkin, esimerkiks kurdi ja somali, somali ja kosovolainen kulttuuri, et nää ja tulee tällaisia jännitteitä. Sitä on vissiin vaikea sitä tasapainoa löytää, et nuorelle tai lapselle alusta asti selittää, et mitä se identiteetti tarkoittaa. Et se ei tarkoita, et me ollaan erilaisia ihmisiä tai sit siinä mielessä, et ei voida olla suomalaisten kanssa. Et just se kulttuuri vaikuttaa myös.” (Asiantuntija 12, kotoisin Irakista.)

4.5. Suomalaisiin tutustuminen on hankalaa

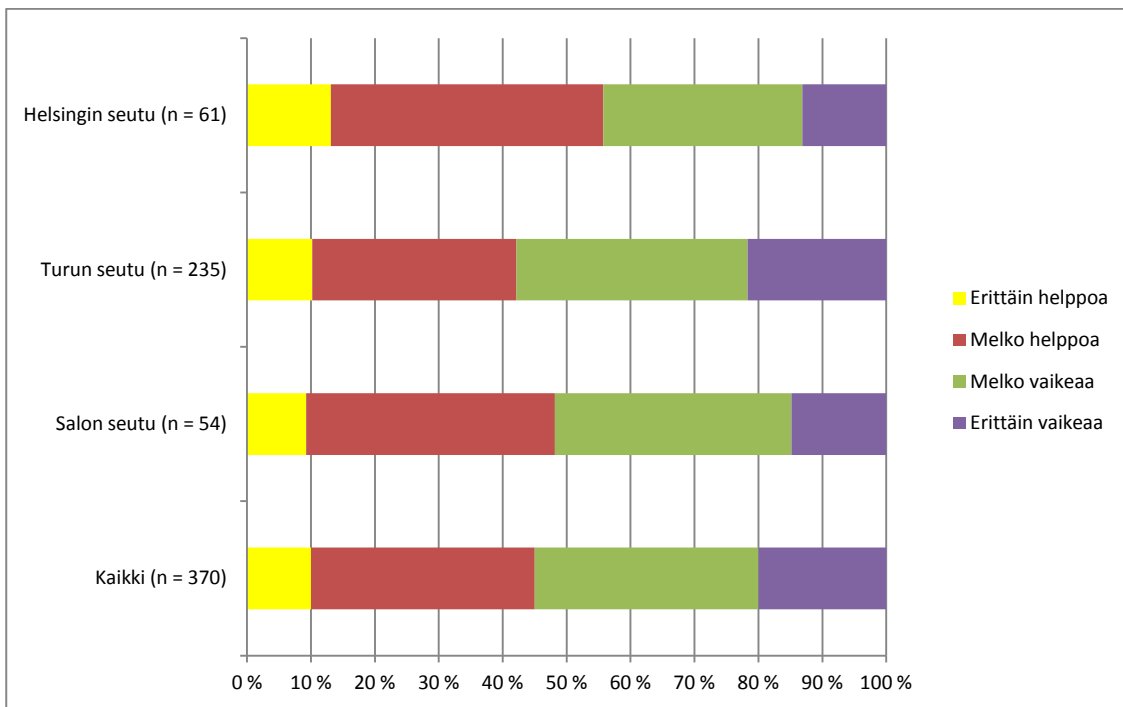
Parhaimmillaan kulttuurien välinen kanssakäyminen vähentää ennakkoluuloja ja tietämättömyyttä. Sillä on myös muita etuja, sillä Häkkisen ja Mattilan (2011, 157) mukaan suomalaiset ystävät ja vilkas sosiaalinen elämä olivat yhteydessä ainakin Etelä-Pohjanmaalla asuvien maahanmuuttajien viihtyvyyteen, sillä suomalaisia ystäviä omaavat sekä ne, jotka pitivät yhteyttä kaikkiin ryhmiin (suomalaisiin, maahanmuuttajataustaisiin, ulkomailla asuviin sukulaisiin) vähintään viikoittain, olivat keskimäärin useammin väitteen ”Ulkomaalaisen on vaikea viihtyä Suomessa” kanssa eri mieltä.

Kantaväestöön kuuluvien ystävien määrä kuitenkin vaihtelee suuresti. Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksessa (2012) näet kävi ilmi, että 43 prosentilla somalialaistaustaisista oli vähintään yksi syntyperäinen suomalainen ystävä, kun venäläis- tai kurditaustaisilla vastaavat osuudet olivat 37 ja 29 prosenttia. Keskimäärin somalialaistaustaisilla miehillä oli neljä suomalaista hyvää ystävää, kun venäläis- ja kurditaustaisilla miehillä tällaisia oli 1,8 ja 0,5. Naisilla vastaavat keskiarvot olivat 0,6, 1,2 ja 0,8 ystävää. (Rask, Marttelin, Nieminen & Solovieva 2012, 224.)

Häkkinen ja Mattila (2011) taas raportoivat tutkimuksessaan huomattavasti korkeampia osuuksia. Heidän mukaansa lähes kaikilla Etelä-Pohjanmaalla asuvilla virolaistaustaisella oli suomalaisia ystäviä, mutta venäläistaustaisilla heitä oli ”vain” reilulla kahdella kolmesta ja muilla kuin virolais- tai venäläistaustaisilla runsaalla 90 prosentilla. Suomalaisiin tutustuminen tai heidän kanssaan ystävystyminen ei kuitenkaan ole ollut Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajille helppoa, sillä he mielsivät suomalaiset varovaisiksi, hiljaisiksi ja ujoiksi ottamaan kontaktia. Osan mielestä ystävystymistä vaikeuttivat myös maahanmuuttajataustasta johtuvat ennakkoluulot kantaväestön keskuudessa. (Häkkinen & Mattila 2011, 87, 89.)

Tässä tutkimuksessa viidennes maahanmuuttajataustaisista oli sitä mieltä, että suomalaisiin tutustuminen on ollut erittäin vaikeaa ja 35 prosentin mielestä melko vaikeaa (kuvio 11). Vain kymmenesosa koki suomalaisiin tutustumisen erittäin helpoksi ja noin kolmanneksen mielestä se on ollut melko helppoa. Helsingin seudun muuttajista yli puolet koki tutustumisen melko tai erittäin helpoksi, kun Turun ja Salon seuduilla asuvista näin teki 42 ja 48 prosenttia.

“Finnish friends? Yes. One thing that I would like to you to know that Finnish people are very kind people. They need someone to explain for them. They need to show them. Finnish are difficult to approach. They are difficult people to come and talk to. But when you talk to and you talk a lot and then he can be your friend.” (Haastattelu 16, mies, kotoisin Sudanista.)

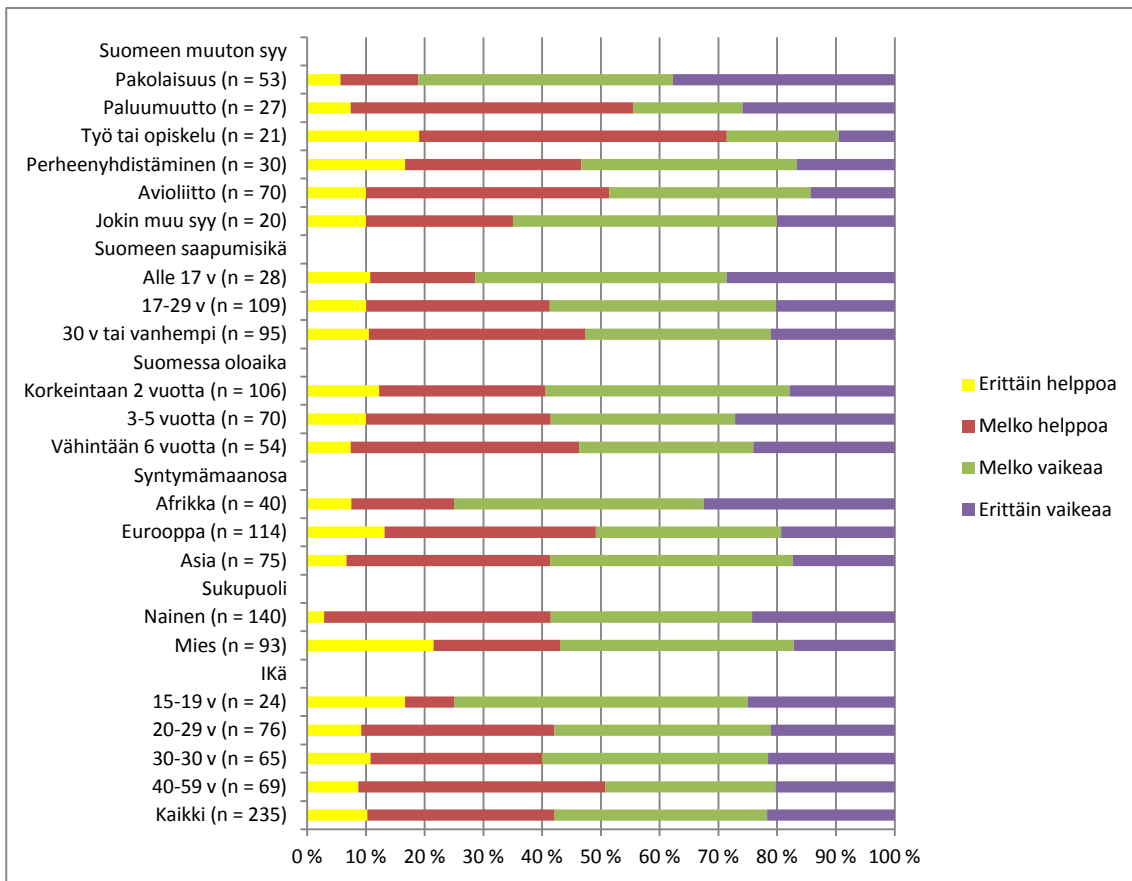
Kuvio 11. Suomalaisiin tutustumisen helppous tai vaikeus asuinalueen perusteella ($X^2(6) = 5,26$; $p > 0,05$)

Tarkasteltaessa Turun seudun maahanmuuttajia eri taustamuuttajien suhteen selvisi, että ensinnäkin työn tai opiskelun vuoksi maahan tulleille kantaväestöön tutustuminen on ollut huomattavasti helpompaa kuin pakolaisina tulleille (työn tai opiskelun vuoksi muuttaneista yli 70 prosentin mielestä tutustuminen on ollut melko tai erittäin helppoa, kun pakolaisista alle 20 prosentin mielestä se on ollut näin helppoa, kuvio 12). Tämä tulos on odotettu, sillä työn vuoksi tulleet ovat väkisinkin tekemisissä kantaväestön kanssa (työ- ja opiskelukaverit) ja heillä on usein jo valmiit kontaktit kantaväestöön odottamassa maahan saavuttuaan. Sen sijaan pakolaiset joutuvat usein aloittamaan kantaväestöön tutustumisen ikään kuin ”puhtaalta pöydältä”, vailla valmiita kontakteja.

”Mut lähinnä sitte taas pakolaisista, et kyllähän sit jos maahanmuuttajana tulee vaikka työn perässä tänne, ni voi olla et on jotain semmosia erikoisharrastuksia sitten jo ja on kotimaassa jo pitkälle harrastanu ja sitten täällä jatkaa sitä ja tämmöstä. Et se on vähän sitte eri tausta ku pakolaisilla. Et joskus tuntuu, ku tää maahanmuuttaja-asia, ni sitte puhuu niistä maahanmuuttajista, jotka on työn perässä muuttanu ja toiset puhuu pakolaisista ja siin on hirveen suuri eri sitte kaiken puolin. Toiset voi lähtee takasin millon haluaa ja toiset ei vaan voi lähteä.” (Asiantuntuja 13, kotoisin Suomesta.)

Toiseksi, mitä vanhempana on maahan muuttanut, sitä helpompaa kantaväestöön tutustuminen on ollut (alle 17-vuotiaina maahan muuttaneista 29 % ja aikaisintaan 30-vuotiaina muuttaneista 47 % mielsi sen melko tai erittäin helpoksi). Kolmanneksi, Euroopasta muuttaneille suomalaisiin tutustuminen on ollut helpompaa kuin Afrikasta tai Aasiasta tulleille (lähes puolet eurooppalaistaustaisista mielsi sen melko tai erittäin helpoksi, kun 25 % Afrikkalais- ja 41 % Aasialaistaustaisista teki näin). Viimeksi mainittu selittyy muun muassa eurooppalaistaustaisten tulomaiden ja suomalaisen kulttuurien suuremmalla samankaltaisuudella Afrikasta tai Aasiasta tulleisiin verrattuna, jolloin tutustuminen saattaa olla helpompaa. Neljänneksi, miehille syntyperäisiin suomalaisiin tutustuminen on ollut selvästi helpompaa kuin naisille (miehistä 22 prosenttia koki tutustumisen erittäin helpoksi, naisista kolme prosenttia).

”...mutta suomalainen ei halua, minä halua, mutta minä ei löydä kukaan. Minä töissä, sitten poissa, ei kukaan näe tai soitta, ei. Suomalainen hyvä ihminen, mutta ei voi lyhyt aika, sitten pois. Ei kukaan soita, ei kukaan tule.” (Haastattelu 3, nainen, kotoisin Tunisiasta.)

Kuvio 12. Turun seudun maahanmuuttajien mielipide suomalaisiin tutustumisen helppoudesta tai vaikeudesta muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

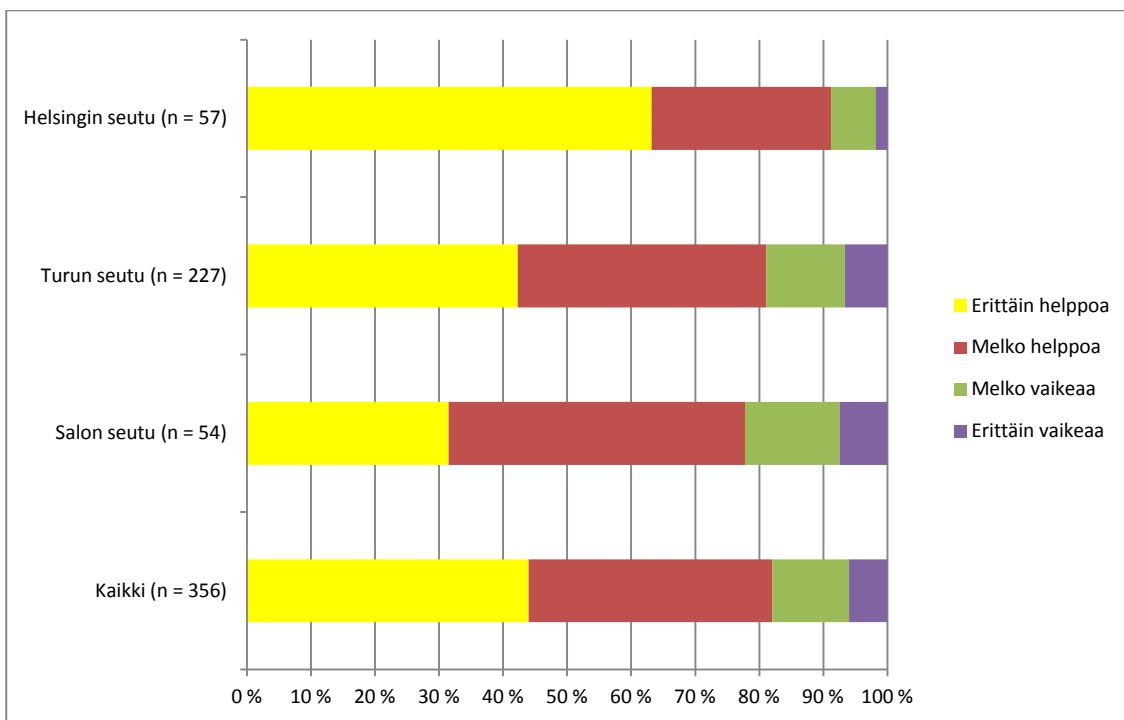
Edellä ilmi tullut maahanmuuttajamiesten naisiin verrattuna helpompi syntyperäisiin suomalaisiin tutustuminen johtuu ehkä siitä, että miehillä on usein naisiin nähden laajemmat sosiaaliset kontaktit muun muassa yhdistystoiminnan myötä. Esimerkiksi maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (2012) mukaan erityisen aktiivisesti järjestö- ja yhdistystoimintaan osallistuivat somalialaistautaiset miehet (82 %), mutta heidän maannaisistaan näin teki huomattavasti harvempi, 53 prosenttia. Somalialaisten miesten aktiivinen osallistuminen järjestö- ja yhdistystoimintaan voi olla yhteydessä siihen, että he ovat kokeneet vain vähän yksinäisyyttä. Lisäksi selvä sukupuolten välinen ero somalialaistaustaisten keskuudessa syntyperäisten suomalaisten ystävien määrässä saattaa selittyä miesten ja naisten välisillä eroilla työelämään osallistumisessa. Somalialaistautaiset naiset nimittäin ovat miehiä yleisemmin kotona, jolloin heillä on vähemmän tilaisuuksia ystäväystävyyttä suomalaisten kanssa. Tämän vuoksi olisikin tärkeää, että myös naisilla olisi mahdollisuus ystävätoimintaan ja matalan kynnyksen kohtaamispaikkoihin. Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota vanhempiin somalialaistaustaisiin naisiin, sillä 45 vuotta täyttäneistä somalialaisnaisista vain yhdellä kymmenestä oli hyvä syntyperäinen suomalainen ystävä. (Rask, Marttelin, Nieminen & Solovieva 2012, 221, 226.)

”Et oikestaan kaikki ne meidän semmoset todella aktiiviset oppilaat ja todella eteenpäin pyrkivät ja sellaset, jotka panostaa sekä kielen, et näiden tapojen oppimiseen, ni niitten kyl pääasiallinen kaveripiiri on suomalaisii. Ja onneks nyt näyttää silt, et ne ois ihan kunnollisii suomalaisii. Siinäki on riskinsä sitte, että mimmosiin porukoihin liittyy.” (Asiantuntija 6, kotoisin Suomesta.)

Valitettavasti Zacheuksen, Kosken, Rinteen ja Tähtisen (2012) mukaan näyttää siltä, että syntyperäiset suomalaiset eivät useinkaan halua maahanmuuttajia mukaan kaveriporukoihinsa. Lähes puolet (48 %) maahanmuuttajista nimittäin ajatteli näin (jonkin verran samaa mieltä 29 %, melko paljon samaa mieltä 14 %, täysin samaa mieltä 5 %). Erityisesti Afrikassa syntyneet yhtyivät käsitykseen suomalaisten haluttomuudesta maahanmuuttajien kanssa kaveeraamiseen. Tarkemmin asiaa tutkittaessa paljastui, että varsinkin Somaliassa syntyneet olivat tätä mieltä. Noin kolmasosa (32 %) heistä oli melko paljon tai täysin samaa mieltä suomalaisten haluttomuudesta saada maahanmuuttajia omiin ryhmiinsä. (Zacheus ym. 2012, 161.)

Ymmärrettävästi omasta maasta kotoisin oleviin tutustuminen on ollut muuttajille helpompaa kuin kantaväestöön tutustuminen. Siihen viittaa se, että käsillä olevassa tutkimuksessa 44 prosenttia maahanmuuttajataustaisista on kokenut asian erittäin helpoksi, 38 prosenttia melko helpoksi ja vain kuusi prosenttia erittäin vaikeaksi (kuvio 13). Asiassa on toki eroja asuinseudun perusteella, sillä Helsingin seudulla asuvista muuttajista peräti 63 prosenttia mielsi omasta maasta kotoisin oleviin tutustumisen erittäin helpoksi Turun seudun 42 ja Salon seudun 31 prosenttia vastaan. Nämä erot luultavasti johtuvat siitä, että Helsingin seudulla asuu enemmän maahanmuuttajia kuin Turun tai Salon seuduilla, jolloin tutustuminen maanmiehiin ja -naisiin on todennäköisempää.

Kuvio 13. Omasta maasta kotoisin oleviin tutustumisen helppous tai vaikeus asuinalueen perusteella ($X^2(6) = 12,92; p < 0,05$)

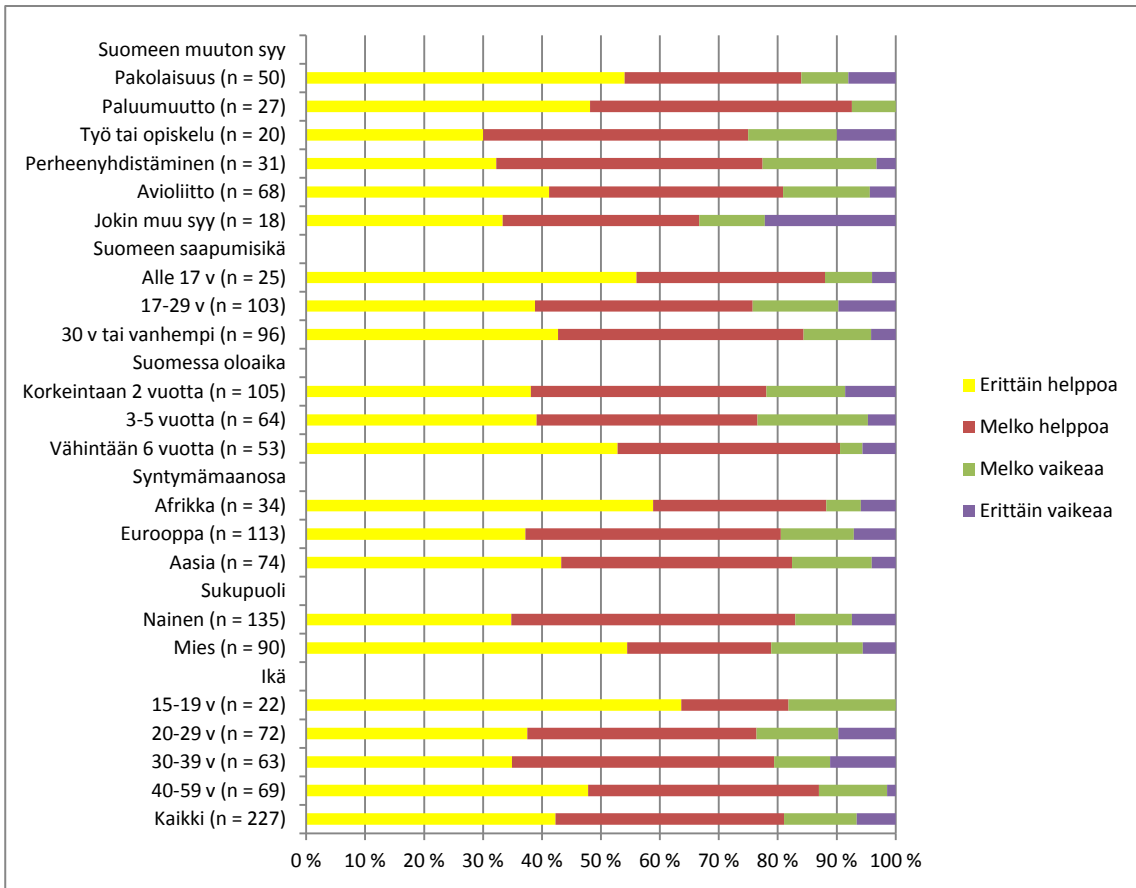
Omasta maasta kotoisin oleviin tutustuminen on ollut Turun seudulla asuvista maahanmuuttajista pakolaisille (54 %), alle 17-vuotiaana muuttaneille (56 %) ja vähintään kuusi vuotta maassa asuneille (53 %), Afrikassa syntyneille (59 %) ja miehille (54 %) helpompaa kuin työn tai opiskelun takia (30 %) ja vähintään 17-vuotiaana muuttaneille (38–43 %), korkeintaan kaksi vuotta maassa asuneille (38 %), Euroopassa syntyneille (37 %) ja naisille (35 %), jos asiaa mitataan sen erittäin helpoksi mieltäneiden osuuksilla (kuvio 14.) Afrikassa syntyneiden kohdalla tulos on odotettu sen vuoksi, että heidän kulttuureissaan vallitsee usein voimakas yhteisöllisyys. (Ks. Peltola 2009, 10–11; Stodolska & Livengood 2006, 301–302; Zacheus, Koski, Rinne & Tähtinen 2012, 209–212.) Pakolaisten osalta tulos selittyy taas sillä, että oman maalaiset verkostot ovat pakolaisilla usein helpommin saatavilla uudessa maassa kuin työn tai opiskelun takia muuttaneilla.

”Esimerkki meillä on paljon ystäviä, naiset ja miehet kesällä tai keväällä he, me menemme esimerkki Kupittaa tai me menemme Naantaliin tai Ruissaloon siellä piknikki ja he mene jalkapallo kaikki mies yhdessä. Tässäkin ehkä viikonloppu he menevät joku paikka, he menevä jalkapallo.” (Haastattelu 2, nainen, kotoisin Irakista.)

Turun erityispiirteenä on vielä pakolais- ja yleensäkin maahanmuuttajaväestön erittäin voimakas keskittyminen tietyille alueille (Salminen 2012, 15; Rasinkangas 2013, 253), jolloin oman maalaisiin tutustuminen lienee kohtuullisen helppoa. Tällä on toki kääntöpuolensa.

”Mutta toi ongelmana on se, että mikä maahanmuuttaja tai ulkomaiset keskitetty samoihin alueisiin, että ei ole semmosta tasapuolista, että ei ole jaettu ympäri kaupunkia. Varsinkin tänne Turun lähiöihin kaupunkeihinkin ei ole sitten tavallaan Varisuolle, Lauste, Halisiin, Pansiossa, Pernossa, Runosmäessä, nää on semmosta tavallaan väestöprosentti tavallaan maahanmuuttajan osuus on aika suuri ja tavallaan kouluissakin niitä sitten on yli puolet oppilaista ulkomaalaisia... Suomalaiset on vähemmistönä siellä niissä luokissa ja voi sanoa että suomalaisetkin kärsii... Silloin on ongelma tavallaan päiväkodeissakin. Meillä on sitten ongelma mikä päiväkotihoitopaikka ei ole riittävästi... Vaikka pääsisi, niin lähellä päiväkotia, niin siellä on yli puolet on ulkomaalaisia. Tuskin opeta sitten pääse opiskelemaan suomen kieltä, mutta hyvin siellä on sekakieltä. Kaikki ongelma sitten tulee, kaikki ne kasaantuu sitten vaan ja se on vain onni ja tuuri, että kuka tavallaan ei jää sinne, ei voi sanoa syrjäytymisenä, mutta semmonen yhteiskunnasta ulkopuolella sitten tavallaan... Että sieltä harva pääsee tavallaan pois siitä elämänmuodosta, mikä on sitten tavallaan ympäristö tai se asuinalue, mikä on niin se merkitsee aika paljon tavallaan.” (Haastattelu 1, mies, kotoisin Kosovosta.)

”Mä olen itse nähny, että syntyy riita ihan helposti eri kansan kanssa, maahanmuuttajien välillä, olen ihan nähny. Että siis minun henkilökohtaisesti siis minun mielipiteeni on, että semmone ihan keskittäminen mitä on nämä alueet on rakennettu ja se tuo enemmän ongelmat kuin hyvä.” (Asiantuntija 2, kotoisin Espanjasta.)

Kuvio 14. Turun seudun maahanmuuttajien mielipide oman maalaisiin tutustumisen helppoudesta tai vaikeudesta muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

5. Liikunnalla monipuolinen rooli kotoutumisessa

Seuraavaksi tarkastellaan sitä, millaiseksi maahanmuuttajat näkivät liikunnan roolin kotoutumisessa ja siihen läheisesti kuuluvissa asioissa. Tähän liittyy myös liikunnan sosiaalinen puoli, joten luvussa selvitetään liikunnan yleisten kotoutumishyötyjen lisäksi maahanmuuttajien osallistumista ryhmäliikuntaan sekä liikunnan seuratoimintaan.

Käsillä olevan aineiston pohjalta maahanmuuttajien liikunta-aktiivisuutta on raportoitu Zacheuksen, Kosken, Rinteen ja Tähtisen (2012) laatimassa tutkimusraportissa, jossa todetaan, että maahanmuuttajataustainen väestö oli jonkin verran liikunnallisesti passiivisempaa kuin kantaväestö. Viidesosa 15–86-vuotiaista maahanmuuttajista harrasti liikuntaa vähintään neljä kertaa viikossa ja vastaavasti niitä, jotka eivät liikkuneet lainkaan, oli 14 prosenttia. Kansallisen liikuntatutkimuksen (SLU 2009–2010a, 6) mukaan taas 55 prosenttia 19–65-vuotiaista suomalaisista liikkui vähintään neljä kertaa viikossa ja täysin liikkumattomia oli kaksi prosenttia. Maahanmuuttajat siis paitsi liikkuvat harvemmin kuin kantaväestö, myös liikunnallisesti täysin passiivisten osuus oli heidän keskuudessaan korkeampi. Eräs syy moiseen on se, että kuntoliikunnan asema kaikissa maissa ei ole yhtä vahva kuin Suomessa.

”Mut esimerkiksi se, mis he on kauheen estollisii, on tää sauvakävely... Ni et voitais kävellä, ni sitä he ei ymmärrä ollenkaan... Et ne luulee et ne on kainalosauvat ja se on aivan mahdotonta saada heiät ymmärtään, et se on ihan... vaik mä oon näyttänyt ihan urheilijoita, jotka menee niitten kanssa, niin he sanoo, et he ei halua, et kaikki nauraa. Se mokaamisen pelko on ihmisen sisäänrakennettu juttu.” (Asiantuntija 6, kotoisin Suomesta.)

”Ja sitten jos mennään lähialueiden vanhempiin ihmisiin, niin sitä vois ehkä verrata siihen tilanteeseen, mikä Suomessa oli 20 vuotta sitten. Että vanha suomalainenkaan ei ymmärtäny, et miks pitäis kävellä tai sauvakävellä, et riittää ku heittää navetassa lantaa tai hakkaa puut. Että se ymmärrys terveystuokunnasta on kuitenkin Suomessakin suhtuuta, ni sitä ei oo niillä ihmisillä ketkä lähialueilta on tullut, mutta heil on taas kokemus kyllä koululiikunnasta ja tarve on, halua liikkua. Jos sitte mennään kauemmas, niin liikunta on tanssia, uskonnollisia rituaaleja, elämän vaan, kävelyt. Ja käsitys liikunnasta on sillä tavalla olematon, että mää kyl näen, että liikunta on länsimaalainen ilmiö ja se pistää ne ihmiset ihan eri asemaan. Ja tarttee lähestymisessä heihin tajuta se, että sellanen ymmärtämiskuilu on välissä.” (Asiantuntija 14, kotoisin Virosta.)

”Koska nyt on esimerkki Kurdistan on vähän parempi, ei oo sotaa. Oli rauhallinen ja. Mutta minusta Euroopassa on hyvä systeemi tämä liikunta, on esim. koulussa mene tai joka päivä esimerkki ihmiset menevät kävelemään, mutta Irakissa ei ole tämä. Joo, vaikea.” (Haastattelu 2, nainen, kotoisin Irakista.)

Jopa lähellä Suomea sijaitsevilla mailla, kuten entisessä Neuvostoliitossa koko kansan kuntoliikunnalla ei ollut maan huippu-urheilukeskeisessä järjestelmässä kovin vahvaa asemaa:

”Elämä oli sen verran kovaa, että sieltä jotakin harrastusta vielä itselleen urheilua, niin ei pystynyt enää. Ainoostaan sitä ammattiurheilua tai valmennusta, tämmöstä. Mutta sellasta täysin kuin terveystuokunta ja liikuntaa tavallisille ihmisille, ni semmosta filosofiaa ei ole oikeesti olemassa... Sit näkevät täällä kadulla, televisiossa miten vanhemmat ihmiset liikkuu ja taas tulee sitä tietoo täällä ja sit ymmärtää enemmän... Siis Venäjällä, jos sää Venäjällä puhut niille, jos lähtee puhumaan, niin unohtaa koko homma. Et ikäihmisistä on Venäjällä toinen juttu. Jos mietin omia vanhoja tätejä ja hyvin aktiivisia siellä maalla, mut emmä kyllä ikinä nähny että... Ainut positiivinen kehitys ku radiosta tulee aamuisin viis minuuttia taukojumppaa, niin nyt ne on alkanut tekemään siellä taukojumppaa siellä kotona radion mukaan. Mä en oo ikinä aikasemmin nähnyt

että mun sukulaisille ehtis tulis tällanen liikuntaa. Sillä tavalla pikku hiljaa muuttuu ne näköjään.” (Asiantuntija 14, kotoisin Virosta.)

”Mä näen näitä ihmisiä tässä kuvissa, mutta en mä kaikki. Mutta tästä mä tiedän, että yksi 80-vuotias, joka päivä käy lenkillä, sauvakävelyllä. Joka päivä ja hän sanoo: ’ilman tätä minä en pystyisi olemaan terve ja hoitaa itseäni, että’... Nämä ihmiset, ketkä käy tässä kyllä ymmärtää tämän, että liikunta on terveellistä ja liikunta on elämää... Mutta ne ketkä sitten on kotona, eikä ole yhtään mihinkään ennen ovat olleet kotona, niin nytkin he käyvät kaupassa ja hoitavat lapsenlapsia ja tiedän sellaisiakin monta.” (Haastattelu 42, nainen, kotoisin Venäjältä.)

Syy siihen, miksi kaikissa maissa ei harrasteta liikuntaa yhtä paljon kuin Suomessa on myös se, että kaikkialla ei ole yhtä kehittynyttä sosiaaliturvajärjestelmää kuin Suomessa. Maassamme työttömäksi jäänti ei välttämättä ole liikunnan este (päinvastoin, silloin on ainakin enemmän aikaa liikkua), mutta bruttokansantuotteeltaan köyhemmissä ja sosiaaliturvajärjestelmältään toisenlaisissa maissa liikunta ei ole aina mahdollista. Sen sijaan arkiliikuntaa saattaa tulla hyvinkin paljon.

”Iranissa on ehkä tää, mitä nyt sanois, et taloudelliset tuet mitä nyt Suomessa annetaan Kelat ja sosiaalitoimistot tämmöset. Ihmiset täällä saa, siellä kaikki täytyy pärjätä ihan itse. Et kaikki elanto ja kaikki, niin kaikki tehdään itse työt. Et työn kautta se tulee... Jos sulla ei oo mitään töitä, ni sulla ei ole mitään sillon. Mut täällä, jos sä oot jäädy työttömäksi, niin valtiohan tukee, niin ehkä täällä enemmän ku Iranissa... Niin tätä kaut mä sanoisin, et tää olis yks perustelu, et miks tääl olis enemmän tämmösiä mahdollisuuksii. Tai onhan sielläkin niit mahdollisuuksii, mut jos sul ei oo sitä taloudellista, et sun taloudellinen tilanne ei oo niin hyvä, niin sit sä et pystykään tekemään niitä. Kaikki aika niin sit sä hyödynnät just sitä työnteolla tai sitä näin.” (Haastattelu 14, mies, kotoisin Iranista.)

“Actually the sports in our country is same as in Finland, but it’s all were not the same. For instance, in Finland you have someone to support you. If you become unemployed, you have someone to support you, pay for you. But in our country you don’t have nobody to support you, so you have to go to work. So you don’t have no time to. So to face life you have to go to work... The problems economic situation does not allow them to have time to go and practise... In Sudan you can say 8 out of 10 moving... Out of 10 I mean the percentage, 8 out of ten are moving. And in Finland 5. Because in Finland we don’t move much. We don’t work, we don’t do a lot of things. Even the jobs here are little bit nice. They are nice. But in Sudan they work, they move a lot, they move a lot. Everything needs moving.” (Haastattelu 16, mies, kotoisin Sudanista.)

”Koska Afganistani on ei rikas... joo, ei rikas oo, koska kaikki menee, everybody went to work, because they don’t have money. If you go to sports you need money also. So that’s why they are very poor. That’s why little bit.” (Haastattelu 12, mies, kotoisin Afganistanista.)

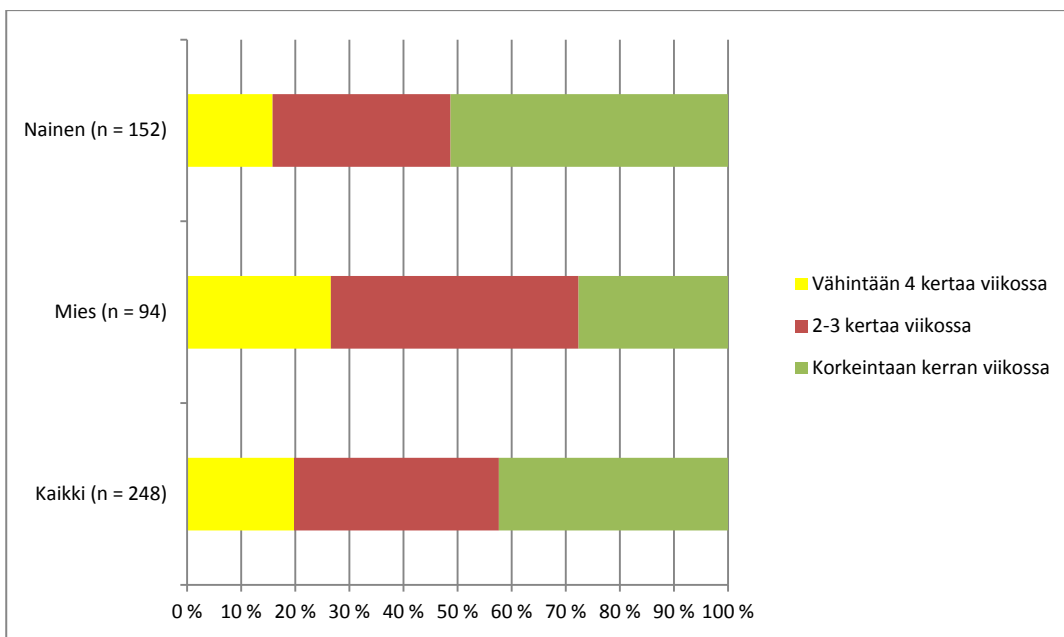
Kun asiaa tarkasteltiin ikäluokittain, maahanmuuttajat liikkuvat vähemmän kuin kantaväestö kaikissa ikäluokissa nuorista eläkeläisiin. Myös naisten liikunnan harrastamisen oli koko tutkimusaineistossa miehiä harvinaisempaa. Naisista 17 prosenttia liikkui vähintään neljä kertaa viikossa, kun miehistä näin teki 27 prosenttia ($X^2(2) = 9,36; p < 0,01$). Tässäkin maahanmuuttajat erosivat selkeästi kantaväestöstä, joilla naisten liikunnan harrastaminen oli miehiä tiheämpää. Kansallisen liikuntagallupin (SLU 2010a, 6) mukaan nimittäin kantaväestön 19–65-vuotiaista naisista vähintään neljä kertaa viikossa liikkuvia oli 60 prosenttia, kun taas miehillä vastaava osuus jäi 49 prosenttiin. Kun siis maahanmuuttajilla miehet liikkuvat useammin kuin naiset, kantaväestöllä asia on päinvastoin naisten peitotessa miehet liikunnan tiheydessä.

”Naiset on ei teke. Aina istuu tai paljon istu. Paljon syö istu, ei mitään muuta. Minä kesällä voi kävellä paljon ja ulkona paljon. Mutta talvi ei, mutta jos minä tietä jostain paikka, voi yksi kerta viikko, kaksi kerta viikko.” (Haastattelu 3, nainen, kotoisin Tunisiasta.)

”Ja sit Somaliassa ihmiset aikuiset, heillä on kova töitä koko ajan. Hän on kotiäiti, tuo maito ja sit sama juttu et mennään kaupassa, mutta välillä joka ilta kaikki tulee naapurit ja tanssii. Meillä on tanssiliikuntaa... Ja tanssiliikuntaa erilainen, et sama, se on sama kuin liikunta, siksi että kaikki varmaan osa välittä liikunta niin paljon.” (Haastattelu 15, nainen, kotoisin Somaliasta.)

”Joo jalkapallo on paljon, pojat ja mies harrastaa, mutta ei naiset” (Haastattelu 12, mies, kotoisin Afganistanista).

Myös Turun seudun maahanmuuttajia tarkasteltaessa käy ilmi, että maahanmuuttajamiehet harrastivat liikuntaa selvästi useammin kuin naiset (kuviot 15.) Maahanmuuttajanaisista vähintään neljä kertaa viikossa liikuntaa harrastavia oli 16 prosenttia, kun miehistä heitä oli 27 prosenttia. Liikunnallisesti passiivisia eli niitä, jotka liikkui korkeintaan kerran viikossa, oli naisista yli puolet, kun miehillä heidän osuutensa oli selvästi pienempi, 28 prosenttia. Sukupuolten ero ilmenee myös keskiarvotarkastelussa, sillä miesten liikunnan tiheys oli 3,07 ja naisten 2,57 asteikolla 1–5 ($t(244) = 3,41$; $p = 0,001$). Toki sukupuolten välinen liikunta-aktiivisuus riippuu myös siitä, mistä maasta muuttaneista on kyse. Esimerkiksi Venäjältä kotoisin olevat naiset ovat venäläismiehiin nähden viikottaisen liikuntakertojen määrässään melko tasaväkisiä (ks. Zacheus, Koski, Rinne & Tähtinen 2012, 124.)

Kuvio 15. Turun seudun maahanmuuttajien liikuntakertojen määrä viikossa sukupuolen perusteella ($\chi^2(2) = 13,63$; $p = 0,001$)

Maahanmuuttajamiehet olivat siis liikunnallisesti pääosin selvästi aktiivisempia kuin naiset. Maahanmuuttajanaiset näyttääkin olevan liikunnallisessa passiivisuudessaan ryhmä, johon on tulevaisuudessa syytä kiinnittää entistä enemmän huomiota niin Turun seudulla kuin koko Suomessa. Esimerkiksi maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (2012) mukaan somalialais- ja kurditaustaiset naiset olivat selvästi ylipainoisempia kuin tutkimuspaikkakuntien (pääkaupunkiseutu, Turku, Tampere, Vaasa) vastaavan ikäiset naiset koko väestössä. Venäläistaustaiset olivat puolestaan lähimpänä koko väestön tunnuslukuja naisten vyötärölihavuutta lukuun ottamatta. Se oli venäläistaustaisilla naisilla vähäisempää verrattuna koko väestöön.

Yleisesti venäläistaustaisten naisten ja miesten painoindeksin keskiarvo oli lähes sama kuin koko väestön, mutta somalialaistaustaisilla miehillä se oli selvästi matalampi ja kurditaustaisilla miehillä selvästi korkeampi kuin koko väestöllä. Sen sijaan somalialais- ja kurditaustaisten naisten painoindeksin keskiarvo oli huomattavasti koko väestöä korkeampi ja somalialaistaustaisilla naisilla kaikkein korkein, merkittävästi kurditaustaisiakin korkeampi. (Laatikainen, Solovieva, Lundqvist & Vartiainen 2012, 91–92.)

Somalialaistaustaisilla oli edellä mainituista ryhmistä myös eniten diabetesta itse raportoituna sekä tyyppin 2 diabetekseen viittaavia laboratoriotuloksia. Naisten osalta tämä sopii yhteen heidän lihavuuden yleisyytensä kanssa, mutta miesten osalta tulos on yllättävä, koska somalialaistaustaiset miehet ovat harvoin lihavia. (Laatikainen, Vartiainen & Jula 2012, 73.) Toki joidenkin maahanmuuttajaryhmien ylipaino ja viitteet tyyppin 2 diabetekseen saattavat johtua liikunnallisen passiivisuuden lisäksi muistakin tekijöistä. Kehoon ja painoon liittyvät normit ovat nimittäin erilaisia eri kulttuureissa. Ruokailutottumukset ja sen myötä energiansaanti sekä liikuntatottumukset ja -mahdollisuudet vaihtelevat eri kulttuureissa ja sukupuolten välillä. Niinpä myös maahanmuuttajilla tulisi kiinnittää huomiota lihavuuden ehkäisyyn. (Laatikainen, Solovieva, Lundqvist & Vartiainen 2012, 94.)

”Ne... siis jos puhutaan nyt tällasist avioliitossa elävist musliminaisist, ei ne oo tottunu harrastamaan mitään liikuntaa, ku niiden kuuluu tehdä kotityöt ja hoitaa niit hommi. Ei ne oikee ymmärrä. Ja niil on oikeesti tosi huono kunto, ku meki ollaan kävelty jonnekki noitten aikuisten, maahanmuuttajien kanssa, niin niil naisil on monilla, siis suht nuorillaki naisilla, ni on tosi huono kunto”. (Asiantuntija 6, kotoisin Suomesta.)

”Ja just sanotaan nyt näitä, että jos on ylipainoo, jossa sitten korostetaan sitä, että on hyvä liikkua tai jos kolesteroli on koholla tai on esimerkiks Diabetes, niin niissä sitten on yleensä mies ja nainen mukana, oli se sitte miehellä tai naisella se sairaus. Et molemmat on mukana. Jo siitä syystä, että se on nainen, joka laittaa ruokaa perheessä. Jos miehelle kerrotaan, niin se ei mee sitten siihen ruoanvalmistukseen se informaatio. Sitte molemmille kerrotaan näistä ja just toi liikuntapuoli sitte. Et ei se siinä vaiheessa oo vaikee hyväksyä sitä ohjantaa ja kyllä he kuuntellee näitä, mut ennen ku se asenne muuttuu pikkuhiljaa, jos sitä ei oo niin tärkeenä pidetty, ni siinä menee sitten aikaa.” (Asiantuntija 13, kotoisin Suomesta.)

”Alus oli vähän semmosta kysymystä, että missä suomalainen koko ajan, sit ne anto määräyksii terveyttä semmosta turhaa ruokkaa. Mut sen jälkeen he huomannut esimerkiks tän sanan terveys, terveys sana. Et aina sit mainos tulee, toi jogurtti nolla prosentti ja näitä. He ihmettele, miks aina tule semmost, he ei halu näyttää toi nolla prosentti jogurtti, miksei ne sit näytä muut?... Että toi on niin terveys on niin tärkeä ja et he halus sit makeaa, ku muut suomalaisen kulttuureita, esimerkiks mä, hän on vanha nainen asunut Suomessa 19 vuotta, hän oli diaboti veropaino ja hän oli 30-kymppinen.” (Haastattelu 15, nainen, kotoisin Somaliasta.)

Lihavuuden ehkäisy on kenties eräs syy sille, miksi Sosiaali- ja terveysalan järjestö Kantti Ry:n toimesta on järjestetty Helsingissä asuville somalialaisille naisille tarkoitettua Soma-ryhmää vuosina 2009–2011. Se lähti tarpeesta saada pitkään Suomessa asuneille, kielitaidottomille ja liikunnallisesti passiivisille somalialaistaustaisille naisille oma ryhmä, jossa he voisivat kokea liikunnan iloa ja tutustua suomalaiseen yhteiskuntaan. Ryhmä koostui pääosin yli 50-vuotiaista naisista. Se kokoontui kaksi kertaa viikossa Kantti Ry:n tiloissa Helsingin keskustassa. Maanantaisin ohjelmassa oli kuntojumppaa tunnin ajan ja torstaisin pidettiin kahden tunnin keskustelutuokio, joka toteutettiin osittain yhteistyönä Suomen mielenterveysseuran OVI -hankkeen kanssa. Keskustelut ohjasi mielenterveysseuran työntekijä tai ryhmäliikunnan ohjaaja. Hankkeessa keskityttiin pääosin psykososiaaliseen tukeen liikunnallisen toiminnan, tiedon jakamisen,

vertaistuen ja palveluohjauksen kautta. (Maijala & Fagerlund 2012, 93.) Vastaaville hankkeille olisi varmasti tarvetta muuallakin.

”Ja jos sanotaan vaikka mejän projektista, me aika paljon puhutaan siitä liikutaan, liikutaan, liikutaan. Ja kerrotaan, että miten se vaikuttaa hänen elimistöön. Miten se vaikuttaa hänen kuntoon ja hänen arkipäivään. Ja siksi ihminen sitten, kun hän kuuntelee, kyllä hän sitten ottaa sen huomioon. Eli liikkuu enemmän.” (Haastattelut 26–40, Venäjältä kotoisin olevien naisten ja miesten ryhmähaastattelu.)

”Samoin sitte iäkkäämmät naiset, moni jostain muualta tullut on kokemuksiltaan jo 30-40 vuotta iäkkäämpi kuin minä saman ikäsenä, eli tavallaan se, et ku ihmisillä on niin paljon erilaisia... Paljon on naisia, joitten kielitaito ei kerta kaikkiaan tartu, jollei oo luku- ja kirjoitustaitoo, joilla on fyysisiä vammoja, joillain on psyykkiset traumat, johtuen täst pakolaisuudesta, taustoista mitä siel on tapahtunu plus sitte perhesyyt, että tavallaan liikunta ei oo erillinen asia sitte.” (Asiantuntija 10, kotoisin Suomesta.)

”Et kotiäideille on just toi kototoiminta, jossa on käyty läpi eri liikuntalajeja. Et he on tykänny sitte siitä, et on menty ryhmässä. Et ei heist yksin olis sillä tavalla tai jonkun kaverin kans he menis, ni se ei onnistu. Sitte ku on paljon niitä naisia, ni mennään.” (Asiantuntija 13, kotoisin Suomesta.)

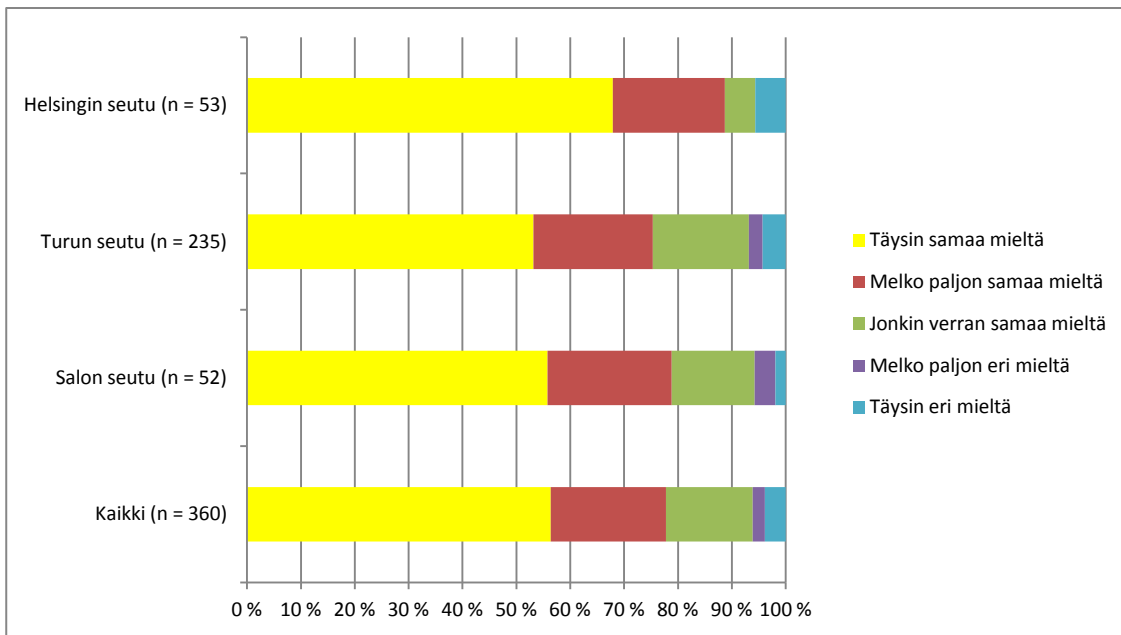
5.1. Maahanmuuttajilla on myönteisiä kokemuksia liikunnasta

Liikunnan voimasta ”yleisen hyvän” tuottajana maahanmuuttajataustaisille kertoo muun muassa se, että yli puolet heistä (56 %) oli täysin samaa mieltä siitä, että on saanut liikunnasta myönteisiä kokemuksia (kuvio 16). Helsingin seudulla asuvista tätä mieltä oli peräti 68 prosenttia ja Turun sekä Salon seudulla asuvistakin reilusti yli puolet. Melko tai täysin eri mieltä olevien osuudet sitä vastoin olivat asuinseuduittain vain noin kuuden prosentin tuntumassa. Liikunnalla on siis ollut maahanmuuttajille selvästi yleisemmin myönteisiä kuin kielteisiä kokemuksia, mikä on eräs näyttö siitä, että liikunta saattaa olla käyttökelpoinen väline kotoutumisen edistämisessä.

”Kyllä minusta se auttaa niin paljon, että yksi keino, miten hän voi integroitua hyvin Suomessa. Sama kuin miten hän oppii Suomen kielen on myös, miten hän oppii eri kulttuuri ja perinteitä ja miten tämä liikunta-asioita, se on tosi tärkeä... Että voi suojaa nuoria monissa eri ongelmissa, kun esimerkiksi heidän aika menee jalkapalloon ja liikuntaan, se on parempi kuin että he menee Hansaan tai tekee jotakin, voi olla pahoja asioita, kuin tupakka tai huumeetongelma tai seuranta, tai muiden kavereiden kanssa. Se on parempi, et aika menee urheilun kanssa.” (Asiantuntija 9, kotoisin Palestiinasta.)

”Et kyl nää eri kulttuurien toimintatavat on niin erilaisia ja poikkeavat usein tosi paljon suomalaisen yhteiskunnan toimintatavoista, et se alkuvaihees vaatii opettelua, mut kyl mun mielest liikunnassa nää toimintatavat on hyvin samanlaisia kun muillakin sektoreilla sit Suomessa. Et kyl se auttaa hyvinkin paljon sopeutumisessa.” (Asiantuntija 1, kotoisin Suomesta.)

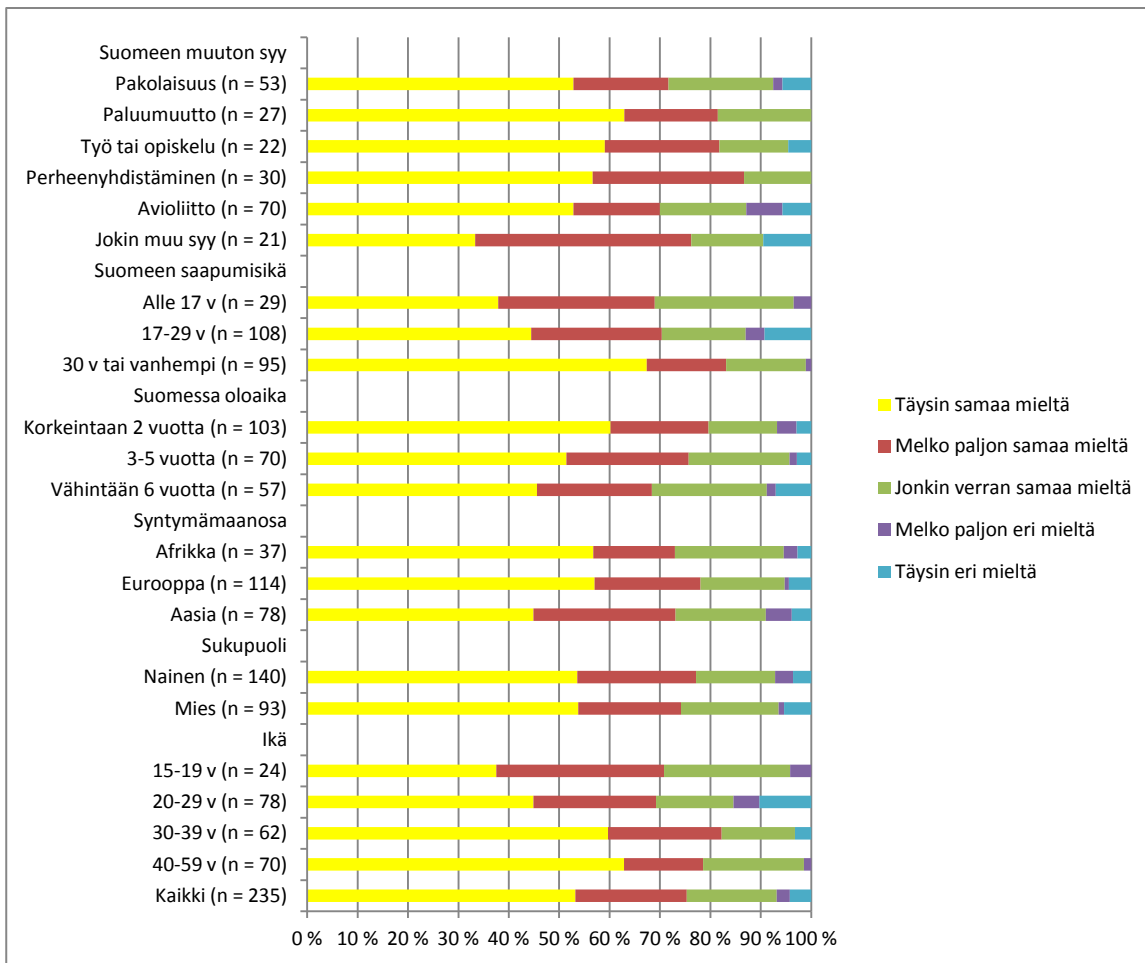

Kuvio 16. Maahanmuuttajien käsitys väitteestä ”olen saanut liikunnasta positiivisia kokemuksia” asuinalueen mukaan ($\chi^2(8) = 8,59; p > 0,05$)

Turun seudun maahanmuuttajista erityisesti yli 30-vuotiaana Suomeen muuttaneet (67 % täysin samaa mieltä), korkeintaan kaksi vuotta maassa asuneet (60 %) ja Afrikassa tai Euroopassa syntyneet (57 %) sekä päälle 30-vuotiaat (60–63 %) ovat kokeneet saaneensa liikunnasta myönteisiä kokemuksia (kuvio 17).

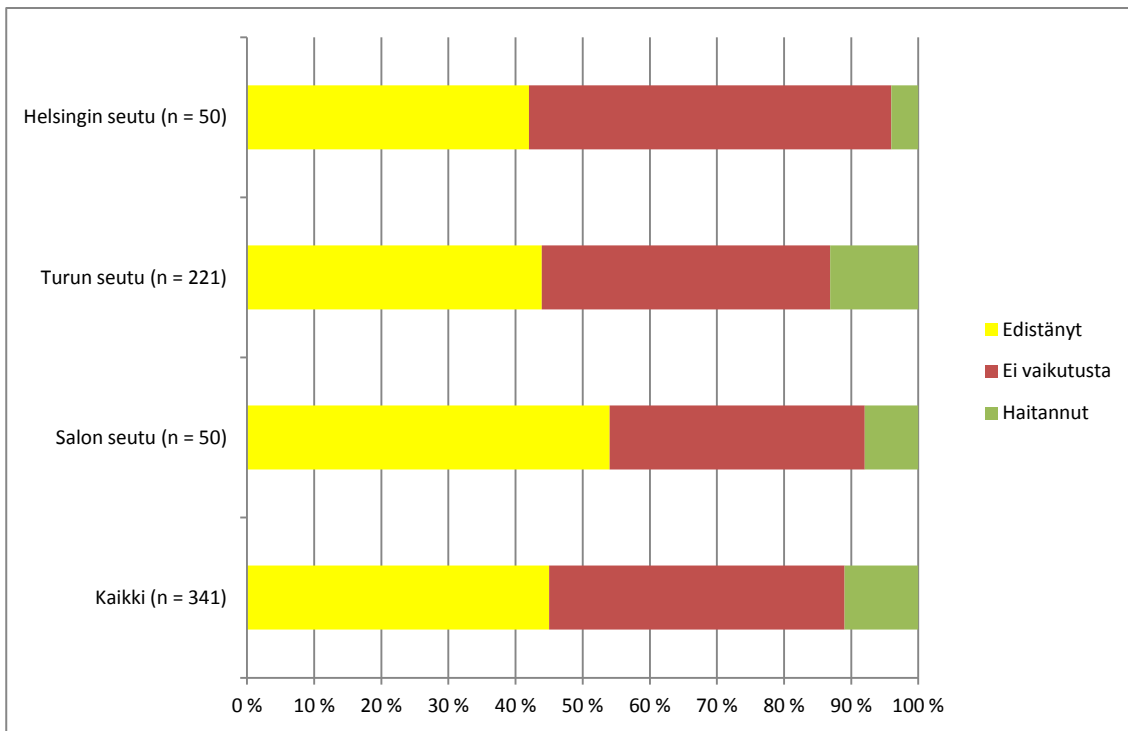
”No jalkapallo on itse asiassa aika tärkeä. Se on niinku se, et saa kulutettua aikaa jossain. Niin varsinkin, kun jalkapallo on urheilulaji, niin saa erilaisii ystäviä, kenen kaa pystyy on... sellanen mitä nauttii mitä tekee. Se on jotenki, et ei vois kuvitella et olis kotona pitkät päivät. Et urheilu on sellanen mist pääsee tavallaan siit joka päiväisestä tehtävistä eroon, et menee sinne ja nauttii siit, siinä ei sit tuu paljon mietittyä ku sitä tekemist siin.” (Haastattelu 4, mies, kotoisin Kosovosta.)

Sitä vastoin selvästi harvemmin myönteisiä kokemuksia ovat saaneet maahan nuorina saapuneet (38 %), vähintään kuusi vuotta Suomessa asuneet (46 %), Aasiassa syntyneet (45 %) ja nuoret (38 %). Se, että nuoret ovat kokeneet saaneensa liikunnasta harvemmin positiivisia kokemuksia kuin muut ikäluokat, on siinä mielessä huolestuttavaa, että mikäli nuorella iällä ei synny myönteistä kuvaa liikunnasta, tämä saattaa edesauttaa liikunnallisesti passiivisen elämäntavan omaksumista. Lukuisissa pitkittäistutkimuksissa on nimittäin tullut ilmi, että jos lapsuudessa ja nuoruudessa liikunnan harrastaminen jää vähäiseksi, todennäköisyys liikunnalliselle passiivisuudelle on suurempi myöhemmissä elämänvaiheissa (esim. Malina 1996, 49–52, 55; Vanreusel, Renson, Beunen, Claessens, Lefevre, Lysens & Venden Yende 1997, 379–383; Barnekow-Bergvist, Hedberg, Janlert & Jansson 1998, 299–302, 304, 306; Curtis, McTeer & White 1999, 354–359; Yang, Telama, Leino & Viikari 1999, 124–125; Tammelin 2003, 49–50, 63–64, 68; Telama 2009.)

Kuvio 17. Turun seudun maahanmuuttajien käsitys väitteestä ”olen saanut liikunnasta positiivisia kokemuksia” muuttosyyän, muuttoajan, Suomessa asumisaikaa, syntymämaanosa, sukupuolen ja iän perusteella

Liikunnan harrastamisen voi parhaimmillaan lisätä asioita, jotka tukevat kotoutumista. Kuitenkin alle puolet, tarkemmin sanottuna 45 prosenttia kaikista tutkimuksen maahanmuuttajista koki liikunnan ja urheilun edistäneen suomalaisen yhteiskuntaan sopeutumistaan ja 44 prosenttia ei nähnyt sillä olleen mitään vaikutusta asiaan. Toki vain runsas kymmenesosa mielsi liikunnan haitanneen sopeutumistaan (kuviokuva 18). Salon seudulla asuvista yli puolet (54 %) koki liikunnan edistäneen sopeutumistaan, kun Helsingin ja Turun seuduilla asuvista näin teki 42 ja 44 prosenttia. Liikunnalla oli siis joillekin maahanmuuttajille sopeutumista edistävää vaikutusta. Yllättävän suuri osuus muuttajista oli kuitenkin sitä mieltä, että sillä ei ole ollut vaikutusta. Tämä kuitenkin johtuu osittain siitä, että 42 prosenttia maahanmuuttajista harrasti liikuntaa korkeintaan kerran viikossa, joten osalla tätä joukkoa ei liene juuri kokemusta liikunnan vaikutuksesta sopeutumiseen, vähäisestä liikunnastaan johtuen. Tähän viittaa se, että kun nämä liikunnallisesti passiiviset poistettiin aineistosta ja asiaa katsottiin pelkästään niiden osalta, jotka liikkuvat vähintään kaksi kertaa viikossa, niiden osuus, jotka kokivat liikunnan edistäneen sopeutumistaan, nousi 50 prosenttiin ja niiden joiden mielestä sillä ei ole vaikutusta, putosi 37 prosenttiin. Toki on syytä muistaa, että varsinkin liikunnallisesti passiivisille liikunta ei välttämättä auta kotoutumisessa: ”Mut toisaalta sitte taas se, että jos ei oo aikasemminkaan liikkunut, niin ei sekään oo itsestäänselvyys, että se liikunta ois sillon se tapa kotoutua” (Asiantuntija 3, kotoisin Suomesta).

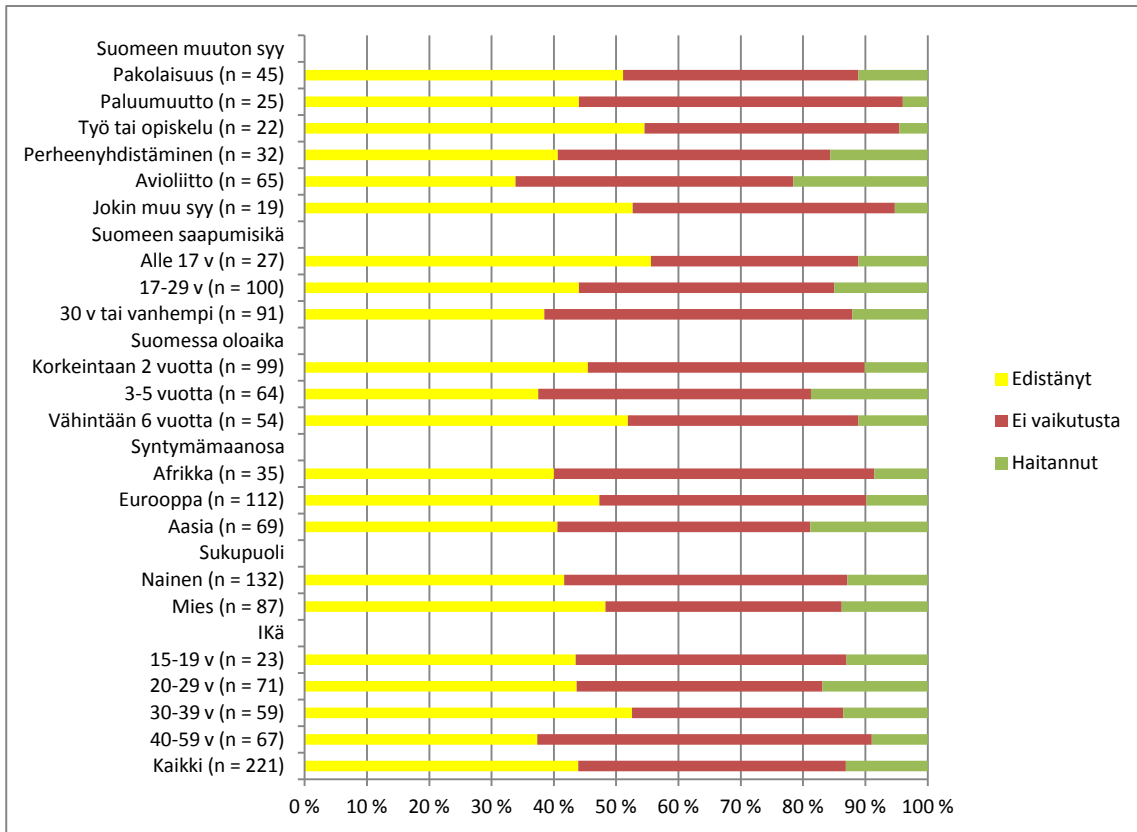

Kuvio 18. Liikunnan harrastamisen vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutumiseen asuinalueen perusteella ($X^2(4) = 6,22; p > 0,05$)

Turun seudun maahanmuuttajataustaisista erityisesti pakolaisuuden ja työn tai opiskelun vuoksi maahan tulleet uskoivat liikunnalla olleen edistäväää vaikutusta suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutumisessa (yli puolet koki näin). Samoin asia oli maahan nuorina muuttaneilla (55 %) ja miehillä (48 %) (kuvio 19.) Yhtä vahva usko liikunnan sopeutumishyötyvaikutukseen ei ollut ”perhepoliittisten syiden” (avioliiton tai perheenyhdistämisen) vuoksi Suomeen muuttaneilla (34 % ja 41 %), päälle kolmikymppisinä muuttaneilla (38 %) tai naisilla (42 %). Nimenomaan nuorina muuttaneille liikunta saattaa olla eräs tärkeimmistä kotoutumisen välineistä, eikä vähiten siksi, että liikunnan parista löytyy usein myös henkilö, joka auttaa tulokasta käytännön asioissa.

”No aika paljon, eli se mitä sä sanoit, että Suomen yhteiskunnan ymmärtäminen, eli se lisääntyy tietysti ja voi sanoo paperiongelmaa tai jotain, eli joukkueesta löytyy pelaajat, jotka voivat auttaa.” (Asiantuntija 8 kotoisin Hollannista).

”Se on semmonen mikä pitää mielen virkeänä ja antaa niinku voimaa päivään normaalisti ja sitte tietysti on sekin yks semmonen sosiaalinen tapahtuma, et voi just pyytää kaverii mukaan lenkille tai salille tai näin.” (Haastattelu 5, nainen, kotoisin Vietnamista.)

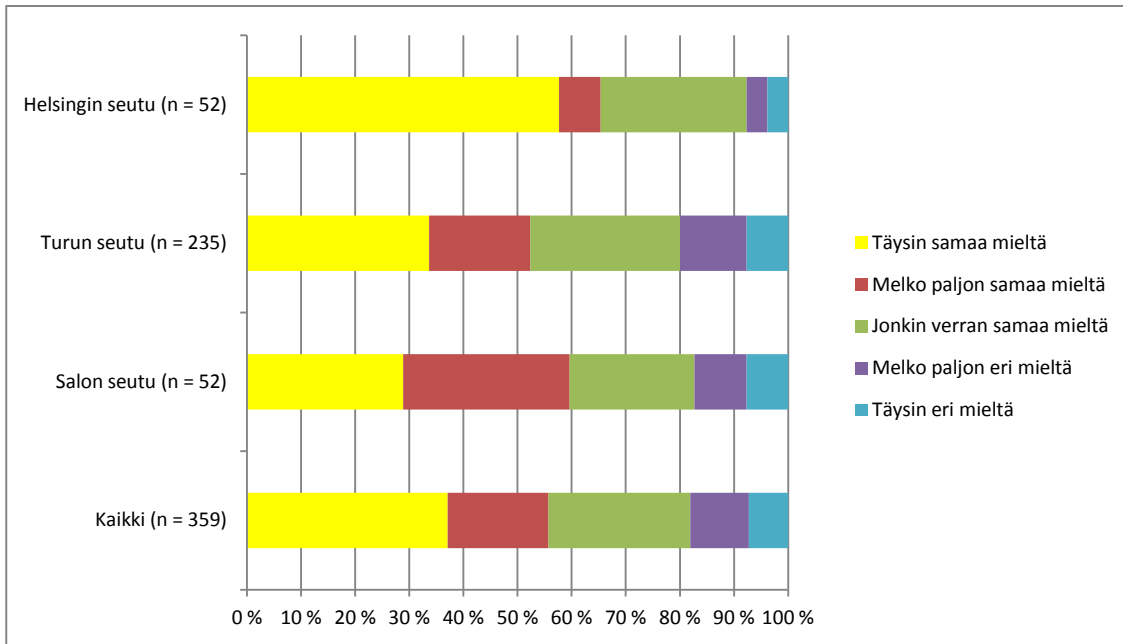

Kuvio 19. Turun seudun maahanmuuttajien liikunnan harrastamisen vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutumiseen muuttosyyän, muuttoajan, Suomessa asumisaikaa, syntymämaanosa, sukupuolen ja iän perusteella

5.2. Liikunnalla on sijansa kielen oppimisen ja ystävien saannin välineenä

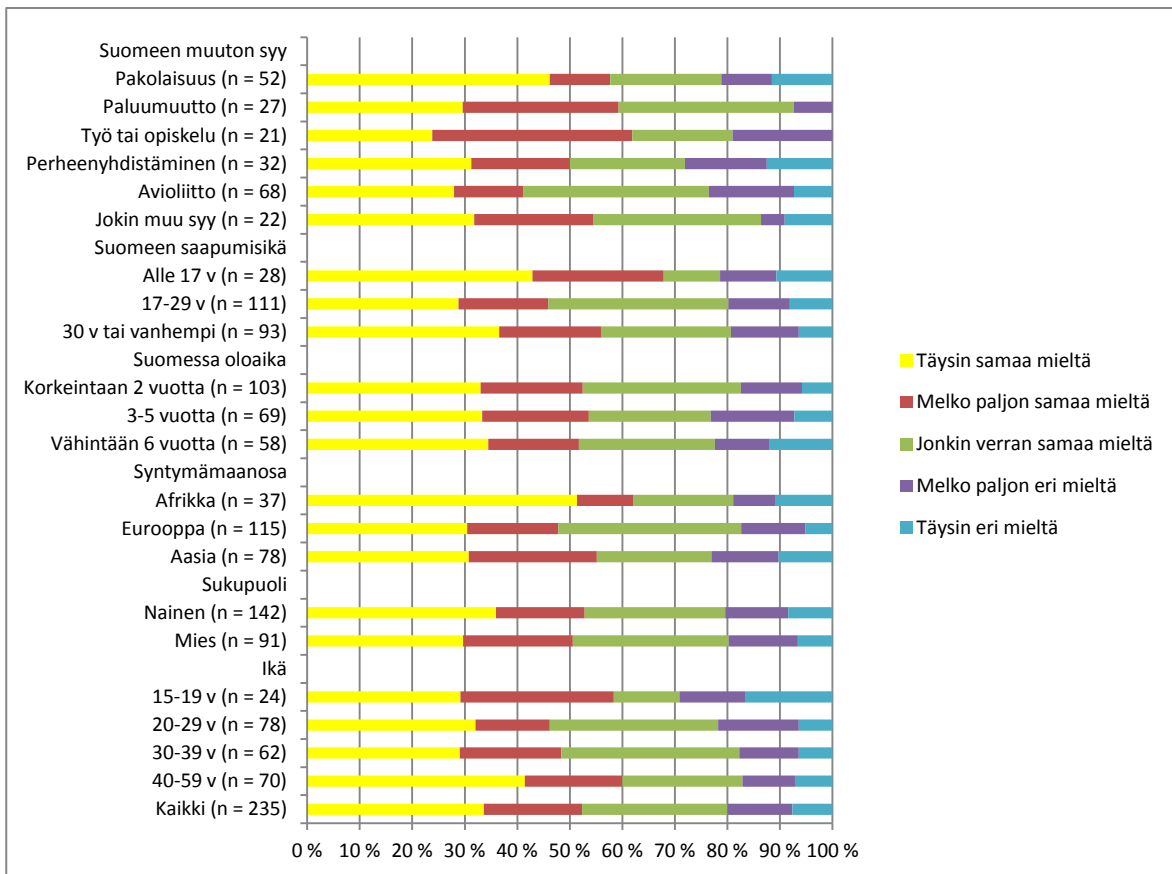
Kun katsotaan yksittäisiä kotoutumiseen liittyviä asioita, joissa liikunnalla ja urheilulla voisi olla hyötyä, niin ensinnäkin reilusti yli puolet koko aineiston maahanmuuttajataustaista oli melko paljon tai täysin samaa mieltä siitä, että liikunnasta on hyötyä suomen kielen oppimisessa (kuvio 20.) Helsingin seudun muuttajat (65 %) olivat hieman yleisemmin tätä mieltä kuin Turun (52 %) tai Salon seudun muuttajat (60 %). Liikunnan vaikutus esimerkiksi nuorten kielen oppimiseen on huomattava, koska koulupäivän jälkeenkin kielen oppiminen jatkuu liikuntaa harrastavilla harrastuksen parissa:

”Kyl mä luulen, et joo (että liikunnasta on hyötyä kielen oppimisessa), koska sä, koulupäivät kestää kuus tuntii, kaheksan tuntii, ni jos sä harjottelet vaik neljä kertaa viikossa ni se on aina kaks tuntii enemmän. Ni se on aina vaan plussaa. Ja sit sun on pakko ymmärtää. Yrittää ainakin opetella. Ja yrittää ymmärtää.” (Haastattelu 4, mies, kotoisin Kosovosta.)

Kuvio 20. Maahanmuuttajien käsitys väitteestä ”liikunnasta on hyötyä suomen kielen oppimisessa” asuinalueen mukaan ($\chi^2(8) = 19,29; p < 0,05$)

Turun seudulla asuvista tyypillisimmin täysin samaa mieltä liikunnan hyödystä kielen oppimisessa olivat pakolaisina (46 %) ja nuorina maahan saapuneet (42 %), Afrikassa syntyneet (51 %) sekä päälle 40-vuotiaat (41 %, kuvio 21.) On mielenkiintoista, että afrikkalaissyntyisistä yli puolet oli täysin samaa mieltä asiasta, mutta aasialais- ja eurooppalaissyntyisistä selvästi pienempi osuus (noin 30 %). Afrikkalaistaustaisten harjoittamassa liikunnassa lienee siis joku tekijä, jonka johdosta he uskovat siitä olevan hyötyä kielen oppimisessa muualta muuttaneita yleisemmin. Eräs tällainen tekijä voi olla, että he harjoittavat joukkueurheilua muita useammin. Zacheuksen, Kosken, Rinteen ja Tähtisen (2012, 152) tutkimuksessa tuli nimittäin ilmi, että jalkapallon harrastajina Afrikassa syntyneet olivat muualta kotoisin olevia aktiivisempia ja yli 40 prosenttia heistä ilmoitti harrastavansa jalkapalloa, kun Itä-Euroopasta ja Aasiasta tulleista näin teki viisi ja 19 prosenttia (ks. tarkemmin maahanmuuttajien harrastamista liikuntalajeista Zacheus ym. 2012, 148–157).

Kuvio 21. Turun seudun maahanmuuttajien käsitys väitteestä ”liikunnasta on hyötyä suomen kielen oppimisessa” muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisaikaa, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

Mitä mieltä maahanmuuttajat sitten olivat liikunnan ystävyyttä edistävästä vaikutuksesta eri kansojen välillä? Tämänhän on nähty olevan eräs keskeisimmistä urheilun perusteista. Osa muuttajista todellakin uskoi liikunnan voivan edistää kansojen välistä ystävyyttä.

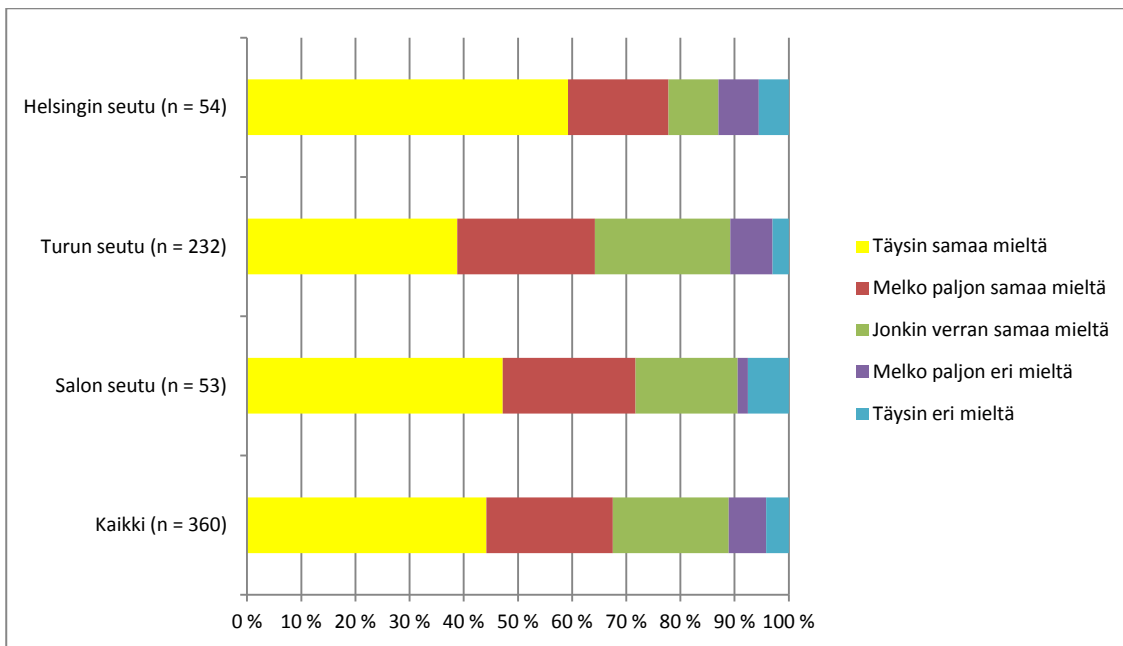
”Mun mielestä liikunta ja urheilu on semmonen hyvinkin kansainvälinen, siis yhdistää eri kulttuureja, eri kulttuureiden ihmisiä... Mä oon nähnyt paljon nuoria, jotka saanut ihan hyviä vaikutteita molempiin suuntiin ja mä tiedän semmosia nuoria, jotka kymmenenkin, viidentoista vuoden jälkeen etsineet toisiaan. Kurdi ja suomalainen kavereita, niin on internetin kautta ja muun kanavan kautta ja löytäneet toisiaan ja ihan niitä vanhoja juttuja muistelleet. Et se on siinä mielessä ollut hyvin vaikuttavaa ja varmasti sitten molemmat on kertunut näitä sit muille.” (Asiantuntija 12, kotoisin Irakista.)

”...jotka ihmiset neljä tai viisi vuotta pelannu toisessa joukkueessa, enemmän monikulttuurisia useita kansalaisuuksia on siellä suomalaisia. Myöskin ne on paljon kavereita ja tuomarit rupee olemaan tuttuja ja tosiaan kaikista joukkueista tuttavat tai jotain ja nähdään tai törmäillään niin tervehditään ja muistetaan toisiamme.” (Haastattelu 1, mies, kotoisin Kosovosta.)

Helsingin seudulla asuvista maahanmuuttajista lähes 60 prosenttia oli täysin samaa mieltä siitä, että liikunta ja urheilu edistävät ystävyyttä eri kansojen välillä, kun Turun seudun muuttajista tätä mieltä oli alle 40 prosenttia ja Salon seudulla asuvista 47 prosenttia (kuvio 22.) Helsingin seudulla asuvien tyypillinen samanmielisyys liikunnan kansojen välistä ystävyyttä edistävästä vaikutuksesta on ymmärrettävää, koska siellä asuu eniten maahanmuuttajataustaisia Suomessa, jolloin kulttuurien välinen liikunnan harjoittaminen lienee todennäköisempää kuin vähäisempien

maahanmuuttajamäärien paikkakunnilla.⁶ Tietenkään liikunta ei takaa automaattisesti kulttuurien välisen suvaitsevaisuuden lisääntymistä. Tässä liikuntakentän toimijoilla, kuten valmentajilla ja tuomareilla on tärkeä rooli.

”Kun he ovat turnauksessa esimerkiksi pelissä, niin hyvin semmosella herkästi hän kaikkiin suhtautuu, et jos tulee... siinä fyysisesti tulee paljon jalkapallossa esimerkiksi tällöisiä kontakteja. Et jos joka ikisen kontaktin liittyy siihen kulttuuriin, niin se ei edistä, vaan päinvastoin lisää sitä... Mä en halua käyttää koskaan rasismi -sanaa, mutta lisätä sitä kulttuurieroja ja ehkä vähän vihaa ja muuta. Ja valmentaja esimerkiksi, miten hän siihen suhtautuu ja miten hän havaintoja tekee ja huolehtii siitä kokonaisuudesta, niin sekin on hyvin tärkeää. Et se voi parhaassa tilanteessa edistää monikulttuurisuutta, mut sitten huonommassa tilanteessa se voi huonontaa vielä.” (Asiantuntija 12, kotoisin Irakista.)

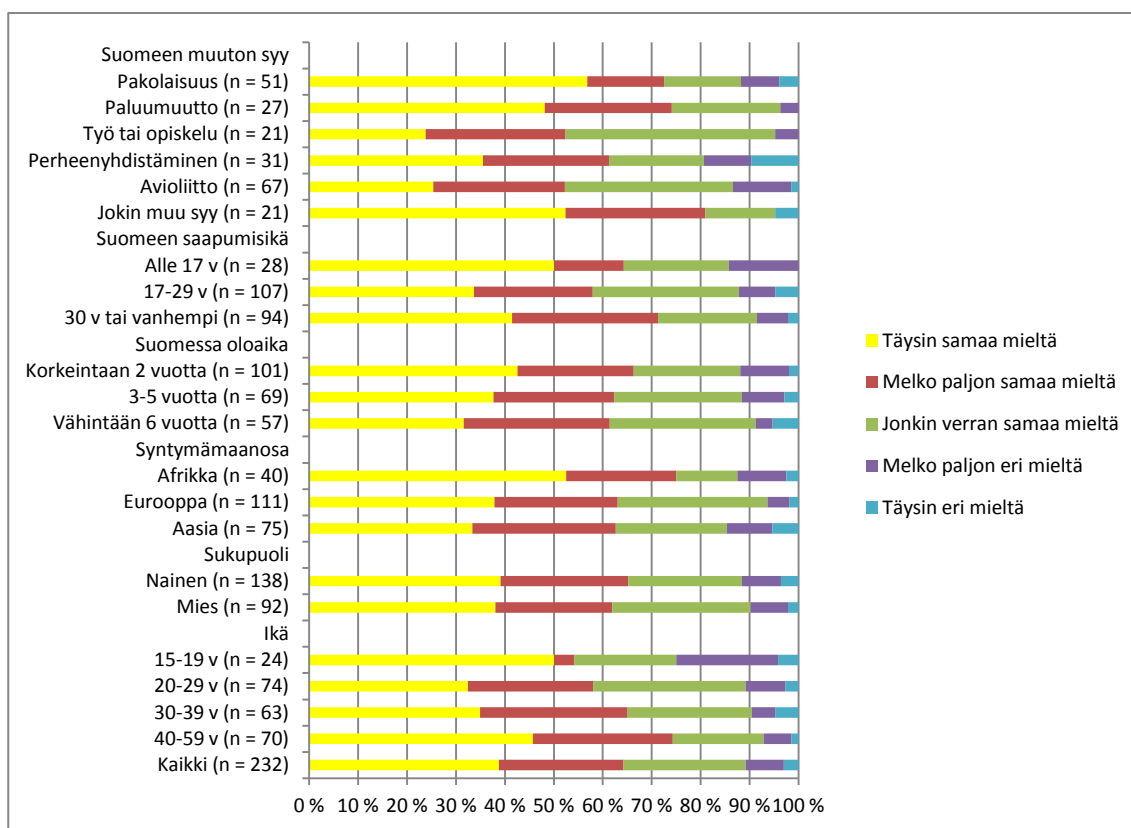

Kuvio 22. Maahanmuuttajien käsitys väitteestä ”liikunta ja urheilu edistävät ystävyyttä eri kansojen välillä” asuinalueen mukaan ($\chi^2(8) = 15,25; p > 0,05$)

Turun seudun maahanmuuttajista liikunnan ystävyysvoimaan kansojen välillä uskoivat erityisesti pakolaisina tai paluumuuttajina (57 ja 48 %), alle 17-vuotiaina muuttaneet (50 %), korkeintaan pari vuotta maassa asuneet (43 %), afrikkalaistaustaiset (53 %) sekä nuoret (50 %) ainakin, jos asiaa mitataan täysin samaa mieltä olevien osuuksilla (kuvio 23.) Sitä vastoin työn tai avioliiton vuoksi (noin neljännes), 17–29-vuotiaina muuttaneet (kolmasosa), vähintään kuusi vuotta Suomessa asuneet (32 %), aasialais- ja eurooppalaistaustaiset (33 ja 38 %) sekä nuoret aikuiset (32 %) eivät olleet yhtä usein täysin samaa mieltä asiasta.

Työn tai avioliiton vuoksi muuttaneiden harvinaisempi usko liikunnan ystävyysvoimaan voi hyvinkin johtua siitä, että he eivät tarvitse liikuntaa ja urheilua vastaavassa määrin ystävien hankkimiseen kuin esimerkiksi pakolaiset. Toisin sanoen, he kenties eivät ole yhtä riippuvaisia liikunnasta muihin tutustumisen välineenä kuin pakolaistaustaiset, koska heillä on heti Suomeen saavuttuaan valmiina omat työ- tai perheyhteisönsä.

⁶ Tässä asuinseutujen välillä ei tosin ollut tilastollisesti merkitsevää eroa, koska eri mieltä väitteen kanssa olevien osuudet olivat tasaiset.

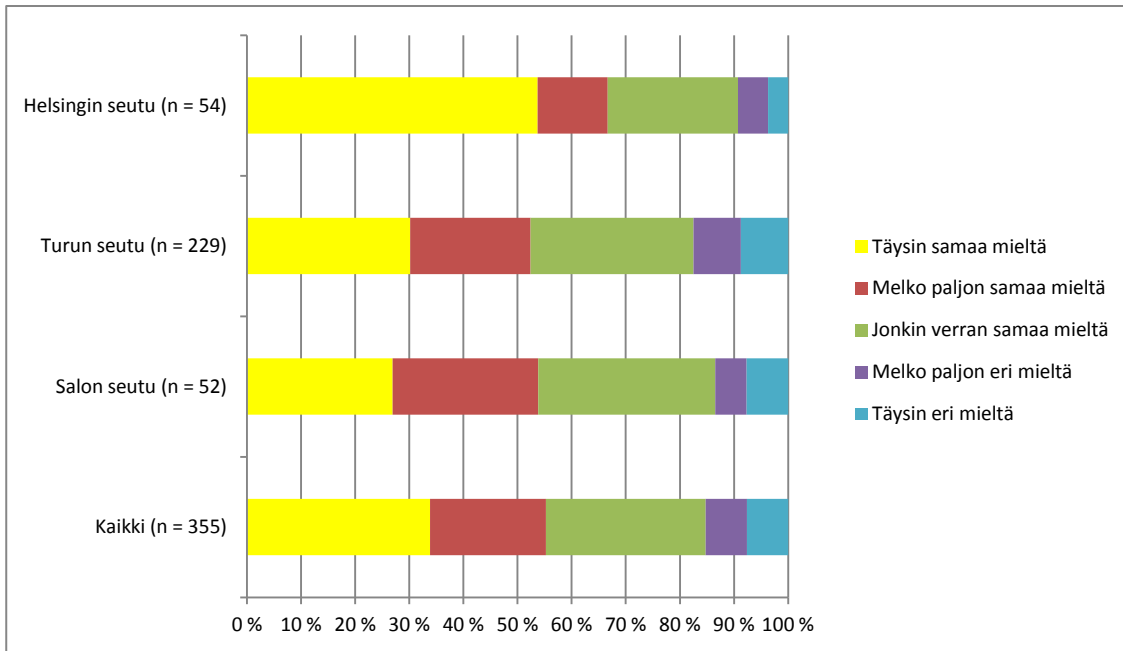

Kuvio 23. Turun seudun maahanmuuttajien käsitys väitteestä ”liikunta ja urheilu edistävät ystävyyttä eri kansojen välillä” muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisaikaa, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

Liikunnasta on nähty olevan apua myös kantaväestöön tutustumisessa. Syitä tähän ovat muun muassa liikunnan toiminnallinen luonne ja se, että alkuun on mahdollista päästä ilman kielitaitoa, jos osaa lajin säännöt. Lisäksi liikunnan avulla kantaväestöä on helpompi lähestyä kuin muodollisemmissa tilanteissa (Zacheus, Koski, Rinne & Tähtinen 2012, 92). Eri paikkakunnilla asuvista maahanmuuttajista Helsingin seudulla asuvat olivat yleisimmin samaa mieltä siitä, että liikunnasta on hyötyä kantaväestöön tutustumisesta. Heistä yli puolet oli täysin samaa mieltä asiasta, kun Turun seudulla asuvista muuttajista tätä mieltä oli 30 ja Salon seutulaisista 27 prosenttia (kuviot 24.) Liikunnan hyödyn kantaväestöön tutustumisessa kiteytti hyvin myös eräs maahanmuuttajien parissa työskentelevä asiantuntija:

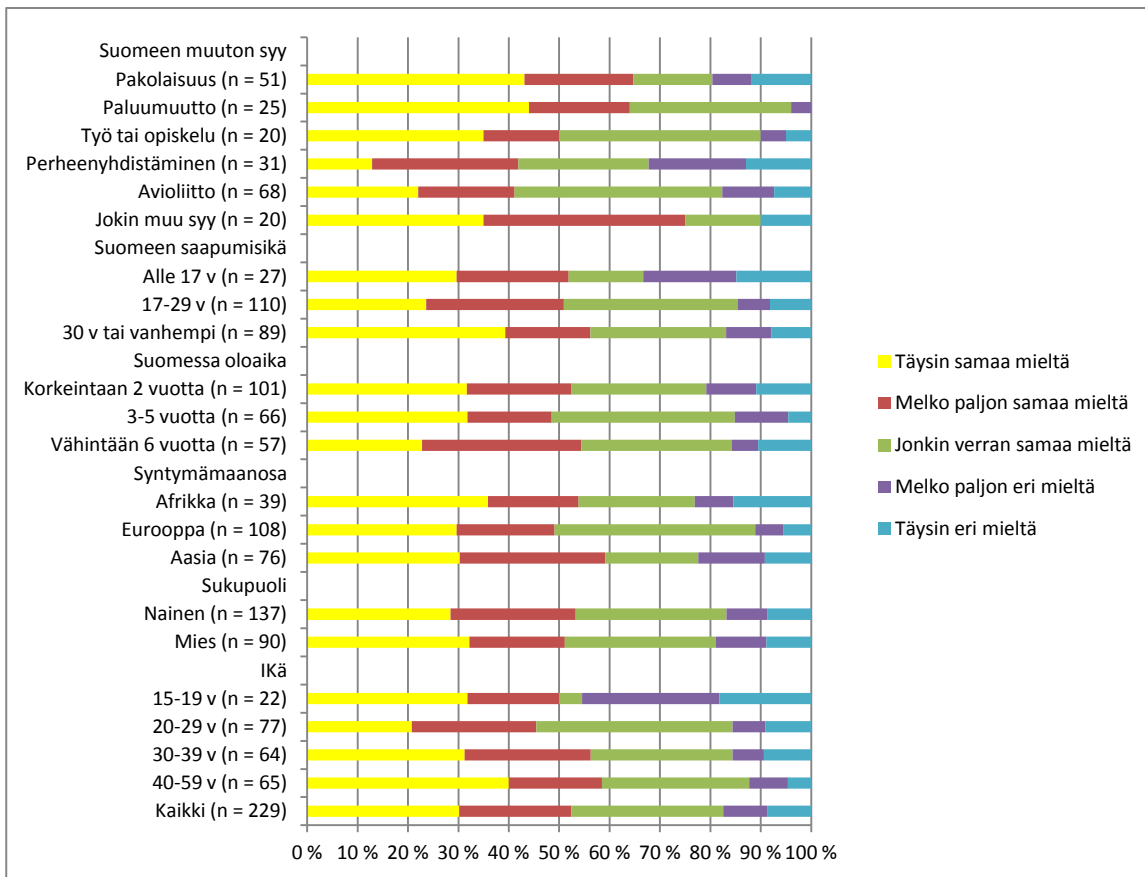
”Liikunta on hyvä väline tämän suvaitsevaisuuden edistämiseen just sen takia, kun siinä ei tarvita sitä yhteistä kieltä ja sitä voidaan toteuttaa hyvin eri tavalla ja voidaan niitä eri kansalaisuuksia jossain joukkuepeleissäkin sekoitella tai ottaa kantaväestöä näihin mukaan ja näin. Mut ne pitää ne pelisäännöt hyvin etukäteen kertoa ja sopia niistä, et kaikil on ne selvät ja sit sanktiotkin selvät, et jos se homma ei toteudu toivotulla tavalla.” (Asiantuntija 1, kotoisin Suomesta.)

Kuvio 24. Maahanmuuttajien käsitys väitteestä ”liikunnasta on hyötyä suomalaisiin tutustumisessa” asuinalueen mukaan ($X^2(8) = 13,71; p < 0,05$)

Turun seudun tilannetta tarkemmin katsottaessa paljastuu, että pakolaisina tai paluumuuttajina maahan tulleet olivat voimakkaimmin samaa mieltä siitä, että liikunnasta on hyötyä suomalaisiin tutustumisessa. Heistä yli 40 prosenttia oli täysin samaa mieltä asiasta, kun perheen yhdistämisen vuoksi tulleista tätä mieltä oli vain 13 prosenttia, eikä avioliiton vuoksi muuttaneistakaan heitä ollut kuin 22 prosenttia (kuvio 25.) Se, että pakolaisina tai paluumuuttajina maahan tulleet uskoivat muita yleisemmin liikunnasta olevan hyötyä kantaväestöön tutustumisessa, johtuu luultavasti siitä, että heillä ei yleensä ole Suomessa valmiina tuttavina odottamassa samalla tavalla kuin avioliiton tai perheen yhdistämisen vuoksi muuttaneilla. Myös vähintään 30-vuotiaina maahan saapuneet (39 %) ja vähintään 40-vuotiaat (40 %) uskoivat nuorina aikuisina saapuneita (24 %) ja nuorten aikuisten ikäluokkaa (21 %) yleisemmin liikunnan hyötyyn suomalaisiin tutustumisessa.

Kuvio 25. Turun seudun maahanmuuttajien käsitys väitteestä ”liikunnasta on hyötyä suomalaisiin tutustumisessa” muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisaikaa, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

5.3. Ehkäisevätkö liikunta ja urheilu rasismia?

Eräs perusteluista, miksi liikunnasta ja urheilusta voisi olla hyötyä kotouttamistyössä, on rasismien ehkäisy. Liikuntaorganisaatiot ja -viranomaiset ovat toivoneet, että urheilutoiminta voisi toimia ei-toivotun käytöksen ja jopa väkivallan ehkäisijänä (Pfister 2000, 497). Urheiluun on myös koettu liittyvän vain vähän etnisiä ennakkoluuloja ja esimerkiksi sosiaalisten raja-aitojen korostamisen on uskottu olevan urheilussa vähäisempää moneen muuhun asiaan verrattuna. (Krouwel, Boonstra, Willem Duyvendak & Veldboer 2006, 167, 169.) Lisäksi on painotettu, että useimmiten urheiluun osallistuminen on mahdollista suurimmalle osalle ja että säännöt ovat samat kaikille taustasta huolimatta (Elling, De Knop & Knoppers 2001, 419). Eräs urheilun paradokseista kuitenkin on, että samaan aikaan se sekä ehkäisee rasismia, että aiheuttaa sitä (FRA 2010b, 12).

Rasismitapauksia esiintyy urheilussa, esimerkiksi jalka- ja koripallossa muun muassa seuraavissa muodoissa: 1) Katsojien ja fanien rasistiset huudot sekä vierasjoukkueen että oman joukkueen pelaajille ja faneille, 2) Apinahuudot mustille pelaajille, 3) Banaanien ja muiden esineiden heittäminen kentälle, 4) Sylkeminen ja oluen heittäminen pelaajien päälle, 5) Sanallinen ja kuvallinen pelaajien uhkailu, 6) Pelaajien kimppuun käyminen fyysisesti, 7) Rasistisen väkivallan ja vihan lietsonta Internetissä, 8) Pelaajien rasistiset kommentit toisista pelaajista, 9) Tuomareiden rasistinen toiminta ulkomaalaistaustaisia pelaajia kohtaan ja 10) Median rasistinen kirjoittelu ja kommentointi. Jalka- ja koripallon lisäksi muiden lajien, esimerkiksi yleisurheilun piiristä ei kuitenkaan ole käytettävissä (kerätty) tietoa niissä esiintyvistä rasismista. Itse asiassa ainoastaan kymmenen EU-maata

yleensäkin seuraa systemaattisesti rasismien esiintymistä urheilussa ja lisäksi seuranta kohdistuu lähinnä ammattilaisjalkapalloon, amatööriurheilun jäädessä vaille huomiota. (FRA 2010b, 7, 30, 38–39.)

Se, että jalkapallossa on raportoitu olevan EU:n alueella eniten rasismitapauksia, ei välttämättä johdu siitä, että jalkapallossa esiintyisi muita lajeja enemmän rasismia. Pikemminkin se saattaa johtua siitä, että jalkapallossa rasismiin on kiinnitetty monia muita lajeja enemmän huomiota sekä siitä, että jalkapallo on medianäkyvyydeltään muita suurempi laji. Monilla Euroopassa toimivilla jalkapalloliitoilla on antirasistinen säännöstö ja kaksi kolmasosaa niistä myös rankaisee rasistisista tapauksista, kuten rasistisista solvauksista tai katsojien käytöksestä. Sen sijaan esimerkiksi yleisurheilussa vain kahdella kansallisella liitolla on kirjattuna rasisminvastaisia toimia sääntöihinsä. Yleensäkin vain harvoilla lajiliitoilla on selviä säännöksiä rasismia tai syrjintää vastaan (FRA 2010b, 7, 33.)

”Ne maahanmuuttajat ketkä on suomalaisessa toiminnassa, ni ihan siellä ne on ja ainaki SLU:ssa ja palloliitossa ja niissä kyllä puhutaan ja mietitään. Palloliitossa on Rasismi on reppana -kamppanja, millä annetaan sitä viestii suomalaisille jalkapalloseuroille, että rasismi ei oo hyväksytty, toisenlaiset pitää ottaa huomioon eli sitä esiintyy yhteiskunnassa muutenki, samalla liikunnassa sitä esiintyy. Ehkä eniten ne kärjisty just näissä jalkapallo-otteluissa. Rasismi -korttia käytetään puolin ja toisin, käyttävät suomalaiset ja käyttävät maahanmuuttajat. LIIKU:n kanssa on tehty yks seuranta, sitä ei voi tutkimukseks sanoo, niin eri liittojen rangastuslistoja katsottiin maahanmuuttajataustasten nimien saama keltanen kortti ja tässä se käy läpi myös. 30 prosenttia enemmän keltasia kortteja maahanmuuttajataustasten nimillä. Voi olla Suomessa syntynyt tai... ei nimi sano, mut et onhan se jotain näyttöä et kaikki tasot katottiin läpi, että maahanmuuttajataustasten nimellä oli kortteja selvästi enemmän.” (Asiantuntija 14, kotoisin Virossa.)

Suomessa asuvia maahanmuuttajataustaisia huippu-urheilijoita tutkineen Huhdan (2013) mukaan hänen haastattelemistaan 17 huippu-urheilijasta yhdeksän oli kokenut omakohtaisesti rasismia urheilun piirissä. Miesurheilijoilla rasismikokemukset olivat selvästi yleisempiä kuin naisilla. Rasismia oli koettu enemmän nuorina ja alemmilla sarjatasoilla kuin myöhemmin huipulla. Lisäksi kaikki rasismikokemukset liittyivät joukkuelajeihin. (Huhta 2013, 113.)

Maahanmuuttajataustaiset huippu-urheilijat olivat törmänneet rasismiin ennen kaikkea muita joukkueita vastaan pelatuissa otteluissa. Tietyillä paikkakunnilla pelaaminen näyttäytyi haastateltavien muistoissa erityisen negatiivisina. Pelit vieraalla paikkakunnalla olivat myös yleisempiä tilanteita, joissa yleisön käyttäytymisestä oli huonoja kokemuksia. Niinpä pelin jälkeen paluumatka omaan kaupunkiin oli suuri helpotus. Osa urheilijoista oli erityisesti juniorivuosiin joutunut lisäksi kokemaan rasistista kohtelua ilman, että valmentajat olivat puuttuneet siihen. Rasismia ei myöskään käsitelty valmentajien kanssa tai ohjatusti joukkueen kesken. Erityisesti aikuisten rasismien kohteeksi joutuminen aiheutti nuorissa urheilijoissa ristiriitaisia tunteita. Aikuisten rasismia oli vielä vaikeampi ymmärtää ja käsitellä kuin vastapelaajien rasistista toimintaa, koska aikuisilta odotetaan vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta eri tavalla. Kokemus rasismista muuttui myös uhkaavammaksi, kun vastapuolen pelaajien lisäksi heidän vanhempansa yhtyivät siihen. (Huhta 2013, 115, 117–118, 121.)

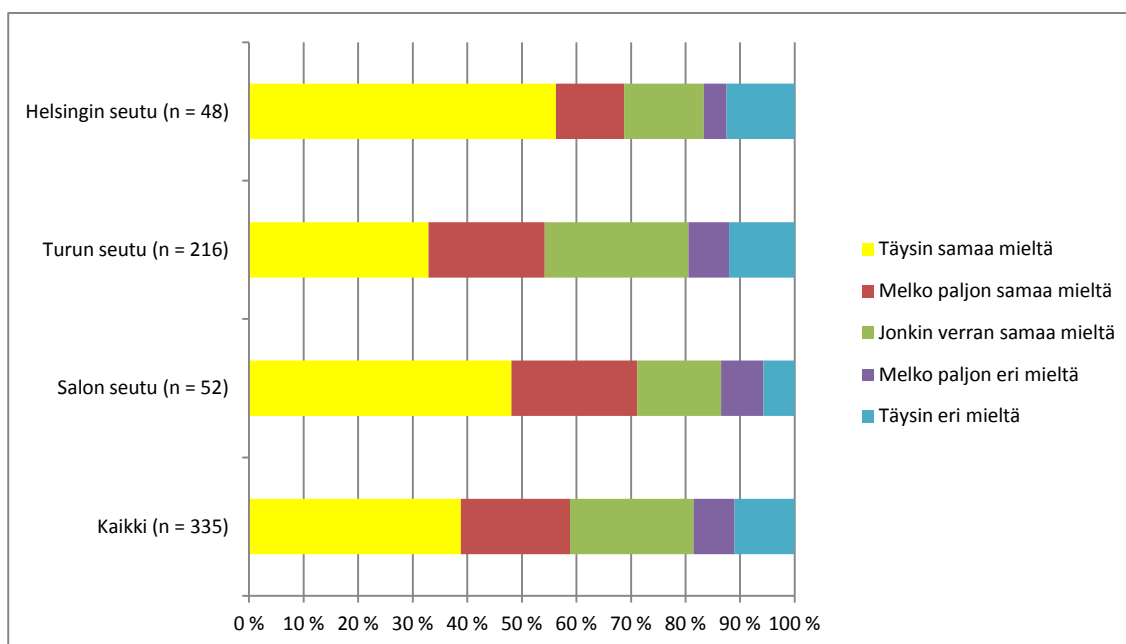
On selvää, että liikunnan ja urheilun tulee perustua yhdenvertaisuuteen ja reilun pelin periaatteisiin. Kiusaamiseen, syrjintään ja rasismiin tulee puuttua välittömästi, sillä puuttumattomuus rasismiin voi olla jopa pahempi kokemus kuin itse rasismi. (Maijala & Fagerlund 2012, 54.) Valitettavasti yhdenvertaisuuden toteutumisesta huolehtiminen jää kuitenkin liikunta- ja urheiluseuroissa liian usein yksittäisten henkilöiden vastuulle (Junkkala & Lallukka 2012, 51).

Toki joissain seuroissa ja yhdistyksissä on luotu toimivia rasisminvastaisia käytäntöjä. Yksi esimerkki tällaisesta on norjalaisen Vålerenga IF -urheiluseuran periaate. Seuran joukkue pelaa jalkapalloa Norjan pääsarjassa ja toimintaa on useissa muissakin lajeissa. Jokainen, joka pelaa Våleregassa, sitoutuu noudattamaan rasisminvastaisia arvoja allekirjoittamalla niin sanotun asennesopimuksen. Seuran parhaimpien pelaajien toimenkuvaan kuuluvat myös vierailut kouluilla kertomassa seuran arvoista. Lisäksi Vålerenga järjestää lapsille ja nuorille suunnattuja ilmaisia liikunnallisia kaupunkitapahtumia, joita ovat esimerkiksi säännölliset katujalkapalloturnaukset. Liikuntatapahtumia järjestetään myös kouluilla. (Maijala & Fagerlund 2012, 87.)

Toisena esimerkkinä rasisminvastaisesta taistelusta on kotimaisen Walter Ry -nimisen yhdistyksen toiminta. Yhdistys järjestää erimittaisia koulutyöpajoja, iltapäiväkerhoja ja tapahtumia, joissa liikunta on keskeisessä roolissa. Vuonna 2011 Walter Ry:n suvaitsevaisuusluennoista pääsi osallisiksi yli 4000 lasta ja nuorta. Koulujen suvaitsevaisuusluennoilla käytettiin esimerkkinä urheilun monikulttuurista luonnetta ja keskusteltiin arvoista, rasismista, suvaitsevaisuudesta ja identiteetistä. Luentoja pitivät monikulttuurisen taustan omaavat suomalaiset urheilijat, jotka käsittelivät teemoja omakohtaisten kokemustensa kautta. Samalla annettiin tietoa opettajille. (Maijala & Fagerlund 2012, 94–95.) Kokemuksia rasisminvastaisesta projektista on myös eräällä tämän tutkimuksen haastateltavalla:

”Jos sitä tanssii pystyy sanomaan liikunnaks tai urheilulajiks, niin mä olin semmosessa kulttuuriprojektis kans. Vähän rasismen vastainen projekti aikoinaan, ni siit lähti liikkeelle. Sen jälkeen ollaan useemmin ihan muuten vaan käyty esiintymäs ja muuta, ni se tanssi oli semmonen, et se kyl toi tosi paljon eri kulttuurei yhteen. Siinä tutustus sekä suomalaisiin et muihin maahanmuuttajiin, et ne oli sellain tosi antoisii projektei. Mut muuten urheilun osalta, ni mä en osaa sanoo, et onks se tuonu mua lähemmäs suomalaisii vai yleisesti vaan, ku ollaan tai suomalainen on täällä valtakansa tai sanotaan enemmistö, niin totta kai tulee vastaan, mutta tänä päivänä, mä en tuu ajatelleks, et hän on suomalainen ja hän on jonkun maalainen. Et sitä törmäilee kaikennäkösiin ihmisiin koko ajan.” (Haastattelu 5, nainen, kotoisin Vietnamista.)

Kuinka sitten tämän tutkimuksen vastaajat uskoivat liikunnan ja urheilun vaikutukseen rasismien ehkäisyssä? Lähes 40 prosenttia maahanmuuttajista oli täysin samaa mieltä siitä, että liikunta ja urheilu ehkäisevät rasismia. Helsingin seudun muuttajista reilusti yli puolet (56 %) oli täysin samaa mieltä liikunnan ja urheilun rasismia ehkäisevästä vaikutuksesta ja Turun seudulla asuvista tätä mieltä oli noin kolmannes sekä Salon seudulla asuvista lähes puolet (48 %, kuvio 26). Vaikka samaa mieltä väitteen kanssa olevien osuuksissa asuinseutujen välillä olikin eroja, eri mieltä olevien osuudet eivät juuri eronneet asuinseuduittain.

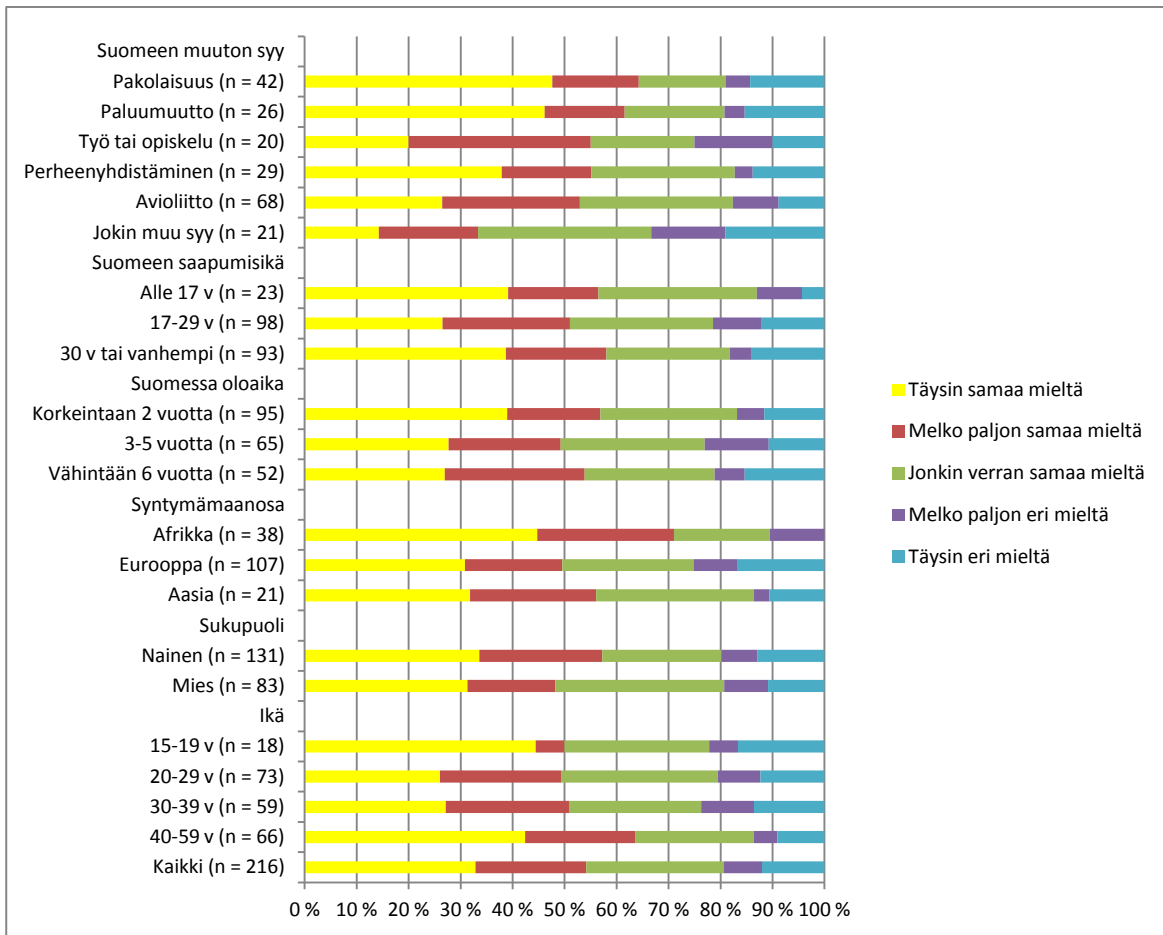

Kuvio 26. Maahanmuuttajien käsitys väitteestä ”liikunta ja urheilu ehkäisevät rasismia” asuinalueen mukaan ($X^2(8) = 14,73; p > 0,05$)

Turun seudun maahanmuuttajataustaisista liikunnan ja urheilun rasismia ehkäisevään vaikutukseen uskoivat erityisesti pakolaisina ja paluumuuttajina (46–47 % täysin samaa mieltä), nuorina tai vähintään 30-vuotiaina muuttaneet (39 %), korkeintaan kaksi vuotta Suomessa asuneet (39 %), Afrikassa syntyneet (45 %) ja alle 20- tai vähintään 40-vuotiaat (42–44 %, kuvio 27.) Sen sijaan työperäisten (viidesosa), nuorina aikuisina muuttaneiden (27 %) ja nuorten aikuisten (26 %) usko liikunnan rasismien ehkäisyvaikutukseen ei ollut yhtä voimakas. Se, että esimerkiksi pakolaistaustaiset, nuorina maahan muuttaneet ja Afrikassa syntyneet sekä nuoret kokivat liikunnasta olevan muita yleisemmin hyötyä rasismien ehkäisyssä, on kiintoisaa siihen nähden, että kuten käsillä olevassa raportissa on aiemmin tullut ilmi, nämä ryhmät ovat myös joutuneet kokemaan muita yleisemmin rasismia. Toki on sanottava, että läheskään kaikki tämän tutkimuksen haastateltavat eivät ole kohdanneet rasismia liikunnassa ja urheilussa tai urheilukatsomoissa.

”En (ole kohdannut rasismia Suomessa). Aina siit puhutaan paljon, et sitä ois, mut en oikeestaan ja se pitää aina ymmärtää, et jos sä oot pelaamas niinku jotain peliä tai pelejä, niin jos sä olet vähän kilpailuhenkinen, ni siinähen adrenaliini vähän nousee ja se on aina ymmärrettävää, et joku voi päästä jotain semmost sanaa mitä ei välttämättä aina tarkota. Mut mut en oo kohdannu. En pelaajana enkä nyt tuomarina. Tuomarina pitää olla tosi tarkkana et sitä ei tapahdu siellä, mut en oo kohdannu.” (Haastattelu 4, mies, kotoisin Kosovosta.)

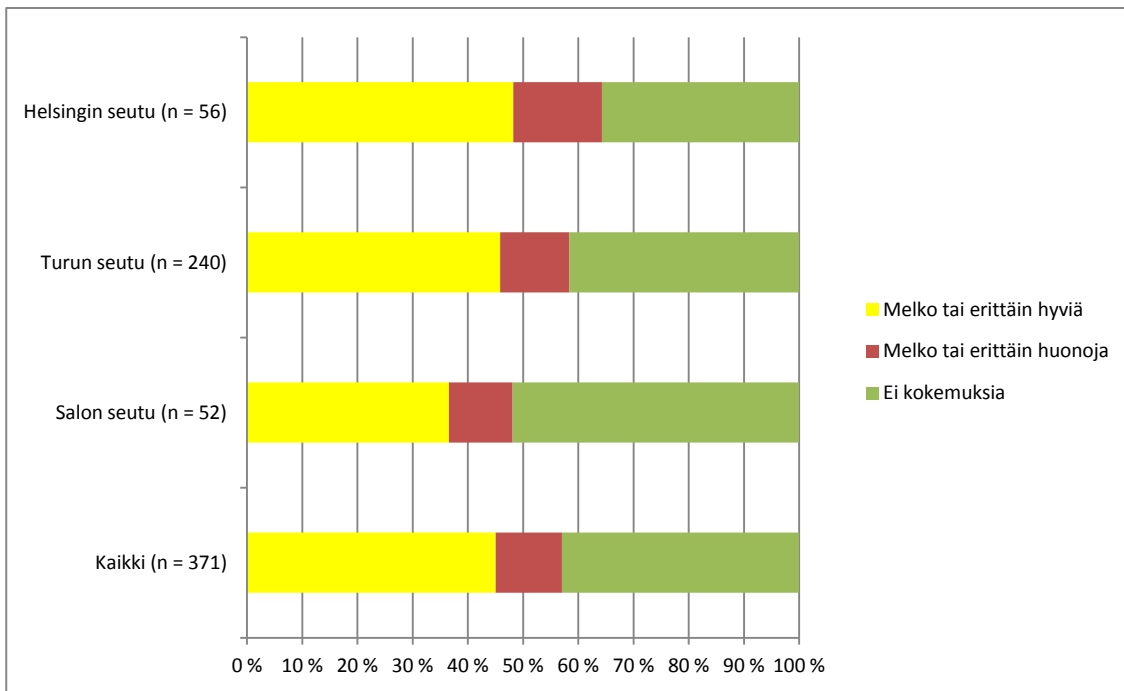
”Voin antaa semmonen esimerkki: minä olin poikien kanssa siellä Myllykoskella, kun meidän koti tai mun koti ja mun vaimon kotikaupungin joukkue pelasi Myllykoskella MYPA:n kanssa jalkapallo. Ja tietysti me ajattelimme, että on pitkä matka, mutta menen katsomaan ihan paikanpäälle ja kun me ostimme liput täältä Stockmannilta. Kyllä se osui näin, että me olimme ihan suomalaisten keskellä, siellä mein paikat. No tietysti oli vapaita paikkoja muualla missä ei ollut. Se oli meidän paikat, me olimme siellä, huusimme siellä kotijoukkueen puolesta eli tsemppiä ja semmosia, mutta ei kukaan sanonut mitään, että ajattelimme, että sanooko joku jotain paha tai jotain ei. Ei kukaan sano mitään. No tietysti romanialainen joukkue voitti, kun Romaniassa jalkapallo on aika hyvä, mutta ei kukaan sanonut niille mitään. Sen verran en voi sanoa, en usko, että ei oo rasismi Suomessa, että se en tiedä mikä lasketaan rasismiksi.” (Haastattelu 43, mies, kotoisin Romaniasta.)

Kuvio 27. Turun seudun maahanmuuttajien käsitys väitteestä ”liikunta ja urheilu ehkäisevät rasismia” muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisaikaa, syntymämaanosa, sukupuolen ja iän perusteella

Yleisesti on suositeltu, että maahanmuuttajien olisi hyvä jossain vaiheessa maahan saapumisensa jälkeen luoda kontakteja kantaväestöön. Henkilökohtaiset kontaktit maahanmuuttajien ja kantaväestön välillä saattavat näet vähentää ennakkoluuloja puolin ja toisin (Väänänen ym. 2009, 62). Ennakkoluuloisuus perustuu usein tietämättömyyteen ja kun opitaan tuntemaan henkilökohtaisesti muihin kulttuureihin kuuluvia, tieto lisääntyy ja ennakkoluuloisuus vähenee ja siten myös rasismien riski. Lisäksi läheiset kulttuurien väliset ystävyys-suhteet parantavat usein sosiaalisia taitoja (Masgoret & Ward 2006, 70).

Tässä tutkimuksessa 45 prosentilla vastaajista oli melko tai erittäin hyviä kokemuksia liikunnasta syntyperäisten suomalaisten kanssa ja vastaavasti 12 prosentilla melko tai erittäin huonoja. 43 prosentilla ei ollut asiasta kokemuksia lainkaan (kuvio 28.) Hyvät kokemukset yhteisestä liikunnasta olivat siis yleisempiä kuin huonot. Tarkemmin sanottuna aineiston maahanmuuttajat jakautuivat suurimmaksi osaksi kahtia niihin, joiden kokemukset olivat hyviä ja niihin, joilla ei ollut kokemuksia lainkaan. Toisin sanoen, jos kokemuksia liikunnasta kantaväestön kanssa oli, ne olivat pääsääntöisesti hyviä. Salon seudun muuttajista yli puolet ilmoitti, ettei heillä ole lainkaan kokemuksia suomalaisten kanssa liikkumisesta, kun Helsingin ja Turun seutulaisilla nämä osuudet pyörivät 40 prosentin molemmin puolin.

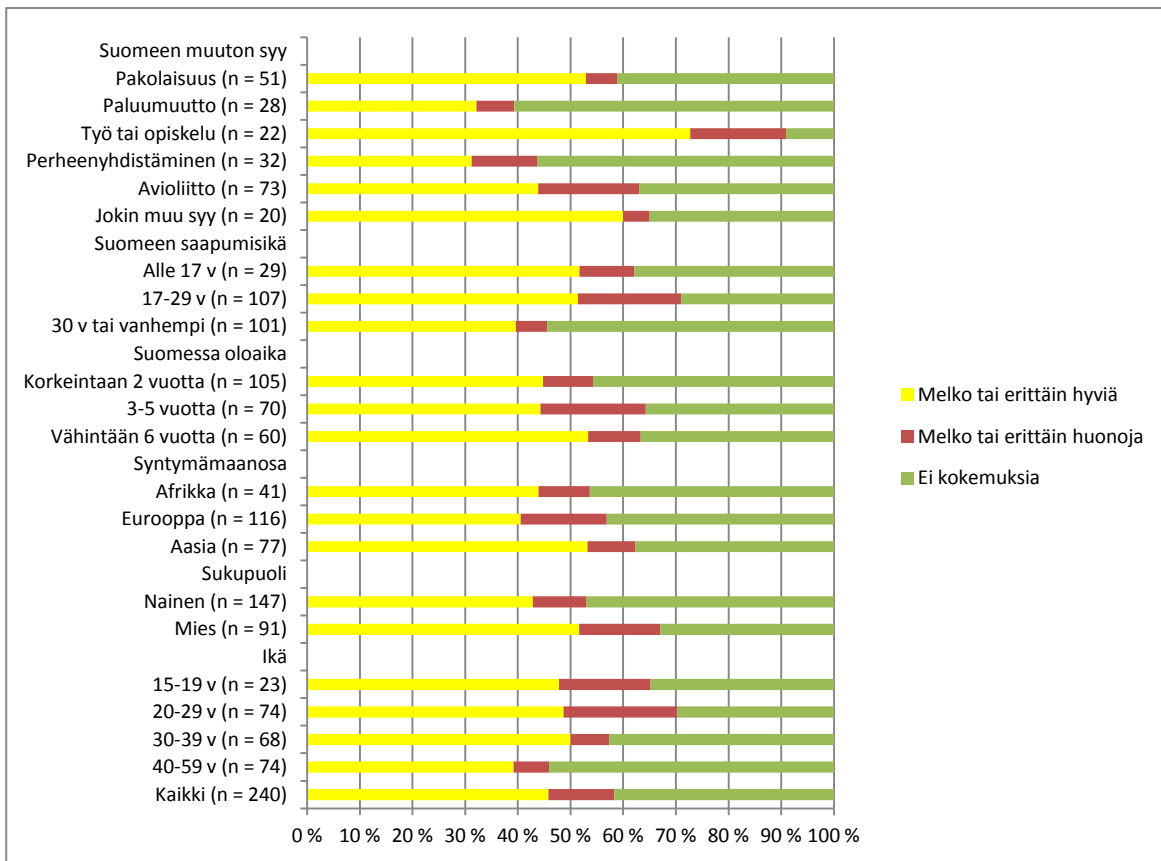
Kuvio 28. Maahanmuuttajien kokemuksia liikunnan harrastamisesta suomalaisten kanssa ($X^2(4) = 3,27$; $p > 0,05$)

Turun seudun maahanmuuttajataustaisia erikseen tarkasteltaessa yleisimmin melko tai erittäin hyviä kokemuksia liikunnan harrastamisesta kantaväestön kanssa oli työn tai opiskelun vuoksi maahan muuttaneilla (73 %), nuorina tai nuorina aikuisina saapuneilla (51–52 %), pitkään Suomessa asuneilla (53 %), Aasiassa syntyneillä (53 %), miehillä (52 %) ja alle 40-vuotiailla (48–50 %, kuvio 29). Se, että työn tai opiskelun vuoksi Suomeen muuttaneilla ylipäätään oli muita tyypillisemmin kokemuksia liikunnan harrastamisesta yhdessä kantaväestön kanssa, johtuu luonnollisesti siitä, että työn tai opiskelun kautta he usein joutuvat sangen nopeasti tekemisiin kantaväestön kanssa Suomeen saavuttuaan, jolloin ehkä myös yhteisen liikunnan kynnyks madaltuu. Samoin pitkään maassa asuneilla kantaväestön kanssa liikkuminen on ehkä ”luonnollisempaa” kuin vain vähän aikaa asuneilla.

”Meidän lapset on ihan suomalaisia ja että heil on ihan normaalielämä tääl ja tietysti meille on traditiot ja kaikki, mutta kuitenkin me menemme sen tilanteen mukaan, voi sanoo. Jos me olemme Suomessa, ainakin minä katson, että ei ole mitään pahaa, jos ei ole aina romanialaisten kanssa. Kyllä se, jos nyt kesän aikana mun poika vain ilmoitti joskus, soitti. Menee pelaamaan beachvolley jossain paikassa. Ei ollut yhtään romanialainen siellä.” (Haastattelu 43, mies, kotoisin Romaniasta.)

Sen sijaan vanhimmalla ikäluokalla kokemukset liikkumisesta kantaväestön kanssa olivat huomattavasti harvinaisempia kuin nuoremmillaan. Siihen on olemassa asiantuntijan mukaan selvät syynsä:

”Ja sit mitä vanhemmaks tulee, ni sit on oman perheen kans, koska jonkun kuus-seitsemänkymppisen, luku- ja kirjutustaidottoman on aika vaikeet, jollon tosi huono Suomen kielen taito, ni ruveta luomaan mitään sosiaalisii kontaktei perheen ulkopuolelle. Se vaatii jo ihan ekstrauskallusta.” (Asiantuntija 6, kotoisin Suomesta.)

Kuvio 29. Turun seudun maahanmuuttajien kokemuksia liikunnan harrastamisesta suomalaisten kanssa muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

Eräs keino helpottaa kotoutumista ja loiventaa sitä kulttuurishokkia, mikä toiseen maahan muutosta saattaa seurata, voi olla liikunnan harrastaminen aluksi samanlaisista kulttuureista kotoisin olevien tai muiden maahanmuuttajaryhmien kanssa ja vasta eräänlaisen totuttelujakson jälkeen uskaltautua liikkumaan yhdessä kantaväestön kanssa. Näin jotkut maahanmuuttajayhdistykset tekevätkin.

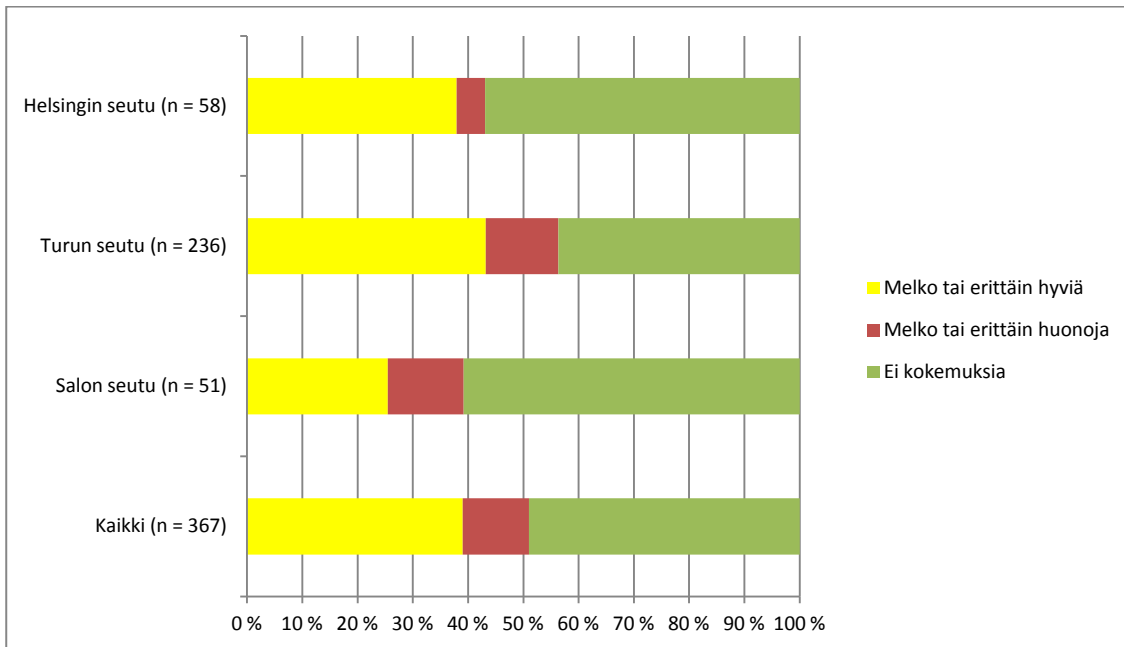
”Kyl mä tiedän, nytki ollaan saatu, ollaan tässä pyöritetty liikuntaa noin kymmenen vuotta, eri harrastusmuotoja, ni mä tiedän, että kun kaveri on alus, on monta nyt kavereita, jotka eivät alussa päässeet millään liikuntaan mukaan ja olivat vaan kotona. Ja mut kun pikku hiljaa, kun ne pääsi siihen mukaan ja ensin tuli katsomaan ja sitten kokeili ja sit löysivät oman harrastuksensa sitä kautta, ni sit ne alkoi vähän aktiivisemmin harrastamaan.” (Asiantuntija 11, kotoisin Somaliasta.)

Tämän tutkimuksen maahanmuuttajilla olikin suurimmaksi osaksi hyviä kokemuksia liikunnan harrastamisesta muiden maahanmuuttajaryhmien kanssa. Melko tai erittäin hyviä kokemuksia asiasta oli 39 prosentilla ja melko tai erittäin huonoja vain 12 prosentilla (kuviot 29 ja 30.) Niitä, joilla ei ollut lainkaan kokemuksia muiden maahanmuuttajaryhmien kanssa liikkumisesta, oli lähes puolet vastaajista, mikä on aika suuri osuus. Turun ja Helsingin seudun maahanmuuttajilla (43 ja 38 %) oli yleisemmin hyviä kokemuksia kuin Salon (25 %) seutulaisilla. Viimeksi mainittujen hyvien kokemusten harvinaisuus saattaa johtua siitä, että siellä ei ole tarjolla maahanmuuttajien omia liikunta- ja urheiluporukoita samalla tapaa kuin suuremmissa kaupungeissa. Tähän viittaa sekin, että Salon seudun maahanmuuttajista jopa 61 prosentilla ei ollut lainkaan kokemuksia liikunnan harrastamisesta muiden maahanmuuttajaryhmien kanssa, kun Turun ja Helsingin seudun muuttajista tällaisia oli alle puolet. Maahanmuuttajien monikulttuurisista liikuntaseuroista Turussa on tietenkin

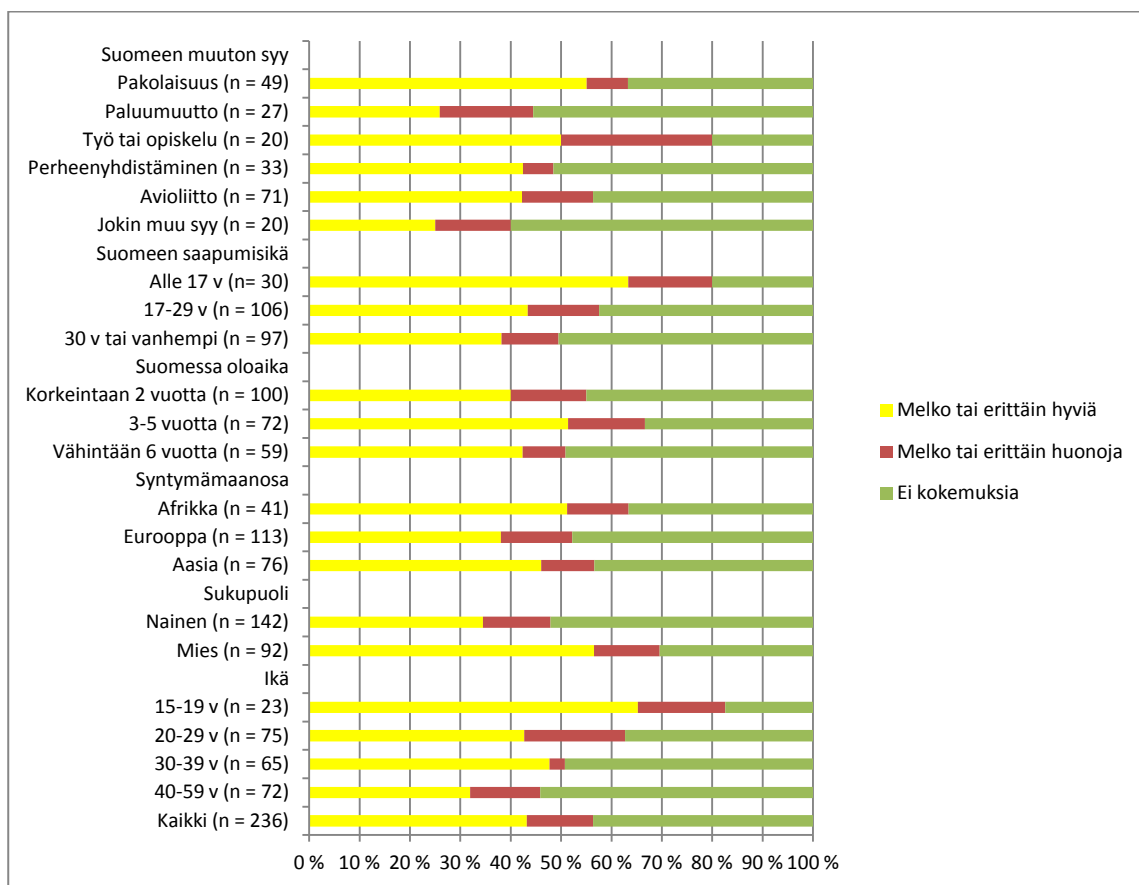
syytä mainita jalkapalloseura FC Nations United, joka on harjoittanut vuosikautia ansiokasta toimintaansa.

”Eli me ollaan itse Nations Unitedin kanssa, me ollaan liikuntaviraston projekteissa. Meillä on aika paljon projektia ja ne järjestää siis Varissuolla, järjestää palloilukerhoo maahanmuuttajille ja sählykerhoo, jalkapallokerhoo ja meillä on pelaajat, jotka ohjaavat siinä projekteissa. Ja ne ahkerasti aina yrittää järjestää jotain, siis lapsille. Eli aikuisille se on ehkä vähän vaikeampi... Eli meidän kautta ne yrittää järjestää myös aikuisille jotain ja varmasti muitakin, mut minä uskon, että erityisesti lapsille järjestävät jotain... Ja sen takia mä uskon, että se Nations Unitedin aikuisten joukkue, siinä on iso tarkoitus, koska monet ulkomaalaiset, jotka tulee, jotka haluavat pelaamaan jalkapalloa, se on vähän vaikeaa, jos ne alussa... ja ne ei osaa Suomen kieltä, jos ne menee suomalaiseseen joukkueeseen. Eli se on paljon helpompi, esimerkiksi meillä on aika iso ryhmä, kosovolaiset meidän joukkueessa ja jos uus kosovolainen tulee ja hän ei tiedä mitään Suomen yhteiskunnasta ja ne ei osaa kieltä viel. Eli se on helppo tulla meille, missä on jo viis tai kuus muu kosovolaisia ja sen on sillä lailla, se on, mä uskon, että meidän joukkue on aika tärkeä monille.” (Asiantuntija 8, kotoisin Hollannista.)

Kuvio 30. Maahanmuuttajien kokemuksia liikunnan harrastamisesta maahanmuuttajaryhmien kanssa ($X^2(4) = 9,61; p < 0,05$)

Turun seudulla asuvista maahanmuuttajista hyviä kokemuksia muiden maahanmuuttajaryhmien kanssa liikkumisesta oli yleisimmin pakolaistaustaisilla (55 %), nuorina maahan saapuneilla (63 %), Afrikassa syntyneillä (51 %), miehillä (57 %) ja alle 20-vuotiailla 65 %, kuvio 31.) Toisin sanoen, mitä nuorempana oli maahan saapunut ja mitä nuorempi muuttaja oli kyseessä, sitä tyypillisempiä olivat hyvät kokemukset ja kokemukset ylipäättään. Onkin syytä painottaa, että jopa 83 prosentilla alle 20-vuotiaista oli jonkinlaisia kokemuksia muiden maahanmuuttajien kanssa liikkumisesta, kun päälle 40-vuotiaista näitä kokemuksia oli vain 46 prosentilla. Lisäksi silmiinpistävää kuviossa 31 on se, että työn tai opiskelun vuoksi muuttaneista 30 prosentilla on huonoja kokemuksia muiden maahanmuuttajaryhmien kanssa liikkumisesta. Huolestuttavana voidaan pitää naisten harvinaista osallistumista liikuntaan muiden maahanmuuttajaryhmien, samoin kuin kantaväestön kanssa, sillä noin puolella heistä ei ollut minkäänlaisia kokemuksia näistä. Kun tiedetään maahanmuuttajanaisten muutenkin liikkuvan miehiä harvemmin, heidän saamiseensa liikuntaryhmiin olisi syytä saada tulevaisuudessa parannusta.

Kuvio 31. Turun seudun maahanmuuttajien kokemuksia liikunnan harrastamisesta maahanmuuttajaryhmien kanssa muuttosyn, muuttoajan, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

5.4. Organisoitun liikunnan mahdollisuuksissa on eroja

Eräs mahdollisuus luoda kontakteja kantaväestön ja maahanmuuttajien välille on liikunnan seuratoiminta. Osa maahanmuuttajista voi löytää seuratoiminnan kautta reitin sosiaalisen asemansa vankistamiseen ja parantamiseen. Vähemmistöryhmien osallistuminen ja menestyminen urheilussa voi jopa haastaa tai muuttaa ryhmään kohdistuvia stereotyyppisiä uskomuksia. Menestyvät urheilijat voivat toimia roolimalleina ryhmänsä nuoremmille jäsenille, jolloin heidän näkyvyydellään ja sosiaalisella nousullaan saattaa olla vapauttava vaikutus. (Elling, De Knop & Knoppers 2001, 419.) Kun maahanmuuttajan tiedetään tuovan menestystä seuralleen, hänet hyväksytään helpommin. Tämän käänköpuolena tosin myös heikommin menestyvän muuttajan hyväksyminen voi vaikeutua. (Myrén 2003, 106.)

”Ennen kaikkea myöskin koen tärkeänä sen, että maahanmuuttajat myöskin rikkoo ennakkoluuloja suomalaiseseen yhteiskuntaan tavallaan, ni sitä pelkoo jos vois sanoa, ettei joku ole uskaltanut olla oma itsensä ja uskomaan enemmän itseän ja on mahdollisuus olla uskaltamaan hakemaan sit jotain tai kokeilemaan sitä omia taitoja ja tietoja.” (Haastattelu 1, mies, kotoisin Kosovosta.)

Suuria esikuvia monille maahanmuuttajille epäilemättä ovat maahanmuuttajataustaiset urheilijat, jotka menestyvät lajissaan kansallisesti, puhumattakaan kansainvälisesti menestyneistä. Lisäksi he

saattavat tuoda yksi meistä -tunteen, millä on turvallisuutta luova vaikutus. Erityisen paljon roolimalleja tarvitaan niille, joiden liikunnan harrastaminen ei ole yleistä. (Maijala & Fagerlund 2012, 56.) ”*Sanotaan et esim. Helsingis, no okei HJK, ni sehän on Hetemajn veljekset jotka on noussu, Kuqi se pelas. Ykkösessä tosi paljon meijän maalaisii.*” (Haastattelu 4, mies, kotoisin Kosovosta.)

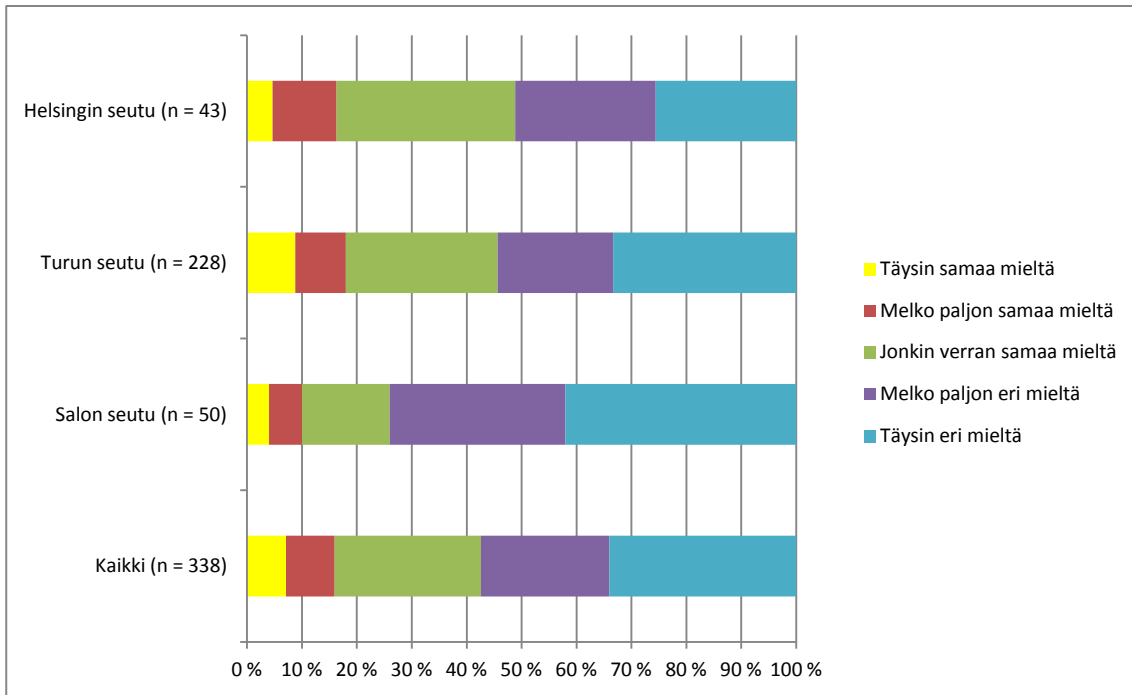
Valitettavasti liikunta- ja urheiluseurat kuitenkin ovat usein passiivisia vähemmistöihin kohdistuvassa jäsenhankinnassaan. Seurat eivät aina ryhdy esittelemään toimintaansa vähemmistöihin kuuluville nuorille edes silloin, jos niille on tarjottu valmis foorumi sitä varten. Poikkeuksena tästä ovat joidenkin lajiliittojen (esimerkiksi Suomen Palloliitto) alaiset maahanmuuttajiin kohdistuvat hankkeet, joissa seurat ovat aktiivisia. (Junkkala & Lallukka 2012, 51–52.) Urheiluseuroissa ja yhdistyksissä on toisinaan asenneongelmia monikulttuurista liikuntaa kohtaan. Seurat ovat usein liian konservatiivisia ja kilpailutoimintaan keskittyviä, jolloin niiltä puuttuu avoin ja matalan kynnyksen toiminta. (Maijala & Fagerlund 2012, 38.) Matalan kynnyksen toiminta olisi kuitenkin erittäin tärkeää:

”Jos ei oo aikasemminkaan liikuttu, niin on se varmaan aika pelottavaa lähtee, se vaati varmaan aika paljon, että yleensäki lähtee näihin mukaan... Ja vielä ku mennään tähän, niin toki ne vanhemmat on hyvin semmosia sanotaanko suojelevaisia lapsia kohtaan ja erityisesti somalit, että kyl toiminta mikä tapahtuu lapsille, liikunta esimerkiks, niin kun siin on tahona koulu, niin se on turvallista. Sillon uskalletaan helpommin lähettää ne lapset sinne. Et jos siin ois vaan sanottu seura joka järjestää toimintaa, niin kyl se kynnys lähtee semmoseen toimintaan on paljo, paljon suurempi, kuin että siinä on koulu tahona. Et meki yhteistuumissa koulujen kanssa järjestetään. Ja sit siin on seura mukana, niin se on vähän tai paljonkin turvallisempaa sit lähettää niit lapsia.” (Asiantuntija 3, kotoisin Suomesta.)

Yhteiseen toimintaan ei ole helppoa mennä mukaan, jos ei koe olevansa tervetullut. Sekä maahanmuuttajat että kantaväestöön kuuluvat tarvitsevat joskus tukea uskaltautuakseen mukaan kulttuurien väliseen toimintaan. (Kivijärvi & Harinen 2008, 44.) Jos asenneilmapiiri seuroissa on kielteinen, seuratoiminnan ulkopuolelle jääminen on hyvin todennäköistä. Toisin sanoen, jos tulokasta ei heti oteta mukaan toimintaan, hänelle tulee silloin helposti olo, että häntä ei haluta seuraan. Silloin hän ei saavu toista kertaa seuran harjoituksiin. (Junkkala & Lallukka 2012, 27.)

”Mut se on tietysti aina kynnys se, että ne... siis onhan se valtava kynnys mennä semmoseen porukkaan, mis ei oo yhtään tuttu ihmistä ja kieli on... et jännittää sitä myös, ettei mokaa sen kielen kanssa. Ja sit viel kun on vähän eri näkönen ku muut, et todella kaikki näkee, et on vähän silmätikkuna, vai miten sen sanois, et ei pysty naamioitumaan.” (Asiantuntija 6, kotoisin Suomesta.)

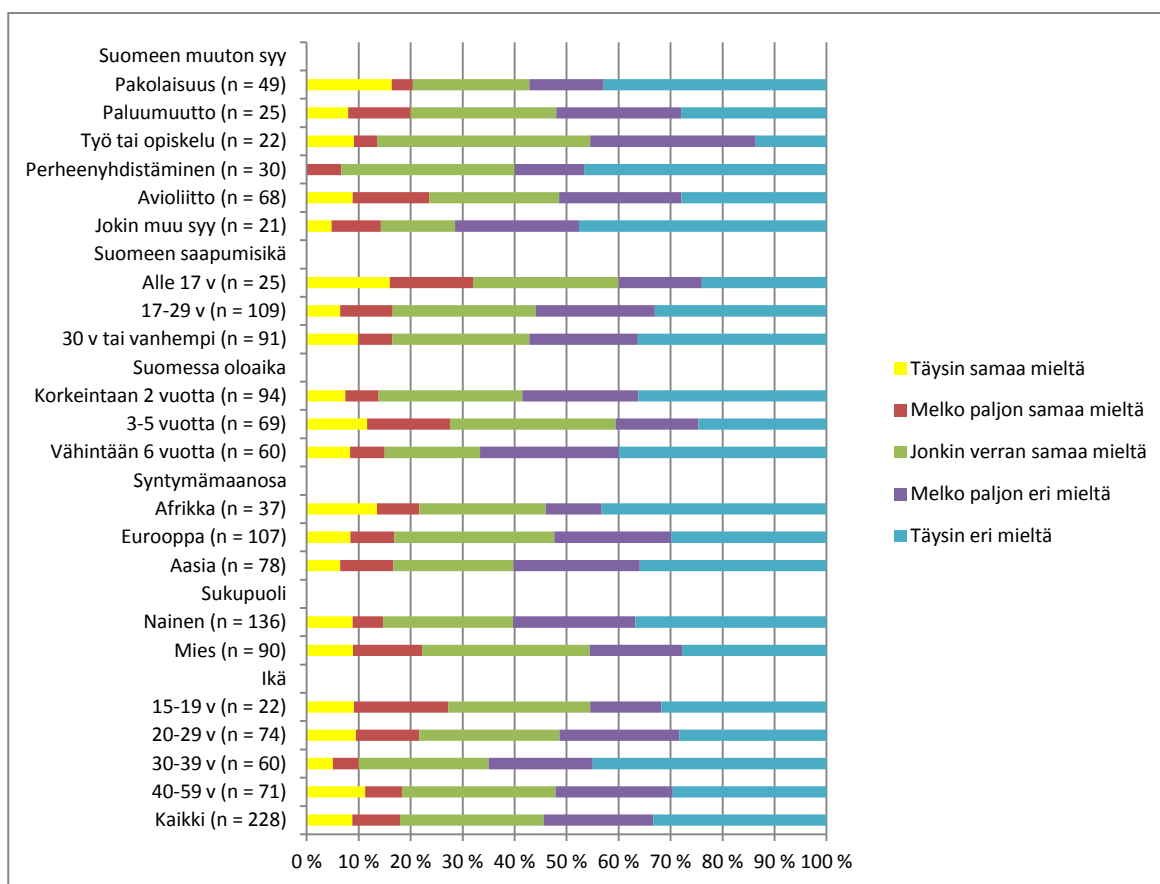
Tässä tutkimuksessa 16 prosenttia vastaajista oli melko tai täysin samaa mieltä väitteestä, että suomalaiset eivät halua maahanmuuttajia mukaan urheiluseuroihinsa ja 57 prosenttia oli melko tai täysin eri mieltä ja asiasta. Salon seudun muuttajista melko tai täysin samanmielisiä oli kymmenesosa, kun Helsingin ja Turun seudun muuttajista tätä mieltä oli 16 ja 18 prosenttia (kuvio 32.) Vaikka suurin osa ei siis yhtynyt väitteeseen kantaväestön haluttomuudesta ottaa maahanmuuttajataustaisia mukaan seuroihinsa, on silti koettu syrjintä seuratoimintaan ottamisessa liian yleistä. Tarkemmin katsottuna varsinkin pakolaiset ja Afrikassa syntyneet kokivat, että suomalaiset eivät halua heitä mukaan seuroihin ja vielä tarkemmin yksittäisten maiden edustajista erityisesti Somaliassa syntyneet olivat tätä mieltä (heistä jopa 35 % oli tästä melko tai erittäin paljon samaa mieltä). Sen sijaan Virossa syntyneistä vain seitsemän prosenttia yhtyi käsitykseen suomalaisten haluttomuudesta ottaa maahanmuuttajia seuroihinsa.

Kuvio 32. Maahanmuuttajien käsitys väitteestä ”suomalaiset eivät halua maahanmuuttajia mukaan urheiluseuroihinsa” asuinalueen mukaan ($\chi^2(8) = 9,49; p > 0,05$)

Turun seudun maahanmuuttajillakin koettu syrjintä seuratoiminnassa oli yleisintä pakolaistaustaisten (16 %) ja Afrikassa syntyneiden (14 %) keskuudessa ainakin, jos katsotaan täysin samaa mieltä olevien osuuksia (kuvio 33.) Lisäksi nuorina, alle 17-vuotiaina maahan saapuneet (16 %) olivat muita tyypillisemmin sitä mieltä, että suomalaiset eivät halua maahanmuuttajia mukaan seuroihinsa.

”Mul oli kerran yks paha tilanne, jossa oma valmentaja on sanonut, et sun täytyy olla pari kertaa parempi kun joku suomalainen että pääsee kentälle. Mutta se oli vaan yks ihminen mun mielestä, mitä sitä on sanonut. Et tuskin sitä muu, koko joukkue, koko kaverit oli sitä mieltä, mitä hän sanoi. Et on ollut myös tommosii tapauksii, mut ei ole joukkueen kavereista ikinä ketään.” (Asiantuntija 4, kotoisin Kosovosta.)

Kuvio 33. Turun seudun maahanmuuttajien käsitys väitteestä ”suomalaiset eivät halua maahanmuuttajia mukaan urheiluseuroihinsa” muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

Seurojen toimitavat ovat joillekin maahanmuuttajataustaisille vieraita. Näitä ovat muun muassa perustiedot liikuntapaikoista, harjoitusajoista ja seuraan liittymisen käytännöistä (Junkkala & Lallukka 2012, 31). Esimerkiksi Bergenissä, Norjassa asiaan on puututtu tekemällä paikallisen urheiluseuran toimintatavoista ja käyttäytymissäännöistä DVD viidellä eri kielellä. Sillä käydään läpi, mitä lapselta ja vanhemmilta odotetaan heidän toimiessaan urheiluseurassa. Sitä jaetaan koulussa kaikille ensimmäisen luokan oppilaille. (Maijala & Fagerlund 2012, 65.)

Tiedon lisäksi seuratoiminnan kynnysten ja esteiden madaltamisessa on tärkeää henkilökohtaisen vuorovaikutuksen aikaansaaminen. Tällöin avainhenkilöt ja eräänlaiset ”sisäänheittäjät” nousevat arvoonsa. He ovat ihmisiä, jotka ovat maahanmuuttajan ja organisoidun liikuntatoiminnan välissä helpottamassa sisäänpääsyä. Avainhenkilö muun muassa opastaa muuttajan ensi kertaa harrastuspaikalle ja tukee häntä ensikontaktissa seuratoimintaan. (Junkkala & Lallukka 2012, 27–28.)

”Ja sitten tost kielitaidosta ja usein ehkä vaaditaan ja tarvitaankin enemmän apua et uskaltaa mennä niihin ryhmiin mukaan. Et selvittää hinnat ja paikat ja kaikki käytännöt, missä sit, jos ei löydy yhteistä kieltä, niin sit voi olla tulkki mukana siin ja se uskallus sit usein, vaik oot selvittänytkin kaikki asiat, ni mieluummin sit pitäis olla joku henkilö joka ensimmäisen karran vie sinne ryhmään mukaan. Et tää nyt liittyy niihin kulttuurieroihinkin, koska liikunta usein saattaa olla vähän semmone vieras taito naisille, niin se on suuri kynnys lähteä mukaan sinne. Ni tarvitaan siiheen mukaan joku joka antaa jotain apua.” (Asiantuntija 1, kotoisin Suomesta.)

”Tietysti pitää auttaa sit et he pääsee. Oonhan mä joutunut soittelee paljon näihin seuroihin, koska ei he... vanhemmat on yleensä luku- ja kirjotustaidottomii ja kielitaidottomii, niin hehän ei voi soitella näitten nuorten puolesta niihin seuroihi. Et he tarvii jonkun, joka auttaa heitä, jotka sit tuuppaa heitä, selvittää kaikki aikataulut ja kaikki.” (Asiantuntija 6, kotoisin Suomesta.)

Näin tehdään esimerkiksi Kanava nuoriso Ry:n toiminnassa. Vaikka kyseinen järjestö järjestää toimintaa pääosin maahanmuuttajataustaisille, se ei halua osallistujien jäävän pelkästään omankielisiin ryhmiin. Päinvastoin, nuoria tuetaan siirtymään kantaväestön kansoittamiin urheiluseuroihin. Järjestön työntekijät ja toiminnassa mukana olevat vapaaehtoiset tukevat seuroihin liittymisestä kiinnostuneita nuoria ottamalla selvää harrastusmahdollisuuksista, kertomalla seurojen toiminnasta ja viemällä nuoret mukaan seurojen harjoituksiin. Lisäksi yhdistys järjestää erilaisia monikulttuurisia tapahtumia ja turnauksia urheiluseurojen ja muiden järjestöjen välillä. (Maijala & Fagerlund 2012, 96.)

”Joo. Nyt on kanavayhdistys on järjestänyt aikana, toisen yhdistys viime viikon maanantaina on ollut Suomessa Somalian verkko. Mun mies siellä ja se oli semmosta keskustelua, eli kaks yhdistys kuka järjestää sit nää jalkapallo ja sit kesä.” (Haastattelu 15, nainen, kotoisin Somaliasta.)

Maahanmuuttajan lähtömaan kulttuuri voi vaikuttaa siihen, miten liikuntaharrastukseen suhtaudutaan. Jos lähtömaassa on ollut vahva kilpa- ja huippu-urheiluun kannustava kulttuuri, maahanmuuttajanuorten vanhemmat tukevat ja joskus myös vaativat helpommin osallistumista ohjattuun seuratoimintaan Suomessa. Toisaalta sellaisista maista kotoisin olevat muuttajat, joissa ohjattu seuratoiminta ei ole ollut yleistä, saavat vasta Suomessa ensikontaktin liikunta- ja urheilutoimintaan. (Junkkala & Lallukka 2012, 29.)

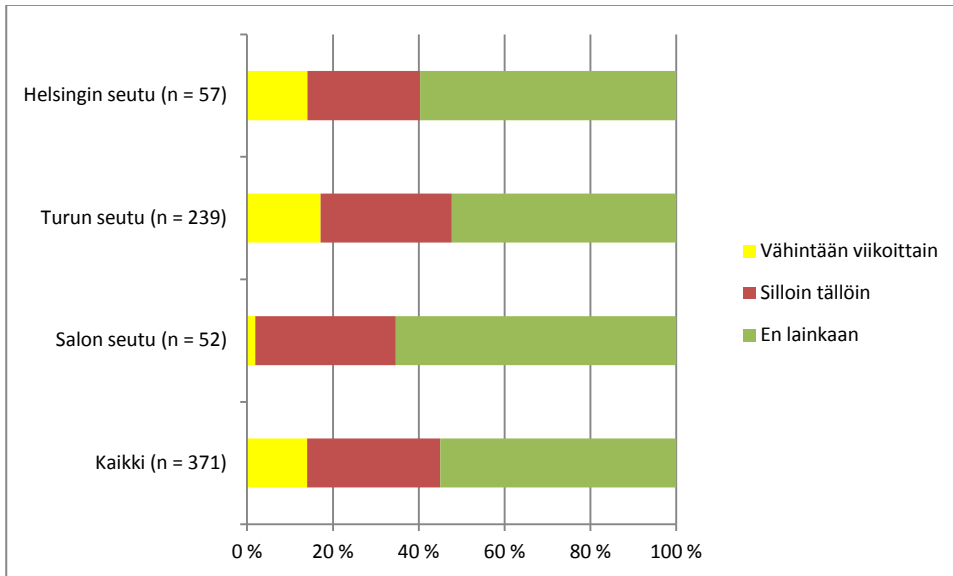
”Mua harmittaa itteä se, ettei sillon, ku me ollaan tultu Suomeen, ettei mua oo pistetty urheilemaan. Et vasta sitten niin myöhään, et itte tajusin lähtee. Oisin kyl aikasemmin halunnu lähtee pelaamaan jotain.” (Haastattelu 6, nainen, kotoisin Turkista.)

”Joskus maahanmuuttajavanhemmat, se on hyvin outo asia, et ei oo maksettu aikaisemmin liikunnasta. Et ollaan siinä maaseudulla omassa nurkassa ja kaikki järjestetty omin ehdoin, et ei oo mitään tämmöstä systemaattista seurasysteemiä ollut.” (Asiantuntija 12, kotoisin Irakista.)

On myös hyvä pitää mielessä, että kaikilla maahanmuuttajilla, varsinkaan pakolaistaustaisilla, ei edes ole elossa olevia vanhempia, jotka voisivat tukea liikunnan harrastamista. Monet niistäkin, joiden vanhemmat yleensä ovat hengissä, ovat tulleet maahan yksin, ilman muita perheenjäseniään. (Mikkonen 2013.) Edellä mainittujen syiden vuoksi jotkut urheiluseurat ovat ryhtyneet antamaan stipendejä niille lapsille ja nuorille, joilla ei ole mahdollisuuksia maksaa liikunnan harrastamisesta. Esimerkiksi Norjan liikunnan keskusjärjestön (NIF) vuosittainen tuki seuroille sisältää myös kiintiön vähävaraisten tukemiseen. Lisäksi sosiaalitoimesta on siellä mahdollista hakea tukea harrastuskulujen kattamiseen ja matkatukea julkisilla liikennevälineillä kulkemiseen. (Maijala & Fagerlund 2012, 47.)

Kuinka aktiivisia tämän aineiston maahanmuuttajataustaiset ylipäättään olivat osallistumaan kantaväestön liikunta- ja urheiluseuratoimintaan? Säännöllisesti tällaiseen toimintaan (vähintään viikoittain) osallistuvia oli tässä tutkimuksessa 14 prosenttia 15-86-vuotiaista maahanmuuttajista. Se ei juuri eronnut kantaväestöstä, sillä kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan 19-65-vuotiaista suomalaisista 14 prosenttia liikkui seuroissa ja 16 prosenttia oli mukana niiden vapaaehtoistyössä (SLU 2010a, 26; SLU 2010b, 6). Tutkimuksen aineistonkeruukunnista ympäristöineen aktiivinen, vähintään viikoittain tapahtuvaan seuratoimintaan osallistuminen oli harvinaisinta Salon seudun maahanmuuttajilla, joista vain kaksi prosenttia osallistui näin usein seuratoimintaan, kun Turun ja Helsingin seudun muuttajista näin teki 17 ja 14 prosenttia (kuvio 34.) Tähän lienee syynä Salon

seudun pienempi seuratarjonta Turun ja Helsingin alueisiin verrattuna. Erot kantaväestön seuratoimintaan osallistumisessa ilmenivät varsinkin keskiarvotarkastelussa Helsingin (keskiarvo 2,02, asteikolla 1 = en osallistu koskaan seuratoimintaan, 6 = osallistun seuratoimintaan useita kertoja viikossa), Turun (2,26) ja Salon seutujen (1,58) välillä ($F(2, 347) = 3,98; p < 0,05$).

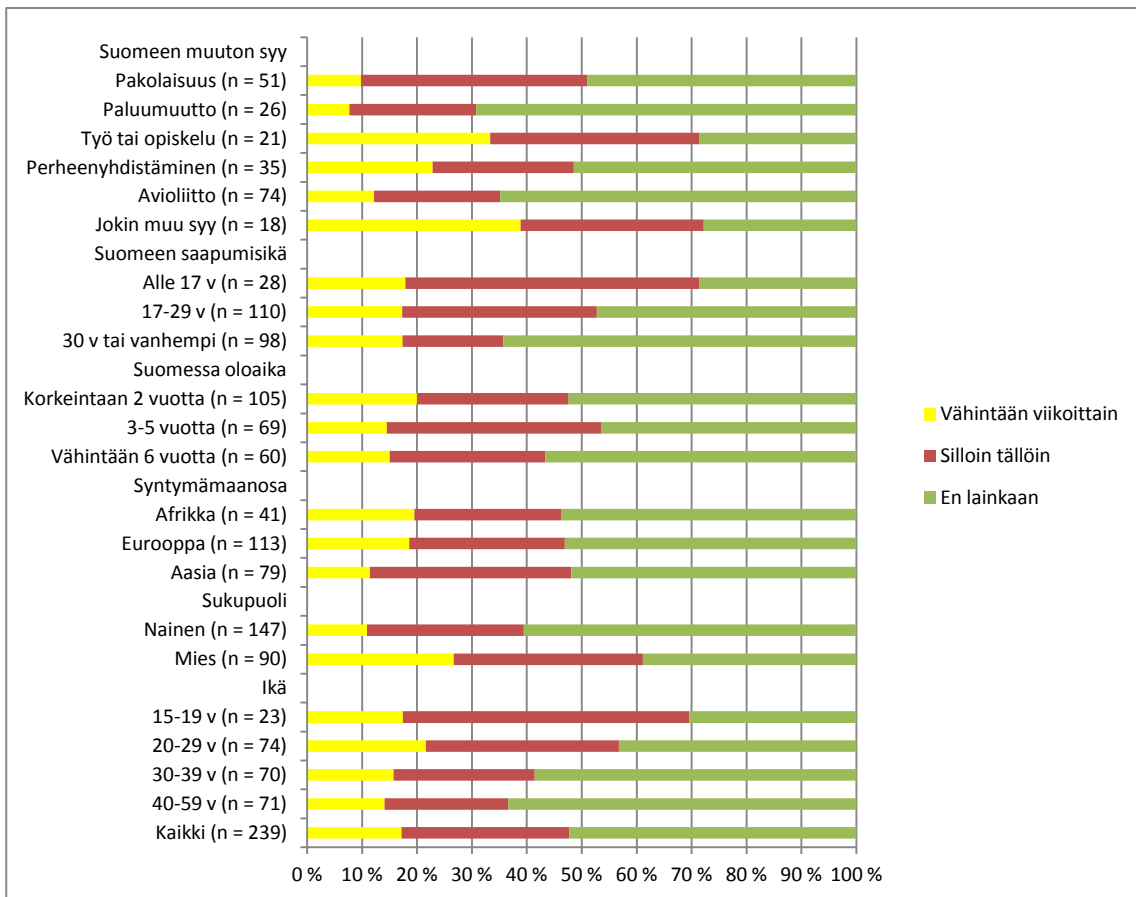

Kuvio 34. Maahanmuuttajien suomalaisten urheiluseurojen toimintaan osallistuminen asuinalueen mukaan ($\chi^2(4) = 8,84; p > 0,05$)

Turun seudun maahanmuuttajilla oli selvät erot tiettyjen taustamuuttujien perusteella seuratoimintaan osallistumisessa (kuviot 35.) Ensinnäkin työn tai opiskelun vuoksi Suomeen muuttaneet osallistuivat selvästi aktiivisemmin kantaväestön seuratoimintaan kuin pakolaisina ja paluumuuttajina muuttaneet. Työn tai opiskelun vuoksi muuttaneista vähintään viikoittain seuratoimintaan osallistuvia oli jopa kolmannes, kun pakolais- tai paluumuuttajataustaisista näin teki vain kymmenen ja kahdeksan prosenttia. Toiseksi miehet osallistuivat seuratoimintaan selvästi naisia yleisemmin (miehistä 26 % ja naisista 11 % osallistui siihen vähintään viikoittain).

”No, työperäset sit niin... mä uskon, et heidän on helpompi integroituu ihan normaaliin toimintaan, et varmasti liikkuvatki ja saavat sit työpaikoiltaan tietoo ja kielitaitoki on niin hyvä, et pystyy lähteen mihin tahansa ryhmään mukaan ja rahatilannekki on sen verran hyvä et pystyy osallistumaan... Heil ni usein saattaa olla kielitaito parempi ja he ehkä paremmin pystyvät osallistuu toimintaan ja ovat integroituneita ja ehkä aika aktiivisiakin.” (Asiantuntija 1, kotoisin Suomesta.)

”Ainakin minä voin sanoa, mitä mun pojat, eli kyllä he suomalaisten kanssa ehkä enemmän kuin romanialaisten kanssa. Vain joskus romanialaisten kanssa, mutta aika usein on oikeasti, vaikka kun mun poika esimerkiksi pelasi jalkapalloa Tepsissä sieltä tuli ystäviä, mutta on ystäviä tullut koulusta myös.” (Haastattelu 43, mies, kotoisin Romaniasta.)

Kuvio 35. Turun seudun maahanmuuttajien suomalaisten urheiluseurojen toimintaan osallistuminen muuttosyyän, muuttoajan, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

Tietenkään ei ole ihme, jos työn tai opiskelun vuoksi muuttaneet osallistuvat yleisemmin kantaväestön seuratoimintaan kuin muut maahanmuuttajataustaiset, sillä he ovat muutenkin töidensä tai opiskeluidensa vuoksi enemmän tekemisissä kantaväestön kanssa heti maahanmuuton alusta asti, verrattuna esimerkiksi vastaanottokeskusten kautta tullessiin pakolaisiin. Miesten naisiin nähden aktiivisempi seuratoimintaan osallistuminen on puolestaan linjassa aiempien kansainvälisten tutkimusten kanssa (esim. Strandbu 2005; Elling & Knoppers 2005; FRA 2010b). Tutkimukset, jotka on tehty maahanmuuttajanaisten organisoituun liikuntaan osallistumisen esteistä, selittävät nämä esteet yleensä kulttuurisilla ja uskonnollisilla seikoilla sekä rasismilla. Esimerkiksi Aasiasta Länsi-Eurooppaan tulleille musliminaisille kulttuuriset ja uskonnolliset syyt ovat olleet merkittävien este osallistua organisoituun liikuntaan, kun taas Afrikasta kotoisin olleille naisille merkittävin este on ollut rasismi. (Walseth & Fasting 2004, 123–124.)

Naisten tehtävänä monissa kulttuureissa on kodista ja perheestä huolehtiminen, jolloin liikunnan seuratoiminnalle tai liikunnan harrastamiseen ylipäätään ei jää samalla tavalla aikaa kuin miehillä (Pfister 2000; Kay 2006; Stodolska & Livengood 2006). Esimerkiksi Tanskassa on löydetty neljä keskeistä estettä etnisiin vähemmistöihin kuuluvien naisten urheiluun osallistumiselle. Ensinnäkin sukupuoliroolit ovat usein sellaiset, että naisten tehtävä on kodista huolehtiminen. Toiseksi esiintyy ”kulttuurista vastustusta” sellaisia urheiluseuroja kohtaan, jossa miehet voivat nähdä naisten urheilevan. Kolmanneksi, valtavirtaseurojen kulttuuriin usein kuuluva alkoholin käyttö aiheuttaa haluttomuutta osallistua seuratoimintaan. Neljäs syy on kiinnostuksen puute sekä kansallisen liikuntakulttuurin ja sen organisoitujen muotojen vaikeaselkoisuus. (FRA 2010b, 51.) Toki on hyvä muistaa, että myös kantasuomalaisten keskuudessa seuratoiminta on tyyppillisempää miehille kuin naisille (Koski 2009, 61–62) ja että myös turkulaisilla kantaväestön naisilla parisuhde ja perhe-

elämä ovat heijastuneet liikunnan harrastamiseen miehiä selvemmin. (Zacheus ym. 2003, 133–134, 206–209.)

Yleensäkin suomalaisessa yhteiskunnassa seuratoiminta on lasten ja nuorten kohdalla hallitseva liikunnan harrastamisen muoto (uudenlaisista rulla- ja lumilautailukulttuureista huolimatta), jolloin lapsia viedään organisoidun liikunnan pariin yhä nuprempina (Zacheus 2008). Mielenkiintoisen näkökulman asiaan esitti eräs haastateltava, jonka mukaan lasten ja nuorten raahaaminen seuratoimintaan on nykyään kuin päivähoitoa: *”Vähän samalla tavalla kun viedään päivähoitoon ja siinä on ohjelmaa ja kaikki, niin tämä on samanlainen”* (Asiantuntija 12, kotoisin Irakista).

5.5. Maahanmuuttajien omilla liikuntaryhmillä on merkityksensä

Kulttuuristen sekaryhmien lisäksi myös omat liikuntaryhmät saattavat olla maahanmuuttajille tärkeitä. Esimerkiksi Krouwelin ja hänen työtovereidensa (2006) hollantilaistutkimuksen mukaan jotkut maahanmuuttajat suorastaan pakenivat ”arkea” oman etnisen ryhmän kanssa harrastetun liikunnan pariin, koska heille liikunta oli keino päästä hetkeksi pois stressaavista tai jännittyneistä tilanteista esimerkiksi naapuruston, koulu- tai työtovereiden kanssa. Se, että joku maahanmuuttajaryhmä haluaa harrastaa vapaa-ajan rientoja omiensa kanssa, on siis siinä mielessä ymmärrettävää, että tällaisessa toiminnassa sosiaalinen kanssakäynti on mutkatonta ja tasasuhtaista. (Krouwel ym. 2006, 168, 172, 176.) On myös otettava huomioon, että integraatiotavoitteiden lisäksi vapaa-ajan toiminnassa tulisi olla mahdollisuus rauhoittua siltä integraatio- ja oppimispaineelta, mikä maahanmuuttajien elämässä muutoin vallitsee. (Fagerlund & Maijala 2011, 44.) Tällaisista asioista kertoivat myös useat haastateltavat:

”No etuna siin on ainaki se, et sä pääset puhumaan sitä omaa kieltä. Sää pystyt tavallaan olla lähemmän sun oman maalaisiin. Et pelattiin nyt viime vuonna, mä en ollu, mut ku mä olin poies, mut sillon ku mä olin siinä ja varmaan olen jatkossakin, niin tykkäs tosi paljon siitä. Pääsit just puhumaan sitä omaa kieltä ja kyl siin varmaan muutaki etua on”. (Haastattelu 4, mies, kotoisin Kosovosta.)

”Jos mä kerron tämmösen esimerkin, että kun ryhmämme kokoontuu. Monet sanotaan, hän aamusta herää ja ajattelee: lähdenkö mä klubille tai ei. Mulla päätä särkee, siellä on heikko olo ja mä en lähde sitten, no kyllä mä menen. Ja sitten kun hän tulee tänne, hän sanoo: ’hyvä että mä tulin. Mä liikuin, mä olin ryhmässä, mä puhuin, mä lauloin, mä join kahvit yhdessä’. Ja täältä hän lähtee ihan hyvällä tuulella tai sanotaan hyvällä mielellä ja hän saa koko viikoksi hyvän potkut.” (Haastattelut 26-40, Venäjältä kotoisin olevien naisten ja miesten ryhmähaastattelu.)

”Jos miettii ruohonjuuritason maahanmuuttajia, niin ei ole ihan tarpeeks tasavertanen partneri kenen kans kommunikoidaan, vaan he tekee niit omia yhdistyksiä sen takii just, että valtaväestö puhuu heidän yli. Eli tavallinen maahanmuuttaja aktiivisesti suomalaisen liikuntajärjestön mukaan, mä näen, et siinä on vielä hiukan ovia välissä. Se ei ihan oo... Sanotaan et, puhutaan eri kieltä, et nää isot suomalaiset kattojärjestöt ei tarpeeks ymmärrä erityistarpeita, ei oo tiedotanut niitä erityistarpeita ja sen takia puhutaan eri kieltä. Ei ymmärretä, et miks me puhtaan ohi toisista.” (Asiantuntija 14, kotoisin Virosta.)

Monissa EU-maissa on ollut keskustelua maahanmuuttajien omien urheiluseurojen roolista. Nämä seurat on joskus nähty integraation esteenä ja merkkinä raja-aitoja sisältävästä pirstoutuneesta yhteiskunnasta. Silloin unohdetaan, että etniset seurat saattavat olla osa maahanmuuttajien osallistumista yhteiskunnan toimintaan. Ne voidaan nähdä eräänlaisena matkana laajempaan

yhteiskuntaan. Ne kenties tarjoavat jäsenilleen keinon hankkia sosiaalista pääomaa ja tietoa yhteiskunnan toiminnasta ja esimerkiksi liikuntajärjestöjen rakenteista. (FRA 2010b, 52.)

”Siinä on mun mielestä toisaalta se valvottu... toisaalta ihailen sitä, että valvottu liikunta. Et jos verrataan siihen, että tapojen omaksumisessa, jos jossakin nurkassa tehtäis jotakin liikuntaa ja sen rinnalla vaikka jotakin muutakin, vähän jotakin rikkomuksia tai semmosia, et maahanmuuttajanuori vois oppia huonoja tapoja, niin sen takia mä korostan, et tommonen ohjattu, järjestetty toiminnan yhteydessä. Siin on valmentaja ja semmonen aikuinen mukana ja sil tavalla.” (Asiantuntija 12, kotoisin Irakista.)

Muuttajien omilla seuroilla on siis useita hyviä puolia. Hankalaksi tilanne saattaa tosin muodostua silloin, jos maahanmuuttajien perustama järjestö on sulkeutunut, eikä halua tehdä yhteistyötä kantaväestön perustamien järjestöjen kanssa (Maijala & Fagerlund 2012, 53).

”On täytyy olla jotain aktiivisia henkilöitä, koska semmonen on ensinnäki pystytty perustamaan. Et sekin mä oon nähny, et yhdistyksen perustaminenki jo vaatii että on jo pitkään Suomessa olleita ihmisiä, joilla täytyy olla sitte niitä kykyjä, et pystyvät sinne porukan saamaan kasaan. Niin kauanhan se on hyvä, kun pystytään hyväksymään muutkin maahanmuuttajaryhmät joil on omia urheiluseuroja tai...” (Asiantuntija 13, kotoisin Suomesta.)

”Se varmasti on siitä, että kuitenkin ihmiset tekemässä jotain terveellistä. Että kyllä siitä kannalta on ehdottomasti parempi, että he tekevät sitä vaikka omissa ryhmissä, kun siitä että he istuvat yksin kotona, ehdottomasti se.” (Asiantuntija 5, kotoisin Venäjältä.)

Jos kantaväestön seuroihin liittymisen kynnys tuntuu liian suurelta, maahanmuuttajien omat ryhmät voivat antaa yksilölle itsevarmuutta, jolloin siirtyminen muihin ryhmiin on myöhemmin helpompaa. (ks. Myrén 2003, 28, 107.) Tämä on ollut myös käsillä olevassa tutkimuksessa joidenkin maahanmuuttajien reitti kantaväestön seuroihin:

”No tuota, ensiksi mitä kerran oli mejän kosovolaisia ja sitten jotka harrastivat tavallaan vapaa-aikana pari kolme kertaa viikossa sisäjalkapalloa, footsal ...ja sitten koripalloa pelattiin kerran viikossa... Silloin oli vuorot ja sitten vuonna 1995 kosovolaiset perustivat silloin alempi divarin joukkue siellä, mutta se joukkue tavallaan loppui sitten ennen kausi päättymistä. Ja siellä tutustuin niihin paikallisiin joukkueisiin ja silloin kun pelasimme heitä vastaan ja minä ja pari muu kavereita mentiin sinne joukkueeseen pelaamaan sitten.” (Haastattelu 1, mies, kotoisin Kosovosta.)

Myrénin (1999, 37) mukaan maahanmuuttajille tulisi alussa järjestää omaa, pelkästään heille tarkoitettua liikuntatoimintaa. Tämä mahdollistaa samasta maasta tulleiden ihmisten tapaamisen ja oman kielen puhumisen. Siirtyminen liikkumaan suomalaisten kanssa tulisi tapahtua asteittain kotoutumisprosessin edetessä. Toki tässä on otettava huomioon ihmisten erilaisuus ja maahanmuuttajien kotoutumisen keston vaihtelevuus. Osa maahanmuuttajista ei kenties koskaan pysty harrastamaan liikuntaa suomalaisten kanssa, kun taas osa lähtee välittömästi maahan tultuaan mukaan kantaväestön liikuntaryhmiin. Lisäksi monien liikuntataidot voivat olla aluksi niin puutteelliset, että niitä on parempi opetella ensin oman kulttuurin parissa.

”Kyllä meillä on erilaisia toimintoja. Meillä on, jos ensin hiukan mainitsen liikuntaharrastusta, niin pojille ja nuorille on aina järjestetty oman mielen mukaiset, oli se voimistelu, koripallo, pojat yleensä harrastavat jalkapalloa, ni kuusi tuntia liikuntavuoroa viikossa on vedetty ja aikuisille ollaan koitettu järjestää erilaisia... Kesällä on hyvä, parempi kun ulkoilma, ni voi pelata jotain näitä kuulanheitto tai kuulanheitosta, shakkipeleistä ja vaikka ihan mitä tahansa liikuntaa ja lenkijuoksuryhmiä ja uimakursseja on myös järjestetty ja niin pois päin. Et kyllä aika värikästä

toimintaa on täällä koitettu. Koitetaan, että jokainen löytäisi jotain harrastusmuotoa, että jokainen voisi liikkua ja tehdä jotain hiki päästä pois.” (Asiantuntija 11, kotoisin Somaliasta.)

”Täällä on olemas tämmönen Turun Kurdyhdistys, mihin minäkin itse kuulun, niin tän yhteisössä ollaan paljon kokoontumisia ja tämmösiä järjestetty ja aika paljon tästä on puhuttu, et liikunta ja urheilu on hyvin hyödyllinen kurdinuorille just sen takia, et on... Tää varmaan yleinen, et se koskee kaikkia, mut kuitenkin kurdivanhemmat ovat puhuneet sitte siitä, et kun nuorilla on liikunta, heille järjestetään liikuntaa ja he ovat keskenään ja vielä joskus vanhempienkin kanssa, kun meillä on semmosta et voivat nuoret olla isiensä kanssa vaikka jalkapallossa, pelaamassa jalkapalloa niin nähdään, et se on oman kulttuurin merkitystä.” (Asiantuntija 12, Kotoisin Irakista.)

Sekä maahanmuuttajien omia että yhteisiä ryhmiä kantaväestön kanssa siis tarvitaan. Parhaimmillaan ne tukevat toinen toisiaan siten, että integroituminen omaan etniseen ryhmään auttaa integroitumaan ympäröivään yhteiskuntaan. Ne eivät myöskään sulje pois toinen toisiaan, sillä liikuntaa voi harrastaa myös omassa porukassa kantaväestöä kohdaten. Esimerkiksi maahanmuuttajanaisten ryhmä voi osallistua Naisten kymppi -tapahtumaan, jolloin heillä on oma turvallinen ryhmänsä, mutta he ovat silti mukana samassa tapahtumassa kantaväestön kanssa. (Majjala & Fagerlund 2012, 52, 54.)

”Ja tiedän monta eri kansallisuuksia ja kaikki täällä mikä asustaa ja siellä on sitten tapana joka vuosi järjestetään semmonen monikulttuurinen jalkapalloturnaus Parkin kentässä ja liikuntaviraston ja välillä sitten ollut Tepsi-joukkue on ollut mukana siellä, palkinto on jaettu siellä ja kaikki maahanmuuttajat päässeet veloituksetta sinne, siellä vanhalla puolella sitten, nykyään sitten olen ollut aktiivinen myöskin oma seurassa siellä missä pelaan monikulttuurisessa jalkapallo FC Nations Unitedissa.” (Haastattelu 1, mies, kotoisin Kosovosta.)

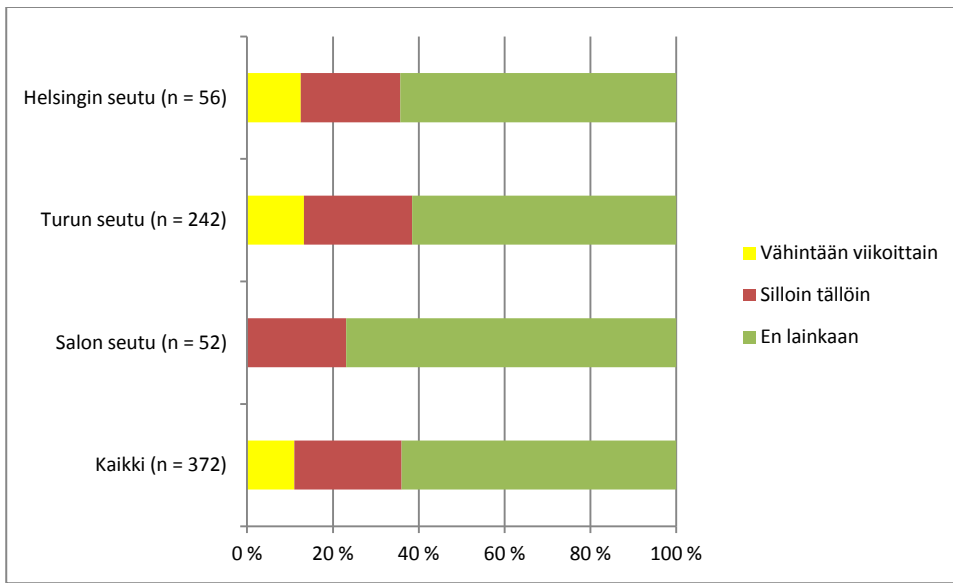
”Mut se on tietysti mitä mä huomaan, se on tosi tärkeä monta kertaa maahanmuuttajille, eli me saadaan... aina aika paljon porukkaa peliin ja sitten kun me järjestetään turnauksia esimerkiksi, että se on aika iso ryhmä, joka halua osallistua. Ja meil on ollut... no ihan alusta lähtien, mä tulin Suomeen suurin piirtein 12 vuotta sitten ja oon nähnyt aika paljon maahanmuuttajia tullut meidän joukkueeseen. Ja mä uskon, että se on siis yks tärkeä, se on monille suosikkiharrastus, urheilu ja erityisesti jalkapallo.” (Asiantuntija 8, kotoisin Hollannista.)

Tässä tutkimuksessa reilu kymmenesosa (11 %) maahanmuuttajista osallistui vähintään viikoittain omien urheiluseurojensa toimintaan ja 64 prosenttia ei tehnyt näin koskaan (kuvio 36). Salon seudulla asuvista kukaan ei osallistunut säännöllisesti (vähintään viikoittain) omien urheiluseurojensa toimintaan, mutta Turun ja Helsingin seudulla asuvista näin usein omien seurojensa toimintaan osallistui 13 prosenttia muuttajista. Erot asuinseutujen välillä ilmenivät erityisesti keskiarvotarkastelussa (Helsingin seutu 1,91, Turun seutu 1,97, Salon seutu 1,38 asteikolla 1-6, (F (2, 349) = 3,61; p<0,05). Nämä erot johtuvat luultavasti siitä, ettei maahanmuuttajien omia seuroja Salon seudulla juurikaan ole, toisin kuin on asian laita Helsingissä ja Turussa.

”Meil on esimerkiks oma futsal -joukkue, joka rekisteröitiin viis vuotta sitten, ni meidän yhdistys on ollut tukena siihen myös rahallisesti. Ja sit on hakenut kaupungilta tai mitä ajatellaan niitä tukirahoja. Ei vaan siihen futsaliin, vaan ihan koko toimintaan. Et kyllä se on ollut ihan hyvä mukana, mun mielest se on ollu ihan positiivinen. Ja jotkut paikat, salit tai jotain, niin ei niitä voi hakee yksityisel henkilöl, ilman et on yhdistys. Siin mieles se on ihan hyvä.” (Asiantuntija 4, Kotoisin Kosovosta.)

”Mun mielestä Suomen valtio rahottaa aika hyvin erilaisii projekteja. Ulkomaalaiset saa tehdä ja harjottaa sitä omaa toiminta, esimerkiks ekast luokast ihan ysi luokan asti mul on ollu

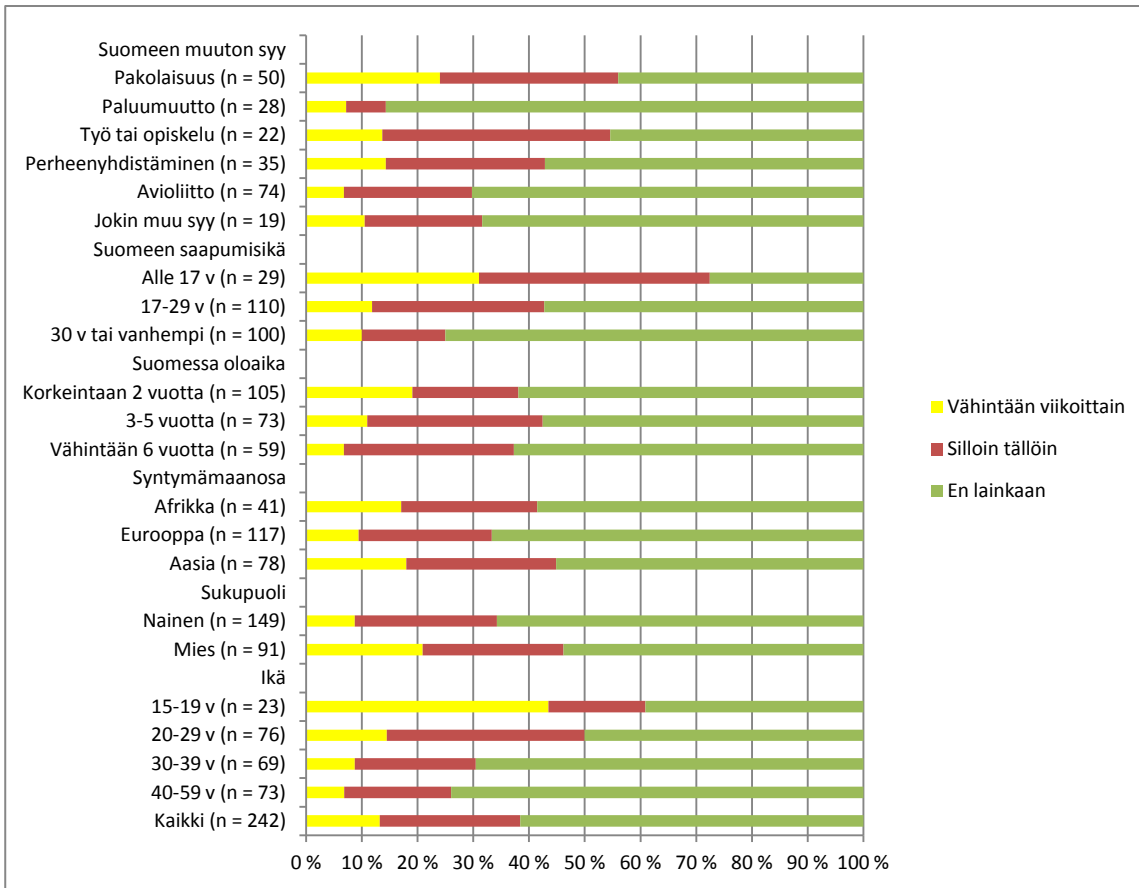
mahdollisuus harrastaa tai käydä oman kielen opetusta. Sit jos Turun kaupungin täällä on rahottaa tällasii erilaisii just esimerkiks meidän oma yhdistys, mis me voidaan käydä ja harjottaa sitä oma kulttuuri ja tai sit jotain uskonnollisii juttuja ja kaikkee tällasta näin ni ei, vaikee sanoo et pakottaa niinku suomalaistumaan. Kummiski on hyvä että niinku tiedät Suomesta kun kerran asut täällä ja teet ne jutut mitä täällä tehdään... Sä voit jättää sen niin omaan omaksuu Suomen, mut mun mielestä et ei saa unohtaa se, et mist on tullu... Et mun mielest se on tärkeet et, tavallaan pid... harjotat sitä omaa kulttuuria. Ja mitä enemmän tiedät erilaisist kulttuureist ni mun mielest se on aina vaan hyvä. Se on semmost sivistynyttä tietoo. Ja niinku kasvaa ihmisenä.” (Haastattelu 4, mies, kotoisin Kosovosta.)

Kuvio 36. Maahanmuuttajien omien urheiluseurojensa toimintaan osallistuminen asuinalueen mukaan ($X^2(4) = 8,53; p > 0,05$)

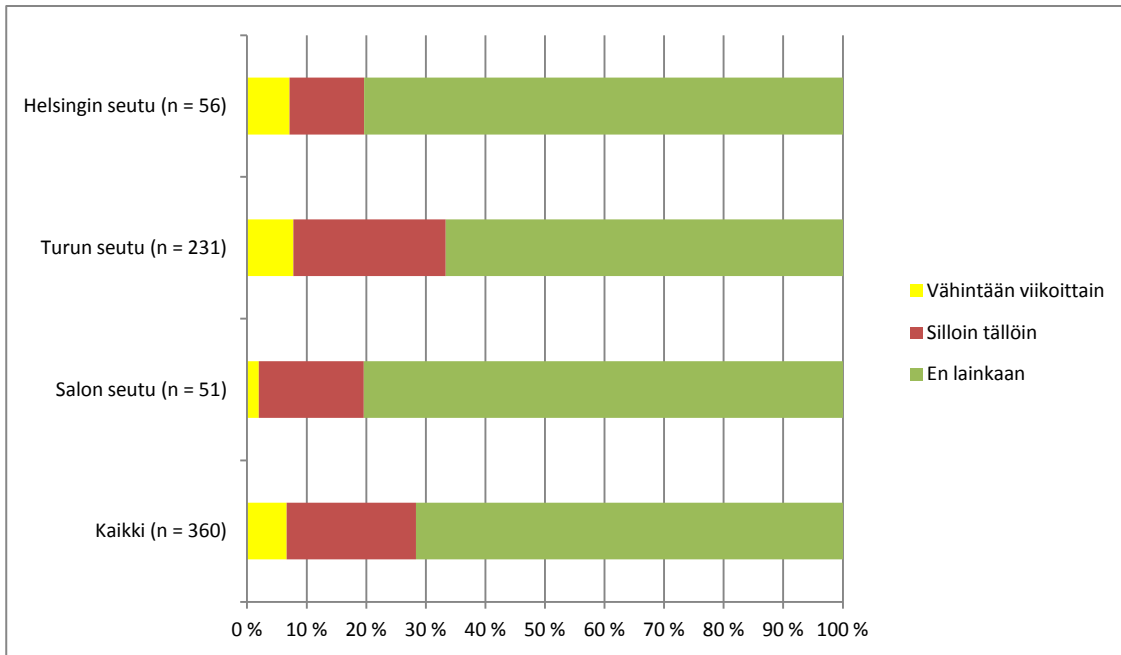
Turun seudun maahanmuuttajista omien urheiluseurojen toimintaan osallistuivat yleisimmin pakolaisina (24 %), alle 17-vuotiaina Suomeen muuttaneet (31 %), lyhyen aikaa maassa asuneet (19 %), Afrikassa (17 %) tai Aasiassa (18 %) syntyneet, miehet (21 %) sekä nuoret (44 %), mikäli asiaa mitataan vähintään viikoittain osallistuvien osuuksilla (kuvio 37.) Varsinkin nuorilla ja nuorina maahan saapuneilla maahanmuuttajien omien seurojen toimintaan osallistuminen oli aktiivista, kuten se oli myös miehillä. Tässäkin seuratoiminnan muodossa maahanmuuttajataustaiset naiset siis olivat miehiin nähden selviä altavastajia.

”Joskus yrittänyt saada perustaa naisjoukkue myöskin, mut se ei onnistunut. Mut mä tiedän, et liikunnalla on aika usein yhteyttä liikuntaviraston kans, että se on aika vaikea saada ulkomaalaiset naiset liikkumaan, eli ne yrittää kaikenlaisia projekteja, yrittää saada siis naiset liikkumaan, mut se on vaikeampi kuin miesten kans.” (Asiantuntija 8, kotoisin Hollannista.)

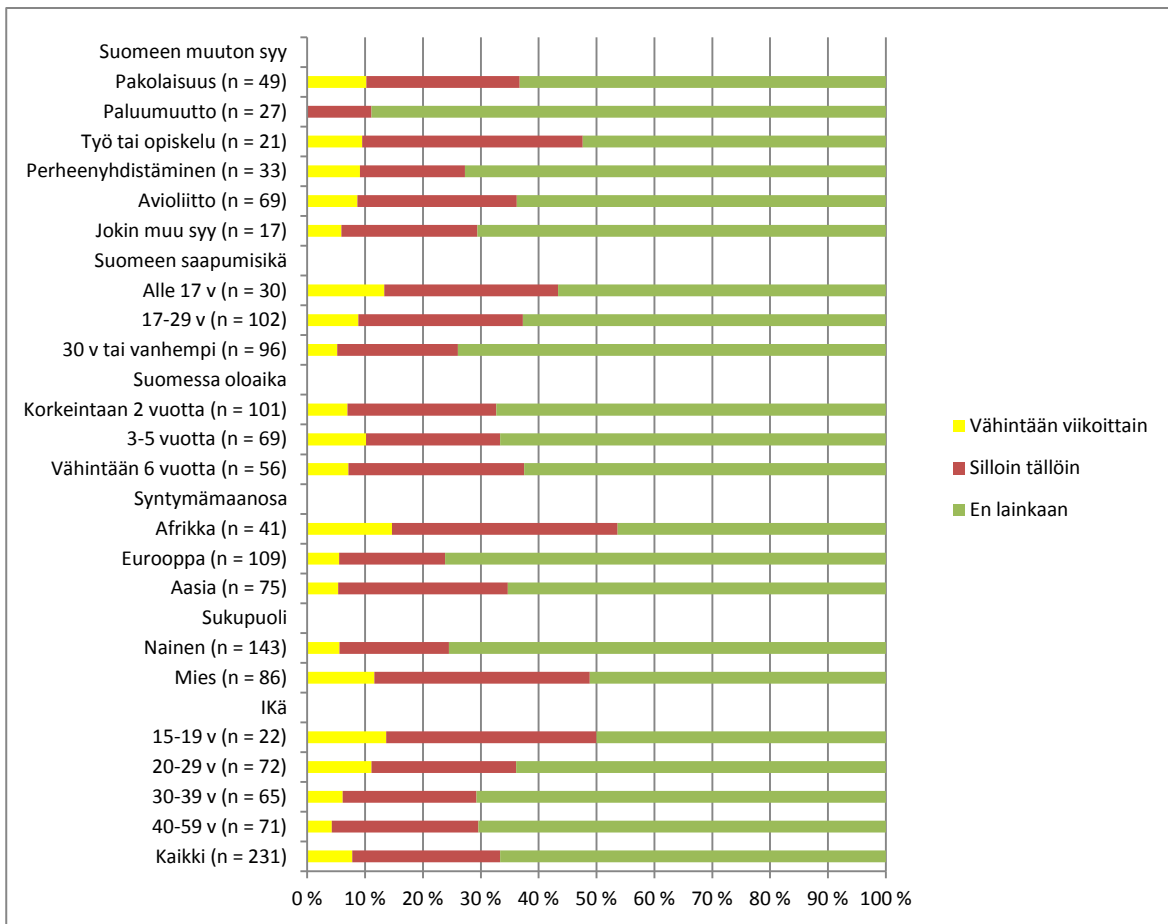
Kuvio 37. Turun seudun maahanmuuttajien omien urheiluseurojensa toimintaan osallistuminen muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

Tarkastelkaamme vielä erikseen, kuinka aktiivisesti käsillä olevassa tutkimuksessa maahanmuuttajat osallistuivat kantaväestön kansoittamien tai maahanmuuttajien omien urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla, esimerkiksi valmentajina, huoltajina, kuljettajina tai talkootyöntekijöinä. Seitsemän prosenttia muuttajista osallistui tällaiseen toimintaan aktiivisesti, eli vähintään viikoittain ja runsaat 70 prosenttia ei osallistunut koskaan. Helsingin ja Turun seudun maahanmuuttajista noin seitsemän prosenttia osallistui tällä tavoin seuratoimintaan vähintään viikoittain, kun Salon seudulla asuvista näin teki ainoastaan kaksi prosenttia (kuvio 38.) Kuviossa on mielenkiintoista myös se, että niitä, jotka eivät osallistuneet seuratoimintaan lainkaan, oli Helsingin ja Salon seudulla asuvista 80 prosenttia, kun vastaava osuus Turun seutulaisilla oli 67 prosenttia.

Kuvio 38. Maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan osallistuminen muuten kuin urheilemalla ($\chi^2(4) = 8,55; p > 0,05$)

Turun seudulla asuvista maahanmuuttajista aktiivisimmin urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla osallistuivat Suomeen nuorina eli alle 17-vuotiaana saapuneet, Afrikassa syntyneet ja nuoret (14–15 % edellä mainituista ryhmistä teki näin vähintään viikoittain, kuvio 39). Myös miesten (12 %) aktiivisuus seuratoiminnassa oli aivan toista luokkaa kuin naisten (6 %). Toisin päin katsottuna 89 prosenttia paluumuuttajista, 74 prosenttia 30-vuotiaana tai tätä vanhempina maahan muuttaneista, 76 prosenttia Euroopasta kotoisin olevista ja 70 prosenttia vähintään 30-vuotiaista ei osallistunut koskaan seuratoimintaan muuten kuin urheilemalla. Vaikka seuratoiminnassa on pulaa kaikenlaisista toimijoista, seurojen ”puuharooleihinkin” tulisi houkutella mukaan lisää erityisesti aikuisväestöä sekä naissukupuolen edustajia.

Kuvio 39. Turun seudun maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan osallistuminen muuten kuin urheilemalla muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

Kuten edellä on nähty, suurin osa ei ole osallistunut sen paremmin kantaväestön kuin maahanmuuttajien omien seurojenkaan toimintaan ja varsinkin seurojen moninaisiin puuharooleihin osallistuminen on ollut harvinaista. Maahanmuuttajien organisoidun liikuntaan osallistumisen kynnyksen madaltamiseksi yhteiskunnassamme onkin ryhdytty erinäisiin toimiin. Näin on tehty muun muassa tekemällä heistä omien ryhmiensä ohjaajia. Tästä esimerkkinä on vuosina 2010–2011 järjestetty maahanmuuttajanaisten vertaisohjaajakoulutus Kisakeskuksen urheiluopistossa, jonka tavoitteena oli tukea osallistujia toimimaan liikunnan vertaisohjaajina omissa yhteisöissään, yhdistyksissä ja lähipiirissä. Koulutuksessa pyrittiin antamaan osallistujille valmius yksittäisten liikuntatuokioiden ohjaamiseen ja liikunnan terveysvaikutteiden opettamiseen. Samoin tarkoitus oli edistää maahanmuuttajanaisten ja -perheiden tietoisuutta liikunnasta, terveydestä ja terveistä elämäntavoista. (Maijala & Fagerlund 2012, 95–96.)

Edellä mainittuun vertaisohjaajakoulutukseen osallistui 12 somalialais-, venäläis-, irakilais- ja kurditaustaista naista. Suurimmalla osalla heistä oli vähäiset tiedot suomalaisesta liikuntakulttuurista ja ei lainkaan tai vain vähän omakohtaista liikuntakokemusta. Osa oli lisäksi luku- ja kirjoitustaidottomia ja heidän suomen kielen taitonsa oli vähäistä. Niinpä opetusmenetelmänä käytettiin kokemuksellista oppimista ja naisten lähtökulttuurien perinteitä, jolloin esimerkiksi tanssia sisällytettiin koulutukseen. Opetuskielenä käytettiin vaikeiden liikuntatermien sijaan selkosuomea. Ryhmätöissä jokaiseen ryhmään sijoitettiin ainakin yksi henkilö, joka puhui hieman paremmin suomea. Opetus järjestettiin kolmena viikonloppuna syksyn 2010 ja talven 2011 aikana, jolloin osallistujat saivat tutustua niin kesä- kuin talvilajeihin. Jokaisen

opetusviikonlopun jälkeen kurssilaiset saivat käytännöllisiä etätehtäviä, esimerkiksi viedä omia kavereitaan tai ryhmiään kävelyille. Koulutuksen jälkeen somalialaisnaiset innostuivat jopa perustamaan oman säännöllisesti kokoontuvan liikuntaryhmänsä. Lisäksi osa koulutuksen käyneistä siirtyi jatkokoulutukseen. (Maijala & Fagerlund 2012, 95–96.)

Myös maahanmuuttajataustaiset nuoret ohjaajina olisivat liikuntaseuroissa arvokkaita. He tietävät parhaiten samaan viiteryhmään kuuluvien aivoituksia, mikä auttaa toiminnan suunnittelussa ja järjestämisessä. Lisäksi monet maahanmuuttajat kokevat, että itsekin maahanmuuttajataustaiset ohjaajat ymmärtävät heitä paremmin. (Maijala & Fagerlund 2012, 56–57.) On myös huomattu, että nuorten osallisuus liikunnassa hyödyttää monia osapuolia. Niinpä ainakin Helsingissä nuoria on alettu työllistää avustaviin tehtäviin esimerkiksi liikuntatapahtumien järjestämisen yhteydessä. Nuoret ovat saaneet työstä pienen korvauksen, työtodistuksen, arvokasta työkokemusta ja joskus myös ilmaisen harrastusmahdollisuuden joukkutoiminnassa. (Fagerlund 2012, 20.)

Samoin vanhempia maahanmuuttajia tulisi kannustaa esimerkiksi valmentaja- ja tuomarikoulutukseen ja seurojen hallituksiin tekemään päätöksiä. He nimittäin houkuttelevat läsnäolollaan muita samanlaisen taustan omaavia mukaan seuratoimintaan. Maahanmuuttajavanhempien mukanaolo seuratoiminnassa saattaa myös olla merkityksellistä kotoutumisen kannalta. He tutustuvat näin kantaväestön kulttuuriin, oppivat urheiluseuran toimintatapoja ja tutustuvat samalla muihin vanhempiin. (Maijala & Fagerlund 2012, 56–57.)

Eräs keino houkutellessa maahanmuuttajia mukaan seuratoimintaan on Norjassa kehitetty avoin halli -toimintamalli, joka on suosittua eri puolilla Norjaa. Tässä toimintamallissa urheiluhalli tai liikuntatila avataan lasten ja nuorten vapaamuotoiseen liikuntaan viikonloppuisiin. Kyseisen toiminnan pioneeri on norjalainen urheiluseura Haugerud IF. Seura sijaitsee alueella, jossa asuu paljon maahanmuuttajataustaisia. Haugerud IF:n liikuntatila avataan joka lauantai klo 18–22.30 lasten ja nuorten käyttöön, jossa on tarjolla monenlaisia liikuntamuotoja. Toiminnasta vastaavat 15–21-vuotiaat nuoret ohjaajat, joista monet ovat maahanmuuttajataustaisia. Joka lauantai mukana on seitsemän nuorta ohjaajaa ja yksi vapaaehtoinen vanhempi. Toiminta on ilmaista, eikä se vaadi seuran jäsenyyttä. Mukana siinä on yhteensä jopa 100 lasta ja nuorta. (Maijala & Fagerlund 2012, 83.)

Toisena esimerkkinä vapaamuotoisesta, mutta kuitenkin organisoidusta liikunnasta on Helsingin NMKY:n yökoripallotoiminta. Se käynnistettiin vuonna 1998, tavoitteena on tarjota nuorille mielekästä tekemistä, kokoontumispaikka, harrastusyhteisö ja vaihtoehtoja vapaa-aikaan. Sittemmin toimintaan mukaan ovat tulleet myös kaupungin nuorisosiainkeskus, maahanmuuttajatyöntekijät, maahanmuuttajajärjestöt ja kaupungin sosiaalitoimi. Yökoripallossa koripalloa pelataan yhteen koriin musiikin soidessa taustalla. Se on tarkoitettu 15 vuotta täyttäneille maahanmuuttajataustaisille ja kantaväestön nuorille. Ohjaajat, joista osa on maahanmuuttajataustaisia sekä nuoret pelaavat koripalloa yhdessä. Yökoripallopelejä järjestetään siellä, missä nuoret kokoontuvat, säännöllisesti ympäri kaupunkia, pääasiassa viikonloppuiltaisina, mutta lisärahoituksen turvin sitä on alettu järjestämään joskus myös arki-iltaisina. Esimerkiksi vuonna 2011 oli kesäaikaan mahdollisuus pelata keskiviikosta lauantaihin. Toiminta on ollut suosittua, sillä joinain päivinä osanottajia on saattanut olla yli 150 ja vuoden 2011 aikana heitä oli yhteensä 11 000. (Maijala & Fagerlund 2012, 90–91.)

6. Liikuntapalvelut ja -mahdollisuudet vaihtelevat

Tässä tutkimuksessa on muun muassa käynyt ilmi, että liikunnalla on koettu olevan jonkinlaista vaikutusta suomalaisen yhteiskuntaan sopeutumiseen ja kotoutumiseen ja jotkut ovat myös uskaltaneet harrastamaan liikuntaa organisoiduissa ryhmissä. Seuraavaksi kysytään, millaisiksi maahanmuuttajat kokivat liikunta-asiat kotiseudullaan. Tähän tutkimuksen toiseen pääaiheeseen pureudutaan raportin loppuosassa.

6.1. Liikuntamahdollisuudet koetaan kohtalaisen hyviksi

Aineiston maahanmuuttajista 44 prosenttia mielsi kotipaikkakuntansa liikuntamahdollisuudet melko tai erittäin hyviksi ja viidennes melko tai erittäin huonoiksi. Yleisempää siis oli liikuntamahdollisuuksien hyviksi kuin huonoiksi kokeminen. Yksi syy tähän on Suomen melko kattava liikuntapaikkatarjonta.

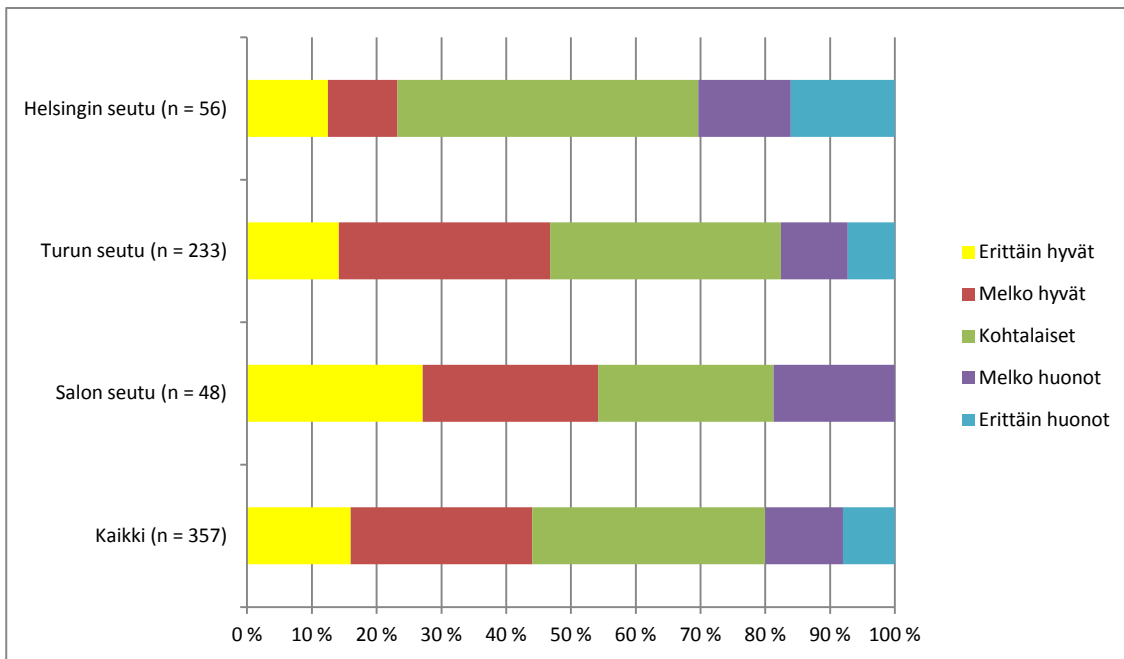
”Jos uskaltaa lähteä ryhmiin, mis on enimmäkseen suomalaiset, ni hyviä... Se on vähän persoonasta kiinni, että jos uskaltaa lähteä tohon ryhmäliikuntaan, ni joo, mut pystyyhän sitä omasta tahdosta itsekin liikkumaan. Tietysti salilla käymään ja lenkkeilemään.” (Haastattelu 6, nainen, kotoisin Turkista.)

“There is gym like in Finland, but here in Finland they have more fitness centres in one city like in Slovenia. And in Slovenia they have in one city, they have three or four, here in Turku they have maybe ten, fifteen, twenty, I don't know. They have more.” (Haastattelu 9, mies, kotoisin Sloveniasta.)

“Our possibilities to practise what thing you like and what you want, because there are many type of clubs and there are some type of stadium or grounds where you can practise everything... The most important thing is practise. Whatever thing is just practise. What you like there are slight possibilities that you can do everything.” (Haastattelu 10, mies, kotoisin Pakistanista.)

Salon seudulla asuvista 54 prosenttia sanoi liikuntamahdollisuuksien olevan melko tai erittäin hyvät ja Turun seutulaisista tätä mieltä oli 47 prosenttia, mutta Helsingin seudulla asuvista ainoastaan 23 prosenttia. Helsingin seudulla liikuntamahdollisuudet koettiin siis huonommiksi kuin muualla (kuvio 40). Eräs syy tähän saattaa olla Helsingin kaupungin vuonna 2006 lakkauttama maahanmuuttajien liikunnanohjaajan toimi, mikä on näkynyt selvästi liikuntamahdollisuuksissa.

”Turun kaupungissa Turun liikuntatoimi. Se on aivan hieno juttu. Siihen on SLU tehny tutkimuksen, on tutkittu 20 iso kunta, missä on haastateltu liikuntatoimet sekä maahanmuuttajakoordinaattorit, elikkä kuultu sekä kentän ääntä, että liikuntatoimen. Siinä näkee, että sillon Helsingissä oli vielä projekti käynnissä eli siinä Turku ja Helsinki nousee toisten yläpuolelle, mut nyt Helsinki on palautunu toisten kans takasin samaan riviin ja siinä lukee: Turku on aino joka on budjetoinu ja sit on maahanmuuttajaohjaajat.” (Asiantuntija 14, kotoisin Virosta.)

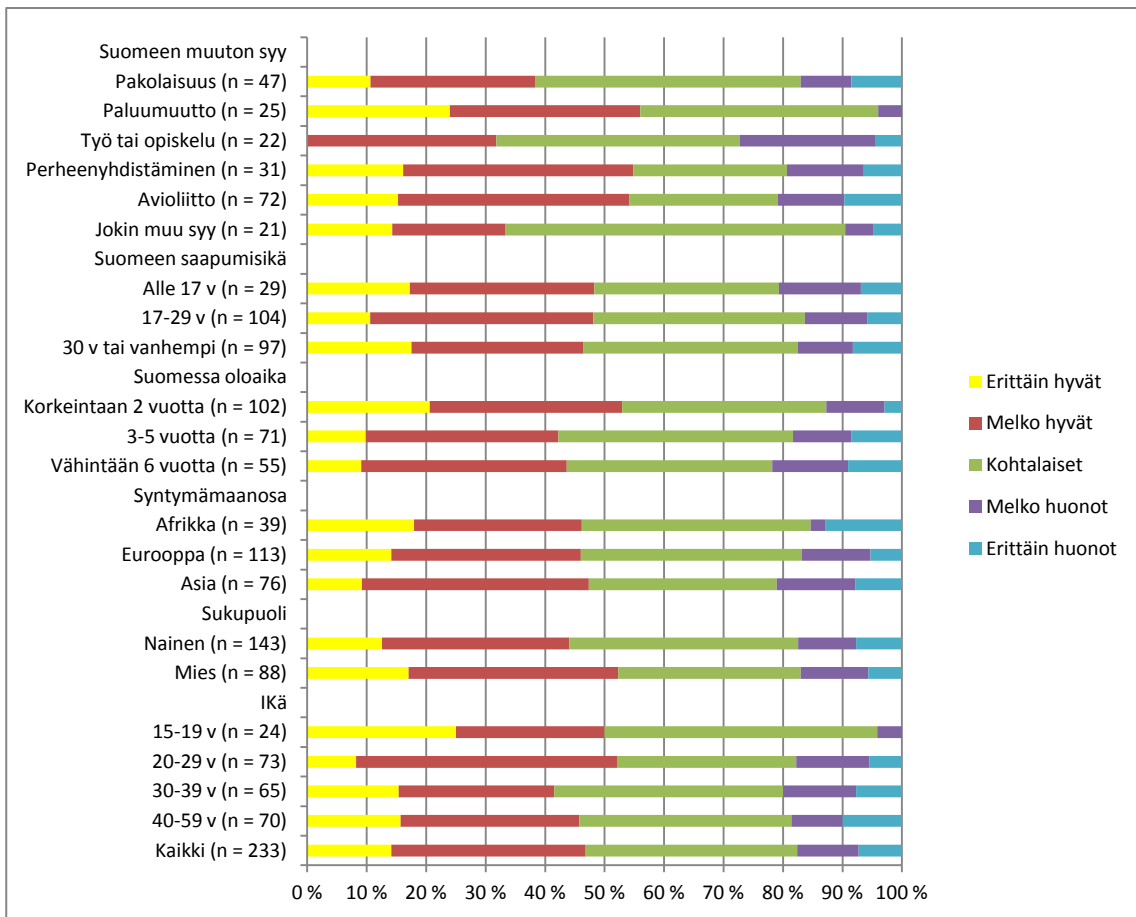
Kuvio 40. Maahanmuuttajien käsitys kotipaikkakuntansa liikuntamahdollisuuksista ($X^2(8) = 26,53$; $p = 0,001$)

Turun seudun maahanmuuttajista parhaimmiksi liikuntamahdollisuutensa kokivat paluumuuttajina Suomeen tulleet (24 % piti mahdollisuuksia erittäin hyvinä ja 32 % melko hyvinä), korkeintaan kaksi vuotta maassa asuneet (21 % ja 32 %), miehet (17 % ja 35 %) ja nuoret (25 % ja 25 %), kuvio 41). Sen sijaan työn tai opiskelun vuoksi muuttaneet (0 % ja 32 %), vähintään kolme vuotta maassa asuneet (noin 10 % ja 33 %), Aasiassa syntyneet (9 % ja 38 %) ja naiset (13 % ja 32 %) mielsivät liikuntamahdollisuudet huonoimmiksi. Toki heistäkin vähemmistö piti liikuntamahdollisuuksia melko tai erittäin huonoina. Joka tapauksessa muun muassa nuorten ja miesten käsitys kotipaikkakuntansa liikuntamahdollisuuksista parempina aikuisiin ja naisiin verrattuna, voi johtua siitä, että liikuntapalveluita kohdennetaan yleisimmin juuri nuorille ja lisäksi miehet ja nuoret osaavat käyttää palveluita naisia ja varttuneita paremmin hyödykseen.

”No tääl on mun mielest aika hyvät on paikat. Kupittaa paikka on aika hyvä. Mitä vielä... joku tää on nämä punttisalit ja tommoset, ni ne on kaikki maksullisii, totta kai, mut en tiedä mitä... Mä en tiedä mitä suomalaisetkin käyttää, muuta kun joku Kupittaa paikka ni pelata, potkimaan. Et tai tommosii lähialuekentti esimerkiks Varissuol on semmonen kenttä, mis on koripallomahdollisuus, siel on tenniskenttä mahdollisuus ja on jalkapallomahdollisuus pelata. Et se on ihan OK mielestäni.” (Asiantuntija 4, kotoisin Kosovosta.)

”Hyvät (liikuntamahdollisuudet), jos tiedät, jos olet itse aktiivinen ja katsot, kyl sieltä löytyy. Se on vaan siitä, että taas kun mä sanon, et hyvät, sitten minä ajattelen, että aina kun itse olen lähtenyt, aina olen löytänyt, että se on siitä... näin voin sanoo, mutta joku muu ihminen voi sanoo, että ne on huonot. Mut minun mielestäsi ne ovat hyvät.” (Asiantuntija 5, kotoisin Venäjältä.)

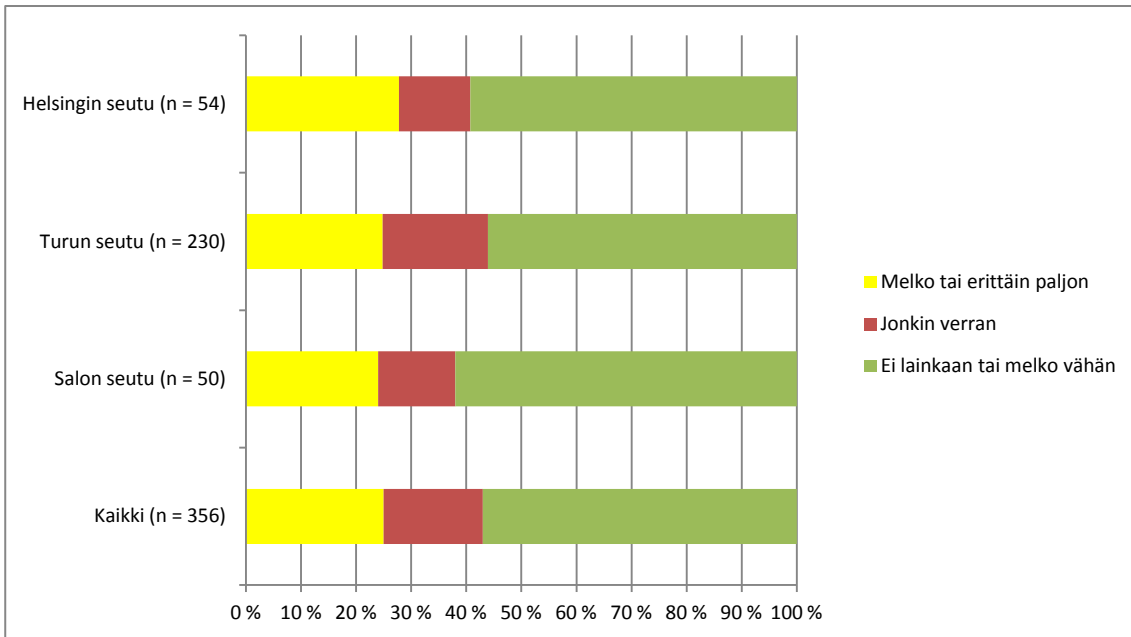
”Mun mielest se on hyvät, hyvät mahdollisuudet. Et just niinku sanoin, tommost kerhotoimintaan kuin liikunta Turun kaupungin Liikuntaviraston järjestämä, mihin kerran viikossa pääsee pelamaan. Sit on erilaisii seuroja mihin sä pystyt osallistumaan. Se on eri asia sit, mikä se taso täällä on, et pystyyks siit etenemään pitkälle. Mut mahdollisuudet on hyvät.” (Haastattelu 4, mies, kotoisin Kosovosta.)

Kuvio 41. Turun seudun maahanmuuttajien käsitys kotipaikkakuntansa liikuntamahdollisuuksista muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

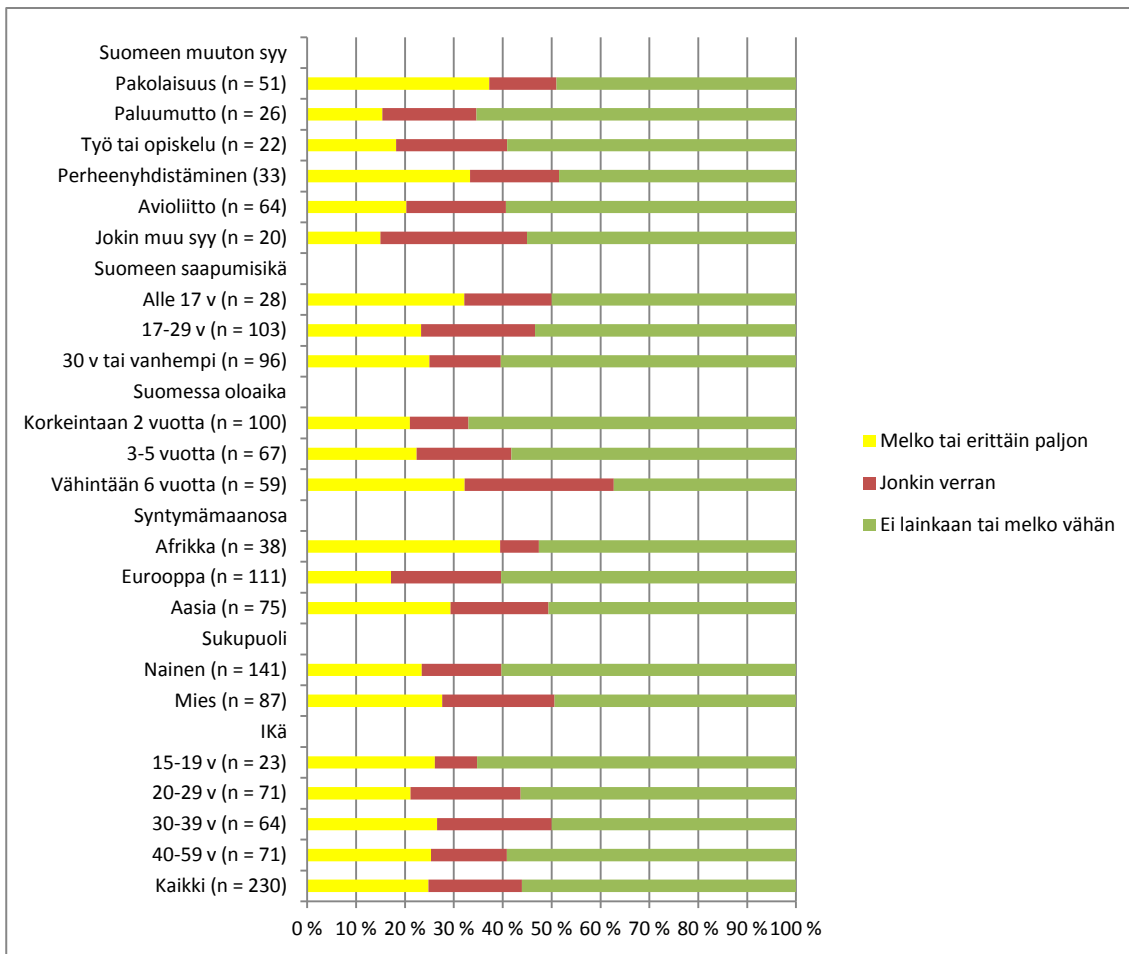
Tutkimuksessa kysyttiin liikuntamahdollisuuksista myös siten, että vastaajat saivat arvioida, haittaako liikuntamahdollisuuksien puute heidän liikuntaansa. Yli puolet maahanmuuttajista ei kokenut tämän juurikaan haittaavan (kuviokuva 42). Neljäsosa mielsi mahdollisuuksien puutteen haittaavan liikuntaansa melko tai erittäin paljon. Asuinseudun perusteella ei ollut eroja mahdollisuuksien puutteen suhteen. Toisin sanoen, vaikka Helsingin seudun muuttajat edellä pitivätkin liikuntamahdollisuuksia muita huonompina, he eivät kokeneet mahdollisuuksien puutteen haittaavan liikuntaansa sen yleisemmin kuin muutkaan.

”Nyt me ollaan ikäihmisiä ja verrattuna ikäihmisiin, ne jotka asuvat nyt Venäjällä ja ne, jotka asuvat nyt täällä... Sanotaan, että paljon paljon paremmin täällä on järjestetty ikäihmisille tää liikunta... Täällä me saamme harrastaa. Me saamme liikkua kaikki... Että he ovat ihan tyytyväisiä tähän liikuntaan ja harrastuksiin... Ikäihmisenä täällä voi löydä harrastuksen, voi löytää liikunnan ryhmän hänen kunto mukaan ja mahdollisuuksia on vaikka kuin paljon. Ja se on hyvä, että se auttaa arkipäivässä ja hänen elämässä tämä liikunta. Vaikka sauvakävely tai uinti taikka mitä voi löydä... Niin, että ollaan tyytyväisiä liikunta täällä Suomessa... Niin, on paljon mahdollisuuksia yksilönä liikkua.” (Haastattelut 26–40, Venäjältä kotoisin olevien miesten ja naisten ryhmähaastattelu.)

Kuvio 42. Liikuntamahdollisuuksien puute maahanmuuttajien liikunnan haittaajana asuinalueen mukaan ($\chi^2(4) = 1,81; p > 0,05$)

Turun seudun muuttajista pakolaisina tai perheen yhdistämisen kautta maahan tulleita liikuntamahdollisuuksien puute haittasi muita yleisemmin. Pakolaistaustaisista näet 37 prosenttia koki mahdollisuuksien puutteen haittaavan melko tai erittäin paljon liikuntaansa ja perheen yhdistämisen vuoksi tulleilla vastaava osuus oli 33 prosenttia, kun muilla se oli korkeintaan 20 prosenttia (kuvio 43). Samoin nuorina Suomeen muuttaneet (32 %), pitkään maassa asuneet (32 %) ja miehet (28 %) kokivat muita yleisemmin liikuntamahdollisuuksien puutteen haittaavan liikuntaansa.

Kuvio 43. Liikuntamahdollisuuksien puute Turun seudun maahanmuuttajien liikunnan haittaajana muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

On perin mielenkiintoista, että vaikka miehet pitivät kotipaikkakuntansa liikuntamahdollisuuksia naisia parempina, heidän liikuntaansa liikuntamahdollisuuksien puute haittasi naisia enemmän. Ehkä merkittävintä edellä olevassa kuviossa on kuitenkin se, että afrikkalaistaustaisista peräti 40 prosenttia oli sitä mieltä, että mahdollisuuksien puute haittaa liikuntaa. Tämä viittaa siihen, että kenties Afrikasta kotoisin olevilla maahanmuuttajilla ei ole vastaavia mahdollisuuksia harrastaa liikuntaa ja urheilua kuin Euroopasta muuttaneilla muun muassa taloudellisista syistä johtuen. Liikunta on nimittäin tullut koko ajan kalliimmaksi ja kaupallinen liikunta on yleistynyt myös kuntoliikunnassa. (ks. esim. Zacheus 2008.) Samoin kilpaurheilun harrastaminen seuroissa on kohtuullisen kallista. Niinpä ei ole ihme, että Junkkalan ja Lallukan (2012, 10, 26) mukaan taloudellinen kynnyksen eli liikunnan harrastamisen korkea hinta on keskeisin este yhdenvertaiselle liikuntaan ja urheiluun osallistumiselle, eikä se koske pelkästään maahanmuuttajataustaisia, vaan kaikkia samassa tilanteessa olevia. Toisin sanoen mahdollisuudet liikunnan ja urheilun harrastamiseen ovat kasvavassa määrin kiinni rahasta, jolloin yhä suurempi osa joutuu jäämään organisoitujen liikuntapalveluiden ulkopuolelle. Näin ollen maksuttoman liikunta- ja harrastustoiminnan vähäisyys ja seuroissa harrastamisen kalleus yleensäkin ovat liikunnan todellisia ongelmia, mikä ilmeni myös lukuisissa tämän tutkimuksen haastatteluissa.

”Mä luulen, et se on raha. Suomessa maksaa kummiski aika paljon vaik jossain Tepsissä tai Interissä pelaaminen, ni se voi olla yks syy.” (Haastattelu 4, mies, kotoisin Kosovosta.)

”Sitä (rahankäyttöä) ei ole. Sitä ei ole ja se on este suurimmalle osalle, koska se työttömyysprosentti on aikamoinen. Niin sen jälkeen vieläki kun tietoaikin on saanut näistä

liikuntapalveluista, esimerkiksi kaupungin järjestämistä ja sit tulee esteeksi raha. Sama koskee myös tota junnutoimintaa esimerkiksi jalkapallossa, et siin on tiedon puute ja varojen puute, siin on kaks asiaa.” (Asiantuntija 10, kotoisin Suomesta.)

”Mut mä on muutamasta vanhemmasta jopa kuullut kyllä, et viimeksi yhden kolmen lapset, kolmen nuoren ihan yläasteesta eteenpäin, et vähän niin kun lapset, niin isä oli hyvin huolestunut, hän valitti ja oli huolissaan siitä, et hänen lapset tarvitsevat liikuntaa ja kun he käyvät eri paikoissa, niin se vie paljon rahaa ja sitten sosiaali... hän puhui semmoisesta. Et aikaisemmin toimeentulotukiasiakkaana on saatu tuki lapsilleen, nyt ei sitä Turussa, ei yhtään vastaavaa systeemiä ole. Et joissakin kunnissa vielä on sitä tukea, jopa niin, että kun nää on tarveharkinnassa, niin se työntekijä harkitsee sitä ja jopa päättää, mut et joissakin kunnissa se on niin paljon itsestään selvää, et se on kuin laki. Et maahanmuuttajat puhuvat, et nyt heillä on laissa, et tuetaan perheitä siinä liikunnassa, sitten täällä Turussa sitä ei oo ollenkaan, ei edes harkita. Että mä oon muutamalta isältä kuullut, että se on hyvin...” (Asiantuntija 12, kotoisin Irakista.)

”Kaikki maksaa. Ja varmaan ei pitäiskään olla tämmöstä mitään ilmaiseksi. Jonkin verran rahaa tästä täytyy maksaa, mutta sitten täs pitää sais ottaa huomioon se, että ikäihmiselle kyllä on pienet rahat. Tai sanotaan ne, jotka saa vaikka tätä erikoismaahanmuuttajan tukea. Jos se vois järjestää tämmöset vähän halvemmat ryhmät, pienellä rahalla ja sais sitä käyttää. Se ois ollu hyvä juttu.” (Haastattelut 26–40, Venäjältä kotoisin olevien naisten ja miesten ryhmähaastattelu.)

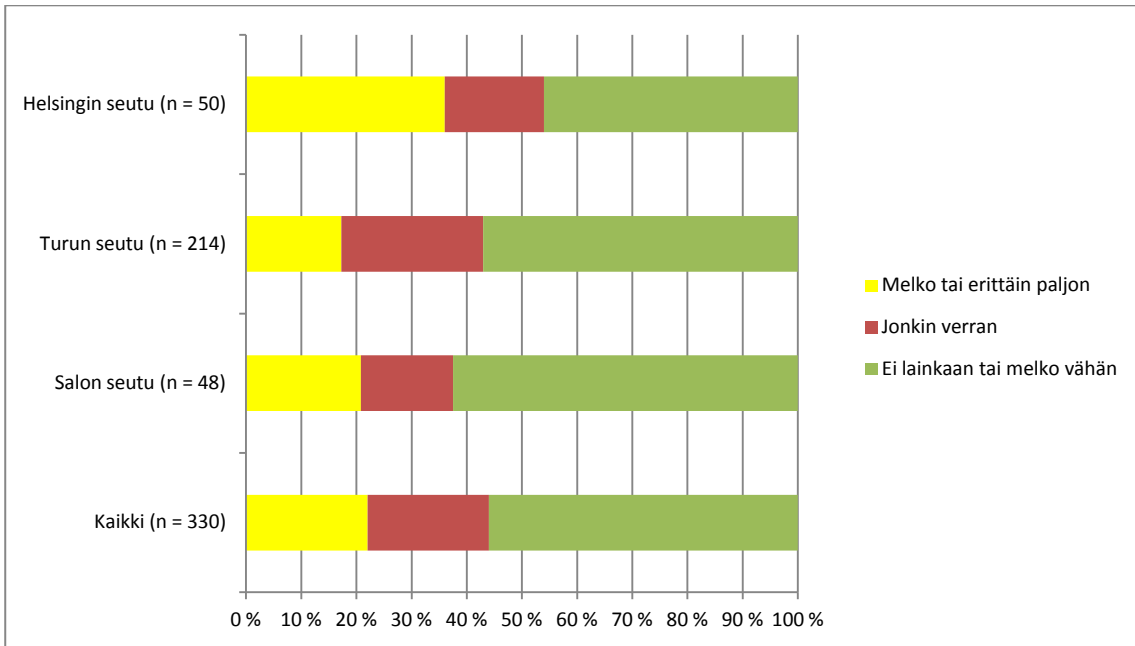
”Liikuntamahdollisuus? No erittäin hyvät tähän saakka oli, mutta kun meille eläkeläisillä on pieni eläke, niin vaikka ne mahdollisuus, mahdollisuudet ovat, mutta kun ei ole sitä maksukykyä, niin ne jää käyttämättä.” (Haastattelu 42, nainen, kotoisin Venäjältä.)

Liikuntamahdollisuuksien puutteeseen liittyvät myös liikuntaryhmät. Maahanmuuttajien liikunnassa näet sosiaalisuus on osoittautunut tärkeäksi liikunnan merkitykseksi. Tämä johtuu siitä, että monet kulttuurit ovat suomalaisen yksilökeskeiseen kulttuuriin nähden enemmän yhteisöllisiä. Asioita on totuttu tekemään enemmän yhdessä kylän, suvun naapurien ja perheen kanssa. (ks. Zacheus, Koski, Rinne & Tähtinen 2012, 211–212.) Niinpä on oleellista kysyä, haittasiko liikuntaryhmien puute maahanmuuttajien liikuntaa?

Kaikista tutkimukseen osallistuneista se haittasi 22 prosentin liikkumista melko tai erittäin paljon, mutta toisaalta 56 prosentin liikuntaa korkeintaan melko vähän. Helsingin seudulla asuvia (36 %) liikuntaryhmien puute haittasi yleisemmin kuin Salon (21 %) tai Turun seudulla asuvia (17 %, kuvio 44). Tulos on siinä mielessä yllättävä, että Helsingin seudulla liikuntaryhmiä luulisi olevan enemmän tarjolla kuin vähäisempien maahanmuuttajamäärien Turussa lähiseutuineen, puhumattakaan Salon seudusta. Toisaalta voi olla, että Helsingin seudulla liikuntaryhmiin tulijoita on niin paljon, että kaikkien halukkaiden voi olla vaikea mahtua niihin. Lisäksi se, että liikuntaryhmien puute haittasi Turun seudulla asuvien maahanmuuttajien liikuntaa harvinaisemmin kuin Helsingin seudulla asuvien, saattaa selittyä Turun voimakkaasta panostamista maahanmuuttajien liikuntapalveluihin maahanmuuttajien liikuntaan keskittyvän liikunnanohjaajan toimen myötä.

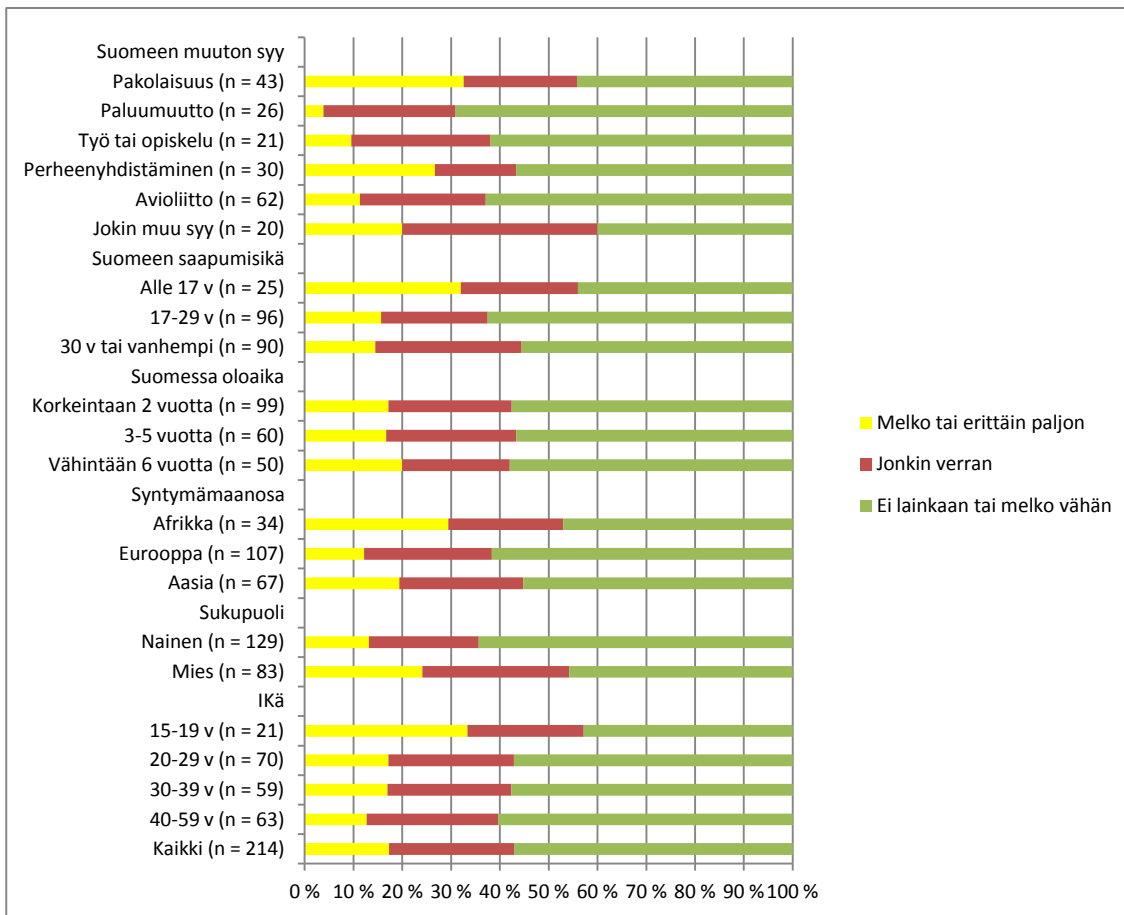
”Kyllä olen tyytyväinen tästä, että tuossa liikuntavirastossa, kun siellä salivuorot ja melkein kaikilla yhdistyksillä on tavallaan jossain koulussa on jotain toimintaa ja jotain liikuntamuotoa. Ja albaaniryhdistyksellä on ollut lapsille ja nuorille, tavallaan työillekin on ollut joskus harrastuksiakin... Mitä olen ymmärtänyt, nuorisolle se on veloitukseton. Joku pitää vain nähdä tavallaan vaiva ja olemaan vastuuhenkilö ja jakamaan kannustamaan ja kertomaan muille, että se on tärkeä. Ja lapsille tavallaan toimii lapsen ihmemaa. Se on tosi hieno asia. Se on kerran viikossa ainakin sillä alueella missä me asutaan, ni varsinkin nyt talvella tosi mukavasti saa viedä lapsen sinne tavallaan... Sinne sitten pääsee leikkimään... Ilman sitä lapsen liikuntatapahtumaa sitä ilo

minulla ei olis suotu näkemään, et ne pystyy leikkimään muiden kanssa ja osaavat leikkiä ja leikkimisen olohuoneen tavallaan samoissa tiloissa.” (Haastattelu 1, mies, kotoisin Kosovosta.)

Kuvio 44. Liikuntaryhmien puute maahanmuuttajien liikunnan haittaajana asuinalueen mukaan ($\chi^2(4) = 10,15; p < 0,05$)

Turun seudun maahanmuuttajista liikuntaryhmien puutteesta eniten kärsivät pakolaisina (32 %) tai perheen yhdistämisen vuoksi Suomeen muuttaneet (27 %), nuorina maahan saapuneet (32 %), Afrikassa syntyneet (29 %), miehet (24 %) ja nuoret (33 %), jos asiaa mitataan melko tai erittäin paljon asiaa haittaavaksi kokeneiden osuuksilla (kuviot 45). Sen sijaan paluumuuttajina maahan saapuneita (4 %), nuorina aikuisina (16 %) tai aikuisina muuttaneita (14 %), eurooppalaistaustaisia (12 %), naisia (13 %) ja yli 20-vuotiaita (13–17 %) liikuntaryhmien puute vaivasi vähiten. Liikuntaryhmien puute nuorten, nuorina saapuneiden, afrikkalaistaustaisten ja pakolaismiesten liikunnan raskaana johtuu luultavasti siitä, että liikunnan harrastaminen seuroissa on nimenomaan nuorten miesten ”heiniä” ja suurin osa Afrikasta kotoisin olevista pakolaistaustaisina maahan tulleista on nuoria.

Kuvio 45. Liikuntaryhmien puute Turun seudun maahanmuuttajien liikunnan haittaajana muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisaika, syntymämaanosa, sukupuolen ja iän perusteella

6.2. Rahan ja ajan puute merkittävimpiä maahanmuuttajataustaisten liikunnan esteitä

Aiemmissä tutkimuksissa maahanmuuttajien liikunnan esteiksi on paljastunut monia asioita. Maijalan ja Fagerlundin (2012) mukaan näitä ovat muun muassa vaihtelevat liikkumiseen liitetyt merkitykset ja lähipiirin tuen puute, erilaiset toimintatavat ja käyttäytymiskoodit liikunnassa, liikuntapaikkojen saavutettavuus, rasismi, syrjintä ja ennakkoluuloisuus, taloudelliset seikat sekä maahanmuuttajien tarpeiden huomiotta jättäminen. Maahanmuuttajataustaisilla ei myöskään välttämättä ole kokemusta liikunnan harrastamisesta, jolloin he saattavat esimerkiksi luulla, että on vaarallista, kun syke kiihtyy liikunnan aikana. Muuttajat siis tarvitsevat joskus erityistä tukea ja motivointia liikuntaansa. (Maijala & Fagerlund 2012, 36, 51.) Kun lisäksi tiedetään, että monilla maahanmuuttajilla on vaikea tausta rankkoine kokemuksineen, on masennus eräs liikunnan esteistä, eikä liikunta ole tällöin ensimmäisenä mielessä maahan muuton jälkeen:

”Pakolaiset, kenen elämä on niin sekasin ja ei tiedä vielä, et saako jäädä maahan ja mitä kaikkee, ni se vaikuttaa siihen, et sitä henkistä kapasiteettia ei oo jääny omaan hyvinvointiin. Et miten vaan pärjää ja tulee siitä psyykkisestä kriisistä ulos.” (Asiantuntija 14, Kotoisin Virosta.)

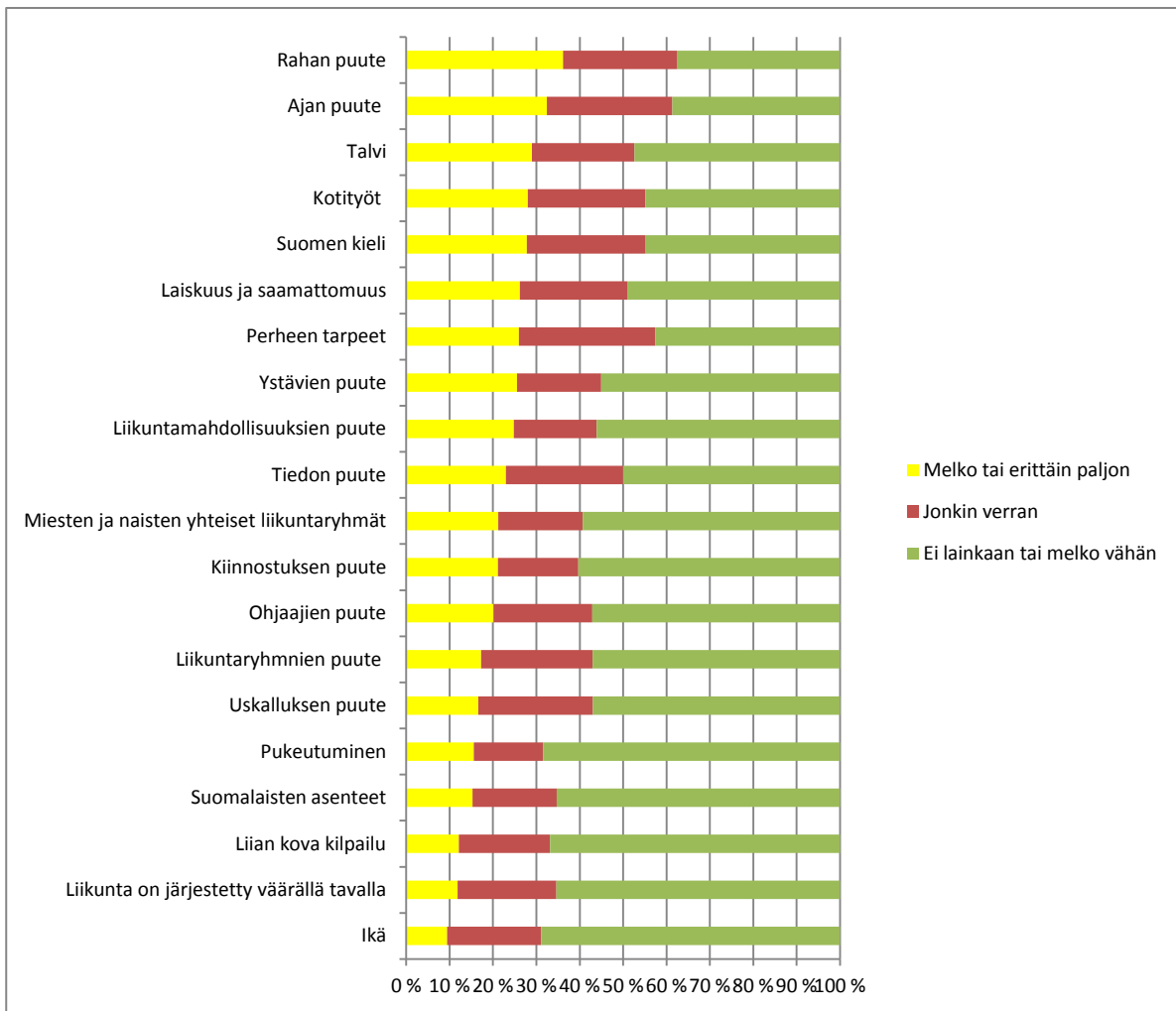
”Ehkä se on vähän, että maahanmuuttajilla... heille tulee vähän masentuneet ja sen takia he ei jaksa mennä urheilemaan tai jotaki, vaikka se auttaa niin paljon heillä, mutta...” (Asiantuntija 9, kotoisin Palestiinasta.)

”Varmasti se, että on niin paljon muuta elämässä järjestettävää ku tulee tänne. Et ei oo ensimmäisenä se liikunta, liikuntaharrastus eikä muutkaan harrastukset varmaan mielessä. Toinen on kieliasia tietenki, että Suomen kielen taito pitäis sillai kehittyä, et pystyy kommunikoimaan edes jonkun verran. Niin no, asenne on kans sitte se este, että ei sitä pieta niin tärkeenä välttämättä.” (Asiantuntija 13, kotoisin Suomesta.)

Kun tarkastellaan Turun seudulla asuvien maahanmuuttajien liikunnan ja urheilun esteitä, niin kyselylomakkeessa esitetyistä vaihtoehdoista merkittävimäksi maahanmuuttajat ilmoittivat rahan puutteen (36 % sanoi sen haittaavaan liikuntaansa melko tai erittäin paljon, kuvio 46.) Muita merkittävimpiä liikunnan esteitä (vähintään neljäsosa koki haittaavan melko tai erittäin paljon) olivat ajan puute, ystävien puute, perheen tarpeet, laiskuus ja saamattomuus, suomen kieli, talvi ja liikuntamahdollisuuksien puute. Vähiten liikunnassa ja urheilussa puolestaan haittasivat ikä, väärällä tavalla järjestetty liikunta, suomalaisten asenteet ja liian kova kilpailu. Vertailun vuoksi todettakoon, että 2000-luvun alun Turun koko aikuisväestön (26–65) suurimpia liikunnan esteitä olivat laiskuus ja saamattomuus, ajanpuute, työnteko, sairaus tai vamma ja se, että muut harrastukset vievät vapaa-ajan. Liikunnan kalleus oli silloin 26–45-vuotiailla seitsemänneksi ja 46–65-vuotiailla yhdeksänneksi pahin liikunnan hidaste. Sen sijaan nuorilla eli 16–25-vuotiaalla kalleus oli neljänneksi merkittävin liikuntaa haittaava tekijä. (Zacheus ym. 2003, 84, 134–135.) Rahan puute ja liikunnan kalleus tuntuu siis olevan maahanmuuttajilla merkittävämpi liikunnan este kuin kantaväestöllä. Eräs liikunta-aktiivisuuteen vaikuttava tekijä on varmasti myös se, pitääkö ihminen liikunnasta ylipäänsä.

”No aika paljon varmasti on siitä henkilökohtaista, et henkilöstä kiinni, et pidäks sä liikunnasta tai ei ylipäänsä. Että ihan henkilökohtasella tasolla, se on yksi. Toinen on varmasti se raha. Aktiivisuuden puute. Ja sitten kun venäläiset kuitenkin on niitä, että ryhmässä pitää tehdä asioita, sitten se on näin, että jos ei oo seura, eli se yksin ihminen harvemmin lähtee.” (Asiantuntija 5, kotoisin Venäjältä.)

Kuvio 46. Turun seudun maahanmuuttajien liikuntaa haittaavat tai estävät asiat (n = 211–230)

Rahanpuute maahanmuuttajien liikunnan esteenä ei ole yllätys, sillä Sisäasiainministeriön (2009, 19) mukaan maahanmuuttajien työttömyysaste on keskimäärin noin kolminkertainen kantaväestöön verrattuna, mikä tarkoittaa sitä, että liikuntaan ei välttämättä silloin ole yhtä paljon rahaa käytettävissä kuin kantaväestön edustajilla. Toiseksi, kuten edellä on käynyt ilmi, urheilun harrastaminen Suomessa pohjautuu pitkälti organisoituun seuratoimintaan, mikä taas on maksullista. Jos siis esimerkiksi maahanmuuttajalapsi- tai -nuori haluaa harrastaa kilpaurheilua, hänen on liityttävä johonkin urheiluseuraan. Halvat kustannukset olisivat tällöin erittäin tärkeitä, sillä ne tekevät osallistumisen mahdolliseksi erityisesti niille lapsille ja nuorille, joiden vanhemmat eivät kannusta liikunnan harrastamiseen, puhumattakaan niistä, joilla ei edes ole hengissä olevia vanhempia (ks. Majjala & Fagerlund 2012, 46).

”Mut sitte kun siitä mennään semmoseen enemmän kilpailutasolle ja tulee vastaan nämä kaikki mahdolliset kustannukset ja maksut, niin sitten pikku hiljaa sieltä jää pois. Se on semmonen haaste ja vaikeus siellä, ne kustannukset. Ja muutenkin ei pelkästään maahanmuuttajien osalta, vaan ihan vähävaraisten osalta. Et kyl niitä vähävaraisia löytyy paljon myös kantaväestöstä, hyvinki paljon.” (Asiantuntija 3, kotoisin Suomesta.)

”Kyllä määki ihan valitan, että se on aika kallis. Että on kyllä eri hinnat, jos on työtön, jos on opiskelija, sitä ja tätä, mut sitten tavalliselle ihmiselle kuin esimerkiksi minä, se on aika kallis ja voi olla että pikkasen ihan halvempi olisi kuitenkin auttaisi.” (Asiantuntija 2, kotoisin Espanjasta.)

Lisäksi monen, varsinkin pakolaisena maahan saapuneen maahanmuuttajan tai heidän vanhempansa, mikäli heillä sellaisia on, voi olla vaikea ymmärtää, miksi urheilun harrastamisesta pitää Suomessa maksaa, jos vanhassa kotimaassa urheilu on pääosin ollut organisoimatonta toimintaa, esimerkiksi vapaamuotoista pelailua. Muuan muassa joukkuepelien lisenssimaksut ovat monille uusi ja outo asia. Tietysti eri lajien kalleudessakin on suuria eroja.

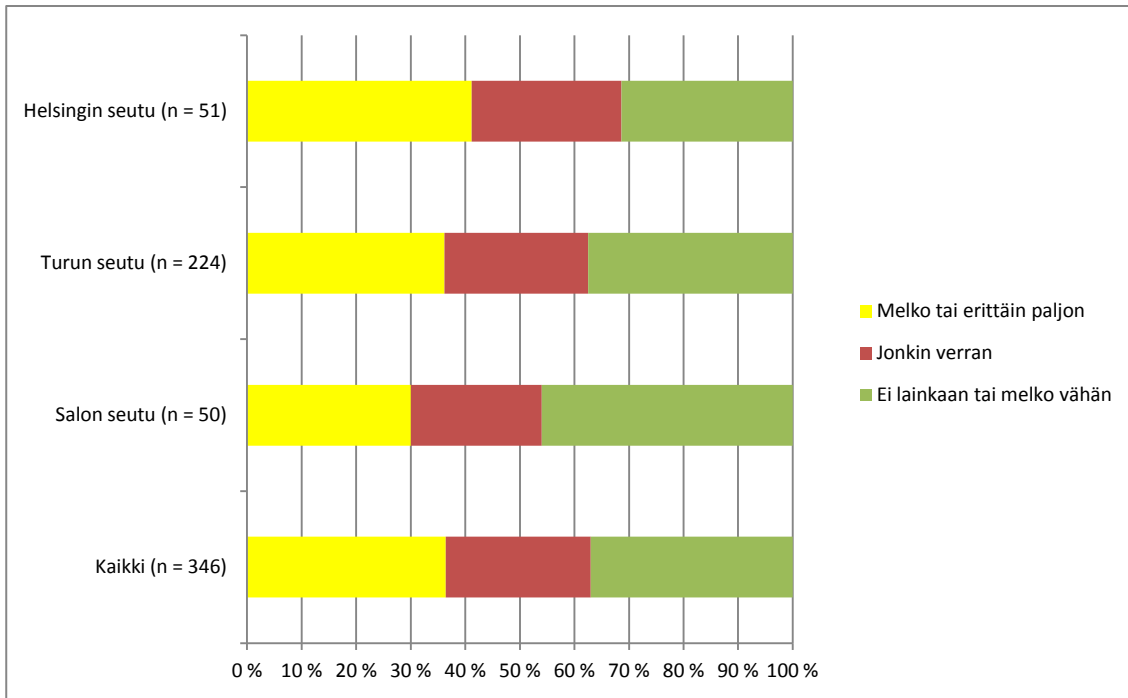
”Sosiaalinen asema. Kyllä sillä matalammalla sosiaalisella asemalla ei osata mennä asioihin mukaan ja raha tulee siihen. Lasten kohdalla seuramaksut voi aiheuttaa selviä esteitä, koska jalkapallon esimerkiksi lisenssimaksut, pystyykö maksamaan.” (Asiantuntija 14, kotoisin Virosta.)

”En tiedä, onko joku maahanmuuttaja uskaltanut ainaki yrittää harrastaa jääkiekko tai jotain. Sitä se myös selittää, et on kallis urheilu jääkiekko. Jalkapallo on halvempi, kun siin ei tarvii paljon vehkejä. Pallo ja nappikset, ni se on siinä.” (Asiantuntija 4, Kotoisin Kosovosta.)

”Mut ensin mä luulen, et mun vastaus on sama kun kenel tahansa ja voi olla myös suomalaisenki vastaus. Että kyl ensin, ensin antaa kokeilla sitä ja varmaankin lainata niitä välineit ja kattoo, et jos se tykkää tost lajist tosissaan, ni sit satsaa. Et kyl mahdollisuus pitää antaa. Mul itelläni ei ollu siin mieles kovinkaan aktiiviset vanhemmat, varmaan senkin takia, et he ittekkään ei harrastanu mitään liikuntaa, mut mä muistan kun mä halusin pienenä tanssii balettii ja käydä partiassa. Et mul oli tämmösii haaveita, ne ei koskaan toteutunu siks, et kukaan ei jaksanu viedä mua, eikä sen ikäinen laps oikeen itse sitte jaksanu tai tienny nähdä vaivaa. Et kyl mun mielest se on tärkeet, et vanhemmat niinku antaa sen mahollisuuden tutustuu niihin lajeihin.” (Haastattelu 5, nainen, kotoisin Vietnamista.)

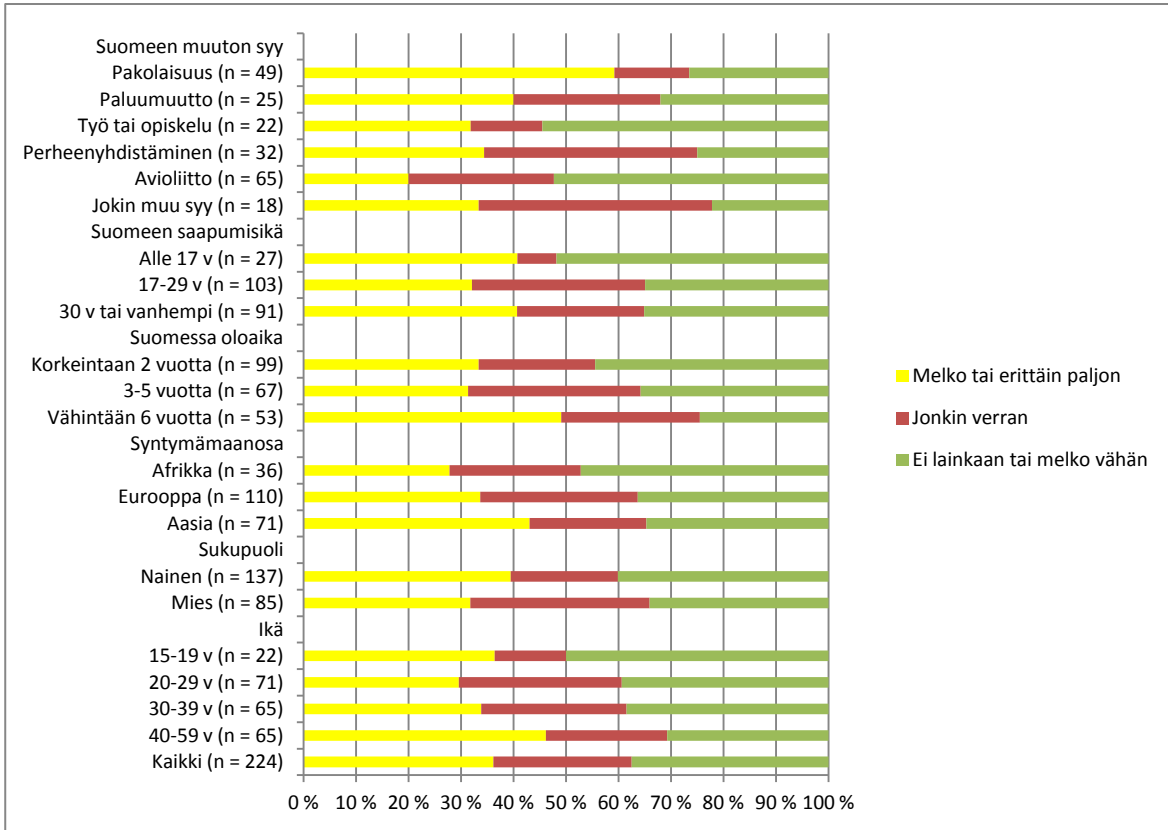
Koko aineiston maahanmuuttajista 36 prosenttia oli sitä mieltä, että rahan puute haittaa liikuntaa melko tai erittäin paljon. Asuinseutuja toisiinsa verrattaessa Helsingin seudulla asuvista 41 prosenttia koki rahan puutteen haittaavan liikuntaa melko tai erittäin paljon, kun Turun seudulla asuvista näin teki 36 ja Salon seudulla asuvista 30 prosenttia (kuva 47.) Vastaavasti Salon seudulla asuvista 46 prosenttia oli sitä mieltä, että rahan puute haittaa liikuntaa korkeintaan melko vähän, kun Turun ja Helsingin seudulla asuvista tätä mieltä oli 38 ja 31 prosenttia. Kaikki liikuntalajit eivät kuitenkaan ole kaikkien mielestä kalliita.

”Tennis is okay, I tell, renting courts are okay, 22 €/hours. Or something like that, is okay. It’s a good midrange and it’s okay... Swimming is almost free... Almost free. When you pay 1 euro 40 cent for the child, it’s almost free. For me, I went couple days ago and the woman told me are you..., I said yes. She said okay, take 3 euros 40 cents. It is, I don’t know, maybe you see it’s something, but for me it’s nothing. Although I’m not working, but it’s not. 3 euros 40 cents. Swim and have time as much as they like, it’s fun. It’s nice, easy and affordable.” (Haastattelu 16, mies, kotoisin Sudanista.)

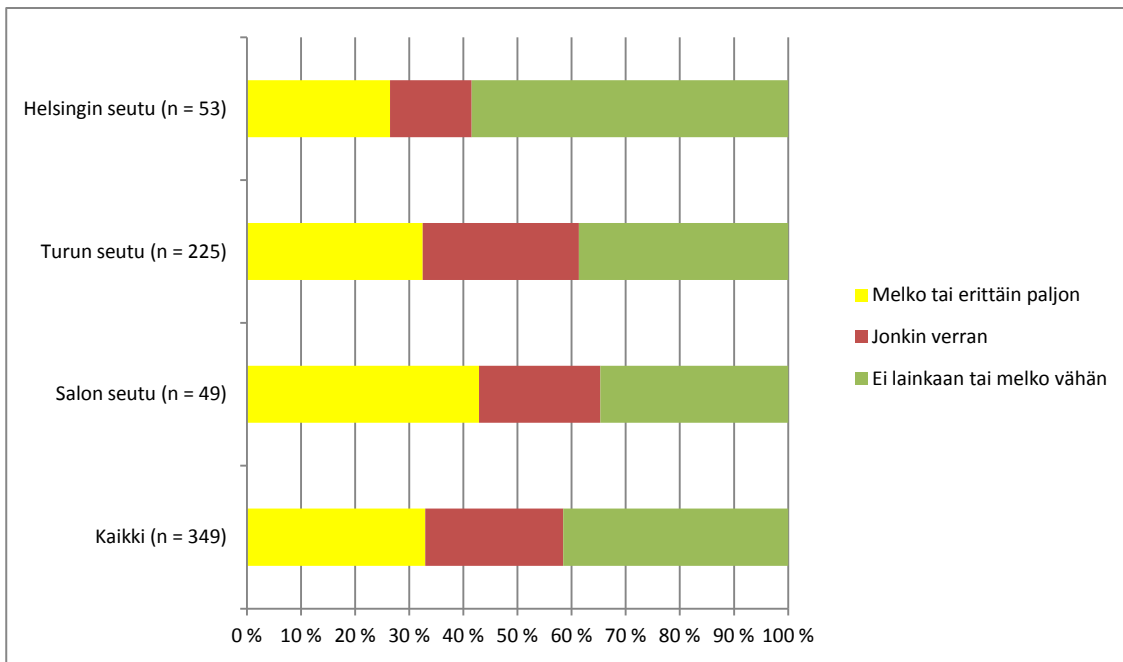
Kuvio 47. Rahan puute maahanmuuttajien liikunnan haittaajana asuinalueen mukaan ($\chi^2(4) = 2,46$; $p > 0,05$)

Turun seudun maahanmuuttajista rahan puute häytti erityisesti pakolaisina maahan tulleita (peräti 60 % sanoi sen hättävän melko tai erittäin paljon liikuntaansa). Lisäksi se häytti aika lailla pitkään maassa asuneita (49 %) ja Aasiassa syntyneitä (43 %) ja päälle 40-vuotiaita (47 %, kuvio 48.) Rahanpuute erityisesti pakolaistaustaisten liikunnan hättäjänä ei ole ihme, koska he ovat maahanmuuttajaryhmistä usein taloudellisesti heikoimmassa asemassa Suomeen muuttaessaan. Toisaalta syntymämaanosia toisiinsa verrattessa Afrikassa syntyneiden liikuntaa rahan puute häytti muualla syntyneitä vähemmän, vaikka suurin osa sieltä Suomeen muuttaneista on pakolaisia.

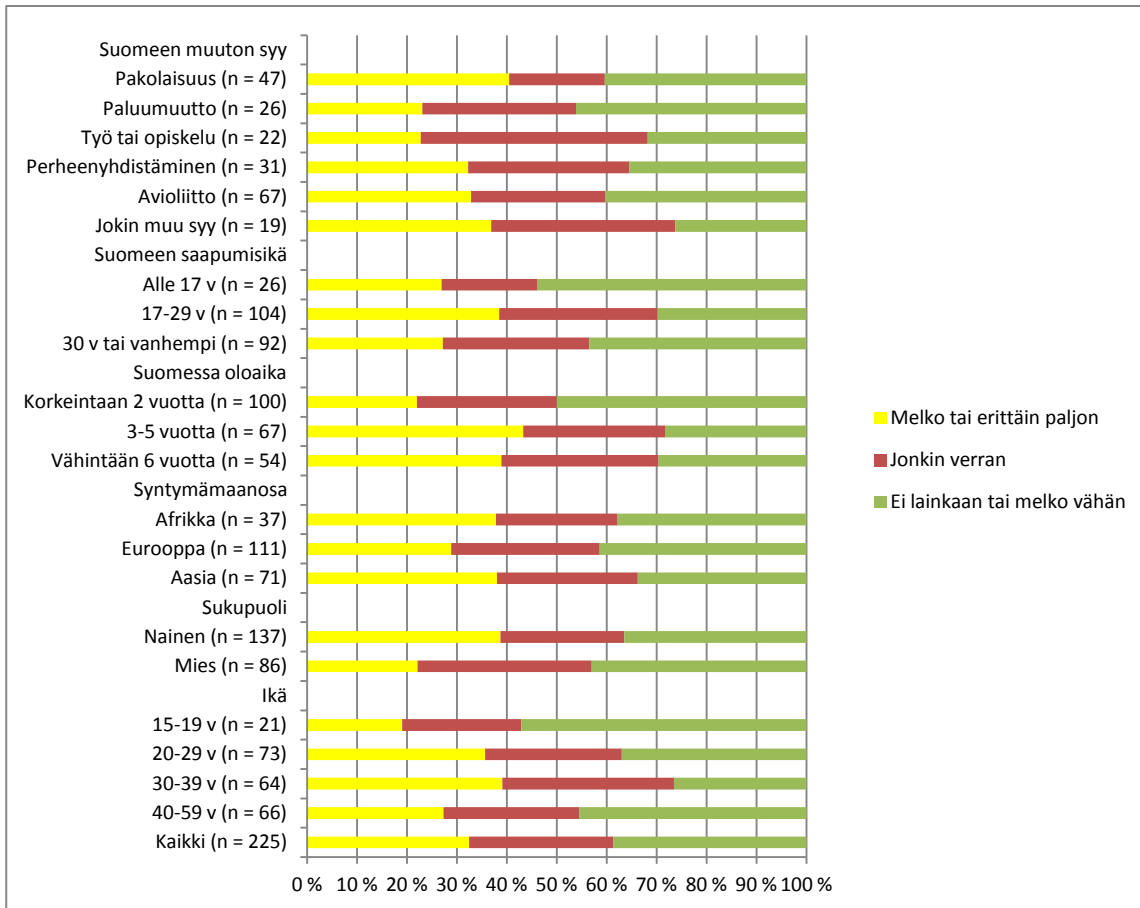
Kuvio 48. Rahan puute Turun seudun maahanmuuttajien liikunnan haittaajana muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

On myös mielenkiintoista, että ajan puute oli Salon seudulla asuville maahanmuuttajille merkittävämpi liikunnan este kuin Turun tai Helsingin seudulla asuville. Salon seudulla asuvista näet 43 prosenttia oli sitä mieltä, että ajan puute haittaa liikuntaa melko tai erittäin paljon, mutta Turun seudulla asuvista tätä mieltä oli vain kolmasosa ja Helsingin seudulla asuvista ainoastaan 26 prosenttia (kuvio 49.)

Kuvio 49. Ajan puute maahanmuuttajien liikunnan haittaajana asuinalueen mukaan ($X^2(4) = 10,26$; $p < 0,05$)

Turun seudulla asuvien maahanmuuttajien keskuudessa ajan puute häyttasi yleisimmin pakolaisina maahan tulleita (40 %), 17–29-vuotiaina muuttaneita (39 %), vähintään kolme vuotta maassa asuneita (noin 40 %), naisia (39 %) ja 20–39-vuotiaita (36–39 %), jos asiaa tarkastellaan niiden osuuksilla, joita ajan puute häyttasi melko tai erittäin paljon (kuvio 50.) Sitä vastoin paluumuuttajia ja työn tai opiskelun vuoksi muuttaneita (23 %), nuorina tai varttuneina maahan muuttaneita (27 %), vain vähän aikaa maassa asuneita (22 %), Euroopassa syntyneitä (29 %), miehiä (22 %) sekä nuoria (19 %) ajan puute ei vaivannut läheskään vastaavassa määrin. Kun tiedetään, että monien maahanmuuttajaryhmien keskuudessa vastuu kodin hoidosta on usein naisilla (Walseth 2006; Kay 2006) ja että myös kantaväestöllä perhe-elämä häyttää enemmän naisten kuin miesten liikuntaa (Zacheus ym. 2003) ei ole ihme, että ajanpuute häyttasi maahanmuuttajanaisten liikuntaa selvästi miehiä enemmän. Se, että ajanpuute häyttasi eniten 20–39-vuotiaiden liikuntaa selittyy taas pitkälti sillä, että juuri tuossa iässä perhe-elämän ”velvoitteet” ovat yleensä elämänkaarella ajankohtaisimmillaan.

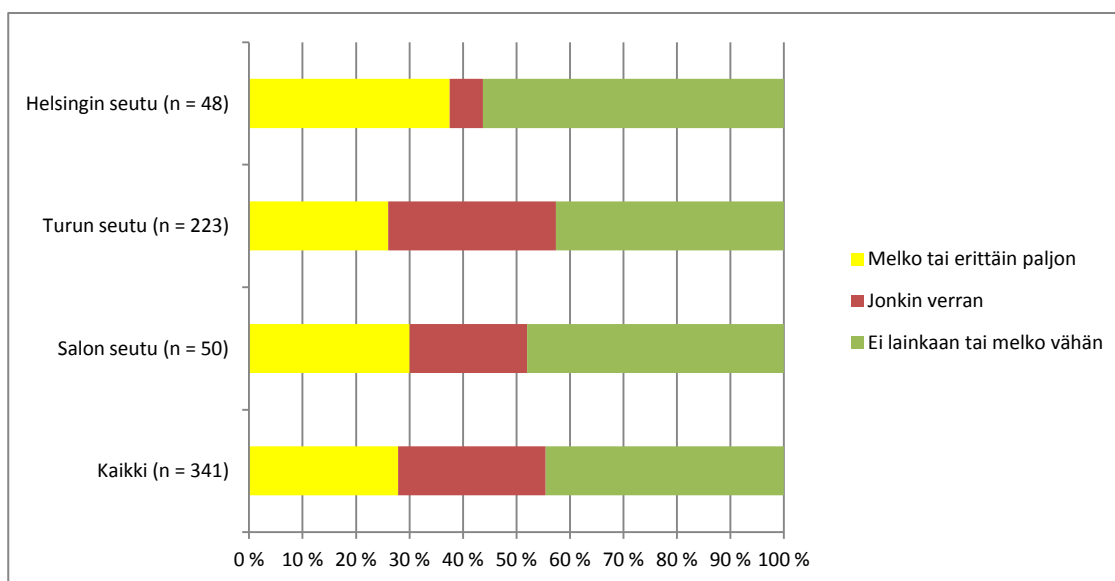

Kuvio 50. Ajan puute Turun seudun maahanmuuttajien liikunnan haittaajana muuttosyyntä, muuttoajan, Suomessa asumisaikaa, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

Syystä tai toisesta perhe-elämä vaivasi eri asuinalueista aika tavalla Helsingin seudulla asuvien liikuntaa. Heistä 38 prosenttia oli sitä mieltä, että perheen tarpeet haittaavat liikuntaa melko tai erittäin paljon, kun Turun ja Salon seuduilla asuvista tätä mieltä oli 26 ja 30 prosenttia (kuvio 51.) Toisaalta Helsingin seudun muuttajista suurempi osuus kuin muista, 56 prosenttia oli sitä mieltä, että perheen tarpeet haittaavat liikuntaa korkeintaan melko vähän. Helsingin seudulla asuvat maahanmuuttajat jakautuivatkin Turun ja Salon seudulla asuvia selvemmin kahtia niihin, joita perheen tarpeet haittasivat joko paljon tai sitten eivät juuri lainkaan. Niitä, joita perheen tarpeet haittasivat ”jonkun verran” ei juuri Helsingin seudun muuttajien joukossa ollut.

”Mut kyl se perheen merkitys, joka ei tarkoita pelkästään ydinperhettä, vaan kaikkia samassa kaupungissa ja maassa olevia ja muissakin maissa olevia sukulaisia, serkkuja, tätejä, setiä ja kaikkia, se perheen merkitys, tavallaan se siitä sitte... Et ei hirveesti tarvita harrastuksia, jos on iso perhe, ku riittää touhuu niin paljo muutenki, arjen pyörittäminen jo... Perheen käsite on myöskin niin paljon laajempi ja sitte sen oman kulttuurin ja yhteisön merkitys täällä ollessa.” (Asiantuntija 10, kotoisin Suomesta.)

”Kotiäitejä kun miettii... siinä mul tulis se mieleen, että käsitys kotiäitiydestä vaikuttaa siihen, kuinka paljon mietitään ittee ja omia tarpeita suhteessa perheen tarpeisiin. Elikkä se yksilökeskeinen ja yhteisökeskeinen kulttuuri vaikuttaa sit siihen liikuntaan suhtautumiseen ja liikunnan käyttämiseen hyvinvoinniks.” (Asiantuntija 14, kotoisin Virossa.)

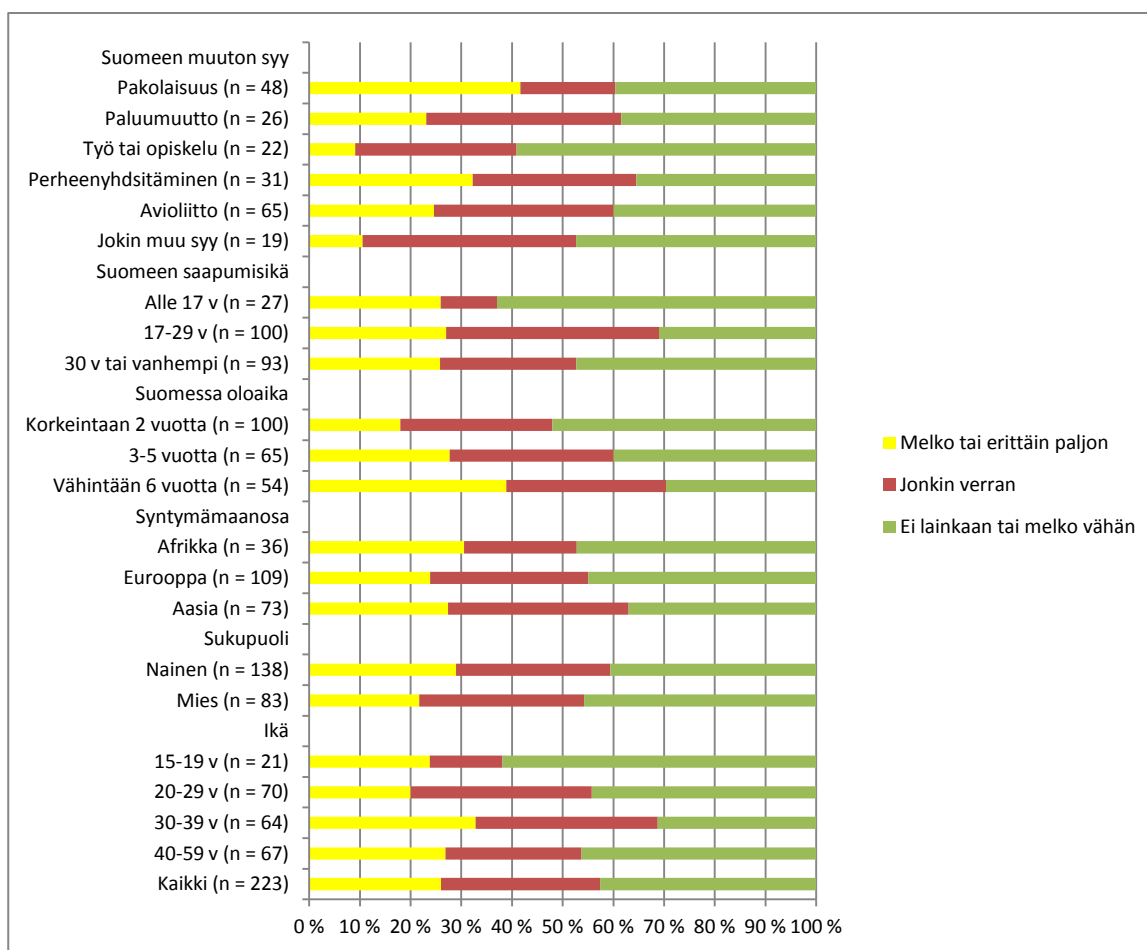
Kuvio 51. Perheen tarpeet maahanmuuttajien liikunnan haittaajana asuinalueen mukaan ($X^2(4) = 13,53$; $p < 0,01$)

Turun seudun maahanmuuttajista perheen tarpeet haittasivat erityisesti pakolaistaustaisia, sillä heistä 42 prosenttia koki niiden haittaavan liikuntaansa melko tai erittäin paljon (kuvio 52.) Myös pitkään maassa asuneiden (39 %), naisten (29 %) ja 30–39-vuotiaiden (33 %) liikuntaa perheen tarpeet haittasivat selvästi enemmän kuin työn tai opiskelun vuoksi maahan saapuneiden (9 %), korkeintaan kaksi vuotta Suomessa asuneiden (18 %) ja miesten (22 %). Koska perheet tarpeet haittasivat noinkin vähän työn tai opiskelun vuoksi muuttaneiden liikuntaa, tämä viittaa siihen, että heillä on vain harvoin perhettä mukanaan Suomessa asuessaan. Kuten jo ajanpuutetta edellä käsiteltäessä tuli ilmi, myöskään perheen tarpeet naisten miehiä suurempana liikunnan haittaajana ei yllätä.

”Mut melkein se menee sit siihen, et siellä ollaan siellä kotona, kun mies tulee, siellä tehdään se ruoka ja ollaan lasten ja perheen kanssa. Et mä oon kokenut sen näin, et silloin he ei kauheesti pysty... Et varsinkin jos on lapsia perheessä, niin silloin sitä liikuntaa harrastaa. Et tää niin sanottu syrjäytyminen ja se on niin helppo jäädä sinne neljän seinän sisälle niitten äitien, ku lähtee liikkeelle niitten pienten lasten kanssa. Ja sit se edellyttää myös sen, että se toiminta mitä me järjestetään, niin siinä täytyis huomioida ne lapset myös. Et jotta ne äidit pystyy tulla, niin täytyy olla se lasten hoito siinä ohessa.” (Asiantuntija 3, kotoisin Suomesta.)

”Joo on vähän, esimerkki on vähän paikassa on liikunta vain naisille, mutta on esimerkki pitkä matka... ja ihmiset ei jaksu mennä, esimerkki kenellä on lapsi ja jos vähän lähelle esimerkki saan asua ihan lähellä, on parempi minun mielest, joo.” (Haastattelu 2, nainen, kotoisin Irakista.)

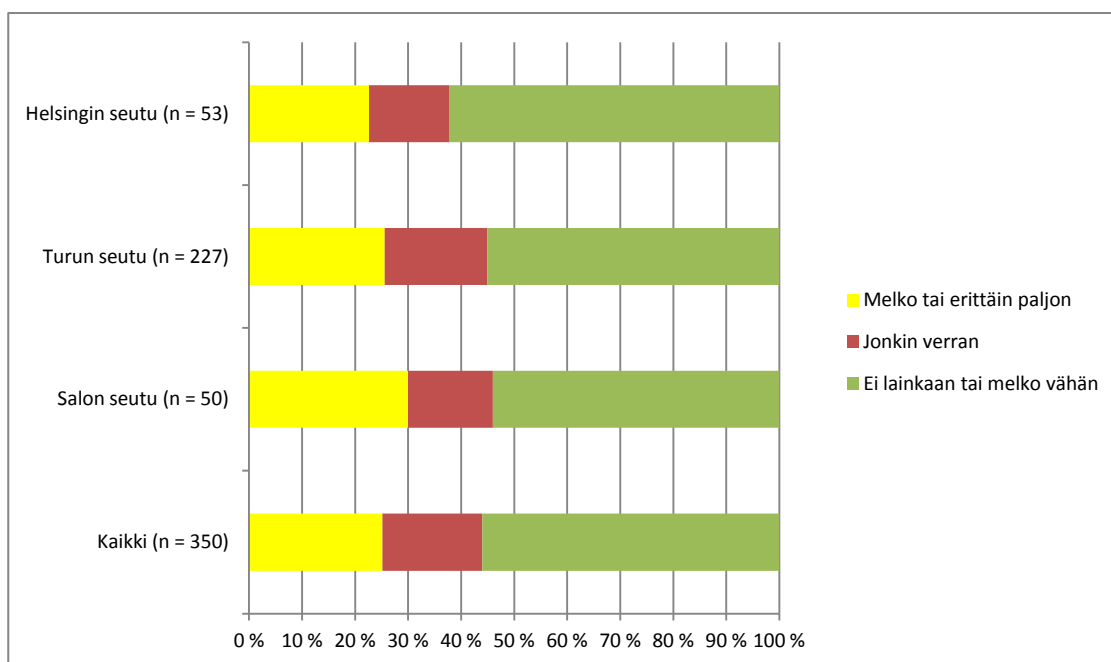

Kuvio 52. Perheen tarpeet Turun seudun maahanmuuttajien liikunnan haittaajana muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisaikaa, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

6.3. Ystävien puute, suomen kieli ja laiskuus jonkinlaisia liikunnan esteitä

Ystävien puute haistasi neljäsosaa koko aineiston maahanmuuttajista melko tai erittäin paljon ja 56 prosenttia koki sen haistavan korkeintaan melko vähän. Eri asuinseutujen välillä ei ollut juuri eroja ystävien puutteesta liikuntaa haistavana tekijänä. Se haistasi melko tai erittäin paljon 23 prosenttia Helsingin, neljänestä Turun ja 30 prosenttia Salon seudun muuttajista. Vastaavasti 62, 55 ja 54 prosenttia näiden asuinseutujen maahanmuuttajista ilmoitti, että ystävien puute haistaa liikuntaa korkeintaan melko vähän (kuvio 53.) Luonnollisesti asia niin, että kun on aiemmin harrastanut jostain liikuntalajia, on myöhemmin helpompi löytää sen parista ystäviä.

”...niin ne kyllä heti löytävät, jos on entuudestaan ollut jostain harrastuksia, niin ne kyllä löytävät oman harrastuksen jonku maamiehen piireistä tai jostain aina... Kyl ne löytää kato helpommin liikuntapolut, tai niin ku löytävät siitä ystäviä ja muuta, jotka vievät heidät siihen liikunnan pariin.” (Asiantuntija 11, kotoisin Somalialasta.)

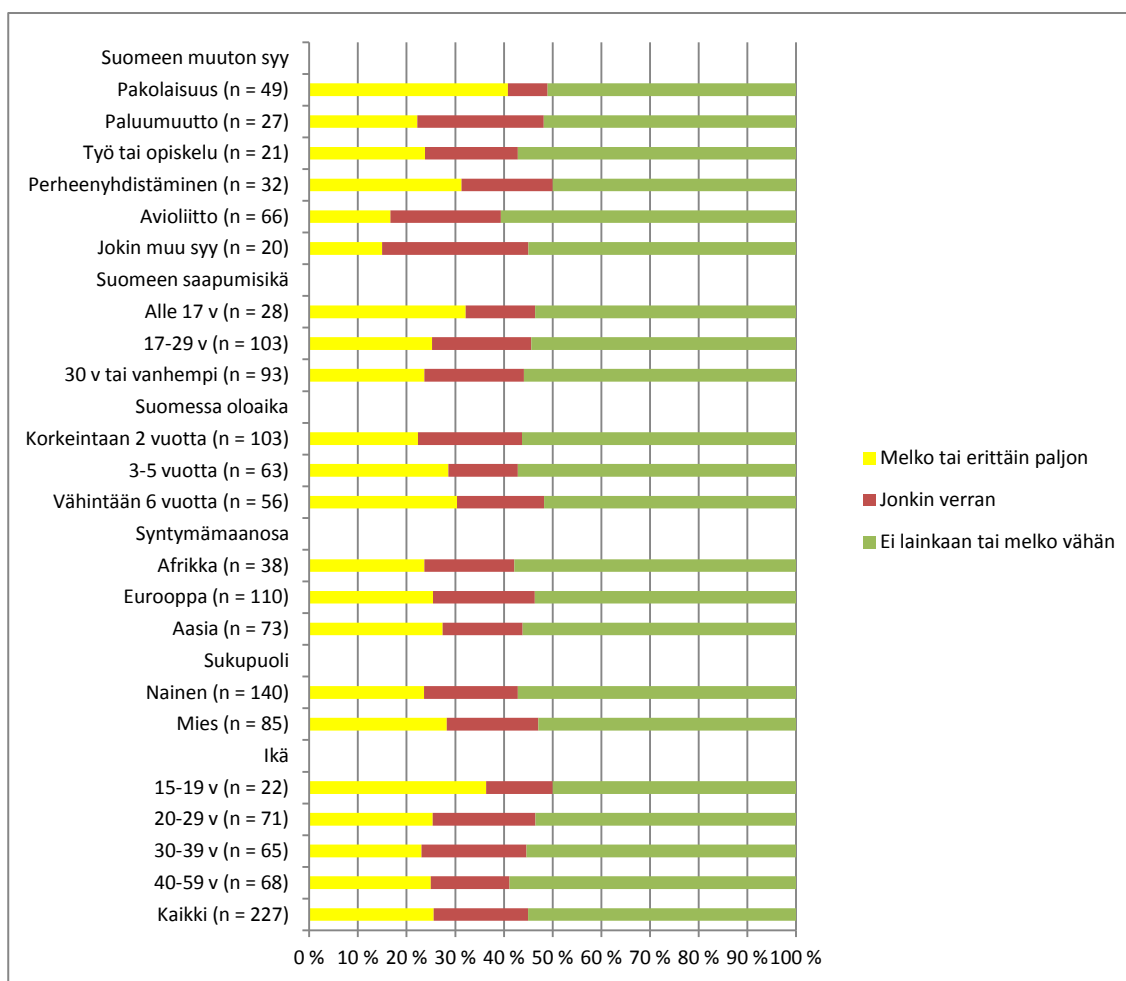

Kuvio 53. Ystävien puute maahanmuuttajien liikunnan haittaajana asuinalueen mukaan ($X^2(4) = 1,58; p > 0,05$)

Turun seudulla asuvista maahanmuuttajista ystävien puute haittasi erityisesti pakolaistaustaisten liikuntaa (41 % heistä koki tämän haittaavan melko tai erittäin paljon, kuvio 54). Tässä on suuri ero varsinkin avioliiton vuoksi muuttaneisiin (17 %). On toki ymmärrettävää, että avioliiton vuoksi muuttaneilla on ystäviä Suomessa useammin valmiina kuin pakolaisilla, jotka saapuvat tyypillisesti maahan yksin, vailla valmiita kontakteja muihin maassa jo valmiiksi asuviin: ”*Muiden kanssa. En ma halua yksin, se on ei hyva...Mulla ei ystävä.*” (Haastattelu 7, mies, kotoisin Somaliasta). Koska suurin osa pakolaisina maahan saapuneista on vielä nuoria, ei ole myöskään ihme, että nuorten liikuntaa ystävien puute haittasi enemmän kuin vanhempien ikäluokkien (alle 20-vuotiaat 36 %, tätä vanhemmat noin neljännes). Lisäksi kuviosta käy ilmi, että työn tai opiskelun vuoksi muuttaneita ystävien puute ei haittanut läheskään samalla tavalla kuin monien muiden syiden vuoksi muuttaneita.

”*Mutta se riippuu myös paljon, onko tommoset 27 ja ylöspäin jossain koulus käymäs. Jos on joku yliopisto, korkeakoulu, ni kyl heil on tottakai aika paljon ja viettävät aikaa suomalaisten kans. Mun on yks kaveri yliopistos, joka on aika paljon heidän keskenänsä ja käy heidän kanssaan.*” (Asiantuntija 4, kotoisin Kosovosta.)

”*Esimerkiksi pakolaiset ovat vähän... ei oo aktiivia, koska heillä on eri tilanteessa, että he joutuu vähän odottamaan oleskelulupaa niin pitkä aika. Ja se riippuu, onko toinen puoli suomalainen. Se helpottaa asioita. Onko vaimo suomalainen, tai jotakin tällaisia, se auttaa. Kyllä se riippuu myös maasta, mistä sä tulet.*” (Asiantuntija 9, kotoisin Palestiinasta.)

Kuvio 54. Ystävien puute Turun seudun maahanmuuttajien liikunnan haittaajana muuttosiyn, muuttoian, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

Eräs keskeisimmistä ystävien saannin edellytyksistä on kielitaito. Niinpä on kiintoisaa selvittää, mikä on suomen kielen rooli maahanmuuttajien liikunnan haittaajana. Koko aineiston muuttajista se haittasi 27 prosentin liikkumista melko tai erittäin paljon ja puolet oli sitä mieltä, että se haittasi vain melko vähän tai ei lainkaan. Helsingin seudun maahanmuuttajista 30 prosenttia oli sitä mieltä, että suomen kieli haittaa liikuntaa melko tai erittäin paljon, kun Turun ja Salon seudun muuttajilla vastaavat osuudet olivat 28 ja 24 prosenttia (kuvio 55.) Seuraava sitaatti kuvaa osuvasti maahanmuuttajien kielivaikeuksia:

”Ja tässä meillä kaks tai kolme vuotta peräkään oli tämmönen ongelma, että ne jotka eivät puhu kieltä, eivät osaa sitä tehdä tai sanotaan kielen puuttumisen takia. Että se on aika vaikea. Ja vaikka monta kerta me yritettiin tästä puhua lisää, mutta se ei onnistu. Ja sitten taas, jos joku osaakin, hän ei tiedä niitä numeroita, mihin ryhmään heidän kuuluu. Hän tulee ja sitten hän on ihan kävely siihen, että hän ei osaa toimii. Että pitäis jonkun ajatella sitä, että mieluummin ilmoitetaan vaikka sitten Eläkeläiset ry:n projektin kautta tai sanotaan Inkerin keskuksen projektin kautta, että ihmiset saa tietää, että tällä heidän omalla kielellä kerrotaan. Sitten mä voisin vaikka, voisimme vaikka kerätä ne sukunimet ja ilmoittaa heidät heidän puolesta. Se paljon helpottaa ja sitten ihminen on turvassa ja hän tietää, että hänen puolesta se on tehty.” (Haastattelut 26–40, Venäjältä kotoisin olevien naisten ja miesten ryhmähaastattelu.)

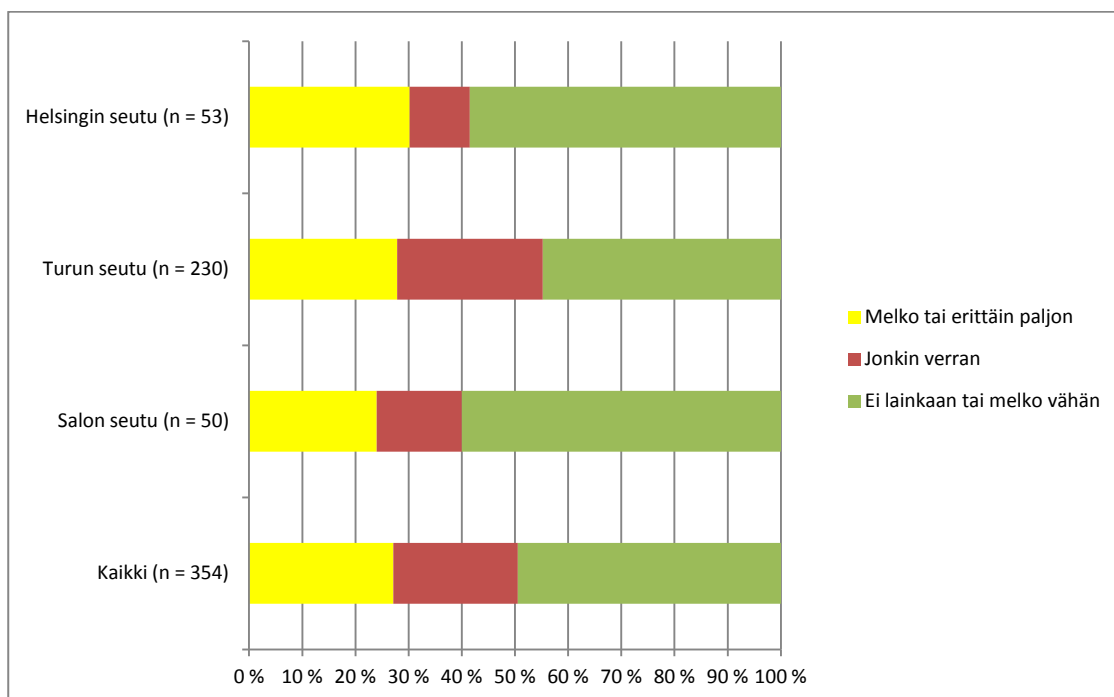
Mikäli asiaa katsotaan niiden osuuksilla, joiden liikuntaa suomen kieli ei haitannut lainkaan tai vain melko vähän, niin tällaisia oli Helsingin ja Salon seudulla asuvista noin 60 prosenttia, mutta Turun

seudulla asuvista vain 45 prosenttia. Suomen kieli haittasikin Turun seudulla asuvia maahanmuuttajia muita yleisemmin. Turun seudulla asuvilla tuntuu muutenkin kielen oppiminen olevan haastavaa, sillä käytännössä kaikki kaupungissa asuvat maahanmuuttajat kokevat tarvitsevansa lisää suomen kielen koulutusta (Inkeroinen, Rasinkangas & Kyheröinen 2008, 123).

”Jotkut tämmöset ohjatut jumpat on sit vähän vaikeeta jos kielitaito on puutteellinen, ni siel on kova rytmi ja siel huudetaan niit ohjeita, et niitten pitää mennä, ni se voi olla kynnyks jo se, että uskaltaa mennä.” (Asiantuntija 6, kotoisin Suomesta.)

”Monet maahanmuuttajat on liikaakin omissa piireissään, et totta kai se on tärkeetäkin, että on niitä oman maan ihmisiä ja voi pitää sen kulttuurin ja oman maan mielitaidon. Mut et ovat mun mielestä liikaa siin oman kulttuurin parissa, mikä sit vaikeuttaa sitä Suomen kielen oppimista, et sen takia olis hirveän hyvä, et he tulisivat mukaan myös suomalaisiin liikuntaryhmiin, et oppisivat, ettei järjestettäis pelkästään sille omalle kulttuuriryhmälle liikuntatoimintaa.” (Asiantuntija 1, kotoisin Suonesta.)

”Joo, se varmaan tulee kielen mukana ettei uskalleta, ettei oo tarpeeks rohkeutta. Sen takia juuri on tommoset hyviä, että voi kokeilla eri liikuntamuotoja. Et semmosia on järjestetty esimerkiks naisille ja nuorille.” (Asiantuntija 13, kotoisin Suomesta.)

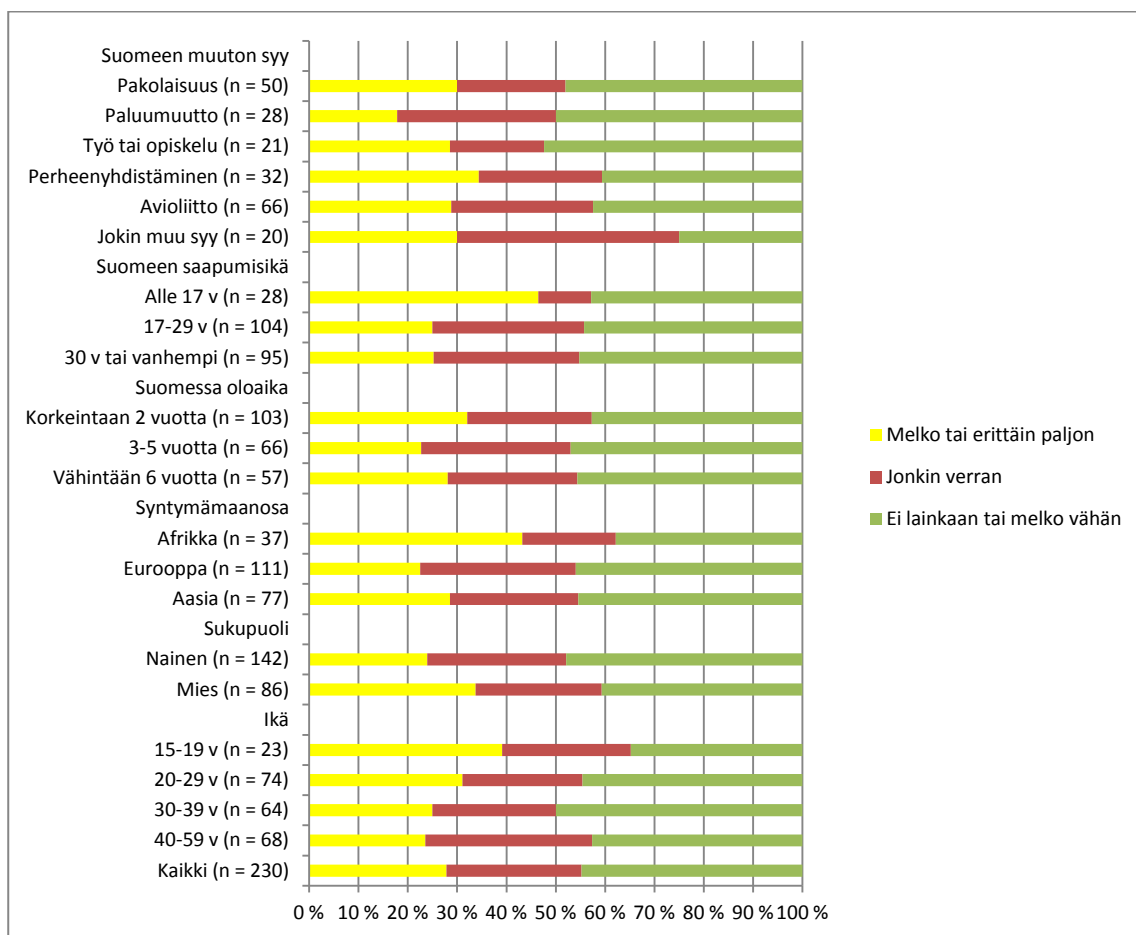

Kuvio 55. Suomen kieli maahanmuuttajien liikunnan haittaajana asuinalueen mukaan ($X^2(4) = 9,49$; $p = 0,05$)

Turun seudun maahanmuuttajista suomen kieli haittasi erityisesti perheen yhdistämisen vuoksi maahan saapuneita (34 prosenttia oli sitä mieltä, että se haittaa melko tai erittäin paljon), nuorina maahan saapuneita (46 %), Afrikassa syntyneitä (43 %), miehiä (34 %) ja nuoria (39 %, kuvio 56). Läheskään yhtä paljon se ei haitannut palumuuttajia (18 %), vähintään 17-vuotiaina maahan muuttaneita (neljäsosa), Euroopassa syntyneitä (23 %), naisia (24 %) ja vähintään 30-vuotiaita (korkeintaan 25 %). Palumuuttajien monia vähäisemmäksi koettu suomen kielen haittaaminen liikunnassa on siihen nähden loogista, että heillä on yleensä suomalaiset sukujuuret, jolloin maan kieli on usein paremmin hallussa Suomeen muutettua kuin sellaisilla, joilla ei ole ennestään siteitä

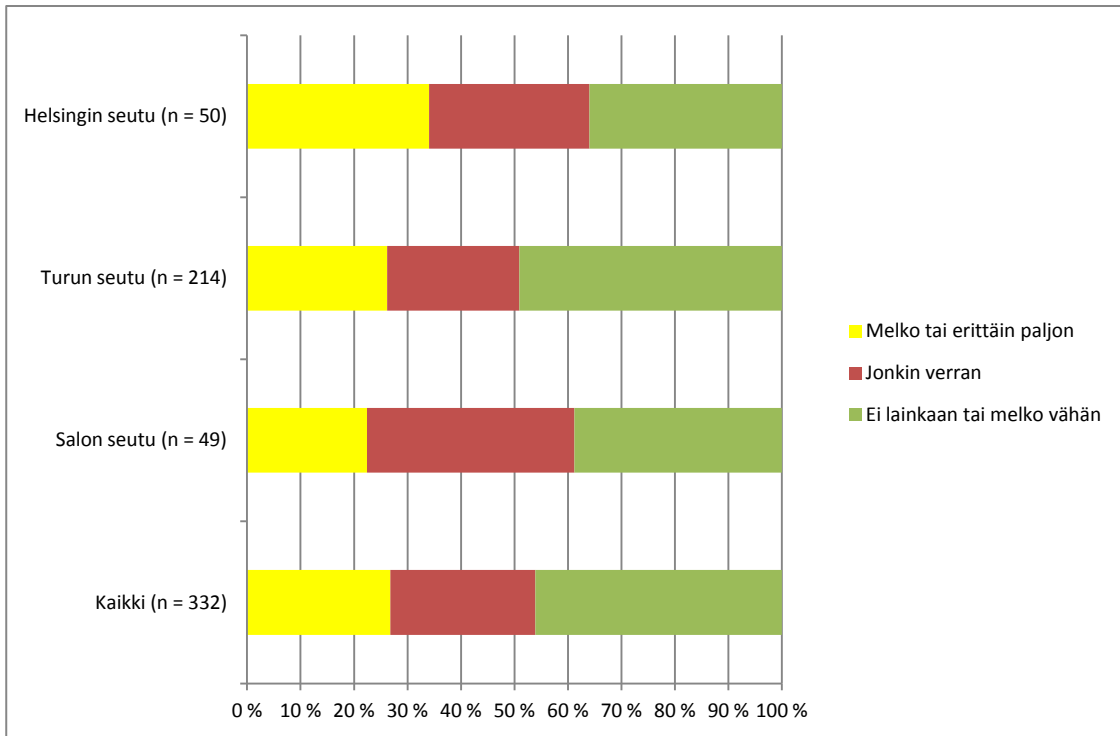
maahan. Suomen kielen osaamisen puutetta heti maahan muuton jälkeen ja siitä seuraavaa vaikeutta liikunnan harrastamisessa kuvaa hyvin seuraava kommentti:

”Kun mä tulin tänne, numero yksi: ei ymmärtäny yhtään mitään, mitä ohjaaja sanoi. Ja menin ihan vasemmalle kun piti mennä oikealle ja se oli iha... Ja sit menetin ihan kokonaan, et ihan anna olla ja sitten vaan meni... Mä yritin kyllä kaikenlaista, mutta mä sitten ihan vaan jäin, mä olin väsynyt. Sitten kun mä menin liikuntasaliin, mulla oli tylsä olo siellä yksin, en mä saanut ihan ohjeet ihan, tai siis mä olin vähä ujo, että elikä pikku hiljaa se jäi, kaikki mitä minä, niin paljo ku olin harrastanu siellä... No sen kielen takia, ei tiennyt sitten paikka ja tavat ja se siis oli ihan pikku hiljaa... ja sitten yritin tanssia ja kaikki, mutta mulla ei ollu kieli vielä. Sitten mä olin vähän 'anna olla'”. (Asiantuntija 2, kotoisin Espanjasta.)

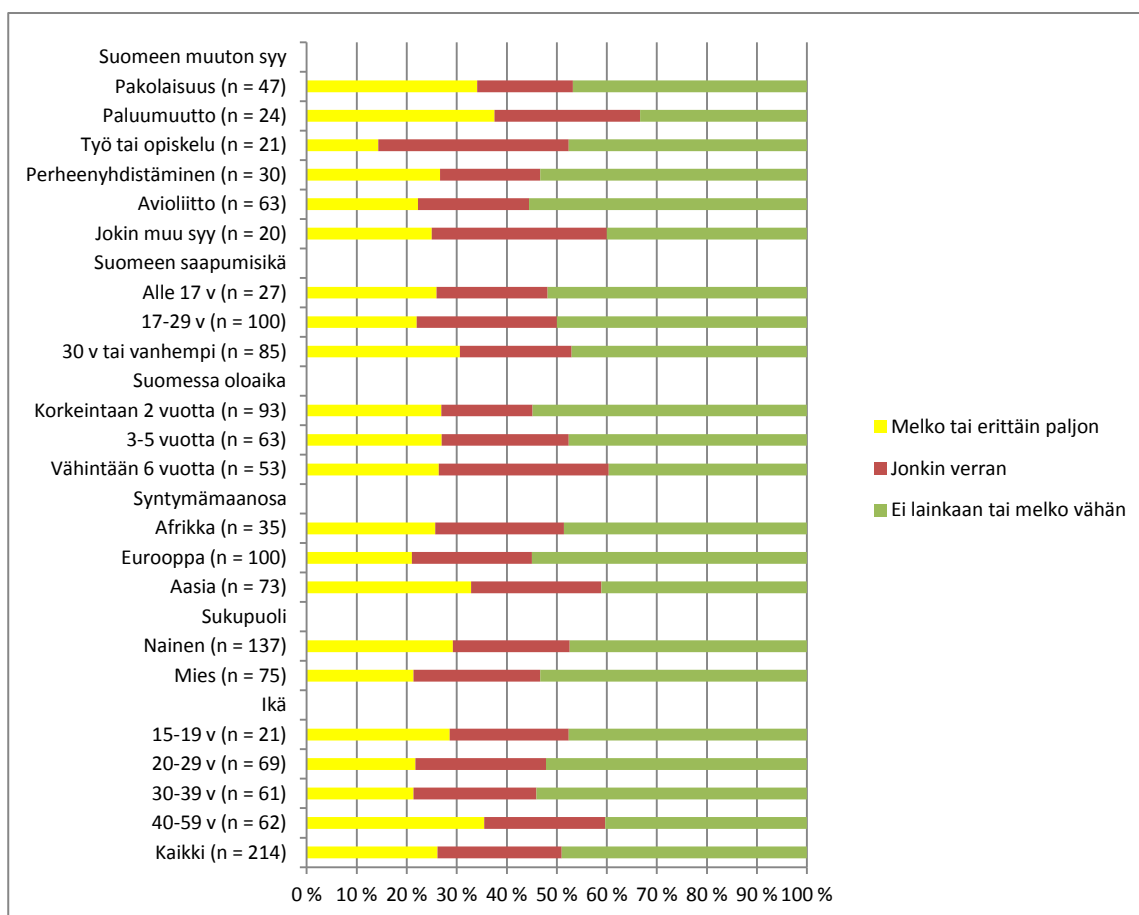
Kuvio 56. Suomen kieli Turun seudun maahanmuuttajien liikunnan haittaajana muuttosyyntä, muuttoajan, Suomessa asumisaikaa, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

Turun koko väestössä koskevassa tutkimuksessa (Zacheus ym. 2003) ilmeni, että laiskuus ja saamattomuus oli aikuisväestön merkittävin liikuntaa haittaava tekijä. Kuinka asia on sitten maahanmuuttajilla? Se haittasi melko tai erittäin paljon 27 prosenttia maahanmuuttajista ja vastaavasti 46 prosenttia oli sitä mieltä, että se haittaa korkeintaan melko vähän. Noin kolmasosa Helsingin, 26 prosenttia Turun ja 22 prosenttia Salon seudulla asuvista maahanmuuttajista oli sitä mieltä, että laiskuus ja saamattomuus haittaa heidän liikuntaansa melko tai erittäin paljon (kuvio 57.) Niitä, joita se ei haitannut lainkaan tai vain melko vähän, oli Helsingin seudun muuttajista 36 prosenttia, kun Turun ja Salon seutulaisilla vastaavat osuudet olivat 49 ja 39 prosenttia.

Kuvio 57. Laiskuus ja saamattomuus maahanmuuttajien liikunnan haittaajana asuinalueen mukaan ($\chi^2(4) = 6,34; p > 0,05$)

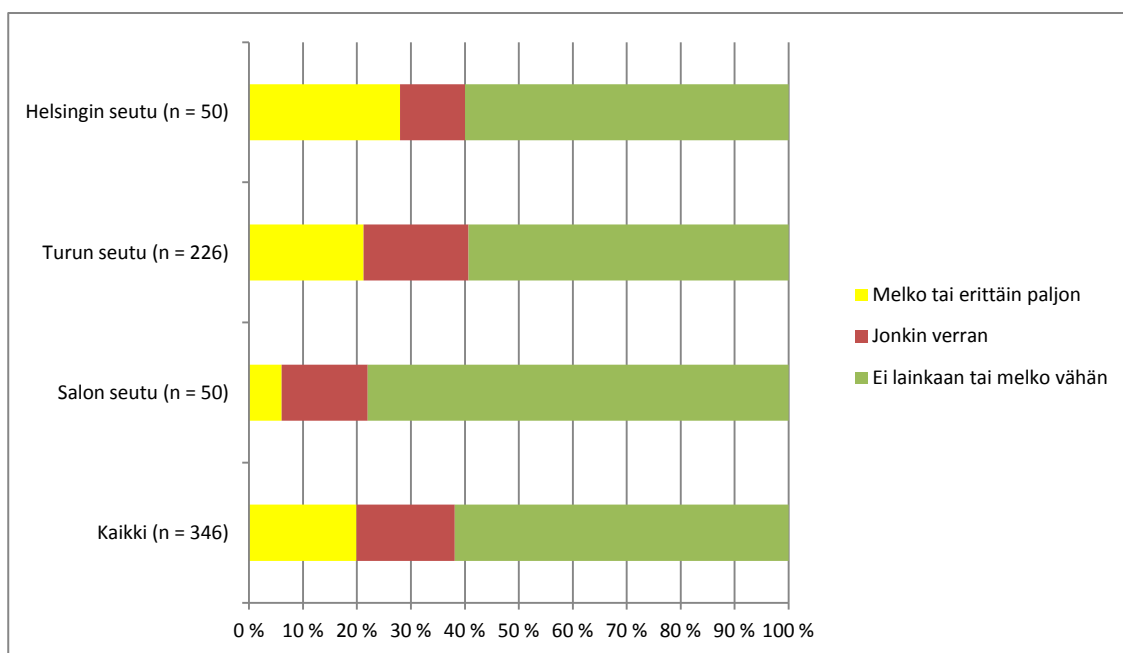
Turun seudulla asuvista maahanmuuttajista laiskuus ja saamattomuus vaivasi yleisimmin paluumuuttajien (38 %), Aasiassa syntyneiden (33 %), naisten (29 %) ja päälle 40-vuotiaiden (36 %) liikuntaa, ainakin melko tai erittäin paljon sen haittaavaksi kokeneiden osuuksilla mitattuna (kuvio 58). Vähiten se puolestaan haittasi työn, perheen yhdistämisen tai avioliiton vuoksi muuttaneita (14–27 %), Euroopassa syntyneitä (21 %), miehiä (21 %) ja 20–39-vuotiaita (21–22 %).

Kuvio 58. Laiskuus ja saamattomuus Turun seudun maahanmuuttajien liikunnan haittaajana muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

6.4. Miesten ja naisten liikuntaryhmät sekä pukeutuminen kohtuullisen pieniä liikunnan esteitä

Koska tässäkin tutkimuksessa on tullut esiin useita eroja maahanmuuttajamiesten ja -naisten liikunnassa muun muassa liikunta-aktiivisuudessa ja organisoituun liikuntaan osallistumisessa, on syytä käsitellä myös sukupuolten yhteisiä liikuntaryhmiä liikunnan mahdollisena esteenä tai sitä haittaavana tekijänä. Koko aineistossa yhteiset ryhmät haittasivat viidesosan liikkumista melko tai erittäin paljon, mutta toisaalta yli 60 prosenttia katsoi niiden haittaavan korkeintaan melko vähän. Eri asuinseutujen maahanmuuttajien välillä oli selviä eroja siinä, kuinka paljon miesten ja naisten yhteiset liikuntaryhmät haittasivat liikuntaa. Helsingin seudulla asuvista maahanmuuttajista 28 prosenttia oli sitä mieltä, että sukupuolten yhteiset liikuntaryhmät haittaavat liikuntaa melko tai erittäin paljon, kun Turun seudulla asuvista tätä mieltä oli 21 prosenttia ja Salon seutulaisista vain kuusi prosenttia (kuvio 59.) Toisin päin asiaa tarkasteltaessa peräti 78 prosenttia Salon seudulla asuvista oli sitä mieltä, etteivät miesten ja naisten yhteiset liikuntaryhmät haittaa liikuntaa yhtään, mutta Helsingin ja Turun seudulla asuvista muuttajista tätä mieltä oli ”vain” noin 60 prosenttia. Suurinta osaa tutkimukseen osallistuneista maahanmuuttajista sukupuolten yhteiset liikuntaryhmät eivät siis juuri haitanneet, mutta ”suurissa” kaupungeissa asuvia ne haittasivat enemmän kuin pienessä.

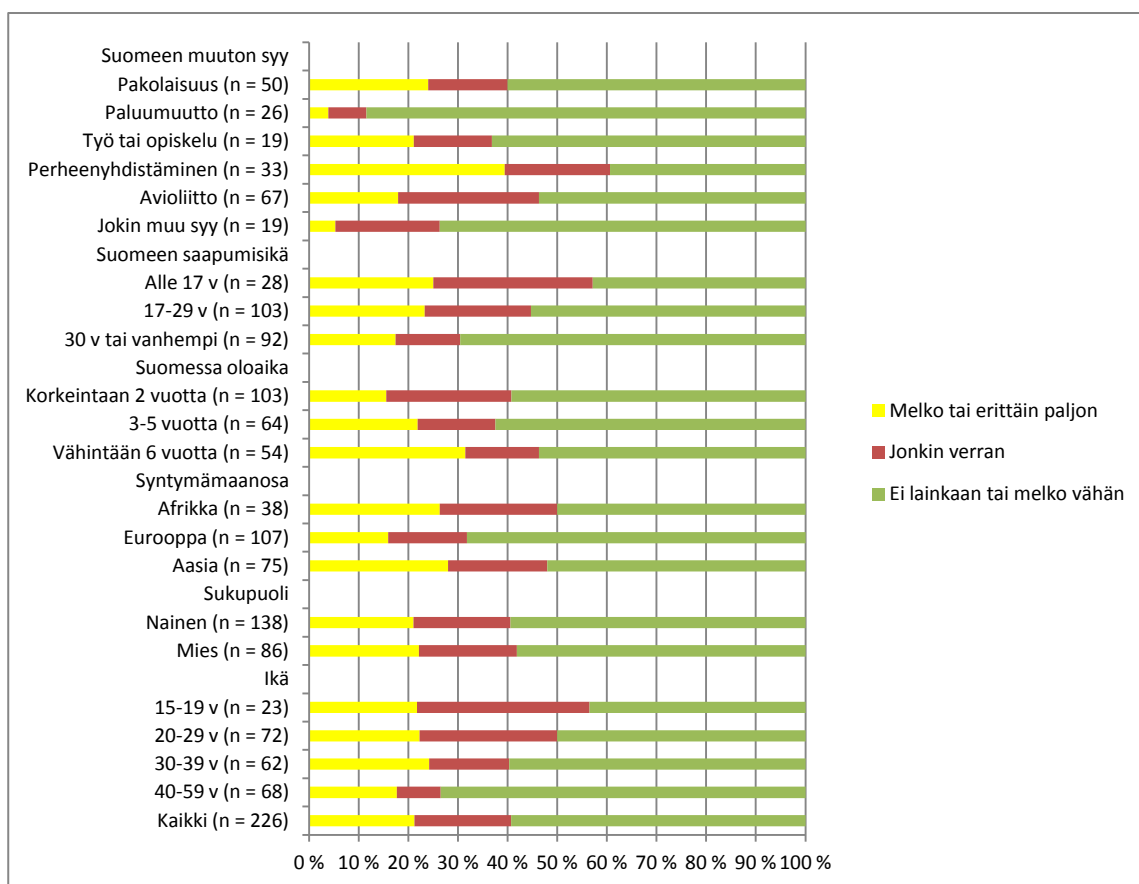

Kuvio 59. Miesten ja naisten yhteiset liikuntaryhmät maahanmuuttajien liikunnan haittaajana asuinalueen mukaan ($\chi^2(4) = 10,45; p < 0,05$)

Turun seudun maahanmuuttajataustaisten keskuudessa noin viidesosan käsitys yhteisistä ryhmistä vähintään melko paljon liikuntaa haittavana tekijänä tuntuu vähäiseltä siihen nähden, kuinka paljon asiasta puhutaan julkisuudessa. Toki tässä on selviä eroja, kun katsotaan asiaa syntymämaan osalta. Afrikassa syntyneistä 26 prosenttia ja Aasiassa syntyneistä 17 prosenttia sanoi sukupuolten yhteisten liikuntaryhmien haittaavan *erittäin paljon* liikkumistaan, kun taas Euroopassa syntyneistä näin teki vain viisi prosenttia. Vielä tarkemmin, Irakin tai Iranin syntymämaakseen ilmoittaneista neljäsosaa ja Somaliassa syntyneistä 15 prosenttia miesten ja naisten yhteiset liikuntaryhmät haittasivat erittäin paljon, kun taas venäläis- tai neuvostoliittolaistaustaisilla vastaava osuus oli ainoastaan kolme prosenttia.

Yhteiset liikuntaryhmät haittasivat lisäksi erityisesti perheen yhdistämisen vuoksi muuttaneita, sillä heistä jopa 39 prosenttia mielsi niiden haittaavan liikuntaa melko tai erittäin paljon, kun taas toisessa ääripäässä vain neljä prosenttia paluumuuttajista oli tätä mieltä (kuvio 60.) Yhteiset ryhmät myös haittasivat liikuntaa sitä yleisemmin, mitä nuorempana maahan on muutettu ja mitä pidempään Suomessa on asuttu. Sen sijaan miesten ja naisten välillä ei hieman yllättäen ollut eroa asiassa.

Kuvio 60. Miesten ja naisten yhteiset liikuntaryhmät Turun seudun maahanmuuttajien liikunnan haittaajana muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

Edellä ilmenneet erot eri puolilta maailmaa Suomeen muuttaneiden välillä sukupuolten yhteisten ryhmien haittaavuudessa johtuvat luonnollisesti siitä, että Irak, Iran ja Somalia ovat pääosin islaminuskaisia maita, mitä taas ei voi sanoa Venäjältä. Erityisesti islaminuskon on katsottu haittaavan naisten liikuntaa, koska se kieltää naisia liikkumasta miesten nähden ilman huntua ja pitkää hametta. Tässä yhteydessä on kuitenkin hyvä pitää mielessä, että ensinnäkin islamissa ei ole toisin kuin yleisesti luullaan - yksityiskohtaisia ohjeita kuinka pitää pukeutua, kunhan naiset pukeutuvat siveellisesti. Naiset pukeutuvat huntuihin ja pitkiin hameisiin, koska se on osa heidän uskonnollisuuttaan, eivät aina siksi, että heidät pakotettaisiin siihen. Esimerkiksi jotkut nuoremmat musliminaiset pukeutuvat perinteisiin vaatteisiin mennessään moskeijaan, mutta muuten pitävät yllään normaaleita vaatteita, edellyttäen, että ne eivät aiheuta huomiota kanssaihmisissä. (Stodolska & Livengood 2006, 304–305.)

Toiseksi, naisten pukeutumissäädökset muslimeilla ovat usein tulkinnanvaraisia. Koraanissa yhtäältä sanotaan, että naisen ei tule paljastaa kauneuttaan ja toisaalta kehoitetaan laittamaan peite päälle lähtiessään ulos kodistaan. Jotkut ovat tulkinneet tämän tarkoittavan koko kehon peittämistä, mutta profeetta Muhammad itse kuitenkin puuttui Sfeirin mukaan teksteissään vain hyvin vähän esimerkiksi naisten hunnuttamiseen ja eristämiseen. (Sfeir 1985, 295–296.)

Kolmanneksi, musliminaiset eivät ole yhtenäinen tai rajoiltaan selkeä ryhmä. Vaihtelua on myös eri maiden välillä. Esimerkiksi Ellingin ja Knoppersin (2005) tutkimuksessa kävi ilmi, että islaminuskaisista maista Hollantiin tulleiden tyttöjen liikunnan harrastamisessa oli selviä eroja. Turkki ja Marokko ovat kumpikin islaminuskaisia maita, mutta turkkilaisista tytöistä vain 18

prosenttia harrasti liikuntaa, kun taas marokkolaisilla tytöillä vastaava osuus oli 40 prosenttia. (Elling & Knoppers 2005, 261.)

Neljänneksi, musliminaisilla on erityyppisiä huntuja, joiden käyttö vaikuttaa heidän liikuntamahdollisuuksiinsa. Osa musliminaisista ei käytä huntua lainkaan, jolloin heidän liikunnan harrastamisensa yleisillä liikuntapaikoilla on helpompaa. Sitten löytyy naisia, jotka käyttävät hijab - huntua, eli heidän huntunsa peittää ainoastaan hiukset. Heillekin liikunnan harrastaminen yleisillä paikoilla on kohtalaisen helppoa. Kolmanteen ryhmään kuuluvat krimar -hunnun käyttäjät eli heidän huntunsa peittää myös rinnat. Tällöin liikunnan harrastaminen ja varsinkin kilpaurheilu vaikeutuu jo jonkin verran. Neljännen ryhmän muodostavat nikab -hunnun käyttäjät, joiden huntu peittää vartalon ja pään niin, että ainoastaan silmät näkyvät. Tällaisten naisten ainoita mahdollisuuksia harrastaa liikuntaa on liikkuminen yksin kotona sisätiloissa tai pelkästään naisille tarkoitettut liikuntaryhmät, jotka ovat suojassa miesten katseilta. (Walseth & Fasting 2003, 50.) Hunnun käyttö musliminaisten liikuntaan vaikuttavana tekijänä tuli esiin myös tämän tutkimuksen haastatteluissa:

”No musliminaiset, nää jotka verhoutuu näihin huiveihin, ni ne on passiivisii. Mut sit mul on ollu näis aikuisopiskelijoissa siis nuorii naisii, alle kolmekymppisii, nimeomaa Irakist, Iranist, jotka ei käytä huivia, kyl ne käy kuntosalilla.” (Asiantuntija 6, kotoisin Suomesta.)

”Mut kyl se pitkälti se on, että joilla pitää olla se huntu, niin kyllä se huntu sitten on liikuntatunneilla ja tiloissa, niin sitä tehdään mitä pystytään ja sen uskonnon mukaan mennään. Et emmä usko, et se hirveesti ainakaan muuttuu. Et kun se iskostetaan ja opetetaan ihan pienestä pitäen, se on se periaate kans heillä, joka pysyy visusti. Toki sitä vapaamielisyyttäkin on tullut, et heidän omassa keskuudessaan on myös paljon eroja, ajatellaan just esimerkiks hunnun käyttöä.” (Asiantuntija 3, kotoisin Suomesta.)

Viidenneksi, islamin uskonto suhtautuu myönteisesti molempien sukupuolten liikuntaan. Kehoa tulisi sen mukaan vahvistaa liikunnalla ja sielua viisaudella. Islamin alkuperäiset opetukset kannustivat molempia sukupuolia fyysiseen ja henkiseen kehitykseen. Profeetta Muhammad ei opetuksissaan erotellut sukupuolia liikunnassa, vaan päinvastoin suositteli sitä kaikille. (Sfeir 1985, 293–294.) Niinpä edellä mainitusta seuraa, että naisten harrastamista lajeista esimerkiksi lentopallo, jalkapallo tai karate eivät välttämättä aiheuta suurempia erityistoimenpiteitä liikunnassa, kunhan naiset pukeutuvat verryytelyhousuihin ja huiveihin. Sen sijaan uinti on naisille huomattavasti ongelmallisempaa. (Stodolska & Livengood 2006, 308–309.) Joskus siis vain sukupuolten eriytetty toiminta mahdollistaa naisten ja tyttöjen osallistumisen liikuntatoimintaan. Mikäli kunnat haluavat naistenkin liikkuvan, tällaista toimintaa tulisi mahdollisuuksien mukaan järjestää. Toiminnan ei kuitenkaan tarvitse olla pelkästään maahanmuuttajille, vaan ainoastaan sukupuolille erikseen, jolloin niihin voi osallistua myös kantaväestö. Lisäksi naisten ei tule yleensä lähdettyä yksin liikkumaan, eikä tämä ole aina heille luvallistakaan.

”Mutta meille on vähän vaikee, esimerkki yksin en jaksa, mutta suomalaiset saa yksin mennä mikä iltapäivän tai aamulla, mutta meille on vähän vaikee yksin mennä esimerkki ulos. Ystävän kanssa on hyvä, mutta ei pakko esimerkki joka päivä mene. Mutta vähän suomalaiset on joka päivä mene kävelemään tai urheiluu.” (Haastattelu 2, nainen, kotoisin Irakista.)

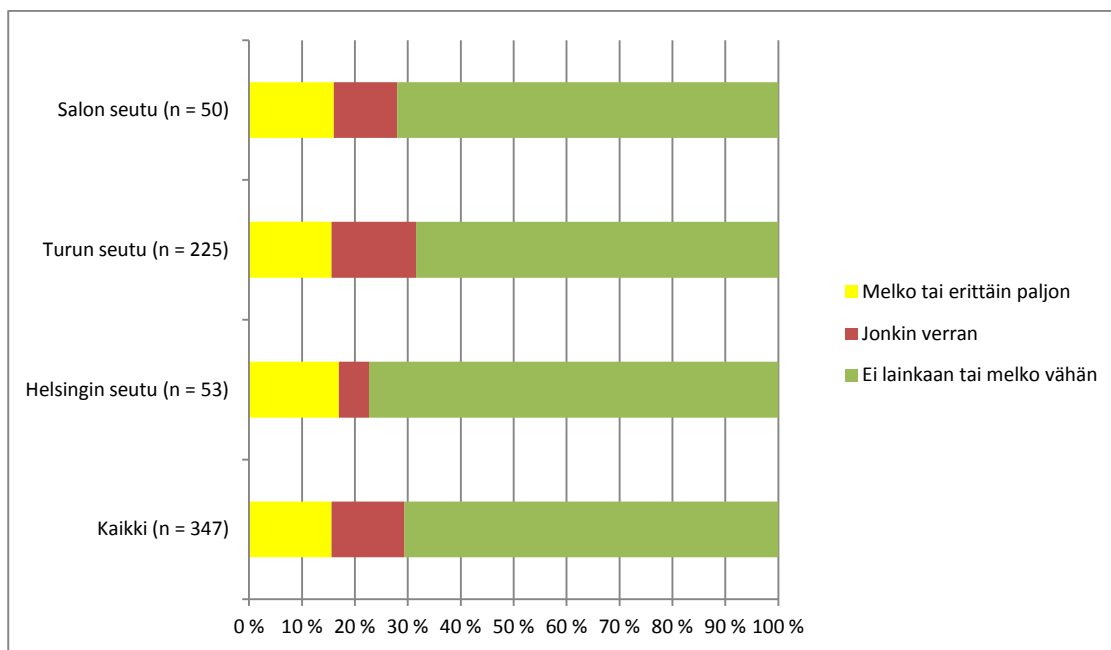
”Minä ei halua yksin ollenkaan, jos kukaan muukaan, pitkä matka voi kävellä, pitkä matka. Yksin mä en halua takaisin koti. Minä kesällä minun lapsen kanssa ulkona ja kävele paljon ja takaisin. Minun lapsi, lapset kanssa.” (Haastattelu 3, nainen, kotoisin Tunisiasta.)

On myös mahdollista, että aiemmin ”eristäytyneestä” naisryhmästä tulee ajan myötä ryhmä, joka osallistuu liikuntaan kantaväestön kanssa. Tästä esimerkkinä on jyvaskyläläinen urheiluseura

Kuokkalan Tähti. Se perustettiin vuonna 1993 kolmen maahanmuuttajataustaisen miehen toimesta. Vuonna 2001 seuran toimintaan tuli mukaan myös naisten lentopallo. Sen tarkoituksena oli aktivoida tyttöjä, jotka viettivät paljon aikaa kotona ja avata heille mahdollisuuksia toimia yhteiskunnassa. Aluksi tyttöjen valmentaja piti harjoitukset suljetussa tilassa, jonne miehillä ei ollut pääsyä. Tämän myötä vanhemmat päästivät työt harjoituksiin ja tytöillä itselläänkin oli tarpeeksi rohkeutta osallistua toimintaan. Luottamuksen kasvaessa kaksi tuttua ja luotettavaa miespuolista henkilöä aloittivat joukkueen valmentajina. Toiminta muuttui koko ajan avoimemmaksi, kun tyttöjen veljet ja muut perheenjäsenet saivat tulla mukaan toimintaan. Myös vanhemmat tulivat katsomaan harjoituksia ja pelejä. Lopulta tytöt pelasivat paikallisotteluita kotikaupungissaan. Vuonna 2011 lentopallo oli edelleen mukana seuran ohjelmassa. Sen harrastajat koostuivat enimmäkseen maahanmuuttajataustaisista tytöistä ja naisista sekä heidän lähipiiriinsä kuuluvista miehistä. (Maijala & Fagerlund 2012, 92.)

”Samoin näissä ulkoliikkumisessa just naisilla ulkojalkineet, sopivan vaatetuksen olemassaolo... Sit ohjaajien ymmärrys siitä, et jumpata voi myös hameessa. Jos antaa aikaa, niin kyllä se hame jossaki vaiheessa lähtee. Sellasia, niin sanotusti möläytyksiä ku tulee, että 'ai jaa, ei sulla ookkaa jumppavaatteet päällä', voi jo työntää, et mä on ookkaan tervetullut tänne.” (Asiantuntija 14, kotoisin Virossa.)

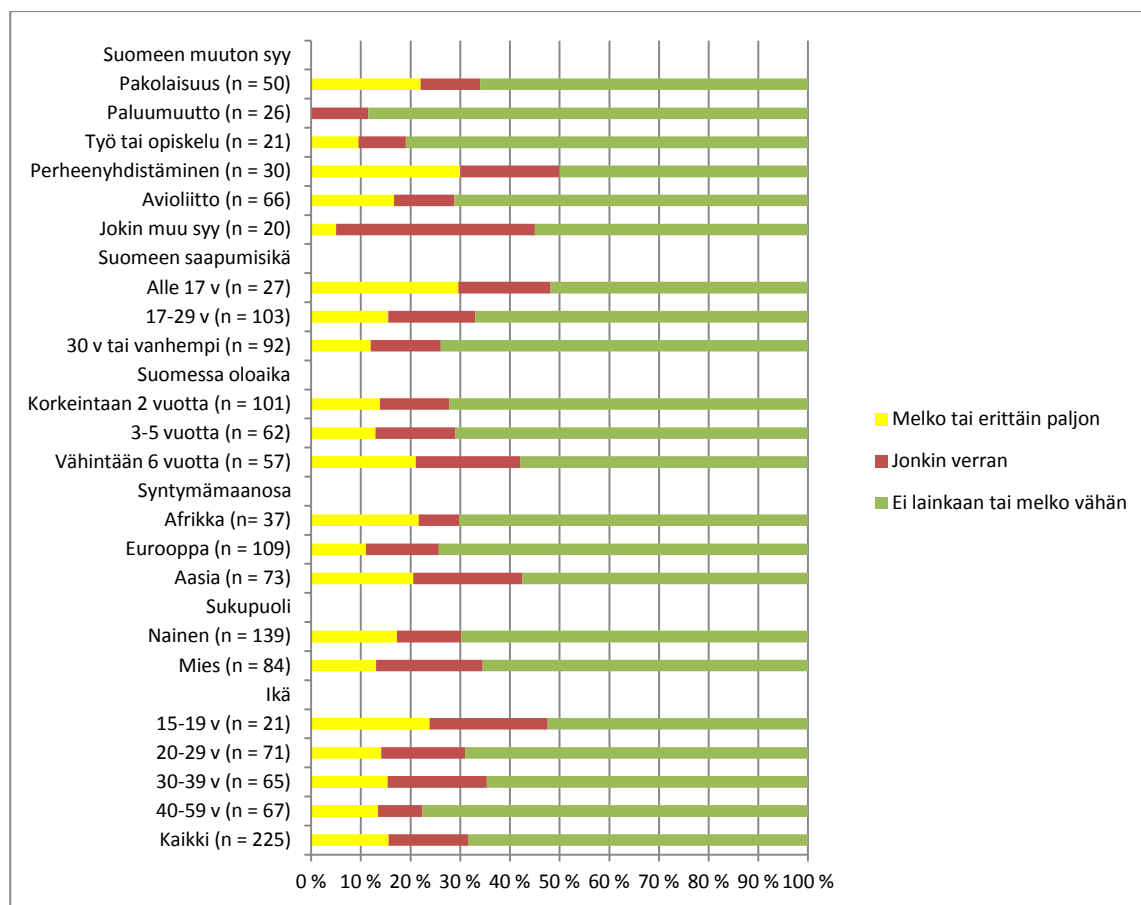
Koska pukeutumisella saattaa siis joissain tapauksissa olla vaikutusta maahanmuuttajien liikuntaan, on syytä katsoa, millainen este se oli heidän liikunnassaan. Yli 70 prosenttia muuttajista oli sitä mieltä, että pukeutuminen haittaa heidän liikuntaansa melko vähän tai ei lainkaan. 16 prosenttia se puolestaan haittasi melko tai erittäin paljon (kuvio 61). Asuinseutujen välillä ei juuri ollut eroja pukeutumisen haittaavuudessa liikunnan harrastamisessa.

Kuvio 61. Pukeutuminen maahanmuuttajien liikunnan haittaajana asuinalueen mukaan ($X^2(4) = 4,03$; $p > 0,05$)

Turun seudun muuttajilla pukeutuminen haittasi erityisesti pakolaisina ja perheenyhdistämisen vuoksi maahan muuttaneita. Ensiksi mainituista 22 prosenttia oli sitä mieltä, että pukeutuminen haittaa liikuntaa melko tai erittäin paljon ja jälkimmäisillä vastaava osuus oli 30 prosenttia (kuvio 62.) Myös nuorina Suomeen saapuneita, vähintään kuusi vuotta maassa asuneita, Afrikasta tai Aasiasta kotoisin olevia sekä nuoria pukeutuminen haittasi vähintään melko paljon noin 30 prosentin

osuuksilla. Paluumuuttajien (0 %) ja Euroopasta kotoisin olevien (11 %) liikuntaa pukeutuminen ei juuri haitannut. Sukupuolten välillä oli yllättävän pieni ero pukeutumisen haittaavuudessa (naiset 17 %, miehet 13 %).

Kuvio 62. Pukeutuminen Turun seudun maahanmuuttajien liikunnan haittaajana muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisaikaa, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

6.5. Liikunnasta tiedottamiseen ja sen järjestämiseen tulisi kiinnittää huomiota

Lopuksi katsotaan vielä tarkemmin joitain maahanmuuttajien liikuntaan liittyviä esteitä. Myrénin (1999) sekä Maijalan ja Fagerlundin (2012) tutkimuksissa kävi ilmi, että liikuntamahdollisuuksista tiedottamisesta maahanmuuttajille ja heidän perheilleen on runsaasti parantamisen varaa. Tiedonvälitykseen liittyy monia asioita, joista ehkä keskeisin on, että kantaväestön lehtiin laitettujen ilmoitukset eivät tavoita riittävästi maahanmuuttajia. Niiden sijaan ilmoituksia liikuntamahdollisuuksista tulisi laittaa paikkoihin, joissa maahanmuuttajat käyvät toistuvasti. Tämä taas edellyttää tietoa ja ymmärrystä väestöryhmien käyttäytymistavoista. Tietoa liikunnasta tulisi siis viedä sinne, missä maahanmuuttajat kokoontuvat. Hyviä paikkoja lasten ja nuorten tavoittamiseen ovat esimerkiksi koulut ja oppilaitokset, puistot, rannat, nuorisotalot ja sosiaalinen media. Aikuisten kokoontumispaikkoja taas ovat muun muassa maahanmuuttajien omat yhdistykset, kotouttamiseen liittyvät toimitilat ja kirkko tai rukoushuone. (Maijala & Fagerlund 2012, 59; ks. myös Junkkala & Lallukka 2012, 30.)

”Mut me ollaan käyty muun muassa Moskeijassaki puhumassa joskus, käytiin liikunta-asioista. Siellä mä puhuin jostain naisten asioista ja kierrettiin niitä Moskeijoita. Ku siellä on just semmosia

äitejä esimerkiksi, et välttämättä pääse mihinkään muualle, ku ne on kotona ja sitte siellä. Sieltä oli Liikuntapalvelukeskuksesta, oli kans ihminen sitte puhumassa.” (Asiantuntija 13, kotoisin Suomesta.)

”Se mitä me tehtiin just, kun me aloitettiin se vesijumppa, niin kuinka monta kerta mä kävin... puhumassa: tulkaa, kokeilkaa. Joo joo. Yks tulee, joo joo. Kaks tulee, joo joo. Usko meinas loppuu ja vuos meni ja seiskyt oli. Kaks ryhmää ja piti tehdä kolmaskin.” (Haastattelu 14, nainen, kotoisin Virossa.)

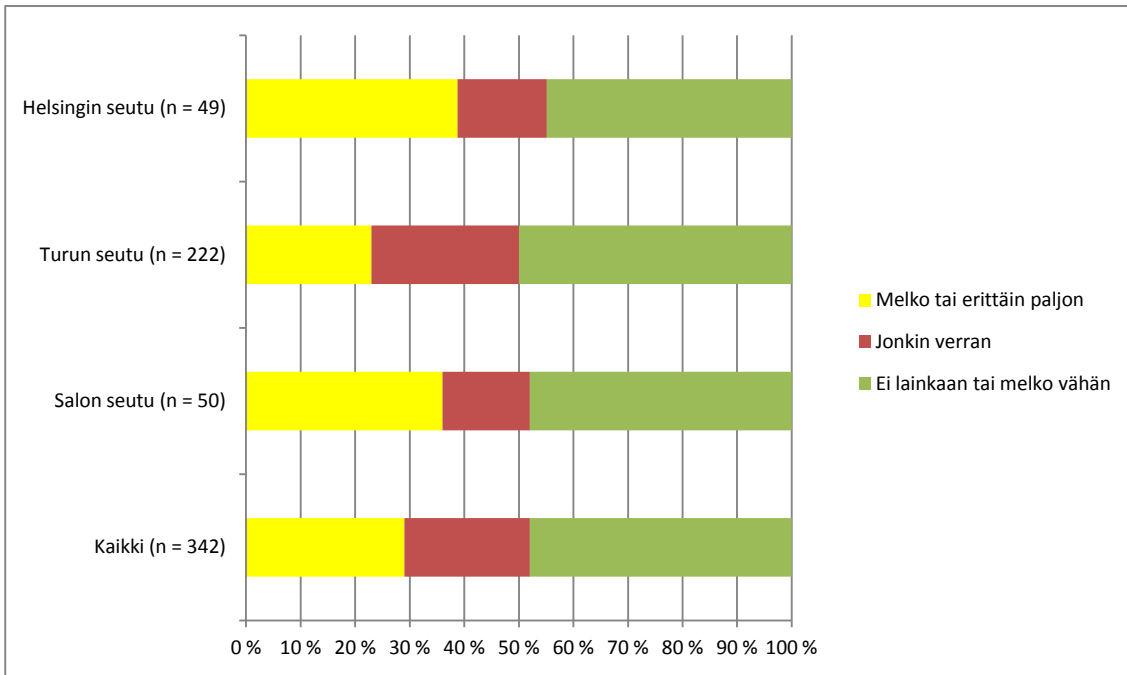
”On näitä esitteitä, jos joku kun on lehtisälissä, ni sinne tuodaan näitä esitteitä vaikka kuinka paljon. Näitä, siellä on esitteet uimahalleista ja näistä kerhoista ja vaikka mitä liikuntaa tapahtuu ja vaikka mitä, niitä on niin paljon... Minun poika, että hän on sitten se toinen tiedonlähde mistä minä saan nykyisin. Muuten se on suuren työn takana tai hankala etsii näitä, käydä läpi näitä mainoksia mitä on siellä pitkät rivit kirjastoissa. Vaikka kirjastokin on tässä lähellä, mutta kumminkin on sellainen este. Ja jos ihminen ei oikein osaa lukea tai osaa, no suomea kunnolla, ni kylhän se on este niille ihmisille. Suurempi kuin minulle.” (Haastattelu 42, nainen, kotoisin Venäjältä.)

Yleensä yhteisön ja lähipiirin hyödyntäminen on tärkeää pyrittäessä tavoittamaan eri kohderyhmiä. Tieto liikuntamahdollisuuksista näet leviää helpommin tuttavapiirissä, jolloin yksi maahanmuuttaja saattaa tuoda monta ystäväänsä mukaan liikuntaan. Jos asian tuo vielä esiin yhteisössä merkittävä henkilö, on paremmat mahdollisuudet vaikuttaa koko yhteisöön. (Maijala & Fagerlund 2012, 58; Junkkala & Lallukka 2012, 30.) On myös otettava huomioon, että maahanmuuttajat eivät välttämättä ole tottuneet sellaiseen vuorovaikutukseen, jossa kotiin lähetetään virallinen kirje tai tiedote. Jotkut maahanmuuttajaryhmät saattavat jopa kokea epäkunnioittavana kotiin menneen kirjeen, jos heidän kulttuurissaan asiat on totuttu hoitamaan pääosin suullisesti. Selvästi tehokkaampi viestinnän muoto kuin kirje, on kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus, jossa asia kerrotaan suoraan asianosaiselle. Lisäksi yhteys maahanmuuttajataustaisten naisten kanssa täytyy joskus hoitaa aviomiehen kautta. (Maijala & Fagerlund 2012, 65–66; ks. myös Castaneda, Rask, Koponen & Koskinen 2012a, 24–27.)

”No ehkä enemmän informoida näit perheitä. No kylhän sit se tulee ajan myötä, kuhan sit ku sä osaat sen kielen ja tälleen. Ni sit tulee melkeen automaattisesti, mut jos ajatellaan, niin kylhän se vaatii tietysti sen informaation just eri tahojen kautta, ehkä näin voitaisiin informoida näit ulkomaalaisii tai maahanmuuttajaperheitä. Niin sitä kautta heidän lapset pystyis enemmän näit harrastamaan tai heilläkin olis sitä mahdollisuutta. Totta kai, jos ei, jos nuori alaikäinen, ni jos sulla ei oo semmost houkutetta, ni sä et tee mitään sillon, et vanhempien kans täytyy muut tahot informoida näit vanhempii ja sit vanhemmat taas informoi näit lapsii ja kehottaa heitä harrastamaan. Ni sitä kautta.” (Haastattelu 14, mies, kotoisin Iranista.)

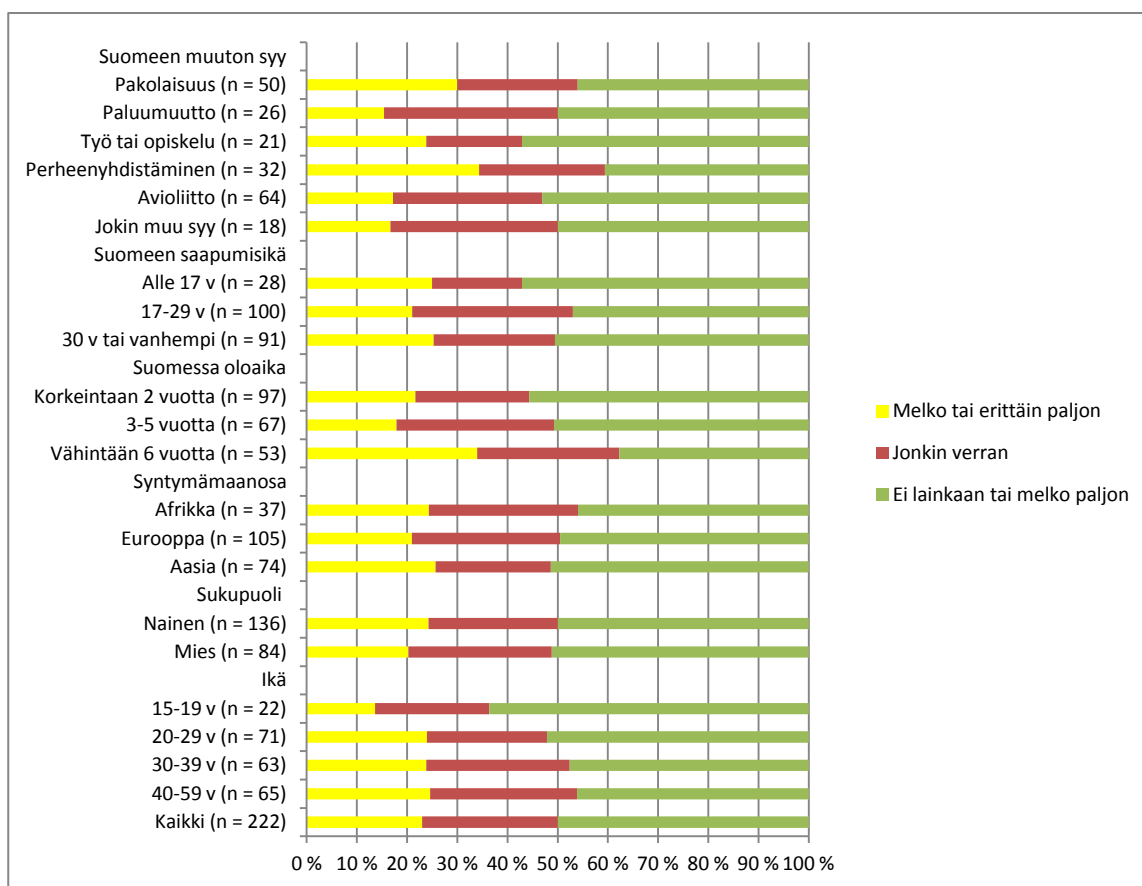
Käsillä olevassa tutkimuksessa vajaa kolmannes (29 %) vastaajista oli sitä mieltä, että tiedon puute haittasi heidän liikuntaansa melko tai erittäin paljon. Toki lähes puolet (48 %) katsoi, ettei se haitannut liikuntaa lainkaan tai korkeintaan vähän. Helsingin seudulla asuvista 39 prosenttia ja Salon seudulla asuvista 36 prosenttia koki tiedon puutteen haittaavan liikuntaansa melko tai erittäin paljon Turun seudulla asuvien 23 prosenttia vastaan (kuvio 63).

”Minä en tiedä missä täällä Suomessa tekee harhailu. Minä en tiedä missä tekee liikunta. Paikkoja minä en tiedä... Minä en tiedä, mutta minä haluan minun lapsi oppii ja teke tämä. Hän halua minun lapsi tekee, minä en, ei paljon. Ja minä en tiedä paikka, ni missä minä mene... Minä en tiedä paikka missä minä mene ja mitä teke tai minä ei... Minä ei, ei... Ei mitään kokeillu, ei... Mutta täällä Suomessa ei puhu ulkomailla. Ei puhu paljon muuta ulkomailla, ei suomalainen, ei puhu paikkoi missä voi mennä, ei sano, kukaan ei sano.” (Haastattelu 3, nainen, kotoisin Tunisiasta.)

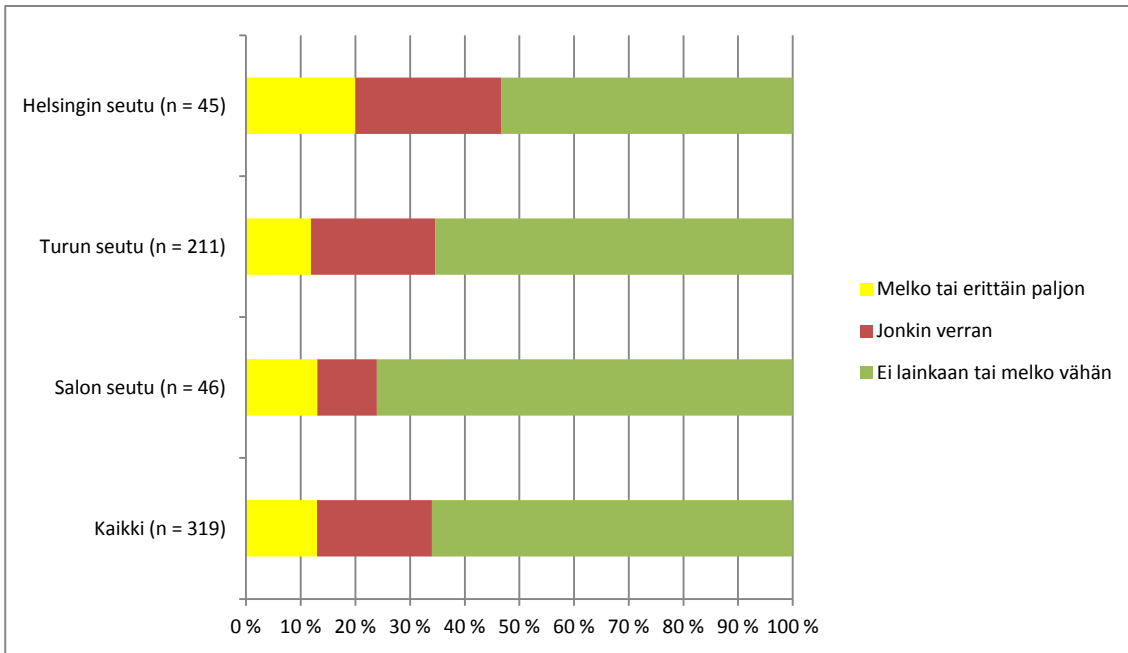
Kuvio 63. Tiedon puute maahanmuuttajien liikunnan haittaajana asuinalueen mukaan ($X^2(4) = 8,89$; $p > 0,05$)

Turun seudun maahanmuuttajista tiedon puute haittasi melko tai erittäin paljon erityisesti pakolaistaustaisia ja perheen yhdistämisen vuoksi Suomeen muuttaneita. Ensiksi mainituista 30 ja jälkimmäisistä 34 prosenttia koki tiedon puutteen haittaavan liikuntaansa melko tai erittäin paljon (kuvio 64.) Sitä vastoin paluumuuttajia (15 %), työn tai opiskelun (24 %) sekä avioliiton vuoksi muuttaneita (17 %) se ei haitannut läheskään vastaavalla tavalla, mikä on siinä mielessä yllätyksenä voidaan pitää sitä, että pitkään, vähintään kuusi vuotta Suomessa asuneita tiedon puute haittasi enemmän kuin lyhyemmän aikaa maassa asuneita (34 % ja 18–21 %). Lisäksi kuviosta on syytä mainita, että nuorten liikuntaa tiedon puute haittasi vähemmän kuin muita. Kenties nuoret saavat tietoa liikuntamahdollisuuksista muita paremmin esimerkiksi koulussa luokkatovereilta. He luultavasti osaavat myös etsiä tietoa paremmin kuin ikääntyneemmät. Samoin heillä saattaa yleensäkin olla tietoa liikunnasta vanhempiaan enemmän.

Kuvio 64. Tiedon puute Turun seudun maahanmuuttajien liikunnan haittaajana muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisaikaa, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

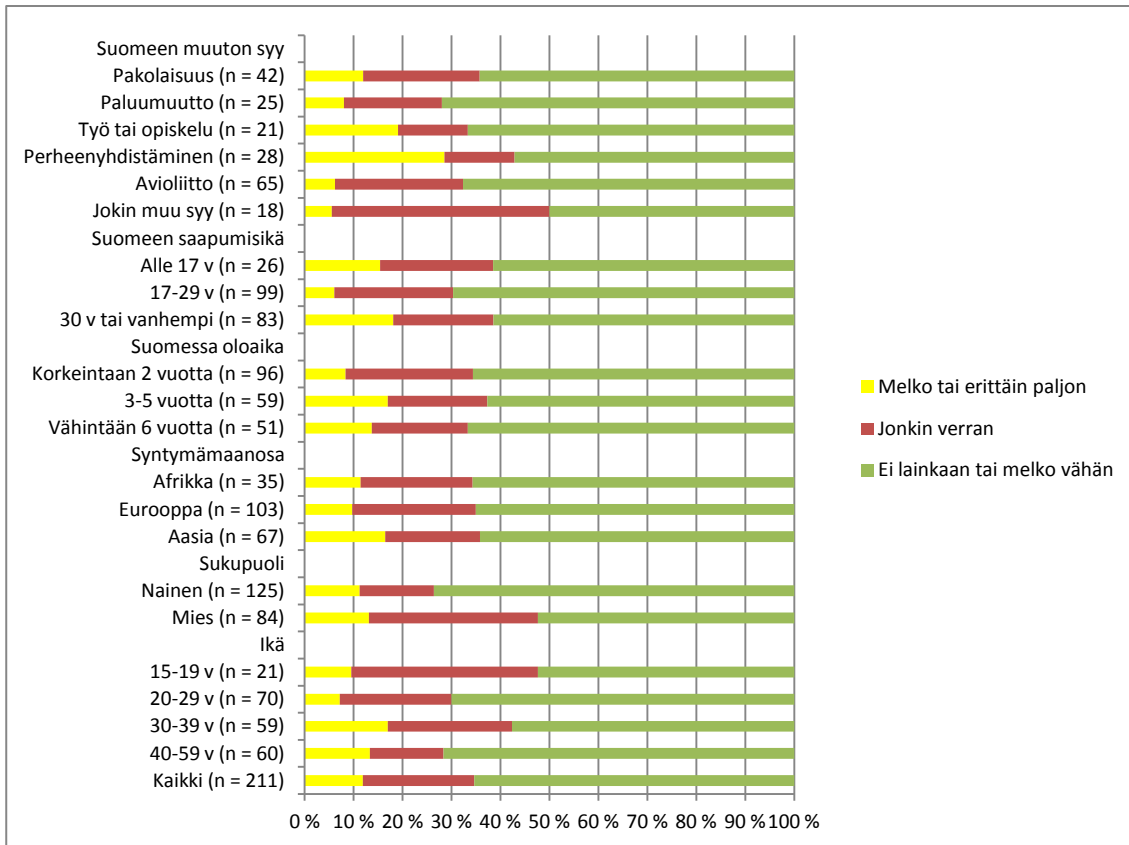
Joidenkin mielestä myös se, että liikunta on järjestetty väärällä tavalla, saattaa haitata liikuntaa. Tämä haittasi kaikista aineiston maahanmuuttajista 13 prosentin liikkumista melko tai erittäin paljon ja asuinseudun mukaan vastaavat osuudet olivat Helsingin seutu 20 prosenttia, Salon seutu 13 prosenttia ja Turun seutu 12 prosenttia (kuvio 65). Toisaalta 66 prosenttia mielsi väärällä tavalla järjestetyn liikunnan haittaavan korkeintaan melko vähän. Asian voidaan ilmaista niinkin päin, että liikunta oli muuttajien mielestä järjestetty pääosin oikealla tavalla. Tästä huolimatta maahanmuuttajien omia toiveita ja ideoita tulisi mahdollisuuksien mukaan kuunnella liikuntatoimintaa suunniteltaessa. Erityisesti liikuntaa järjestävien tahojen tulisi Majjalan ja Fagerlundin (2012, 62) mielestä kysyä maahanmuuttajataustaisilta naisilta, mitä lajeja he haluaisivat harrastaa. Ihanteellinen tilanne saavutettaisiin silloin, jos maahanmuuttajat osallistuisivat itse toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen ja olisivat tällä tavoin mukana liikuntapalveluiden kehittämisessä.

Kuvio 65. Liikunta on järjestetty väärällä tavalla maahanmuuttajien liikunnan haittaajana asuinalueen mukaan ($\chi^2(4) = 6,80; p > 0,05$)

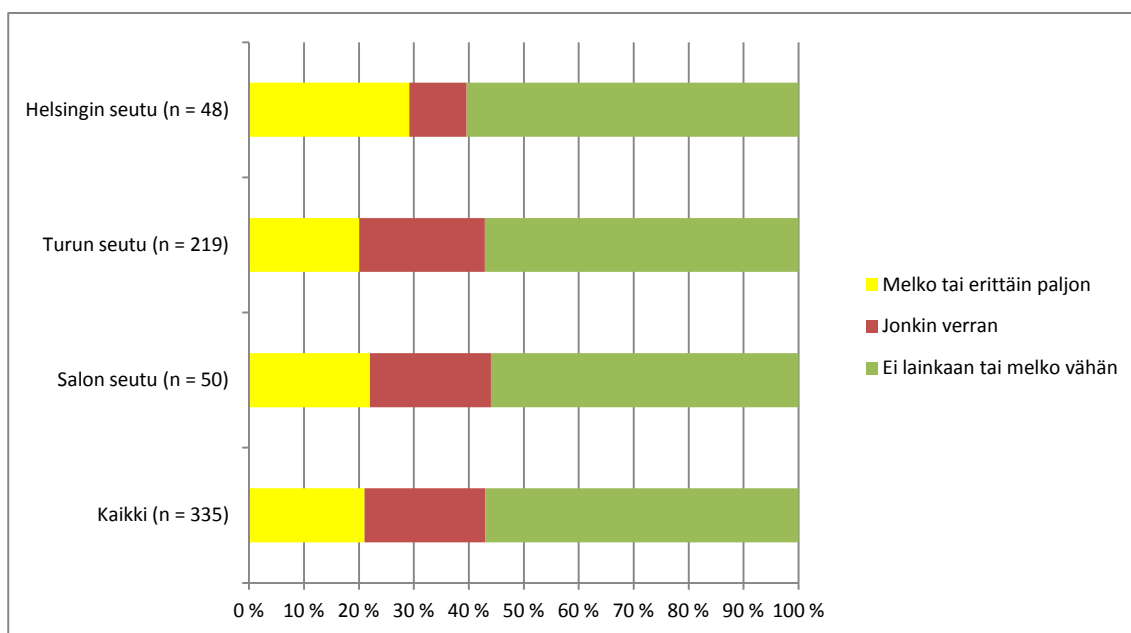
Turun seudun maahanmuuttajataustaisista väärällä tavalla järjestetty liikunta haittasi yleisimmin perheenyhdistämisen (29 % koki haittaavan melko tai erittäin paljon) ja työn tai opiskelun (19 %) vuoksi Suomeen muuttaneita (kuviota 66.) Sen sijaan paluumuuttajina (8 %) tai avioliiton (6 %) vuoksi muuttaneita, nuorina aikuisina (17-29v) maahan saapuneita (5 %) ja nuoria aikuisia (20-29v) se ei haitannut läheskään samalla tavoin (7 %).

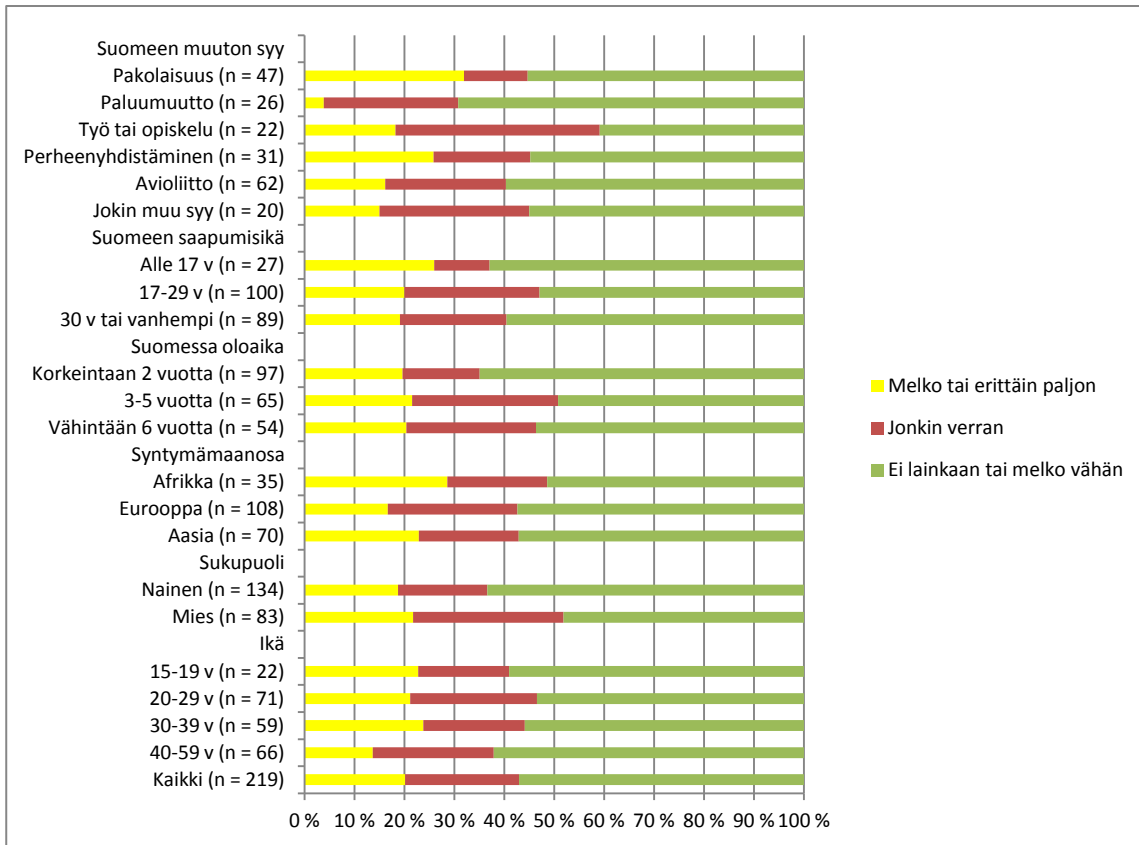
Kuvio 66. Liikunta on järjestetty väärällä tavalla Turun seudun maahanmuuttajien liikunnan haittaajana muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisaian, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

Liikunnan järjestämistä pääosin maahanmuuttajien mielestä oikealla tavalla kuvaa myös sopivien ohjaajien puute vain vähäiseksi koettuna liikunnan esteenä. Reilusti yli puolet niin Helsingin, Turun kuin Salon seudulla asuvistakin oli sitä mieltä, että ohjaajien puute haittaa liikuntaa korkeintaan melko vähän (kuvio 67). Tosin Helsingin seudulla asuvista lähes 30 prosenttia oli sitä mieltä, että sopivien ohjaajien puute haittasi liikuntaa melko tai erittäin paljon ja Turun sekä Salon seudulla asuvista tätä mieltä oli noin viidennes.

Kuvio 67. Sopivien ohjaajien puute maahanmuuttajien liikunnan haittaajana asuinalueen mukaan ($\chi^2(4) = 4,54; p > 0,05$)

Turun seudulla asuvilla ohjaajien puute liikunnan haittaajana oli eri taustamuuttajien suhteen sellainen, että se haittasi erityisesti pakolaistaustaisia. Heistä 32 prosenttia koki tämän haittaavan liikuntaansa melko tai erittäin paljon (kuviota 68.) Sen sijaan paluumuuttajina maahan tulleita sopivien ohjaajien puute ei juuri haitannut, sillä vain neljä prosenttia heistä koki tämän haittaavan liikuntaansa melko tai erittäin paljon ja lähes 70 prosenttia oli sitä mieltä, että se haittaa korkeintaan melko vähän. Lisäksi kuviosta paljastuu, että ymmärrettävästi vanhinta ikäluokkaa, 40–59-vuotiaita, sopivien ohjaajien puute haittasi vähemmän kuin nuorempiaan. Tämä johtuu siitä, että ohjattu liikunta, varsinkin kilpailullinen sellainen, painottuu usein nuoruuteen ja vanhemmalla iällä on yleistä omatoimisesti liikkuminen kuntoilumielessä. Toiseksi naiset kokivat sopivien ohjaajien puutteen haittaavan liikuntaansa vähemmän kuin miehet. Tämä ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että maahanmuuttajanaiset tarvitsisivat usein ohjaajaa liikuntaansa, sillä he harrastavat vähemmän liikuntaa kuin miehiset kumppaninsa ja heidän tietonsa liikunnasta ja sen terveysvaikutuksista on usein vähäistä (ks. Zacheus, Koski & Mäkinen 2011; Maijala & Fagerlund 2012). Kolmanneksi, afrikkalaistaustaisia ohjaajien puute haittasi enemmän kuin Euroopasta kotoisin olevia.

Kuvio 68. Turun seudun maahanmuuttajien käsitys sopivien ohjaajien puutteesta liikunnan haittaajana muuttosyy, muuttoajan, Suomessa asumisajan, syntymämaanosan, sukupuolen ja iän perusteella

7. Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä raportissa tutkittiin maahanmuuttajien kotoutumista ja sopeutumista, liikunnan merkitystä sille sekä kokemuksia liikuntapalveluista kolmella eri alueella: Turun, Helsingin, ja Salon seuduilla. Tutkimusaineistoina olivat näiden alueiden maahanmuuttajille tehty lomakekysely sekä maahanmuuttajien ja heidän parissaan työskentelevien asiantuntijoiden haastattelut. Suurin osa aineistosta kerättiin Turun seudulta, johon tutkimus keskittyi. Helsingin ja Salon seudut pienempine aineistoineen olivat mukana lähinnä siksi, että Turun tilannetta voitaisiin suhteuttaa muihin paikkakuntiin.

Suomen maahanmuuttajaväestö on epätasaisesti jakautunut. Suurin osa muuttajista asuu Etelä-Suomen kaupungeissa ja valtaosassa Suomen kunnista ei ole juuri kokemuksia maahanmuuttajista. Vaikka myös kantaväestö keskittyy ehä enemmän Etelä-Suomen kaupunkeihin, maahanmuuttajilla tämä on vielä korostuneempaa. Maahanmuuttaja-asiat ja maahanmuuttajaväestön huomiointi kunnissa ja niiden eri hallintokunnissa ei yleisesti ole ollut Suomessa kovin hyvällä mallilla ja niissä on ollut puutteita siitä huolimatta, että kotouttamislaki velvoittaa kuntia järjestämään kotouttamispalveluita. Tässä on toki suuria eroja kuntien välillä, osan hoitaessa velvollisuutensa hyvin, osan laiminlyödessä omansa. (Ks. Honkasalo, Souto & Suurpää 2007; Kivijärvi & Harinen 2008; Häkkinen & Mattila 2011; Rask, Koponen, Castaneda, Koskinen & Linnanmäki 2012, liikunnan osalta Fagerlund & Maijala 2011; Junkkala & Lallukka 2012; Fagerlund 2012.)

Kotoutumista voidaan pitää onnistuneena silloin, kun maahanmuuttaja on oppinut uudelle kotimaalleen tyypillisiä tapoja, mutta samalla hän pystyy ylläpitämään omassa kulttuurissaan tärkeinä pidettyjä perinteitä. Minimitasona kotoutumisen määrittelyssä liikunnan näkökulmasta on se, ettei liikuntaa nähdä kielteisenä tekijänä kotoutumisessa, eikä se heikennä kiinnittymistä yhteiskuntaan. Ihannetasolla liikunta puolestaan edistää kotoutumista, parantaa elämänlaatua ja tarjoaa sellaisia kokemuksia, jotka auttavat kiinnittymään uuteen asuinpaikkaan. (vrt. Faehnle ym. 2010, 41.)

7.1. Helsingin seudulla kotoutuminen on koettu tietyissä asioissa helpoimmaksi

Kun verrattiin eri asuinseuduilla asuvien maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumisesta yleensä, niin Helsingin seudulla asuvilla maahanmuuttajilla näyttää olevan joitain etuja siitä, että pääkaupunkiseudulla asuu eniten maahanmuuttajia Suomessa. Ensinnäkin Helsingin seudulla asuvat ovat kokeneet sopeutumisensa Suomeen olleen yleisesti helpompaa kuin Turun tai Salon seudun muuttajat. Toiseksi he ovat mieltäneet suomen kielen ja yhteiskunnan sääntöjen oppimisen muualla asuvia helpommaksi. Kolmanneksi, kotoutumisen vertaistukea on ollut heillä yleisemmin saatavilla, sillä omasta maasta kotoisin oleviin tutustuminen on ollut Helsingin seudun muuttajille muita helpompaa. Rasismia Helsingin seudulla asuvat maahanmuuttajat ovat kuitenkin joutuneet kokemaan yleisemmin kuin väkimäärältään huomattavasti pienemmällä Salon seudulla asuvat.

Liikunnan näkökulmasta taas Helsingin seudun maahanmuuttajilla on ollut enemmän kokemuksia liikunnan harrastamisesta kantaväestön ja erilaisten maahanmuuttajaryhmien kanssa, erityisesti Salon seudulla asuviin verrattuna. Salon seudulla liikunta- ja urheiluseuratarjonta ei ymmärrettävästi ole samaa luokkaa kuin väestömäärältään suuremmilla alueilla. Niinpä Helsingin ja Turun seudun maahanmuuttajat ovat osallistuneet useammin suomalaisten ja maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan kuin Salon seudulla asuvat. Helsingin seudulla asuvat ovat myös mieltäneet muita useammin liikunnalla olevan kansojen välistä ystävyyttä edistävää merkitystä ja

siellä asuvien maahanmuuttajien mielestä liikunnasta on yleisemmin hyötyä suomalaisiin tutustumisessa kuin muualla asuvilla.

Kaikessa liikunta-asiat Helsingin seudulla eivät kuitenkaan ole olleet muualla asuvien paremmin. Siellä asuvat maahanmuuttajat ovat nimittäin kokeneet liikuntaryhmien puutteen haitanneen liikuntaa muualla asuvia enemmän. Tämä luultavasti selittyy osittain seudun suuremmalla asukasmäärällä, jolloin liikuntaryhmiin on enemmän tungosta kuin pienemmällä paikkakunnilla. Lisäksi Helsingin seudulla asuvat ovat mieltäneet liikuntamahdollisuutensa huonommiksi kuin Turun ja Salon seuduilla asuvat. Myös tiedon puute on haitannut heidän liikuntaansa erityisesti Turun seudulla asuviin maahanmuuttajiin verrattuna. Muista liikunnan haittaajista mainittakoon, että ajanpuute haittasi Salon seudulla asuvia, perheen tarpeet Helsingin seudulla ja suomen kieli Turun seudulla enemmän kuin muita. Lisäksi miesten ja naisten yhteiset liikuntaryhmät haittasivat Salon seudulla asuvia *vähemmän* kuin Helsingin ja Turun seudulla asuvia.

Eroon Turun ja Helsingin seutujen välillä koetuissa liikuntamahdollisuuksissa ja tiedon puutteessa saattaa olla syynä alueiden erilainen panostus maahanmuuttajien liikunta-asioihin. Turun kaupungilla on ollut jo 1990-luvun puolivälistä maahanmuuttajiin keskittyvä liikunnanohjaaja, joka tiedottaa heille liikuntamahdollisuuksista ja antaa tietoa liikunnasta, tukee ja aktivoi liikkumaan, järjestää ja kehittää maahanmuuttajien liikuntapalveluita ja -tapahtumia (johon voivat luonnollisesti osallistua myös kantaväestön edustajat). Lisäksi maahanmuuttajien liikunnasta vastaava henkilö toimii ohjaajana liikuntaryhmissä sekä on yhteydessä maahanmuuttajayhdistyksiin, työvoimatoimistoon, sosiaalitoimistoon, nuorisotoimeen ja muihin hallintokuntiin. Sen sijaan Helsingissä tällainen liikunnanohjaajan toimi lakkautettiin 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen puolivälissä. Toki pääkaupunkiseudulla on ollut käynnissä useita maahanmuuttajien ja muun väestön liikuntaan kannustavia projekteja ja siellä on monia yhdistyksiä, joilla on vuosien kokemus asiasta. Nämä ovat saattaneet korvata jossain määrin puutetta kaupungin järjestämässä liikunnan ohjauksessa. Yhteenveto Helsingin, Turun ja Salon seutujen välisestä vertailusta on esitetty taulukossa 3.

Taulukko 3. Helsingin, Turun ja Salon seudun maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumisesta ja liikunnasta

	Helsingin seutu	Turun seutu	Salon seutu
Kotoutuminen	Elämään Suomessa ollaan pääosin tyytyväisiä. Kotoutuminen yleensä, kielen ja yhteiskunnan sääntöjen oppiminen sekä oman maalaisiin tutustuminen on koettu helpommaksi kuin Turun ja Salon seudulla asuvilla.	Elämään Suomessa ollaan pääosin tyytyväisiä. Kotoutuminen on koettu yleensä helpoksi, mutta rasismia koettu enemmän kuin Helsingin ja Salon seudulla.	Elämään Suomessa ollaan pääosin tyytyväisiä. Kotoutuminen on koettu yleensä helpoksi. Rasismia on koettu vähemmän kuin Helsingin ja Turun seuduilla.
Liikunnan merkitys kotoutumisessa	Liikunnasta saadut kokemukset ovat pääosin myönteisiä ja sillä on ollut vaikutusta kotoutumiseen. Liikunnasta koettiin Turun ja Salon seudulla asuvia yleisimmin olevan hyötyä kansojen välisen ystävyuden edistäjänä ja suomalaisiin tutustumisessa.	Liikunnasta saadut kokemukset ovat pääosin myönteisiä ja sillä on ollut vaikutusta kotoutumiseen. Pienempi usko liikunnan rasismia ehkäisevään vaikutukseen kuin Helsingin ja Salon seuduilla asuvilla.	Liikunnasta saadut kokemukset ovat pääosin myönteisiä ja sillä on ollut vaikutusta kotoutumiseen.
Liikunta kotipaikkakunnalla	Liikuntamahdollisuudet koettiin huonommiksi kuin Turun ja Salon seuduilla. Erityisesti tiedon ja liikuntaryhmien puute sekä perheen tarpeet haittasi liikuntaa muihin verrattuna. Kohtalaisesti kokemuksia kantaväestön ja maahanmuuttajien kanssa liikkumisesta. Useita maahanmuuttajien liikuntaa tukevia projekteja.	Liikuntamahdollisuudet hyvät. Kohtalaisesti kokemuksia kantaväestön ja muiden maahanmuuttajien kanssa liikkumisesta. Suomen kieli haittasi liikuntaa enemmän kuin Helsingin ja Salon seudulla asuvia. Kohtalaisesti kokemuksia kantaväestön ja maahanmuuttajien kanssa liikkumisesta.	Liikuntamahdollisuudet hyvät. Muita vähemmän kokemuksia kantaväestön ja maahanmuuttajien yhteisestä liikunnasta, koska seuratarjonta vähäisempää. Ajanpuute haittasi enemmän kuin Helsingin ja Turun seudulla asuvia, mutta miesten ja naisten yhteiset ryhmät vähemmän.

7.2. Pakolaistaustaisilla ja työn tai opiskelun vuoksi muuttaneilla on hyvin erilaisia kokemuksia kotoutumisesta ja liikunnasta

Turun seudulla asuvia maahanmuuttajia eri taustamuuttajien mukaan katsottaessa huomio kiinnittyy ensinnäkin pakolaisina maahan saapuneiden ja työn tai opiskelun vuoksi muuttaneiden erilaisiin kokemuksiin kotoutumisesta ja liikunnan merkityksestä kotoutumisessa⁷. Nämä ryhmät eroavat taustojensa suhteen toisistaan hyvinkin paljon. Ensiksi mainitut ovat aiemmin elämässään kokeneet huomattavasti jälkimmäisiä yleisemmin sotia, väkivaltaa, kidutusta, tappamisen todistamista, köyhyyttä, kuivuutta, nälänhätää ja näistä seuraavia psyykkisiä ja fyysisiä oireita.

⁷ Toki vertailua tehtäessä on otettava huomioon vähäinen työperäisten maahanmuuttajien määrääineistossa, jolloin tuloksiin on suhtauduttava tietyllä varauksella.

”Varmaan yleisesti jos puhutaan maahanmuuttajista, niin siin ei oo paljon eroa, et jos on tullu vaikka töihin Suomeen, et on sellanen maahanmuuttaja. Mut jos on pakolaistausta, niin siinä sitten on terveydentilassa tietenkin ollaan... Terveydentila on ihan erilainen ku suomalaisilla, jotka hoidetaan heti vauvasta, jo odottava äiti hoidetaan perusteellisesti äitiysneuvolassa ja sit ku tulee pakolaistaustanen, joka ei oo koskaan saanu mitään, esimerkiks lääkehoitoa, lääkärissä ei oo koskaan käyny ja hoidettu omilla systeemeillä... Että pakolaisten terveydentila verrattuna tämmösiin työn perässä maanmuuttajiin, niin onhan se tietenki alkuvaiheessa paljon huonompi... Joillakin on yliopistokoulutus ja joillakin ei oo minkäänlaista koulutusta. Ei osata kirjottaa eikä lukee, eikä sillä tavalla voida sitte sitä terveyden edistämistä omalla lukemisella edistää, tiedonhankkimisella. Yleisesti voi sanoo, et on paljon traumaattisia taustoja jokaisella ja siihen liittyviä psyykkisiä ja fyysisiä asioita, joita pitää sitten käyä läpi täällä, kun pääse rauhallisempaan maahan.” (Asiantuntija 13, kotoisin Suomesta.)

Työn tai opiskelun vuoksi muuttaneet ovat kokeneet suomen kielen oppimisen helpommaksi kuin pakolaistaustaiset. Keskeinen syy siihen on varmasti tiivis kanssakäyminen kantaväestön kanssa heti muuton alkuvaiheesta asti, jolloin ”kielikylpy” alkaa välittömästi. Toiseksi he ovat kokeneet myös vähemmän rasismia kuin pakolaiset. Eräs selitys tähän on, että nykyisen lyhytnäköisen taloudellisen hyötyajattelun vallitessa työperäiset maahanmuuttajat hyväksytään helpommin kuin sellaiset, joista ei heti seuraa suoraa taloudellista hyötyä. Kolmanneksi, työn tai opiskelun vuoksi muuttaneet ovat mieltäneet suomalaisiin tutustumisen helpommaksi kuin pakolaiset, mikä luonnollisesti selittyy työ- tai opiskelusuhteilla ja vähäisemmillä rasismien kokemuksilla. Lisäksi työn tai opiskelun vuoksi muuttaneilla on ollut enemmän kokemuksia liikunnan harrastamisesta suomalaisten kanssa kuin muiden syiden vuoksi muuttaneilla. Työn tai opiskelun vuoksi muuttaneet ovat esimerkiksi osallistuneet selvästi pakolaisia useammin kantaväestön seuratoimintaan, eikä liikuntaryhmien puutekaan ole haitannut heitä vastaavassa määrin.

Pakolaistaustaisilla taas usko liikunnan ja urheilun kotoutumista edistävään vaikutukseen on ollut monessa asiassa suurempi kuin työn tai opiskelun vuoksi muuttaneilla. Toki sekä työn että pakolaisuuden vuoksi maahan muuttaneet uskoivat yhtä lailla liikunnan edistävän suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutumista, mutta pakolaisuuden vuoksi muuttaneet ovat kokeneet yleisemmin liikunnalla olevan kansojen välistä ystävyyttä edistävää vaikutusta. Lisäksi pakolaiset olivat yleisemmin sitä mieltä, että liikunnasta on apua suomalaisiin tutustumisessa. Tämä siis siitä huolimatta, että heidän kokemuksensa kantaväestön kanssa liikkumisesta oli vähäisempää. Kaiken kaikkiaan pakolaistaustaisten suurempi usko moniin liikunnan kotoutumista edistäviin asioihin viittaa siihen, että erityisesti heille liikunnalla ja urheilulla saattaa olla suuri merkitys kotoutumisessa, koska valmiita kontakteja kantaväestöön ei maahan saavuttua useinkaan ole.

Monet asiat ovat haitanneet enemmän pakolaistaustaisten liikuntaa työn tai opiskelun vuoksi muuttaneisiin verrattuna. Näitä ovat rahan puute, ajan puute, perheen tarpeet, ystävien puute, tiedon puute sekä laiskuus ja saamattomuus. Sen sijaan väärällä tavalla järjestetty liikunta on haitannut työn tai opiskelun vuoksi muuttaneita enemmän kuin pakolaistaustaisia. Kenties työperäisten muuttajien vaatimukset liikunnan järjestämistä kohtaan ovat suurempia kuin pakolaistaustaisten. Hyvä merkki ei ole, että usein jo muutenkin traumatisoituneet ja armottomia asioita elämässään kokeneet pakolaistaustaiset ovat paitsi kohdanneet maahanmuuttajaryhmistä eniten rasismia, he olivat muita yleisemmin myös sitä mieltä, että suomalaiset eivät halua heitä mukaan seuroihinsa. Tarkemmin sanottuna erityisesti Afrikasta kotoisin olevat ovat joutuneet kohtamaan rasismia ja yksittäisistä maista tämä on ollut yleisintä Somaliassa sekä Irakissa ja Iranissa syntyneillä. Lisäksi Afrikassa ja vielä tarkemmin Somaliassa syntyneet kokivat muita yleisemmin, että suomalaiset eivät halua heitä mukaan urheiluseuroihinsa. Suomen kunnissa olisikin syytä panostaa rasismien ja syrjinnän ennaltaehkäisyyn riippumatta siitä, paljonko niissä on maahanmuuttajataustaista väestöä, sillä syrjinnän kokemukset eivät missään nimessä edistä kotoutumista, vaan päinvastoin altistavat

syrjäytymiselle ja tulevat näin yhteiskunnallekin kalliiksi. Samoin urheiluseuroissa asiaan tulisi kiinnittää huomiota.

Kantaväestön seurojen sijaan pakolaistaustaiset ovat osallistuneet muita maahanmuuttajaryhmiä aktiivisemmin maahanmuuttajien omien seurojen toimintaan ja he ovat kokeneet omasta maasta kotoisin oleviin tutustumisen muita helpommaksi. Pakolaisille ja nuorille maahanmuuttajien omat seurat näyttävätkin olevan erittäin tärkeitä ja mikäli tällaiset seurat kiellettäisiin vedoten esimerkiksi siihen, että maahanmuuttajat eivät tällä tavoin tutustu kantaväestöön ja viettävät aikaansa vain oman kulttuurinsa piirissä, sillä olisi todennäköisesti kotoutumista heikentävät seuraukset nuorille pakolaisille. Silloin olisi vaarana, että he eivät harrastaisi liikuntaa lainkaan ja jäisivät täten vaille esimerkiksi liikunnan ahdistusta ja traumaattisia kokemuksia lieventäviä vaikutuksia. Tarvitaan siis sekä maahanmuuttajien omaa seura- ja liikuntaryhmätoimintaa (varsinkin muuton alkuvaiheessa) että kulttuurien välistä liikuntaa ja maahanmuuttajien rohkaisemista liittymään alkuvaiheen jälkeen kantaväestön kansoittamiin liikuntaryhmiin. Yhteenveto Turun alueen tilanteesta kotoutumisessa ja liikunnassa työperäisten ja pakolaistaustaisten maahanmuuttajien suhteen on esitetty taulukossa 4.

Taulukko 4. Turun seudulla asuvien työn tai opiskelun vuoksi maahan muuttaneiden sekä pakolaistaustaisten kokemuksia kotoutumisesta ja liikunnasta

	Työn tai opiskelun takia muuttaneet	Pakolaistaustaiset
Kotoutuminen	Elämään Suomessa oltu pääosin tyytyväisiä. Kielen oppiminen ollut helpompaa kuin pakolaistaustaisilla. Sääntöjen oppiminen pääosin helppoa. Rasismia koettu jonkin verran. Suomalaisiin tutustuminen helppoa. Oman maalaisiin tutustuminen kohtalaisen helppoa.	Elämään Suomessa oltu pääosin tyytyväisiä. Kielen oppiminen vaikeaa. Sääntöjen oppiminen pääosin helppoa. Rasismin kokeminen yleisempää kuin työn tai opiskelun vuoksi muuttaneilla, mutta oman maalaisiin tutustuminen helpompaa. Suomalaisiin tutustuminen vaikeaa.
Liikunnan merkitys kotoutumisessa	Pääosin myönteisiä kokemuksia liikunnasta ja sillä koettu olevan kotoutumista edistävää vaikutusta. Liikunnasta koettu olevan jonkinlaista hyötyä kielen oppimisessa ja suomalaisiin tutustumisessa, mutta pakolaistaustaisia vähemmän kansojen välisen ystävyyden edistämisessä. Myös usko liikuntaan rasismin ehkäisyssä harvinaisempaa. Pakolaistaustaisia yleisemmin hyviä kokemuksia liikunnasta suomalaisten kanssa, mutta toisaalta yleisemmin huonoja kokemuksia liikunnasta maahanmuuttajien kanssa.	Pääosin myönteisiä kokemuksia liikunnasta ja sillä koettu olevan kotoutumista edistävää vaikutusta. Liikunnasta koettu työn tai opiskelun vuoksi muuttaneita yleisemmin hyötyä kielen oppimisessa ja kansojen välisen ystävyyden edistämisessä ja siitä on koettu olevan kohtalaisen paljon hyötyä myös suomalaisiin tutustumisessa. Usko liikunnan merkitykseen rasismin ehkäisyssä vankka. Pääosin hyviä kokemuksia liikunnasta suomalaisten kanssa. Työn tai opiskelun vuoksi muuttaneita yleisemmin hyviä kokemuksia liikunnasta maahanmuuttajien kanssa.
Liikunta kotipaikkakunnalla	Kantaväestön seuratoimintaan osallistuminen pakolaistaustaisia yleisempää, mutta liikuntamahdollisuudet koettu huonommiksi. Myös väärällä tavalla järjestetty liikuntaa vaivannut enemmän. Rahan, ajan ja tiedon puute, perheen tarpeet, ystävien puute ja laiskuus vaivannut vähemmän kuin pakolaistaustaisten liikuntaa. Maahanmuuttajien seuratoimintaan osallistuminen melko harvinaista.	Liikuntamahdollisuudet koettu kohtalaisiksi, mutta niiden puute vaivaa. Rahan puute, ajan puute, perheen tarpeet, ystävien puute, laiskuus ja tiedon puute vaivannut enemmän kuin työn tai opiskelun vuoksi muuttaneilla. Kantaväestön seuratoimintaan osallistuminen melko harvinaista. Maahanmuuttajien seuratoimintaan osallistuminen yleisempää kuin työn tai opiskelun vuoksi muuttaneilla.

7.3. Myös miehillä ja naisilla selviä eroja kotoutumisessa ja liikunnassa

Useita merkittäviä eroavaisuuksia monissa Turun seudun maahanmuuttajien kotoutumiseen ja liikuntaan liittyvissä asioissa ilmeni myös sukupuolten välillä. Miehet ovat nimittäin kokeneet Suomeen sopeutumisen ja kielen oppimisen helpommaksi kuin naiset. Tämä saattaa johtua siitä, että sekä suomalaisiin että oman maalaisiin tutustuminen on ollut miehille paljon helpompaa kuin naisille. Helpommasta sosiaalisten kontaktien luomisesta huolimatta - tai juuri siksi - miehet ovat toisaalta kokeneet myös hieman enemmän rasismia kuin naiset.

Maahanmuuttajamiehet harrastivat liikuntaa yleisemmin kuin naiset. Kenties sen vuoksi he ovat kokeneet naisia yleisemmin liikunnan myös edistäneen suomalaisen yhteiskuntaan sopeutumista. Lisäksi miehillä on ollut naisia enemmän ja parempia kokemuksia suomalaisten ja maahanmuuttajien kanssa liikkumisesta sekä kaikenlaisesta liikunnan seuratoiminnasta (itse osallistuen tai muussa roolissa), mutta toisaalta miehet olivat naisia yleisemmin sitä mieltä, että suomalaiset eivät halua maahanmuuttajia mukaan seuroihinsa. Naiset taas kokivat miehiä tyyppillisemmin, että liikunta on edistänyt suomen kielen oppimista ja rasismin ehkäisyä.

Myös koetuissa liikuntamahdollisuuksissa ja liikunnan esteissä sukupuolet erosivat toisistaan. Miehet ovat kokeneet liikuntamahdollisuudet paremmiksi kuin naiset, mutta toisaalta liikuntamahdollisuuksien, liikuntaryhmien, ystävien ja sopivien ohjaajien puute sekä väärällä tavalla järjestetty liikunta ovat rassanneet miehiä enemmän kuin naisia. Nämä tulokset viittaavat siihen, että Turun seudulla asuvat maahanmuuttajataustaiset miehet näyttävät olevan liikuntansa suhteen vaativampia kuin naiset. Se johtuu osittain siitä, että miehet ylipäättään liikkuvat ja osallistuvat organisoituun liikuntaan useammin kuin naiset. Toisaalta naisten liikunta taas vaatii joskus osakseen tiettyjä erikoisjärjestelyjä, kuten sukupuolittain eriytettyjä liikuntaryhmiä suljetuissa tiloissa, jotta heidän tulisi yleensä harrastettua liikuntaa. Lisäksi rahan puute, ajan puute, perheen tarpeet, tiedon puute sekä laiskuus ja saamattomuus ovat haitanneet naisten liikuntaa enemmän kuin miesten. Miesten ja naisten vertailu ilmenee taulukossa 5.

Taulukko 5. Turun seudun maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumisesta ja liikunnasta sukupuolen mukaan

	Miehet	Naiset
Kotoutuminen	Elämään Suomessa oltu pääosin tyytyväisiä. Suomeen sopeutuminen, kielen oppiminen ja muihin tutustuminen koettu naisia helpommaksi. Sääntöjen oppiminen mielletty kohtalaisen helpoksi. Rasismin kokeminen naisia yleisempää.	Elämään Suomessa oltu pääosin tyytyväisiä. Suomeen sopeutuminen, kielen oppiminen ja muihin tutustuminen koettu miehiä vaikeammaksi. Sääntöjen oppiminen mielletty kohtalaisen helpoksi. Rasismin kokeminen miehiä harvinaisempaa.
Liikunnan merkitys kotoutumisessa	Liikunnasta saatu suurimmaksi osaksi myönteisiä kokemuksia. Liikunnan harrastamisen koettu edistäneen naisia enemmän yhteiskuntaan sopeutumista ja kansojen välistä ystävyyttä. Naisia parempia ja yleisemmin kokemuksia muiden kanssa liikkumisesta, mutta koettu yleisemmin, että suomalaiset eivät halua maahanmuuttajia mukaan seuroihinsa. Liikunnasta koettu olevan naisia vähemmän hyötyä kielen oppimisessa. Liikunnalla nähty naisia harvinaisemmin rasismia ehkäisevää vaikutusta.	Liikunnasta saatu suurimmaksi osaksi myönteisiä kokemuksia. Liikunnan on mielletty edistävän kansojen välistä ystävyyttä ja siitä koettu olevan miehiä enemmän hyötyä kielen oppimisessa ja rasismin ehkäisyssä. Liikunnan harrastamisen koettu edistäneen miehiä vähemmän yhteiskuntaan sopeutumista. Miehiä huonompia kokemuksia muiden kanssa liikkumisesta, mutta koettu harvinaisemmin, että suomalaiset eivät halua maahanmuuttajia mukaan seuroihinsa. Seuratoimintaan osallistuminen miehiä harvinaisempaa.
Liikunta kotipaikkakunnalla	Mahdollisuuksien, liikuntaryhmien, sopivien ohjaajien ja ystävien puute sekä liikunnan järjestämistapa on haitannut naisia enemmän. Sen sijaan rahan puute, ajan puute, perheen tarpeet, laiskuus ja tiedon puute ovat haitanneet vähemmän.	Mahdollisuuksien, liikuntaryhmien ja sopivien ohjaajien puute sekä liikunnan järjestämistapa on haitannut vähemmän kuin miehiä. Rahan puute, ajan puute, perheen tarpeet, laiskuus ja tiedon puute ovat haitanneet enemmän kuin miehiä.

7.4. Kotoutuminen ja liikunta eroavat iän perusteella

Kolmas keskeinen taustamuuttaja Turun seudun maahanmuuttajien tarkastelussa on ikä. Sen perusteella eroja kotoutumisessa, liikunnassa ja liikuntapalveluissa ilmeni ensinnäkin siten, että nuoret (alle 20-vuotiaat) ja aikuiset (40–59-vuotiaat) olivat tyytyväisempiä elämäänsä Suomessa kuin ”nuoret aikuiset” eli 20–39-vuotiaat. Nuoret ovat kokeneet myös Suomeen sopeutumisen helpommaksi kuin muut. Eräs selitys tälle saattaa olla, että omasta maasta kotoisin oleviin tutustuminen on ollut nuorille selvästi helpompaa kuin muille. Nuoret ovat mieltäneet myös suomen kielen oppimisen helpommaksi kuin muut, mikä johtuu pitkälti siitä, että nuoret ovat esimerkiksi koulunkäynnin myötä enemmän tekemisissä kantaväestön kanssa kuin varttuneemmat. Toisaalta nuoret ja yleensäkin alle 30-vuotiaat ovat kokeneet enemmän rasismia kuin tätä vanhemmat, mikä on huolestuttava piirre yhteiskunnassamme.

Liikunnassa *nuoret ja nuoret aikuiset* olivat muita tyyppisemmin sitä mieltä, että liikunta edistää ystävyyttä kansojen välillä. Tästä huolimatta 20–29-vuotiaat näkivät liikunnalla olevan muita vähemmän hyötyä kantaväestöön tutustumisessa. Samoin he uskoivat vähiten liikunnan rasismia ehkäisevään vaikutukseen, johtuen luultavasti nuorten ja nuorten aikuisten yleisemmistä rasismikokemuksista. On lohdullista, että yleisemmistä rasismikokemuksistaan huolimatta nuorilla oli myös hyviä kokemuksia liikunnasta muiden kanssa selvästi muita yleisemmin. Tämä on eräs asia, joka antaa aiheen olettaa liikunnalla olevan parhaimmillaan selvää hyötyä kotoutumisessa. Nuoret myös osallistuivat muita useammin liikunnan seuratoimintaan sekä kantaväestön että muiden maahanmuuttajaryhmien kanssa ja he ovat kokeneet kotipaikkakuntansa liikuntamahdollisuudet paremmiksi kuin muut.

Liikunnan esteistä on syytä mainita, että ystävien puute, liikuntaryhmien puute, suomen kieli, pukeutuminen, miesten ja naisten yhteiset liikuntaryhmät sekä väärällä tavalla järjestetty liikunta ovat haitanneet nuorten liikuntaa enemmän kuin muiden, mutta tiedon puute vähemmän. Lisäksi nuoret ovat kokeneet liikuntamahdollisuudet muita paremmiksi. Nuoret siis näyttävän saavan ainakin muita enemmän tietoa liikunnasta ja heillä on kenties tehokkaammat tiedonvälityskanavat kuin vanhemmilla, vaikka monet muut asiat he ovat kokeneet muita selvemmin liikuntaansa haittaaviksi asioiksi. Ymmärrettävästi perheen tarpeet ovat haitanneet 20–39-vuotiaita enemmän kuin muita, sillä tuossa iässä perheen perustaminen ja lasten hankkiminen sekä kasvattaminen ovat yleensä ajankohtaisia. Myös ajan puute on haitannut tätä ikäluokkaa muita enemmän ja liikuntamahdollisuudet he ovat kokeneet muita huonommiksi.

30–39-vuotiaat ovat saaneet liikunnasta myönteisempiä kokemuksia kuin heitä nuoremmat. Lisäksi he ovat kokeneet muita tyyppisemmin liikunnan edistäneen suomalaisen yhteiskuntaan sopeutumista. Tätä vanhempi ikäluokka, *40–59-vuotiaat* on puolestaan mieltänyt muita yleisemmin liikunnasta olevan hyötyä suomen kielen oppimisessa. Tämä käsitys saattaa kuitenkin perustua pikemminkin mielikuvaan kuin todelliseen tilanteeseen, sillä vanhimmalla ikäluokalla oli vähiten kokemuksia kantaväestön ja maahanmuuttajaryhmien kanssa liikkumisesta. Liikunnan esteistä laiskuus ja saamattomuus on haitannut vanhinta ikäluokkaa kaikkein eniten. Sitä vastoin ohjaajien puute on haitannut heitä muita vähemmän. Eri ikäryhmien kokemukset kotoutumisesta ja liikunnasta on esitetty taulukossa 6.

Taulukko 6. Turun seudun maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumisesta ja liikunnasta iän mukaan

	Nuoret (alle 20 v)	Nuoret aikuiset ja aikuiset (20–39 v)	Varttuneet (40–59 v)
Kotoutuminen	Elämään Suomessa oltu pääosin tyytyväisiä. Suomeen sopeutuminen ja kielen oppiminen koettu muita helpommaksi. Rasismin kokeminen ”jonkinlaista”. Oman maalaisiin tutustuminen koettu muita helpommaksi.	Elämään Suomessa oltu muita tyytymättömämpiä. Suomeen sopeutuminen ja kielen oppiminen koettu muita vaikeammaksi. Nuoret aikuiset kokeneet eniten rasismia. Oman maalaisiin tutustuminen koettu muita vaikeammaksi.	Elämään Suomessa oltu pääosin tyytyväisiä. Kielen oppiminen koettu melko vaikeaksi. Rasismin kokeminen muita vähäisempää.
Liikunnan merkitys kotoutumisessa	Liikunnasta saatu muita vähemmän myönteisiä kokemuksia. Liikunnasta koettu olevan kohtalaisesti hyötyä Suomeen sopeutumisessa ja kielen oppimisessa ja muita yleisemmin ystävyden edistämisessä. Kohtalainen usko liikuntaan rasismin ehkäisyssä. Muita yleisemmin kokemuksia liikunnasta muiden kanssa sekä seuratoiminnasta.	Liikunnasta saatu suurimmaksi osaksi myönteisiä kokemuksia. Liikunnasta koettu muita yleisemmin hyötyä Suomeen sopeutumisessa ja kielen oppimisessa sekä muita harvemmin ystävyden edistämisessä ja rasismin ehkäisyssä.	Liikunnasta saatu suurimmaksi osaksi myönteisiä kokemuksia. Liikunnasta koettu olevan kohtalaisesti hyötyä Suomeen sopeutumisessa sekä muita yleisemmin kielen oppimisessa ja suomalaisiin tutustumisessa. Kohtalainen usko liikuntaan rasismin ehkäisyssä. Muita harvemmin kokemuksia liikunnasta muiden kanssa sekä seuratoiminnasta.
Liikunta kotipaikkakunnalla	Liikuntamahdollisuudet yleisesti koettu muita paremmiksi, mutta ystävien puute, suomen kieli, miesten ja naisten yhteiset ryhmät, väärällä tavalla järjestetty liikunta, pukeutuminen ja liikuntaryhmien puute ovat haitanneet liikuntaa muita enemmän.	Liikuntamahdollisuudet yleisesti koettu muita huonommiksi. Perheen tarpeet ja ajan puute haitanneet liikuntaa muita enemmän.	Liikuntamahdollisuudet koettu pääosin hyviksi tai kohtalaisiksi. Ohjaajien puute haitannut liikuntaa muita vähemmän. Laiskuus haitannut enemmän kuin muita.

7.5. Erinäisiä toimenpiteitä tarvitaan

Millaisia toimenpiteitä tulisi sitten tehdä maahanmuuttajien kotouttamisen ja liikunnan järjestämisen kannalta? Selvää tietysti on, että kotouttamislain velvoitteita on noudatettava kunnissa järjestämällä riittävät kotouttamispalvelut. Lisäksi maahanmuuttoasioissa tarvitaan enemmän yhteistyötä ja parempaa tiedotusta eri hallintokuntien välillä. Niin ikään lyhytkestoisten kotouttamisprojektien tarvitaan pitkäjänteisempää toimintaa. Tällaista toimintaa olisi esimerkiksi se,

että maahanmuuttajaosuuksiltaan suurimpiin kuntiin tulisi palkata maahanmuuttaja-asioista vastaava liikunnanohjaaja Turun kaupungin esimerkkiä noudattaen, koska liikunta on osoittautunut erääksi merkittävimmistä kotoutumista edistäväksi keinoksi. Tämä liikunnanohjaaja (tai liikuntapalveluvastava yms.) paitsi tiedottaisi maahanmuuttajille tarjolla olevista liikuntaryhmistä ja yleensäkin liikunnan terveysvaikutuksista, myös toimisi liikuntaryhmien vetäjinä (joihin myös kantaväestö luonnollisesti olisi tervetullut, mutta sukupuolittain eriytettyihin ryhmiin). Mikäli maahanmuuttajat haluaisivat järjestää itse itselleen liikuntatoimintaa, liikunnanohjaaja neuvoisi heitä erilaisten tukien hakemisessa, tilojen varaamisessa ja suomalaisen byrokratiaviidakon tuntemisessa. Luonnollisesti liikunnanohjaaja järjestäisi kotouttamispalveluita myös yhteistyössä kunnan muiden hallintokuntien kanssa.

”Mun mielest maahanmuuttajille ehdottomasti tarvitaan tällasta toimintaa, mitä liikuntapalvelukeskus on järjestänyt. Et on oma liikuntapalveluvastaava maahanmuuttajille, joka yrittää tukea ja aktivoita maahanmuuttajia liikkumaan ja on yhteydessä niihin maahanmuuttajayhdistyksiin ja työvoimatoimistoon, sosiaalitoimistoon, nuorisotoimeen, eri hallintokuntiin. Ja auttaa heitä saaman sitä tietoo liikunnasta ja auttaa heitä mukaan sinne liikuntapalveluihin ja kehittää heille erityisesti suunnattuja liikuntatoimintoja, jotta he pääsis alkuun ja sen jälkeen pystytään ohjaamaan siihen normaalitoimintaan. Niin sanottuja tällaisen matalan kynnyksen paikkoja järjestää.” (Asiantuntija 1, kotoisin Suomesta.)

Liikuntamahdollisuuksista tulisi tiedottaa maahanmuuttajille nykyistä tehokkaammin esimerkiksi 1) omassa ryhmässään tunnettujen maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kautta, 2) oppilaitoksissa opettajien ja muun henkilökunnan toimesta sekä vastaanottokeskuksissa, 3) viemällä tietoa liikuntamahdollisuuksista maahanmuuttajien tyypillisiin kokoontumispaikkoihin sekä 4) kasvokkain tapahtuvan vuorovaikutuksen avulla.

Myös vakituisia liikuntapaikkoja tarvitaan. Ihmiset tarvitsevat säännöllisyyttä liikuntaansa. On helpompi liikkua säännöllisesti, jos on yleensä sama paikka, missä harrastaa liikuntaa. Jos liikuntaryhmän liikkumispaikka muuttuu koko ajan, se ei ole omiaan edistämään säännöllistä liikunnan harrastamista.

“All I think as my experience, they want to get very stable places that they can go every time... I’m in counfusion that they make it stable engine area that they can go all they can know, and in Vantaa and Helsinki, but not to jump... They just want a place stable they can go every time.” (Haastattelu 15, nainen, kotoisin Somaliasta.)

Maahanmuuttajia tulisi hyödyntää enemmän urheiluseuroissa ja houkutellessa aktiivisemmin mukaan seuratoimintaan, sillä heidän potentiaalinsa hyödyntäminen seuratoiminnassa on maassamme aivan alkutekijöissään. Nyt maahanmuuttajataustaisia urheilijoita näkyy lähinnä vain suurten kaupunkien seuroissa ja sielläkin toimintaa voidaan varmasti tehostaa. Paitsi että heistä saataisi löytyä - ja varmasti myös löytyisi - vahvistuksia kilpailuihin (kuten eräissä lajeissa on tullut jo ilmi), myös muussa seuratoiminnassa he olisivat arvokas lisä, eikä vähiten siksi, että he myös houkuttelisivat mukaan muita maahanmuuttajia. Jos maahanmuuttaja vielä menestyisi urheilussa, se nostaisi hänen itsetuntoaan ja olisi eduksi kotoutumiselle, koska monille maahanmuuttajille keinot menestyä yhteiskunnassa ovat vaikeista lähtökohdista johtuen rajallisemmat kuin syntyperäisille suomalaisille. Lisäksi seuratoiminnan kansainvälistyminen maahanmuuttajien avulla saattaisi parhaimmillaan saada aikaa nykyistä myönteisemmän asenneilmapiirin yhteiskunnassamme.

Käsillä olevan tutkimuksen perusteella tarvitaan myös joitain erityistoimenpiteitä tietyille ryhmille. Ensinnäkin pakolaistaustaisten liikuntaan tulisi kiinnittää huomiota, koska heillä on yleensä vaikeimmat lähtökohdat elämälleen uudessa maassa. Monilla heistä on takanaan menneisyyden traumoja, jotka aiheuttavat psyykkisiä ja fyysisiä oireita vielä pitkään Suomeen muuton jälkeenkin.

Erityisen haavoittuvia ovat pakolaislapset ja -nuoret, jotka saapuvat maahan yksin ja joilla ei ole ollut mahdollisuutta koulunkäyntiin vanhassa kotimaassaan. Ilman kielitaitoa ja vanhempien tukea heidän on todella vaikeaa mennä heti harrastamaan liikuntaa kantaväestön sekaan, vaikka liikunta ja urheilu heitä kiinnostaisivatkin. Lisäksi maahanmuuttajien merkittävin liikunnan este, rahanpuute iskee erityisesti pakolaistaustaisten liikuntaan, jolloin ilman erityistoimenpiteitä heidän on vaikeaa, usein suorastaan mahdotonta päästä mukaan organisoidun liikunnan pariin. Ei pidä unohtaa sitäkään, että nämä usein jo muutenkin traumatisoituneet ihmiset ovat joutuneet kohtaamaan Suomessa kaikista maahanmuuttajaryhmistä eniten rasismia. Niinpä olisi hyvä koota heistä ensin oma liikuntaryhmä esimerkiksi pakolaisten vastaanottokeskuksessa, joka voisi tietyn totuttelujakson jälkeen osallistua monikulttuuriseen liikuntaan ja sen jälkeen liikuntaan kantaväestön kanssa tarvittaessa kantaväestöön kuuluvan tukihenkilön tukemana. Liikuntaan panostaminen ei ole pakolaistaustaisille vailla merkitystä, sillä he uskoivat kaikista maahanmuuttajaryhmistä eniten liikunnan merkitykseen kotoutumisessa ja rasismien ehkäisyssä.

Iän perusteella nuorten ja nuorten aikuisten liikuntaa tulisi tukea erityisesti siksi, että nimenomaan heille liikunta näyttää olevan eräs tärkeimmistä kotoutumisen välineistä. On myös viitteitä siitä, että kaikkein vaikein ajanjakso elämässä Suomeen muutolle on nuoruus tai nuori aikuisuus. Tällöin oppivelvollisuusikäinen maahanmuuttaja joutuu mukaan suomalaiseen koulujärjestelmään vaiheessa, jolloin kantaväestö ja lapsena maahan muuttaneet ovat olleet suomalaisen koulujärjestelmän piirissä alusta tai lähes alusta asti, mutta teini-ikäisenä saapuneella muuttajalla ei välttämättä ole ollut mahdollisuutta käydä lainkaan koulua vanhassa kotimaassaan ja lisäksi kielitaito ei voi olla samalla tasolla kuin alusta asti suomalaista koulua käyneiden. Tällöin korkeintaan parin vuoden mittainen peruskouluun valmistava opiskelu ei ole lainkaan riittävä. Liikunnan ja urheilun avulla monet maahanmuuttajat ovat kuitenkin oppineet nopeasti suomen tai ruotsin kieltä ja saaneet suomalaisia ystäviä. Useat ovat jopa sanoneet liikunnan ja urheilun ainoaksi keinoksi ystävien saamiseen kantaväestön joukosta. Varsinkin nuorille tarvitaan siis matalan kynnyksen liikuntatoimintaa, esimerkiksi erilaisten liikuntakerhojen ja vapaamuotoisten liikuntaryhmien muodossa jolloin kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten kohtaaminen liikunnan merkeissä helpottuu. Lisäksi tulisi enemmän hyödyntää menestyneitä maahanmuuttajataustaisia urheilijoita nuorten aktivoimisessa ja rohkaisemisessa liikunnan pariin sekä rasismien ehkäisyssä.

Unohtaa ei voi myöskään ikääntyneitä maahanmuuttajia, joiden kohdalla tulisi keskittyä liikunnan hyödyistä ja terveysvaikutuksista tiedottamiseen. Tämä siksi, että monissakaan kulttuureissa tieto liikunnan hyödyistä terveydelle ei ole yhtä perusteellista kuin Suomessa. Lisäksi keskimääräinen elinikä ja eliniän ennuste on monissa maissa niin paljon alhaisempi kuin Suomessa, että ikääntyneiden tai edes keski-ikäisten liikuntaa ei pidetä enää tarpeellisena. Keski-ikäiset ja ikääntyneet eivät myöskään kaipaa enää kilpailullista liikuntaa.

”Eli mitä mä näen kans aika selvästi Suomessa, että maahanmuuttotyön osaaminen, ikäihmisten työn osaaminen, sosiaalityön osaaminen, korkeella tasolla. Samoin on liikunta, mut siellä puuttuu välistä. Liikuntaa käytetään liian vähän ikä maahanmuuttotyössä ja liikuntatyö ymmärretään liian vähän taas sosiaalityötä. Et jos nää ikä maahanmuuttotyöntekijät ei osaa puhuu liikunnasta eikä ota huomioon et siin on ne kaikki esteet välissä, ni tullaan taas samaan asiaan.” (Asiantuntija 14, kotoisin Virosta.)

”Joo, et tässä naiset, naiset suurin osa tykkää jumppa. Ja sit uinti, kävely, kilpailu heidän keskenään ja kuntosali. Että mä olin pitkän ajan ollut heidän keskenään ja sit meidän yhdistys, aina kun me keskustellaan, no mitä aina he pyytää uinti, jumppa tai kuntosali. Ikäihmiset pyytää enemmän uinti ja kuntosali.” (Haastattelu 15, nainen, kotoisin Somaliasta.)

”Mut sitten... ainakin 30 vuodesta eteenpäin sitten ihan leikkiin laitan kaiken liikunta ja jalkapalloakin. Niin ihan et tämmösenä huvin vuoksi pelaamista enemmän. Niin kun Suomessa on tämmöstä puulaakia ja semmosia. Ei oo enää sitä voittaminen. Et se syöttäminen toisille ja se seura on tärkeä, et nauretaan vähän ja kaikkea tommosta. Et ollaan yhdessä, se on enemmän tärkeää, kun se mitä aikaisemmin.” (Asiantuntija 12, kotoisin Irakista.)

Suosittuja ikääntyneiden muuttajien kesken ovat olleet esimerkiksi luontoretket metsiin, virkistysalueille ja ulkoilureiteille. Maahanmuuttajilla ei ole useinkaan mahdollisuutta matkustaa, joten he ovat enemmän riippuvaisia lähellä olevista virkistysmahdollisuuksista. Varsinkin maksuttomien liikuntapaikkojen, kuten luonnon merkitys voi nousta tällöin suureen arvoon. Tiedetään, että mahdollisuudet oleskella ja liikkua luonnossa ovat tärkeitä ihmisten hyvinvoinnille ja terveydelle. Niinpä luontoalueita koskevan suunnittelun ihanteena voidaan pitää pyrkimystä kohti luontoalueita, jotka tuottavat palveluita kulttuuritaustoiltaan erilaisille ihmisille, tukien samalla kulttuurien välistä positiivista vuorovaikutusta ja tiedonvaihtoa. (Faehnle ym. 2010, 7–8, 12, 20, 31, 54.)

”Hakunilan ulkoilupäivä oli meidän naisille tärkeä. Ensin kertaa meistä naiset koki, että heitä oli pyydetty mukaan. Heillä ei ollut mitään tietoo ulkoilusta, ulkoilupäivistä tai siitä, että sellaistaikin voi tehdä. Samalla harmitettiin, että tällasta on vaan kerran vuodessa. Sellaseen tapahtumaan kautta on helpompi ymmärtää et itsestään täytyy pitää huolta.” (Asiantuntija 14, kotoisin Virosta.)

Maahanmuuttajanaisten liikuntaan tulisi puolestaan kiinnittää erityistä huomiota, koska he ovat liikunnallisesti passiivisempia kuin miehet, eivätkä osallistu yhdistysten tai liikuntaseurojen toimintaan yhtä aktiivisesti kuin miehet. Tiedot eräiden maahanmuuttajanaaisyhmien ylipainoisuudesta ja tyyppin 2 diabetekseen liittyvät löydökset tukevat myös heidän liikuntaan kannustamisensa tärkeyttä. Yleensäkin maahanmuuttajanaisten tieto liikunnasta ja sen terveysvaikutuksista on vähäisempää kuin miehillä. Eräs naisten liikunnan este on myös se, että he eivät kulttuurisista syistä pysty liikkumaan sukupuolten sekaryhmissä, jolloin naisille tulisi muodostaa omia liikuntaryhmiään, jotka eivät kuitenkaan olisi suljettu kantaväestön naisilta. Tällaisia sukupuolittain eriytettyjä kulttuurisia sekaryhmiä onkin muodostettu muun muassa Turussa.

”Lapsista ja nuorista mä en ois sillä tavalla huolissaan, et liikkuvat ja maahanmuuttajinkin keskuudessa liikunta on yleensä tosi suosittu harrastus ja pelaavat jalkapalloa ja ehkä niilläki tytöillä... et pojat liikkuvat enemmän ja viedään, mut tytöt ei välttämättä niin paljon. Et kyllä siihen tyttöjen liikkumiseen ja varsinkin naisten liikkumiseen pitäis satsata, et se on selkeesti vähäisempää ku pojilla ja miehillä. Sit taas ikääntyvillä, niin samalla lailla, niin tarvitsevat tukea.” (Asiantuntija 1, kotoisin Suomesta.)

Kaiken kaikkiaan tässä tutkimuksessa on ilmennyt, että liikunnalla on parhaimmillaan myönteinen vaikutus maahanmuuttajien kotoutumiseen, mutta sen parempaan hyödyntämiseen tarvitaan erinäisiä toimenpiteitä. Jatkotutkimuksissa tulisi tutkia erilaisia kotoutumisen pitkittäisvaikutuksia. Toisin sanoen, jos liikunnalla ja urheilulla on ilmennyt suotuisia vaikutuksia kotoutumiseen esimerkiksi jonkun kotouttamisprojektin aikana, tulisi tutkia, ovatko vaikutukset olleet ”pysyviä” eli säilyneet myös muutama vuosi projektin päättymisen jälkeen. Tämä luonnollisesti edellyttää pitkittäisaineistoja, joiden avulla samoilta ihmisiltäkystään samat asiat muutaman vuoden välein. Tällaiset pitkittäistutkimukset ovat luonnollisesti kalliita ja haastavia toteuttaa, mutta onnistuessaan ne antavat tärkeää pitkän aikavälin tietoa kotoutumiseen liittyvistä asioista.

Lähteet

Allen, James, Basilier Vaage, Aina & Hauff, Edward (2006): Refugees and asylum seekers in societies. Teoksessa: Sam, David, L. & Berry, John, W. (toim.) *The Cambridge handbook of acculturation psychology*. Cambridge University Press, Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, São Paulo, 198–217.

Andersson, Mette (2002): Identity work in sports. Ethnic minority youth, Norwegian macro-debates and the role model aspect. *Journal of International Migration and Integration* 3:1, 83–106.

Barnekow-Bergvist, Margareta, Hedberg, Gudrun, Janlert, Urban & Jansson, Eva (1998): Prediction of Physical Fitness and Physical Activity Level in Adulthood by Physical Performance and Physical Activity in Adolescence – an 18-year Follow-up Study. *Scandinavian Journal of Medicine & Science of Sports* 8:5, 299–308.

Berry, John. W. (2006a): Contexts of acculturation. Teoksessa: Sam, David. L. & Berry, John. W. (toim.) *The Cambridge handbook of acculturation psychology*. Cambridge University Press, Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, São Paulo, 27–42.

Castaneda, Anu E., Lehtisalo, Riikka, Schubert, Carla, Pakaslahti, Aantti, Halla, Tapio, Mölsä, Mulki & Suvisaari, Jaana (2012): Mielenterveys. Teoksessa: Teoksessa Castaneda, Anu E., Rask, Shadia, Koponen, Päivikki, Mölsä, Mulki & Koskinen, Seppo (toim.): *Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, raportti 61/2012, Helsinki, 145–164.*

Castaneda, Anu E., Rask, Shadia, Koponen, Päivikki & Koskinen, Seppo (2012a): Tutkimuksen toteutus ja tiedonkeruun arviointi. Teoksessa: Teoksessa Castaneda, Anu E., Rask, Shadia, Koponen, Päivikki, Mölsä, Mulki & Koskinen, Seppo (toim.): *Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, raportti 61/2012, Helsinki, 22–30.*

Castaneda, Anu E., Rask, Shadia, Koponen, Päivikki & Koskinen, Seppo (2012b): Maahanmuuttoon liittyvät riskitekijät. Teoksessa: Teoksessa Castaneda, Anu E., Rask, Shadia, Koponen, Päivikki, Mölsä, Mulki & Koskinen, Seppo (toim.): *Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, raportti 61/2012, Helsinki, 272–282.*

Castaneda, Anu E., Schubert, Carla, Lehtisalo, Riikka, Pakaslahti, Antti, Halla, Tapio & Suvisaari, Jaana (2012): Traumakokemukset. Teoksessa: Castaneda, Anu E., Rask, Shadia, Koponen, Päivikki, Mölsä, Mulki & Koskinen, Seppo (toim.): *Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, raportti 61/2012, Helsinki, 151–156.*

Curtis, James, McTeer, William & White, Philip (1999): Exploring Effects of School Sport Experiences on Sport Participation in Later Life. *Sociology of Sport Journal* 16:4, 348–365.

Ebot, Mathias (2010): Havaintoja vihaan ja rasismiin oppimisesta. Teoksessa Sotkasiira, Tiina, Harinen, Päivi & Ronkainen, Jussi (toim.) 2010: *Meille saa tulla. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu, 23–38.*

Egharevba, Stephen (2011): Understanding the racial nature of police and immigrant relations in Finland. The case of Africans in Turku. *Turun yliopiston julkaisu B 331.*

Elling, Agnes, De Knop, Paul & Knoppers, Annelies (2001): The social integrative meaning of sport: A critical and comparative analysis of policy and practice in the Netherlands. *Sociology of Sport Journal* 18:4, 414–434.

Elling, Agnes & Knoppers, Annelies (2005): Sport, gender and ethnicity: Practises of symbolic inclusion/exclusion. *Journal of Youth and Adolescence* 34:3, 257–268.

Faehnle, Maija, Jokinen, Johanna, Karlin, Aanna & Lyytimäki, Jari (2010): Kaupunkiluonto ja monikulttuurisuus -maahanmuuttajat luontoalueiden kokijoina ja käyttäjinä. Suomen ympäristö 1 / 2010. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Saatavilla: <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=115390&lan=fi> Luettu 8.2.2012.

Fagerlund, Emilia (2012): Maahanmuuttajien kotouttaminen liikunnan avulla. Vuoden 2011 kehittämisavustusten seuranta ja arviointi. LIKES, Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 258, Jyväskylä.

Fagerlund, Emilia & Majjala, Hanna-Mari (2011): Saa hengaa eri porukan kanssa. Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikuntaan osallistumisen tukeminen. LIKES, Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 248, Jyväskylä.

Forsander, Annika (2002): Luottamuksen ehdot. Maahanmuuttajat 1990-luvun suomalaisilla työmarkkinoilla. Väestöliiton julkaisusarja D 39, Helsinki.

Forsander, Annika & Ekholm, Elina (2001): Etniset ryhmät Suomessa. Teoksessa: Forsander, Annika, Ekholm, Elina, Hautaniemi, Petri, Ali, Alas, Alitolppa-Niitamo, Anne, Kyntäjä, Eve & Quoc Cuong, N. (toim.) *Monietnisyyden ja työ.* Palmenia, Helsinki, 83–160.

FRA (2010a): Experience of discrimination, social marginalisation and violence: A comparative study of Muslim and non-Muslim youth in three EU Member States. European Union Agency for Fundamental Rights, Wien. Saatavilla: http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/Pub-racism-marginalisation_en.pdf Luettu 5.1.2011.

FRA (2010b): Racism, ethnic discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport: A comparative overview of the situation in the European Union. European Union Agency for Fundamental Rights, Wien. Saatavilla: http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/Report-racism-sport_EN.pdf Luettu 5.1.2011.

Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma (2006): Työministeriö, Helsinki.

Harinen, Päivi (2005): Mitähän tekis? Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen -tutkimushankkeen väliraportti. Nuorisotutkimusseura, Helsinki. Saatavilla: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/mitahantekis.pdf> Luettu: 5.1.2011.

Honkasalo, Veronika, Souto, Anne-Mari & Suurpää, Leena (2007): Mikä tekee nuorisotyöstä monikulttuurisen? Kokemuksia, käytäntöjä ja haasteita 10 suurimmassa kunnassa. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 16, Helsinki. Saatavilla: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/kymppikerho.pdf> Luettu 7.2.2012.

Horsti, Karina (2009): Kyllä Suomeen yksi nainen mahtuu! Turvapaikanhakijat uhreina ja uhkana suomalaisessa julkisuudessa. Teoksessa Keskinen Suvi, Rastas Anna & Tuori Salla (toim.): *En ole rasisti, mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä.* Vastapaino, Tampere, 77–85.

- Huhta, Helena (2013): Monikulttuuriset suomalaiset huippu-urheilijoina. Teoksessa Piispa, Mikko & Huhta Helena (toim.): Epätavallisia elämänkulkuja. Huippu-urheilijat ja -taiteilijat 2000-luvun Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 134, Helsinki, 79–143.
- Häkkinen, Anne & Mattila, Markku (2011): Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajat. Siirtolaisuusinstituutin aluekeskuksen tutkimuksia nro 4, Seinäjoki.
- Inkeroinen, Hanna, Rasinkangas, Jarkko & Kyheröinen, Hanna (2008): Miten Turku voi? Turkulaisten hyvinvoinnin muutossuuntia 1995-2008. Turun kaupungin sosiaalikeskuksen julkaisuja 2A. Turku.
- Jaakkola, Magdalena (2009): Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta: Asennemuutokset 1987–2007. Edita, Helsinki.
- Joronen, Tuula (2009): Johdatus kirjan teemoihin. Teoksessa Joronen, Tuula (toim.): Maahanmuuttajien vapaa-aika ja kulttuuripalvelut pääkaupunkiseudulla. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki, 10–24.
- Junkkala, Pekka & Lallukka, Kirsi (2012): Yhteiset kentät? Puheita vähemmistöihin kuuluvien nuorten yhdenvertaisen liikunnan ja urheilun edistämiseksi. Sisäasiainministeriö, Helsinki.
- Kay, Tess (2006): Daughters of Islam. *International Review for the Sociology of Sport* 41:3, 357–373.
- Kennett, Chris (2005): Sport, immigration and multiculturalism: A conceptual analysis. Paper presented to the Foro Europeo: Cultura, Deporte y Proximidad, held in Almeria (Spain) on the 5th May 2005.
- Keskinen, Suvi, Rastas, Anna & Tuori, Salla (2009): Johdanto: Suomalainen maahanmuuttokeskustelu tienhaarassa, Teoksessa Keskinen Suvi, Rastas Anna & Tuori Salla (toim.): En ole rasisti, mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Vastapaino, Tampere, 7–21.
- Kivijärvi, Antti & Harinen, Päivi (2008): ”Tärkeähän se olisi, mutta...” Nuorisotoimen johdon näkemyksiä monikulttuurisesta nuorisotyöstä. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 21, Helsinki. Saatavilla: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/monikulttuurinennuorisotoimi.pdf> Luettu 8.2.2012.
- Koski, Pasi (2009a): Liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa. SLU, Helsinki.
- Koskinen, Seppo, Sainio, Päivi & Rask, Shadia (2012): Sosiaalinen toimintakyky. Teoksessa Castaneda, Anu E., Rask, Shadia, Koponen, Päivikki, Mölsä, Mulki & Koskinen, Seppo (toim.): Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, raportti 61/2012, Helsinki, 199–205.
- Krouwel, André, Boonstra, Nanne, Willem Duyvendak, Jan & Veldboer, Lex (2006): A good sport? Research into the capacity of recreational sport to integrate Dutch minorities. *International Review for the Sociology of Sport* 41:2, 165–180.
- Laatikainen, Tiina, Solovieva, Natalia, Lundqvist, Annamari & Vartiainen, Erkki (2012): Lihavuus. Teoksessa Castaneda, Anu E., Rask, Shadia, Koponen, Päivikki, Mölsä, Mulki & Koskinen, Seppo (toim.): Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, raportti 61/2012, Helsinki, 91–95.

Laatikainen, Tiina, Vartiainen, Erkki & Jula, Antti (2012): Verenkiertoelinten sairaudet ja diabetes. Teoksessa Castaneda, Anu E., Rask, Shadia, Koponen, Päivikki, Mölsä, Mulki & Koskinen, Seppo (toim.): Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, raportti 61/2012, Helsinki, 73–77.

Laki kotoutumisen edistämisestä (2010). Saatavilla:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386/> Luettu 7.11.2011.

Maijala, Hanna-Mari & Fagerlund, Emilia (2012): Monikulttuurisen liikunnan hyviä käytäntöjä Suomessa ja Norjassa. *Likes, Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja* 258, Jyväskylä.

Malina, Robert M. (1996): Tracking Of Physical Activity and Physical Fitness Across the Lifespan. *Research Quarterly for Exercise and Sport* 67 (Suppl. 3), 48–57.

Mannila, Simo, Castaneda, Anu E & Jasinskaja-Lahti, Inga (2012): Syrjintä ja väkivaltakokemukset. Teoksessa Castaneda, Anu E., Rask, Shadia, Koponen, Päivikki, Mölsä, Mulki & Koskinen, Seppo (toim.): Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, raportti 61/2012, Helsinki, 229–243.

Masgoret, Anne-Marie & Ward, Colleen (2006): Culture learning approach to acculturation. Teoksessa Sam, David L. & Berry, John W. (toim.): *The Cambridge handbook of acculturation psychology*. Cambridge University Press, Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, São Paulo, 58–77.

Mattila, Markku & Björklund, Krister (2013): Tomaatteja, teollisuutta ja monikulttuurisuutta. Närpiön malli maahanmuuttajien kotouttamisessa. Siirtolaisuusinstituutin aluekeskuksen tutkimuksia nro 4, Seinäjoki.

Mikkonen, Anna (2013): Myös Suomeen tulleet pakolaislapset ja -nuoret kaipaavat ja tarvitsevat perhettä. *Siirtolaisuus -Migration* (40), Supplement, Yksintulleet pakolaislapset, s. 22–31.

Myrén, Kati (1999): Pois paitsiosta – maahanmuuttajien liikuntaharrastukset ja vapaa-ajanvietto Suomessa. *LIKES, Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja* 122, Jyväskylä.

Myrén, Kati (2003): Kohtaamisia liikunnan kentällä – liikunnan suvaitsevaisuushankkeiden arviointi 1996–2002. *LIKES, Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja* 143, Jyväskylä.

Peltola, Marja (2009): Intergenerational relations in families with an immigrant background. Report on family interviews for project Interface. The Finnish Youth Research Network, Helsinki.

Pfister, Gertrud (2000): Doing sport in a headscarf? German sport and Turkish females. *Journal of Sport History* 27:3, 497–524.

Rasinkangas, Jarkko (2013): Sosiaalinen erittyminen Turun kaupunkiseudulla. Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä. Siirtolaisuusinstituutti, tutkimuksia A 43, Turku.

Rask, Shadia, Koponen, Päivikki, Castaneda, Anu E., Koskinen, Seppo & Linnanmäki, Eila (2012): Henkilöstön rekrytointi ja perehdyttäminen sekä kuntayhteistyö. Teoksessa: Castaneda, Anu E., Rask, Shadia, Koponen, Päivikki, Mölsä, Mulki & Koskinen, Seppo (toim.): Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, raportti 61/2012, Helsinki, 300–304.

- Rask, Shadia, Luoma, Minna-Liisa, Solovieva, Natalia & Koskinen, Seppo (2012): Elämänlaatu. Teoksessa: Castaneda, Anu E., Rask, Shadia, Koponen, Päivikki, Mölsä, Mulki & Koskinen, Seppo (toim.): Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, raportti 61/2012, Helsinki, 213–218.
- Rask, Shadia, Marttelin, Tuija, Nieminen, Tarja & Solovieva, Natalia (2012): Osallistuminen ja luottamus. Teoksessa: Castaneda, Anu E., Rask, Shadia, Koponen, Päivikki, Mölsä, Mulki & Koskinen, Seppo (toim.): Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, raportti 61/2012, Helsinki, 219–228.
- Rastas, Anna (2009): Rasismin kiistäminen suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa. Teoksessa Keskinen Suvi, Rastas Aanna & Tuori Salla (toim.) 2009: En ole rasisti, mutta...Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Vastapaino, Tampere, 47–64.
- Salminen, Kimmo (2012): Turun maahanmuuton kuva. Turun Kaupunki, Kaupunkitutkimus ja tietoyksikkö, tutkimuskatsauksia 5 / 12. Turku.
- Sfeir, Leila (1985): The status of Muslim women in sport: Conflict between cultural tradition and modernization. *International Review for the sociology of sport* 20:4, 283–306.
- Sisäasiainministeriö (2011): Maahanmuuton vuosikatsaus 2010. Sisäasiainministeriö, Helsinki.
- SLU (2010a): Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010. Aikuisliikunta. Suomen Kuntoliikuntaliitto, Helsinki.
- SLU (2010b): Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010. Vapaaehtoistyö. SLU, Helsinki.
- Soilamo, Arto (2006): Maahanmuuttajaoppilaan osallisuus koulukiusaamisessa. Turun yliopiston julkaisuja C 249, Turku.
- Souto, Anne-Mari (2010): ”Meidän koulussa ei ole rasismia” Hmm... en usko. Teoksessa Sotkasiira, Tiina, Harinen, Päivi & Ronkainen, Jussi (toim.): Meille saa tulla. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu, 11–12.
- Spaaij, Ramon (2009): Sport as a vehicle for social mobility and regulation of disadvantaged urban youth. *International Review for the Sociology of Sport* 44:2-3, 247–264.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) (2013): Väestörakenne. Saatavilla: <http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/luo.html> Luettu 8.11.2013.
- Stodolska, Monika & Livengood, Jennifer S. (2006): The influence of religion on the leisure behavior of immigrant Muslims in the United States. *Journal of Leisure Research* 38:3, 293–320.
- Strandbu, Åse (2005): Identity, embodied culture and physical exercise. Stories from Muslim girls in Oslo with immigrant backgrounds. *Young* 13:1, 27–45.
- Tammelin, Tuija (2003): Physical Activity from Adolescence to Adulthood and Health-Related Fitness at Age 31. Cross-Sectional and Longitudinal Analyses of the Northern Finland Birth Cohort of 1966. Oulu University Press, Oulu.
- Telama, Risto (2009): Tracking of physical activity from childhood to adulthood: a review. *Obesity Facts* 2:3, 187–195.

Tilastokeskus (2009a): Muuttoliike. Saatavilla: <http://tilastokeskus.fi/til/muutl/index.html> Luettu 3.9.2009.

Tilastokeskus (2009b): Suomen väestö 2008. Saatavilla: http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2008/vaerak_2008_2009-03-27_tie_001_fi.html Luettu 3.9.2009.

Vanreusel, Bart, Renson, Roland, Beunen, Gaston, Claessens, Albrecht L., Lefevre, Johan, Lysens, Roeland & Vanden Eynde, Bart (1997): A Longitudinal Study of Youth Sport Participation and Adherence to Sport in Adulthood. *International Review for the Sociology of Sport* 32:4, 373–387.

Väänänen Ari, Toivanen, Minna, Aalto, Anna-Mari, Bergbom, Barbara, Härkäpää, Kristiina, Jaakkola, Magdalena, Koponen, Päivikki, Koskinen, Seppo, Kuusio, Hannamaria, Lindström, Kari, Malin, Maili, Markkula, Heli, Mertaniemi, Ritva, Peltola, Ulla, Seppälä, Ullamaija, Tiitinen, Eveliina, Vartia-Väänänen, Maarit, Vuorenmaa, Maritta, Vuorento, Mirkka & Vahlbeck, Kristian (2009): Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. Esiselvitysraportti. Sektoritutkimuksen neuvottelukunta. Osaaminen, työ ja hyvinvointi 9–2009. Työterveyslaitos, Kuntoutussäätiö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Walseth, Kristin (2006): Sport and belonging. *International Review for the Sociology of Sport* 41:3, 447–464.

Walseth, Kristin & Fasting, Kari (2003): Islam's view on physical activity and sport. Egyptian women interpreting Islam. *International Review for the Sociology of Sport* 38:1, 45–60.

Walseth, Kristin & Fasting Kari (2004): Sport as a means of integrating minority women. *Sport in Society* 7:1, 109–129.

Westermeyer, Joseph (1989): Mental health for refugees and other migrants. Social and preventive approaches. Charles C Thomas Publisher, Springfield.

Yang, Xiaolin, Telama, Risto, Leino, Marketta & Viikari, Jorma (1999): Factors Explaining Physical Activity of Young Adults: The Importance of Early Socialization. *Scandinavian Journal of Medicine Science in Sports* 9:2, 120–127.

Zacheus, Tuomas (2008): Luonnonmukaisesta arkiliikunnasta liikunnan eriytymiseen. Suomalaiset liikuntasukupolvet ja liikuntakulttuurin muutos. Turun yliopiston julkaisuja C 268, Turku.

Zacheus, Tuomas (2010a): Liikunnan ja urheilun merkitys maahanmuuttajien kotoutumiselle. *Kasvatus & Aika* 4:2, 216–223.

Zacheus, Tuomas (2010b): The significance of sport and physical activity during the acculturation and integration process of immigrants in Finland – the experts' view. *European Journal for Sport and Society* 7:2, 155–166.

Zacheus, Tuomas (2011): Liikunta monen kulttuurin kohtauspaikaksi? *Liikunta & Tiede* 48:4, 10–15.

Zacheus, Tuomas & Hakala, Mari (2010): Liikunta kotoutumisen ja kulttuurien kohtaamisen välineenä – Maahanmuuttajien parissa työskentelevien näkökulmia. *Kasvatus* 41:5, 432–444.

Zacheus, Tuomas, Koski, Pasi & Mäkinen, Suvi (2011): Naiset paitsiossa? – Maahanmuuttajanaisten liikunnan tunnuspiirteitä Suomessa. *Liikunta & Tiede* 48:6, 63–70.

Zacheus, Tuomas, Koski, Pasi, Rinne, Risto & Tähtinen, Juhani (2012): Maahanmuuttajat ja liikunta. Liikuntasuhteen merkitys kotoutumiseen Suomessa. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisusarja A 212, Turku.

Zacheus, Tuomas, Tähtinen, Juhani, Rinne, Risto, Koski, Pasi & Heinonen, Olli J. (2003): Kaupunkilaisten liikunta ikäpolvittain: Turkulaisten liikuntatottumukset 2000-luvun alussa. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisusarja A 201, Turku.

Liitteet**Liite 1.****Kyselylomake****Liikunnan ja urheilun merkitys maahanmuuttajille**

Vastaa kysymyksiin rengastamalla sopiva vaihtoehto tai kirjoittamalla kysytty tieto sille varattuun kohtaan. Lue kysymys ensin huolella loppuun ja vastaa vasta sen jälkeen.

1. Minä vuonna olet syntynyt? _____

2. Sukupuoli

- 1) Mies
- 2) Nainen

3. Missä maassa olet syntynyt? _____

4. Missä maassa vanhempasi ovat syntyneet?

Äiti _____

Isä _____

Jos olet syntynyt Suomessa, siirry suoraan kysymykseen 8.

5. Asuitko syntymämaassasi?

Valitse sopivin vaihtoehto

- 1) Maaseudulla
- 2) Kaupungissa

6. Kuinka kauan olet asunut Suomessa? _____ vuotta

7. Minkä ikäisenä olet saapunut Suomeen? _____ -vuotiaana

8. Missä kaupungissa asut? _____

9. Mitä kieltä puhut eniten kotonasi? _____

10. Mitä kieltä puhut eniten harrastaessasi liikuntaa? _____

11. Mitä kieltä puhut eniten ollessasi ystäväiesi kanssa? _____

12. Opiskeletko tällä hetkellä ja mitä tutkintoa suoritat?

(Valitse sopivin vaihtoehto)

- 1) En opiskele tällä hetkellä

- 2) Käyn peruskoulua
- 3) Olen Suomen kielen kurssilla / koulutuksessa
- 4) Käyn lukiota
- 5) Käyn ammattikoulua tai –instituuttia
- 6) Opistoasteen ammatillista tutkintoa
- 7) Ammattikorkeakoulututkintoa
- 8) Korkeakoulututkintoa (yliopisto)

**13. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten tämän hetkistä tilannettasi?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) Palkkatyössä tai yrittäjänä
- 2) Työttömänä
- 3) Työharjoittelussa
- 4) Suomen kielen kurssilla / muussa koulutuksessa
- 5) Päätoiminen opiskelija
- 6) Eläkkeellä
- 7) Kotona (hoitovapaalla, äitiys-/isyyslomalla tms.)
- 8) Jokin muu

**14. Jos ET ole syntynyt Suomessa, niin minkä vuoksi olet muuttanut Suomeen? Suomessa syntyneet voivat siirtyä kysymykseen 15.
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) Pakolaisuuden
- 2) Paluumuuton
- 3) Työn
- 4) Opiskelun
- 5) Perheenyhdistämisen
- 6) Avioliiton
- 7) Huippu-urheilun
- 8) Jonkun muun syyn vuoksi, minkä? _____

**15. Kuinka tyytyväinen olet elämääsi Suomessa?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) Erittäin tyytymätön
- 2) Melko tyytymätön
- 3) Melko tyytyväinen
- 4) Erittäin tyytyväinen

16. Mitä liikunta- tai urheilulajia harrastat?

Eniten _____
Toiseksi eniten _____
Kolmanneksi eniten _____

**17. Kuinka usein harrastat liikuntaa tai urheilua?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) En lainkaan
- 2) Kerran viikossa
- 3) 2–3 kertaa viikossa
- 4) Neljä kertaa viikossa
- 5) Viisi kertaa viikossa tai enemmän

**18. Kuinka rasittavaa harrastamasi liikunta tai urheilu yleensä on?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) Ei lainkaan rasittavaa
- 2) Hyvin kevyttä (ei hengästymistä tai hikoilua aiheuttavaa)
- 3) Melko kevyttä (vähäistä hengästymistä ja hikoilua aiheuttavaa)
- 4) Melko rasittavaa (kohtalaista hengästymistä ja hikoilua aiheuttavaa)
- 5) Hyvin rasittavaa (voimakasta hengästymistä ja hikoilua aiheuttavaa)

**19. Onko Suomeen sopeutuminen ollut sinulle?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) Erittäin helppoa
- 2) Melko helppoa
- 3) Melko vaikeaa
- 4) Erittäin vaikeaa

**20. Onko liikunnan ja urheilun harrastaminen haitannut vai edistänyt sopeutumistasi suomalaiseseen yhteiskuntaan?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) Haitannut erittäin paljon
- 2) Haitannut jonkin verran
- 3) Liikunnalla ei ole ollut vaikutusta yhteiskuntaan sopeutumiseni kannalta
- 4) Edistänyt jonkin verran
- 5) Edistänyt erittäin paljon

**21. Kuinka vaikeaa tai helppoa seuraavat asiat ovat sinulle Suomessa olleet?
(1 = erittäin vaikeaa, 2 = melko vaikeaa, 3 = melko helppoa, 4 = erittäin helppoa)**

1. Suomen kielen oppiminen	1	2	3	4
2. Suomalaisiin tutustuminen	1	2	3	4
3. Sääntöjen oppiminen	1	2	3	4
4. Omasta maasta kotoisin oleviin tutustuminen	1	2	3	4
5. Muihin maahanmuuttajiin tutustuminen	1	2	3	4

22. Oletko samaa mieltä seuraavien väitteiden kanssa?

(1 = olen täysin eri mieltä, 2 = olen melko paljon eri mieltä, 3 = olen jonkin verran samaa mieltä, 4 = olen melko paljon samaa mieltä, 5 = olen täysin samaa mieltä)

1. Suomalaiset eivät halua maahanmuuttajia mukaan urheiluseuroihinsa	1	2	3	4	5
2. Suomalaiset eivät halua maahanmuuttajia mukaan kaveriporukoihinsa	1	2	3	4	5

3. Naisten on hyvä harrastaa urheilua	1	2	3	4	5
4. Lasten ja nuorten pitäisi harrastaa urheilua	1	2	3	4	5
5. Aikuisten pitäisi harrastaa urheilua	1	2	3	4	5
6. Vanhusten pitäisi harrastaa urheilua	1	2	3	4	5
7. Liikunnasta on hyötyä suomalaisiin tutustumisessa	1	2	3	4	5
8. Liikunnasta on hyötyä Suomen kielen oppimisessa	1	2	3	4	5
9. Liikunta ja urheilu edistävät ystävyyttä eri kansojen välillä	1	2	3	4	5
10. Vietän vapaa-aikaani mieluummin omasta maasta tulleiden kuin suomalaisten kanssa	1	2	3	4	5
11. Liikunta ja urheilu ehkäisevät rasismia	1	2	3	4	5
12. Liikunta on terveellistä	1	2	3	4	5
13. Olen saanut liikunnasta positiivisia kokemuksia	1	2	3	4	5

23. Kuinka paljon seuraavat asiat estävät tai haittaavat liikunnan harrastamistasi Suomessa?

(1 = ei lainkaan, 2 = melko vähän, 3 = jonkin verran, 4 = melko paljon, 5 = erittäin paljon)

1. Liikuntamahdollisuuksien puute	1	2	3	4	5
2. Uskalluksen puute	1	2	3	4	5
3. Sopivien ohjaajien puute	1	2	3	4	5
4. Liikuntaryhmien puute	1	2	3	4	5
5. Suomen kieli	1	2	3	4	5
6. Liikunta on järjestetty väärällä tavalla	1	2	3	4	5
7. Ikä	1	2	3	4	5
8. Kiinnostuksen puute	1	2	3	4	5
9. Ajan puute	1	2	3	4	5
10. Laiskuus ja saamattomuus	1	2	3	4	5
11. Talvi	1	2	3	4	5
12. Rahan puute	1	2	3	4	5
13. Tiedon puute	1	2	3	4	5
14. Perheen tarpeet	1	2	3	4	5
15. Kotityöt	1	2	3	4	5
16. Suomalaisten asenteet	1	2	3	4	5
17. Liian kova kilpailu	1	2	3	4	5
18. Miesten ja naisten yhteiset liikuntaryhmät	1	2	3	4	5
19. Pukeutuminen	1	2	3	4	5
20. Ystävien puute	1	2	3	4	5

24. Mikä on mielestäsi seuraavista vaihtoehtoista paras maahanmuuttajan Suomeen sopeutumisen kannalta?

(Valitse sopivin vaihtoehto)

- 1) Viettää aikaa suomalaisten kanssa
- 2) Viettää aikaa omasta maasta tulleiden kanssa
- 3) Viettää aikaa sekä suomalaisten, että omasta maasta tulleiden kanssa

25. Oletko samaa mieltä seuraavien väitteiden kanssa?

(1 = olen täysin eri mieltä, 2 = olen melko paljon eri mieltä, 3 = olen jonkin verran samaa mieltä, 4 = olen melko paljon samaa mieltä, 5 = olen täysin samaa mieltä)

1. Haluan olla samanlainen kuin suomalaiset	1	2	3	4	5
2. En halua pukeutumisellani erottua muusta väestöstä	1	2	3	4	5
3. Pidän itsestäni sellaisena kuin olen	1	2	3	4	5

**26. Oletko joutunut kokemaan rasismia Suomessa?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) En yhtään
- 2) Melko vähän
- 3) Jonkin verran
- 4) Melko paljon
- 5) Erittäin paljon

**27. Kuinka aktiivisesti olet ottanut osaa suomalaisten urheiluseurojen toimintaan?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) En lainkaan
- 2) Muutaman kerran vuodessa
- 3) Kuukausittain
- 4) Muutaman kerran kuukaudessa
- 5) Viikoittain
- 6) Useita kertoja viikossa

**28. Kuinka aktiivisesti olet ottanut osaa maahanmuuttajien urheiluseurojen toimintaan?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) En lainkaan
- 2) Muutaman kerran vuodessa
- 3) Kuukausittain
- 4) Muutaman kerran kuukaudessa
- 5) Viikoittain
- 6) Useita kertoja viikossa

**29. Millaiset ovat maahanmuuttajien liikuntamahdollisuudet kotipaikkakunnallasi?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) Erittäin huonot
- 2) Melko huonot
- 3) Kohtalaiset
- 4) Melko hyvät
- 5) Erittäin hyvät

**30. Millaisia kokemuksia sinulla on liikunnan harrastamisesta suomalaisten kanssa?
(Valitse sopivin vaihtoehto)**

- 1) Ei minkäänlaisia
- 2) Erittäin huonoja
- 3) Melko huonoja
- 4) Melko hyviä
- 5) Erittäin hyviä

31. Millaisia kokemuksia sinulla on liikunnan harrastamisesta muiden maahanmuuttajaryhmien kanssa?

(Valitse sopivin vaihtoehto)

- 1) Ei minkäänlaisia
- 2) Erittäin huonoja
- 2) Melko huonoja
- 4) Melko hyviä
- 5) Erittäin hyviä

32. Mitä liikunta- tai urheilulajeja seuraat televisioista tai katsomosta?

Eniten _____
 Toiseksi eniten _____
 Kolmanneksi eniten _____

33. Kuinka usein seuraat urheilua televisiosta tai katsomosta?

(Valitse sopivin vaihtoehto)

- 1) En lainkaan
- 2) 1–10 kertaa vuodessa
- 3) 11–25 kertaa vuodessa
- 4) 26–50 kertaa vuodessa
- 5) Joka viikko
- 6) Lähes joka päivä

34. Kuinka usein osallistut urheiluseurojen toimintaan muuten kuin urheilemalla, esim. valmentajana, huoltajana, kuljettajana, talkootyöntekijänä?

Eniten _____
 Toiseksi eniten _____
 Kolmanneksi eniten _____

- 1) En lainkaan
- 2) Muutaman kerran vuodessa
- 3) Kuukausittain
- 4) Muutaman kerran kuukaudessa
- 5) Viikoittain
- 6) Useita kertoja viikossa

35. Kuinka tärkeitä seuraavat asiat ovat sinulle liikunnassa ja urheilussa?

(1 = ei lainkaan tärkeä, 2 = hieman tärkeä, 3 = melko tärkeä, 4 = tärkeä, 5 = erittäin tärkeä)

1. Terveys ja hyvinvointi	1	2	3	4	5
2. Yhdessäolo ja ystävyysuhteet	1	2	3	4	5
3. Kunnan kohottaminen	1	2	3	4	5
4. Ulkonäön parantaminen	1	2	3	4	5
5. Rentoutuminen	1	2	3	4	5
6. Muodikkaan liikuntavarusteet ja -välineet	1	2	3	4	5

7. Henkinen kasvu	1	2	3	4	5
8. Kilpaileminen	1	2	3	4	5
9. Liikkuminen yksin	1	2	3	4	5
10. Vanhempien odotukset	1	2	3	4	5
11. Puolison odotukset	1	2	3	4	5

KIITOS VASTAUKSISTASI!

Liite 2.

Maahanmuuttajat ja liikunta – asiantuntijahaastatteluiden haastattelurunko

Kuinka aktiivisia maahanmuuttajat ovat liikkumaan (tai yleensä harrastamaan eri asioita)?

- Verrattuna suomalaisiin?
- Onko maahanmuuttajaryhmien välillä eroa? Ovatko jostain maasta tulleet liikunnallisesti aktiivisempia kuin toiset?
- Onko eri statuksella maahan tulleiden välillä eroa liikunta-aktiivisuudessa esim. pakolaiset vs. paluumuuttajat vs. työn perässä maahan muuttaneet?
- Onko maahanmuuttajaryhmien sisällä eroa, esim. sukupuolten, iän, sosiaalisen aseman mukaan?

Kuinka aktiivisesti maahanmuuttajat osallistuvat mielestäsi liikuntaorganisaatioiden toimintaan? Entä muiden organisaatioiden kuin liikuntaorganisaatioiden toimintaan?

Mitkä ovat maahanmuuttajien liikuntamahdollisuudet Turussa?

Mitkä tahot järjestävät maahanmuuttajien liikuntatoimintaa Turussa?

- Esim. mikä on maahanmuuttajajärjestöjen osuus tässä?

Mitä esteitä näet maahanmuuttajien liikunnassa ja miksi näitä esteitä esiintyy?

- Onko sukupuolten välillä eroa liikunnan esteissä?
- Haittaavatko uskonto tai perhe-elämän vaatimukset maahanmuuttajien liikuntaa?
- Haittaako liikunnan organisointitapa maahanmuuttajien liikuntaa (maahanmuuttajien erityistarpeiden huomioimattomuus)?
- Johtuuko maahanmuuttajien liikkumattomuus mielestäsi siitä, että he eivät he ole kiinnostuneita liikunnasta sinänsä, vai eivätkö he ole kiinnostuneista liikunnasta sen vuoksi, että se organisoitu tietyllä tavalla?

Onko maahanmuuttajien osallistumisesta liikuntaan mielestäsi hyötyä heidän yhteiskunnan toimintatapojen (säännöt, arvot, normit) oppimisen kannalta? Näetkö maahanmuuttajien liikunnalla olevan jotain muita hyötyjä?

Kumpaa liikuntatoimintaa pidät parempana: maahanmuuttajien sisäistä vai kulttuurien välistä liikuntatoimintaa?

Näetkö kulttuurien välisen liikuntatoiminnan edistävän sopusointua maahanmuuttajaryhmien välillä? Entä maahanmuuttajien ja suomalaisten välillä?

Mitä kokemuksia sinulla on maahanmuuttajien ja suomalaisten välisestä liikuntatoiminnasta?

Mitä kokemuksia sinulla on eri maahanmuuttajaryhmien välisestä liikuntatoiminnasta?

Viettävätkö maahanmuuttajat vapaa-aikaansa mieluummin oman etnisen ryhmänsä vai muiden kuin oman etnisen ryhmänsä jäsenten kanssa?

Mikä merkitys maahanmuuttajien omilla etnisillä urheiluseuroilla on heidän akkulturaationsa kannalta? Onko merkitys positiivinen vai negatiivinen?

Muuttuuko maahanmuuttajien liikunnan merkitys eri elämänkaaren vaiheiden aikana?

Kumpaa maahanmuuttajat joutuvat kohtaamaan enemmän, biologista (ihonväristä, rodusta jne. johtuvaa) vai kulttuurista rasismia?

Mitä muita harrastuksia maahanmuuttajilla on liikunnan lisäksi?

Liite 3.

Maahanmuuttajat ja liikunta – maahanmuuttajien haastattelurunko

Taustakysymykset

- syntymävuosi
- syntymämaa
- suomeen tulon syy
- milloin on muuttanut Suomeen
- harrastukset

Omaehtainen liikunta

Kerro jotain liikunnan harrastamisestasi

- kuinka tärkeää liikunta ja urheilu on sinulle?
- millaista liikunnan harrastamisesi oli synnyinmaassasi? (kuinka usein, mitä lajeja, miksi juuri niitä?)
- millaista liikunnan harrastamisesi oli heti Suomeen tultuasi verrattuna nykyhetkeen?
- haluaisitko harrastaa enemmän liikuntaa?
- mitä lajeja haluaisit harrastaa?
- miksi harrastat / et harrasta liikuntaa?
- harrastatko mieluummin liikuntaa yksin vai muiden kanssa? Tarvitsetko ryhmää liikunnan harrastamiseesi?

Voitko kertoa jotain ihmisten liikunnan harrastamisesta yleisesti siinä maassa josta olet kotoisin?

Kerro jotain maamiestesesi ja –naistesesi liikunnan harrastamisesta?

- kuinka tärkeää liikunta ja urheilu on maamiehillesi ja –naisillesi?
- kuinka aktiivisesti samasta maasta sinun kanssasi tulleet harrastavat liikuntaa muutettuaan Suomeen? (esim. suomalaisiin ja muihin maahanmuuttajiin verrattuna?)
- onko miesten ja naisten välillä eroa liikunnan harrastamisessa? Jos on, niin miksi?
- onko nuorten ja vanhempien välillä eroa liikunnan harrastamisessa? Jos on, niin miksi?

Mitkä ovat yleisimpiä syitä siihen, jos sinun kanssasi samasta maasta tulleet eivät harrasta liikuntaa?

- vaikuttaako uskonto tai perhe-elämän vaatimukset liikunnan harrastamiseen?
- onko maahanmuuttajia huomioitu tarpeeksi liikuntapaikoissa (esim. uimahalleissa, kuntosaleilla, jumpissa?) Pitäisikö huomioda enemmän? Pitäisikö maahanmuuttajille järjestää omaa liikuntaa?

Miten kuvailisit suomalaisten liikunnan harrastamista?

Onko liikunnan harrastamisesta ollut sinulle jotain hyötyä?

- uudessa elämäntilanteessa?
- kielen oppimisessa?
- suomalaisiin tutustumisessa?
- muihin maahanmuuttajiin tutustumisessa?
- yhteiskunnan toimintatapojen oppimisessa?
- työn saannissa?

- yleensä kotoutumisessa?
- terveys?
- mielekkään tekemisen saaminen?
- itsetunnon kohoaminen?

Onko liikunnan harrastamisesta ollut sinulle jotain haittaa?

Oletko kohdannut rasismia Suomessa? Entä liikunnassa ja urheilussa?

Millaisia kokemuksia sinulla on liikunnan harrastamisesta muiden kulttuurien edustajien kanssa?

- onko suomalaisten ja muiden maahanmuuttajien kanssa samoihin liikuntaryhmiin meno ollut sinulle helppoa / vaikeaa?
- onko liikunnan ja urheilun harrastaminen aiheuttanut kiistoja suomalaisten kanssa? Entä muiden kulttuurien edustajien kanssa?

Kotoutuminen

Miten olet sopeutunut Suomeen?

- tunnetko olevasi hyväksytty Suomeen?
- pyrkiikö suomalainen yhteiskunta pakottamaan maahanmuuttajat osaksi Suomea, vai antaako se maahanmuuttajien pitää oma kulttuurinsa?
- haluavatko oman kulttuurisi edustajat säilyttää oman kulttuurinsa vai tulla osaksi suomalaista kulttuuria?
- mitkä asiat ovat auttaneet sinua / voisivat auttaa sinua sopeutumaan Suomeen?
- onko käsityksesi suomalaisista muuttunut Suomessa oloaikanasasi? Onko sinulla suomalaisia ystäviä tai tuttaviam?
- kaipaako takaisin synnyinmaahasi? Kaipaako joitain tiettyjä asioita siellä?
- haluatko olla suomalainen?

Liikunnan tuottaminen

Millaisia kokemuksia sinulla on järjestettyyn liikuntaan (esim. urheiluseurojen toimintaan) osallistumisesta?

Osallistutko jotenkin muulla tavoin urheiluseurojen toimintaan kuin urheilemalla (esim. valmentajana, huoltajana, kyyditsijänä)? Haluaisitko osallistua?

Jos jokin asia vaikeuttaa järjestettyyn liikuntaan osallistumistasi, niin mikä?

- vaikuttavatko kulttuurierot?
- kieliongelmat?
- epätietoisuus suomalaisen liikuntakulttuurin toimintatavoista?
- virheiden pelko?
- kalleus?

Järjestävätkö sinun kanssasi samasta maasta tulleet liikunta- tai urheilutoimintaa keskenään?

- millaista tämä toiminta on?
- mitä etua ja haittoja tällaisesta toiminnasta mielestäsi on?
- mitä mieltä olet yleensä maahanmuuttajien omista etnisistä urheiluseuroista?

Oletko sinä järjestänyt liikuntatoimintaa esim. ystävillesi, perheellesi, samasta maasta kotoisin oleville? (millaista? kuinka usein?)

Osallistutko jonkun yhdistyksen toimintaan? (Minkä? Kuinka usein? Miksi? Mihin toimintaan erityisesti?)

Millaiset ovat mielestäsi maahanmuuttajien liikuntamahdollisuudet kotikaupungissasi?

Liikunnan seuraaminen

Seuraatko urheilua (esim. televisiosta tai katsomosta)?

- mitä lajeja ja miksi juuri niitä?
- kuinka usein?
- seuraatko Suomessa eri lajeja kuin synnyinmaassasi?
- seuraatko lainkaan perinteisiä suomalaisia talvilajeja (esim. hiihto, mäkihyppy, jääkiekko)

Kuinka paljon urheilun seuraaminen kiinnostaa maamiehiäsi / -naisiasi?

Mitä urheilua maamiehesi ja -naisesi seuraavat?

Kenen kanssa seuraat urheilua?

- seuraatko mieluummin urheilua yhdessä maanmiestesi vai suomalaisten kanssa?

Mitkä ovat olleet tähänastisen elämäsi aikana suurimpia penkkiurheiluelämyksiä sinulle?

Mitä joukkueita / urheilijoita kannustat?

- Kannustatko urheilua seuratessasi mieluummin suomalaisia vai lähtömaatasi edustavia urheilijoita tai joukkueita?

Mitä tunnet, jos suomalainen pärjää urheilussa?

Mitä tunnet, jos maamiehesi / -naisesi pärjää urheilussa?

Liikunnan merkitysten kuluttaminen

Voitko kuvailla liikunnan harrastamisen (liikuntakulttuurin) eroja syntymämaasi ja Suomen välillä?

- arkiliikunta? (esim. paikasta toiseen liikkuminen ilman moottoriajoneuvoa)
- kilpailullisuus?
- liikunnan terveysvaikutuksien tiedostaminen?
- rentoutuminen liikunnan avulla?
- liikuntaan liittyvä rahankäyttö (maksullinen liikunta, liikuntavarusteet / välineet, muodikkuus)?
- ulkonäön merkitys?

Pukeudutko mielelläsi urheilullisesti? (esim. urheilulliset vaatteet)

Olisitko valmis maksamaan lapsesi liikunnan harrastamisesta, jos sinulla olisi paljon rahaa? Entä omasta liikunnan harrastamisestasi?

Mitkä ovat mielestäsi kaikkein tärkeimpiä asioita liikunnassa ja urheilussa?

Miten maahanmuuttajien liikuntaa ja urheilua voitaisiin tukea ja kehittää?

Miten maahanmuuttajien kotoutumista liikunnan avulla voitaisiin tukea ja kehittää?